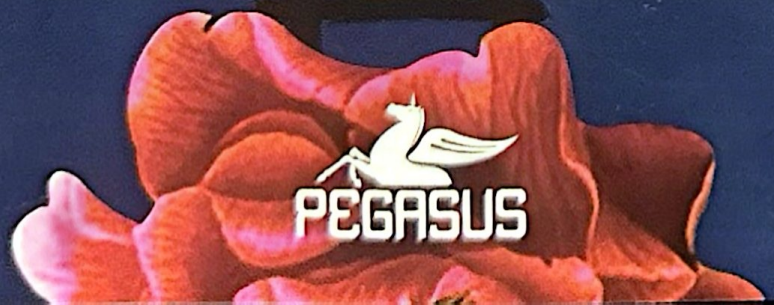
KUZEYİN DERİNLİKLERİNE GİDEN DAR YOL

Roman

RICHARD FLANAGAN

PEGASUS

TEK İSTEĞİM,
GÜNBATIMININ VE BATIDAKİ
TÜM YILDIZLARIN IŞIĞININ ÖTESİNE AÇILMAK, ÖLENE DEK.

Mutlu bir adamin geçmişi yoktur, mutsuz bir adamın ise geçmişten başka hiçbir şeyi. Yaşlandığında Dorrigo Evans bu sözü bir yerde mi okuduğunu yoksa kendisinin mi uydurduğunu hiç bilemedi. Uydurulmuş, karıştırılmış ve kırılıp öğütülmüştü sözcükler, hem de pervasızca kırılıp öğütülmüş. Kayadan mıcıra, toza, çamura, kayaya ve böyle sürüp gidiyordu dünya; dünyanın neden böyle olduğuna dair bir açıklama veya sebep sorduğunda annesinin dediği gibi. Dünya böyledir, derdi hep. Sadece böyledir, evladım.

İkinci Dünya Savaşı'nda Japonların eline esir düşen cerrah Dorrigo Evans, iki yıl önce amcasının genç karısıyla yaşadığı yasak aşkın anılarıyla baş başadır. Emri altındaki askerleri açlıktan, koleradan ve işkenceden kurtarmaya çalışırken bir gün eline bir mektup geçer. Ve okuduklarından sonra, eskiden olduğu adamdan yalnızca belli belirsiz izler kalır geriye.

* *Kuzeyin Derinliklerine Giden Dar Yol*, aldığı prestijli edebiyat ödüllerinin yanı sıra *The New York Times*, *The Washington Post*, *The Economist*, *Seattle Times*, *Minneapolis Star Tribune* tarafından 2014'te Yılın En İyi Kitabı seçilmiştir.

"Flanagan yeryüzündeki cehennemi tarif ederken bile cümlelerinin altına müthiş bir güzellik gizliyor."
Metro

"Tek bir bedende hem iyiyi hem de kötüyü aynı derecede barındırmanın ne demek olduğunu gösteren muhteşem bir örnek."
The Guardian

"Bir virtüözün performansı gibi... İyi bir kitap, sayfaları çevirirken sanki kıvılcım saçıyor gibi hissettirir bana. İşte bu kitap da aynı hissi uyandıracak kadar canlı ve güçlü."
Chigozie Obioma

Ay Işığı
KİTAPLIĞI

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

KUZEYİN DERİNLİKLERİNE GİDEN DAR YOL

@ayisigikitap

Pegasus Yayınları: 1670
Bestseller Roman: 725

KUZEYİN DERİNLİKLERİNE GİDEN DAR YOL
RICHARD FLANAGAN
Özgün Adı: The Narrow Road to the Deep North

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Gizem Aldoğan
Düzelti: Murat Demirci
Sayfa Tasarımı: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Haziran 2017
ISBN: 978-605-299-216-6

Türkçe Yayın Hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2017
Copyright © 2013, Richard Flanagan

Bu kitabın Türkçe yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

RICHARD FLANAGAN

KUZEYİN DERİNLİKLERİNE GİDEN DAR YOL

İngilizceden Çeviren:
KEMAL KÜÇÜKGEDİK

PEGASUS YAYINLARI

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Esir san byaku san ju go (335) için

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Anne, şiir yazıyorlar.
Paul Celan

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Arının biri
sersemce çıkar
şakayıktan dışarı.

Başo

1

Neden her şeyin başlangıcında ışık vardır? Dorrigo Evans'ın ilk anıları, annesi ve büyükannesiyle birlikte oturduğu bir kilise salonunu dolduran gün ışığıydı. Ahşap bir kilise salonuydu burası. Kör edici ışığın rahatlığına sendeleyerek giriyor ve kadınların kucağına dönüyordu. Onu seven kadınların. Denize girip kumsala geri dönmek gibiydi. Tekrar ve tekrar.

Onu kucaklayıp geri bırakırken, "Tanrı seni kutsasın," derdi annesi. "Tanrı seni kutsasın evladım."

1915 veya 1916 yılları olmalıydı. Bir veya iki yaşındaydı. Yukarı kalkan bir kol şeklinde gölgeler geldi ardından, siyah silueti gazyağı lambasının ışığında titreşiyordu. Jackie Maguire, Evans'ların küçük karanlık mutfağında oturmuş ağlıyordu. O zamanlar bebekler dışında kimse ağlamazdı. Jackie Maguire kırk yaşında, belki daha da yaşlı bir adamdı ve elinin tersiyle çopurlu yüzünden yaşları silmeye uğraşıyordu. Yoksa parmaklarıyla mı?

Sadece ağlaması Dorrigo Evans'ın hafızasına kazınmıştı. Sanki bir şeyin kırılma sesi gibiydi. Yavaşlayan ritmi, kapana kısılmış bir tavşanın toprağı döven arka ayaklarının sesini andırıyordu; işittiği tek benzer ses buydu. Dokuz yaşındaydı, kan toplamış başparmağını annesine göstermek için içeri girmişti, bu sesi kıyaslayabileceği pek bir şey bilmiyordu. Daha önce yetişkin bir insanı ağlarken sadece bir kere görmüştü, Fransa'daki Büyük Savaş'tan dönen ağabeyi Tom

trenden indiğinde. Yolcu çantasını rampa hattının sıcak tozlarına fırlatıp birden gözyaşlarına boğulmuştu.

Ağabeyini izlerken Dorrigo Evans yetişkin bir adamı neyin ağlatabileceğini merak etmişti. Sonrasında, ağlamak hissetmenin tasdiki, hissetmek de hayatın tek pusulası oldu. Hissetmek moda, duygular da insanların oyuncu olduğu ve sahneden indiklerinde kim olduklarını bilemedikleri bir tiyatroya dönüştü. Dorrigo Evans tüm bu değişiklikleri görecek kadar uzun yaşayacaktı. İnsanların ağlamaya utandıkları zamanları da hatırlayacaktı. Ele verdiği zayıflıktan, sebep olduğu sorunlardan korktukları zamanı. İnsanların, gerçekler duygularını incitmesin diye övülmeye değmeyecek şeyler yüzünden övüldüğü zamanları görecek kadar yaşayacaktı.

Tom'un eve geldiği o gece, Kaiser'i koca bir ateşte yaktılar. Tom savaştan, Almanlardan, gazdan, tanklardan ve hepsinin duyduğu siperlerden hiç bahsetmedi. Hiçbir şey söylemedi. Bir adamın duyguları, dünyaya eş değildi. Bazen neredeyse hiçbir şeye eş değildi. Tom da sadece alevlere baktı.

2

Mutlu bir adamın geçmişi yoktur, mutsuz bir adamın ise geçmişten başka hiçbir şeyi. Yaşlandığında Dorrigo Evans bu sözü bir yerde mi okuduğunu yoksa kendisinin mi uydurduğunu hiç bilemedi. Uydurulmuş, karıştırılmış ve kırılıp öğütülmüştü sözcükler, hem de pervasızca kırılıp öğütülmüş. Kayadan mıcıra, toza, çamura, kayaya ve böyle sürüp gidiyordu dünya; dünyanın neden böyle olduğuna dair bir açıklama veya sebep sorduğunda annesinin dediği gibi. Dünya böyledir, derdi hep. Sadece *böyledir*, evladım. Oynadığı bir oyun için kale yapmak isterken bir kayayı çekmiş ve daha büyük bir kaya

başparmağının üzerine düşüp tırnağının altında sızlayan koca bir yara halinde kan toplanmasına sebep olmuştu.

Annesi, Dorrigo'yu lambanın ışığının en aydınlık olduğu mutfak masasının üstüne oturtmuş ve Jackie Maguire'ın garip bakışlarını görmezden gelerek oğlunun parmağını ışığa tutmuştu. Hıçkırıkları arasında Jackie Maguire birkaç şey söyledi. Karısı bir hafta önce en küçük oğluyla birlikte trene binip Launceston'a gitmiş ve bir daha dönmemişti.

Dorrigo'nun annesi et bıçağını aldı. Bıçağın kenarında sertleşmiş bir tabaka halinde koyun yağı vardı. Bıçağın ucunu mutfak kuzinesinin kömürlerine soktu. Ufak bir duman buklesi oluştu ve mutfağı yanmış koyun eti kokusu sardı. Bıçağı geri aldığında korlaşmış kızıl ucu sıcaktı ve beyaz tozlarla parlıyordu. Bu görüntü Dorrigo için hem büyüleyici hem de korkunçtu.

Elini onu şoke edecek kadar güçlü bir şekilde kavrarken kıpırdamamasını söyledi.

Jackie Maguire posta trenine binip onu aramaya gittiğini ama hiçbir yerde bulamadığını söylüyordu. Dorrigo Evans izlerken akkor olmuş ucu tırnağına değdi ve annesi derisinde bir delik açarken dumanlar çıkmaya başladı. Jackie Maguire konuştu...

"Dünyadan kayboldu, Bayan Evans."

Dumanın ardından başparmağından biraz koyu renk kan fışkırdı ve kan oturmasının acısı ve akkor olmuş bıçağın dehşeti kayboldu.

Dorrigo'nun annesi onu masadan aşağıya iterek, "Haydi bakalım," dedi. "Haydi bakalım evladım."

"Kayboldu!" dedi Jackie Maguire.

Tüm bunlar dünyanın hâlâ geniş olduğu ve Tazmanya adasının, dünya anlamına geldiği zamanlardaydı. Onca ücra ve unutulmuş bölgeleri arasında, Dorrigo Evans'la birlikte aşağı yukarı kırk kişinin yaşadığı Cleveland'dan daha ücra ve unutulmuş olanı çok azdı. Eskiden mahkûm trenlerinin mola verdiği bir köydü ve zor zamanlar geçiriyordu. Hafızalardan silinmişti. Artık sadece bir demiryolu hattı, harap halde birkaç sömürge dönemi binası ve verandalı ahşap

kulübelerden ibaretti. Yüzyıl boyunca her şeyini yitirmiş ve sürgüne göğüs germiş insanların sığınağı olmuştu.

Sıcakta salınıp dans eden geniş yapraklı nane ağaçlarının ve gümüşi akasyaların çevrelediği köy yazın sıcak ve eziyetli, kışınsa eziyetli, sadece eziyetliydi. Elektrik ve radyo henüz gelmemişti ve her ne kadar 1920'ler olsa da, 1880'lerden veya 1850'lerden bir farkı yoktu. Yıllar sonra Tom, mecaz sevmeyen bir adam olsa da Dorrigo'ya göre ölmek üzere olduğu için veya yaşlıların kapıldığı, tüm hayatın bir mecaz olduğu ve gerçek hikâyenin burada olmadığı dehşeti yüzünden, köyün ölen bir dünyanın uzun güzü olduğunu söylemişti.

Babaları bir demiryolu işçisiydi ve ailesi rayların kenarında, Tazmanya Devlet Demiryolları'na ait bir ahşap kulübede yaşıyordu. Yazları suları tükendiğinde, buharlı lokomotifler için ayrılmış tanktan kovalarla su alırlardı. Tuzaklarla yakaladıkları keseli sıçanların kürklerinin altında yatar, çoğunlukla yakaladıkları tavşanlar, vurdukları valabiler, yetiştirdikleri patatesler ve pişirdikleri ekmeklerle beslenirlerdi. 1890'lardaki buhranda hayatta kalabilmiş ve insanların Hobart sokaklarında açlıktan öldüklerini görmüş babaları, böylesine bir işçi cennetinde yaşadığı için şansına inanamıyordu. Pek de iyimser olmadığı zamanlarda, "Köpek gibi yaşarsan köpek gibi ölürsün," derdi.

Dorrigo Evans, Jackie Maguire'ı Tom'la geçirdiği tatillerden tanıyordu. Tom'a gitmek için Cleveland'dan Fingal Vadisi sapağına kadar Joe Pike'ın yük arabasıyla giderdi. Joe Pike'ın Gracie adını verdiği yaşlı yük atı sevimli bir şekilde yola koyulurken Dorrigo ileri geri salınarak mavi gökyüzüne uzanıp uçan vahşi, geniş yapraklı nane ağaçlarının bir dalına dönüştüğünü hayal etti. Ağaçların nemli kabuğunu ve kuruyan yapraklarını koklar, yükseklerde kıkırdayan yeşil ve kırmızı renkli papağanları izlerdi. Gracie'nin sabit nal sesleri, arabanın deri, ahşap ve demir zincirlerden oluşan aksamının gıcırtısı ile şıngırtısının araya girdiği çalıkuşlarının ve balyiyenlerin[1] şarkılarını, gri ardıç kuşlarının kırbaç gibi şaklayan çağrılarını doya doya dinlerdi. Rüyalarında yinelenen bir his evreniydi bu.

1 Avustralya, Yeni Gine ve Yeni Zelanda'ya özgü bir ötücü kuş türü. (ç. n.)

Eski at arabası yolundan ilerleyerek demiryolunun kepenk kapattırdığı at arabası otelinin yanından geçerlerdi. Otel artık Jackie Maguire'lar gibi birçok fakir ailenin yaşadığı viran bir harabeydi. Birkaç günde bir, motorlu bir arabanın geldiğini belirten bir toz bulutu oluşur, çocuklar birden çalılıklardan ve eski otelden fırlayarak ciğerleri yanana, bacakları kurşun gibi ağırlaşana dek gürültülü bulutu kovalardı.

Fingal Vadisi sapağında Dorrigo Evans arabadan kayarak iner, Joe ile Gracie'ye el sallar ve en önemli özelliği Cleveland'dan bile daha küçük olması olan Llewellyn'e doğru yürümeye başlardı. Llewellyn'e geldiğinde otlakların arasından kuzey doğuya yönelir ve çalıların arasından yürüyerek Tom'un iki hafta çalışıp bir hafta keseli sıçan avlayarak tatil yaptığı, adını karla kaplı Ben Lomond'dan alan karlı Ben'e doğru giderdi. İkindiye yakın Tom'un evine, bir tepenin yamacının aşağısındaki korunaklı mağaraya varırdı. Mağara alçak tavanlı mutfaklarından biraz daha küçüktü ve en yüksek yerinde Tom başını eğerek ayakta durabiliyordu. Mağaranın uçları yumurta gibi kavisliydi, girişinde de bir çıkıntı vardı, böylece bir ateş tüm gece orada yanarak mağarayı ısıtabilirdi.

Yirmilerinde olan Tom, bazen Jackie Maguire'ı yanında çalıştırırdı. Sesi güzel olan Tom, sıklıkla geceleri bir iki şarkı söylerdi. Sonrasında da kamp ateşi ışığında, Dorrigo iki keseli sıçan avcısının kütüphanesini oluşturan dergilerden ve *Smith's Weekly*'lerden[2] birkaçını okuma yazma bilmeyen Jackie Maguire'a ve bildiğini söyleyen Tom'a sesli okurdu. Dorrigo'nun Rose Teyze'nin tavsiyelerini, zekice hatta bazen çok zekice buldukları orman baladlarını okuması hoşlarına giderdi. Bir süre sonra Dorrigo onlar için okulundaki *The English Parnassus* adlı bir kitaptan başka şiirler ezberlemeye başladı. İçlerinden en sevdikleri Tennyson'ın "Ulysses"iydi.

Az önce ters yüz edilmiş bir erik turtası gibi parlayan, kamp ateşinin yansıdığı çiçek bozuğu suratıyla gülerek, "Ah o eskiler yok

2 1919-1950 arasında Avustralya'da yayınlanan bir bulvar gazetesi. (ç. n.)

mu!" derdi Jackie Maguire. "Sözcükleri, tavşanları kıskıvrak yakalayan pirinç bir kapandan daha sıkı dokuyorlar."

Dorrigo, Tom'a Bayan Jackie Maguire kaybolmadan bir hafta önce neler gördüğünü hiç söylemedi: minyon, egzotik bir şekilde gizemli olan kadın, at arabası otelinin arkasındaki tavuk kümesine arkasını yaslamışken, ağabeyinin de elini onun eteğinin altına soktuğunu görmüştü. Tom'un yüzü, kadının boynunda kaybolmuştu. Ağabeyinin onu öptüğünü anlamıştı.

Yıllar boyunca Dorrigo, Bayan Jackie Maguire'ı düşündü. Gerçek adını hiç bilmiyordu; gerçek adı, savaş esiri kampında her gün hayal ettiği yemek gibiydi. Orada ama değil, kafatasının içinde baskı yapan, tam ona uzandığında aniden kaybolan bir şey. Bir süre sonra onu daha az düşünmeye başladı ve daha sonra hiç düşünmedi.

3

Dorrigo on iki yaşındayken, okul bittiğinde yapılan Yeterlilik Sınavı'nı geçen ve Launceston Lisesi'ne girmek için burs kazanan, ailesindeki tek kişiydi. Ancak sınıfına göre yaşı büyüktü. İlk gününün öğle yemeği arasında kendini bir ucunda birkaç sakız ağacı bulunan, ölü otlar, toz, ağaç kabukları ve yapraklarla dolu düz bir alan olan üst bahçede buldu. Bazılarının sakalı çıkmış, şimdiden erkek gibi kaslı, üçüncü ve dördüncü sınıfın büyük oğlanlarının iki dağınık sıra halinde dizilmelerini, âdeta yerliler gibi dans ederek itişip kakışmalarını izledi. Ardından *kick-to-kick*[3] büyüsü başladı. Oğlanlardan biri kendi sırasının arasından topu öbür sıraya doğru tekmelerdi. O sıradaki tüm çocuklar da birlikte topa doğru koşar ve çok yukarıdan gelirse yakalamak için havaya zıplardı. Hedefi yakalamak için verilen kavga

3 Genellikle Avustralya futbolu hayranlarının oynadığı ve geçmişte maç öncesi ısınmak için yapılan bir tür oyun. (ç. n.)

ne kadar şiddetli olursa olsun, başarılı olan birden dokunulmaz olurdu. Savaşın ganimeti olan topu diğer sıraya tekrar gönderme ödülü de onun olur ve süreç tekrarlanırdı.

Tüm öğle arası böyle devam etti. Kaçınılmaz olarak yaşça büyük olan çocuklar oyuna hükmediyordu. Topu en çok onlar yakalıyor, en çok onlar tekmeliyordu. Daha genç bazı çocuklar birkaç kere yakalayıp tekmelediler ama çoğu ya bir kez topu alabildi ya da hiç fırsat yakalayamadı.

Dorrigo tüm bunları o ilk öğle yemeği arasında izledi. Birinci sınıflardan başka bir çocuk, *kick-to-kick*'te herhangi bir şansı olması için en azından ikinci sınıfta olması gerektiğini söyledi. Büyük oğlanlar çok hızlı ve güçlüydü; bir rakipten kurtulmak için kafasına dirsek geçirmekten, suratına yumruk atmaktan, sırtına diz atmaktan hiç çekinmezlerdi. Dorrigo bazı ufak çocukların birkaç adım arkada durduklarını, alabildiğine yukarı fırlayarak kargaşanın üstünden geçecek bir topu kapmak için hazırda beklediklerini gördü.

İkinci gün aralarına katıldı. Ve üçüncü gün kendisini sürünün arkasına yakın bir yerde buldu. Birden, diğerlerinin omuzlarının üzerinden onlara doğru titrek bir degajın yükseldiğini gördü. Top bir an tam güneşin hizasında durdu ve onu yakalayacağını anladı. Okaliptüs ağaçlarındaki karıncaların pis kokusunu, sürünün arasına doğru koşarken ağaç dallarının ip gibi gölgelerinin çekildiğini hissedebiliyordu. Zaman yavaşladı, en büyük, en güçlü çocukların koştuğu açıklık onun için yeterince genişti. Güneşten aşağıya sarkan topun onun olduğunu ve tek yapması gerekenin yükselmek olduğunu anladı. Gözü sadece topu görüyordu ama koşarak ona ulaşamayacağını hissetti ve zıpladı. Ayağı bir çocuğun sırtını buldu, dizleri başka bir çocuğun omuzlarını ve diğer tüm çocukların tepesinde olanca şiddetiyle parlayan güneşe yükseldi. Çabalarının zirvesinde kolları yukarı doğru uzandı, topun ellerine düştüğünü fark etti ve artık güneşten aşağı düşebileceğini anladı.

Sımsıkı ellerle topa yapışmışken sırtının üzerine o kadar sert düştü ki ciğerlerinde nefes kalmadı. Kesik kesik nefes almaya çabalayarak

ayağa kalktı ve aydınlıkta durdu; oval topu tutuyor, daha büyük bir dünyaya katılmak için hazırlanıyordu.

Geriye doğru sendelerken etrafındakiler onun çevresinde gösterdikleri saygıyı belli eden bir boşluk oluşturdu.

"Sen de kimsin amına koyayım?" diye sordu büyük bir çocuk.

"Dorrigo Evans."

"Çok iyi bir işti Dorrigo. Top senin."

Okaliptüs kabuğunun kokusu, yanmasına mani olmak için gözlerini kısmak zorunda kaldığı Tazmanya'nın arsız, mavi öğle güneşi, güneşin gergin tenindeki ısısı, diğerlerinin kısa ve belirgin gölgeleri, bir eşikte durduğu hissi, eski benliği bilindik ve belirgin bir şekilde dururken yeni bir evrene neşeyle girdiği duygusu... Tüm bunların farkındaydı, sıcak tozun, diğer çocukların terinin, kahkahalarının ve başkalarıyla birlikte olmanın saf ve garip zevkinin farkında olduğu gibi.

"Tekmele!" diye bağırdığını duydu birinin. "Zil çalmadan önce tekmele şunu."

Ve benliğinin en derinlerinde, tüm hayatının güneşe uçtuğu ve bundan sonra sonsuza dek ondan düşüp uzaklaşacağı bu noktaya yaptığı bir yolculuk olduğunu anladı. Artık hiçbir şey bu kadar gerçek olmayacaktı onun için. Hayat bir daha asla böyle anlamlı olmayacaktı.

4

"Biraz ukala mısın ne?" diye sordu Amy. Jackie Maguire'ın, annesinin önünde ağladığını gördükten on sekiz yıl sonra, onunla birlikte otel odasının yatağında uzanmış "Ulysses"i okurken Dorrigo'nun saçlarını parmaklarına doluyordu. Oda eski bir otelin üçüncü katındaydı ve aşağıdaki yolun ve plajın görüntüsünü kestiği için onlara Güney Okyanusu'nda oturdukları hissini yaşatan geniş bir verandaya açılı-

yordu. Aşağıdaki okyanusun sularının durmaksızın kıyıya vurduğunu işitebiliyorlardı.

"Bu bir numara," dedi Dorrigo. "Birinin kulağından bozuk para çıkarmak gibi."

"Hayır değil."

"Hayır," dedi Dorrigo. "Değil."

"Ne o zaman?"

Dorrigo emin değildi.

"Ve Yunanlar, Truvalılar, tüm bunlar ne hakkında? Farkları ne?"

"Truvalılar bir aileydi. Onlar kaybediyor."

"Ya Yunanlar?"

"Yunanlar mı?"

"Hayır. Port Adelaide Magpies.[4] Tabii ki Yunanlar. Onlar ne?"

"Onlar şiddet. Ama Yunanlar bizim kahramanlarımız. Onlar kazanıyor."

"Neden?"

Tam olarak neden kazandıklarını bilmiyordu.

"Yaptıkları şu numara vardı, elbette," dedi. "Truva atı, içinde insanların ölümünü saklayan, tanrılara bir armağan. Bir şeyi saklayan başka bir şey."

"Onlardan niye nefret etmiyoruz o zaman? Yunanlardan yani."

Bunu da tam olarak bilmiyordu. Daha da düşündükçe, neden böyle olması gerektiğini veya Truva ailesinin neden yok olmaya mahkûm olduğunu çıkaramıyordu. *Tanrıların*, zamanın başka bir adı olduğunu hissediyor ama böyle bir şeyi söylemek tanrılara karşı asla kazanamayacağımızı ima edeceği için bunun aptalca olduğunu düşünüyordu. Ancak yirmi yedi yaşında (yakında yirmi sekiz olacaktı) diğerleri olmasa da kendisi hakkında şimdiden kaderciydi. Sanki hayat, gösterilebilen ama asla açıklanamayan bir şeydi ve kelimeler, hiçbir şeyi direkt olarak söylemeyen tüm kelimeler, ona göre en hakikatlileriydi.

Amy'nin çıplak bedeninin, ufacık tüylerinin ışıkta parladığı, göğsü ile kalçasının arasındaki hilal şeklindeki çizginin ötesine, bo-

4 Güney Avustralyalı bir Avustralya futbolu kulübü. (ç. n.)

yaları dökülen, yıpranmış Fransız kapıların ardına, denizde dar bir yol oluşturarak bir kartalın kanatları gibi açılmış bulutlara uzanan ay ışığına bakıyordu. Sanki onu bekliyordu.

Tek isteğim,
Günbatımının ve batıdaki
Tüm yıldızların ışığının ötesine açılmak, ölene dek.

"Neden kelimeleri böylesine seviyoruz?" diye sorduğunu duydu Amy'nin.

Annesi o on dokuz yaşındayken tüberkülozdan ölmüştü. Orada değildi. Tazmanya'da bile değildi, Melbourne Üniversitesi'nde tıp okumak için bir burs kazanmıştı. Doğrusu, birden fazla deniz onları ayırıyordu. Ormond Koleji'nde kökleri Avustralya'nın kuruluşundan önce İngiltere'nin seçkin ve büyük ailelerine dayanan insanlarla tanışmıştı. Ailelerinin soy kütüklerini, siyasi makamlarını, şirketlerini, hanedan evliliklerini, malikânelerini ve koyun çiftliklerini sayabiliyorlardı. Ancak yaşlı bir adam olduğu zaman tüm bu anlatılanların çoğunun Trollope'un bile yazmaya cesaret edemediği kadar büyük bir hikâye olduğunu anlamıştı.

Bir bakıma inanılmaz derecede sıkıcı, diğer yandan ise ilgi çekiciydi. Daha önce her şeye bu kadar kesinlik içinde bakan insanlarla tanışmamıştı. Yahudiler ve Katoliklerin sayısı azdı, İrlandalılar çirkin, Çinliler ve Aborjinler insan bile değildi. Onlar bunu düşünmüyorlardı bile. Biliyorlardı. Garip şeyler onu hayrete düşürüyordu. Taştan evleri, sofra takımlarının ağırlığı, başkalarının hayatlarına dair cehaletleri, doğal dünyanın güzelliklerine kör olmaları. Ailesini seviyordu ama onlarla gurur duymuyordu. En büyük başarıları hayatta kalmaktı. Bunun ne denli büyük bir başarı olduğunu takdir etmek için bir ömür geçmesi gerekecekti. Ancak o zamanlarda ve hayatında ilk defa karşılaştığı onur, zenginlik, mülk ve şöhretle kıyaslandığında bu bir başarısızlık gibi geliyordu. Utanmak yerine de annesinin ölümüne dek onlardan uzak durdu. Cenazesinde ağlamamıştı.

"Haydi Dorry," dedi Amy. "Neden?" Bir parmağını onun bacağında gezdirdi.

Sonrasında kapalı mekânlardan, kalabalıktan, tramvaylardan, trenlerden, ışığı kesip onu kendi içine sürükleyen her şeyden korkar oldu. Nefes almakta güçlük çekiyordu. Rüyalarında annesinin onu çağırdığını işitiyordu.

"Oğlum," diyordu. "Gel buraya oğlum."

Ama o gitmiyordu. Sınavlarından neredeyse kalıyordu. "Ulysses"i tekrar ve tekrar okudu. Tekrar futbol oynamaya başladı, takım kaptanı oluncaya dek, doktor oluncaya, cerrah oluncaya, o otel odasında Amy'nin yanında yatıp belinin kıvrımından ayın yükselişini seyredene dek ışığı, kilise salonunda gördüğü dünyayı arayarak güneşe doğru yükselmeye devam etti. "Ulysses"'i tekrar ve tekrar okudu.

Uzun gün batıyor: yavaşça ay yükseliyor: derin
İniltiler birçok sesin birleşimiyle etrafı sarıyor. Gelin dostlarım,
Daha yeni bir dünyayı aramak için çok geç değil.

Şeylerin başındaki ışığa tutunuyordu.
Tekrar ve tekrar "Ulysses"i okuyordu.
Amy'ye döndü.
"Bildiğim ilk güzel şey onlardı," dedi Dorrigo Evans.

5

Bir saat sonra uyandığında dudaklarını kiraz kırmızısına boyamış, alev gibi gözlerini maskaralamış, saçlarını başının tepesinde toplayarak yüzünü kalp şeklinde bırakmıştı.

"Amy?"

"Gitmem lazım."

"Amy..."

"Ayrıca..."

"Kal."

"Ne için?"

"Ben..."

"Ne için? Çok duydum..."

"Seni istiyorum. Sana sahip olabileceğim her an seni istiyorum."

"...bu lafları. Ella'yı bırakacak mısın?"

"Keith'i bırakacak mısın?"

"Gitmem lazım," dedi Amy. "Bir saat içine orada olacağımı söylemiştim. Bu akşam kâğıt oyunu var. İnanabiliyor musun?"

"Geri döneceğim."

"Dönecek misin?"

"Döneceğim."

"Ve sonra?"

"Bu bir sır."

"Biz mi?"

"Hayır. Evet. Hayır, savaş. Askerî sır."

"Ne?"

"Yola çıkıyoruz. Çarşamba."

"Ne?"

"Üç gün sonra..."

"Çarşambanın ne zaman olduğunu biliyorum. Nereye?"

"Savaşa."

"Nereye?"

"Nereden bilelim?"

"Nereye gidiyorsun?"

"Savaşa. Savaş her yerde, değil mi?"

"Seni bir daha görecek miyim?"

"Ben..."

"Biz? Peki ya biz..."

"Amy..."

"Dorry, seni bir daha görecek miyim?"

6

Dorrigo Evans, sanki bir soğutma tesisinde hırıltılı bir şekilde titrerken elli yıl geçmiş gibi hissetti. Anjin tableti şimdiden işe yaramaya başlamıştı, göğsündeki sıkışma rahatlamış, kolundaki uyuşukluk geçmiş, her ne kadar titreyen ruhunda tıbbın çaresiz kaldığı o vahşi, içsel rahatsızlık devam etse de otelin banyosundan yatak odasına gidecek kadar kendini iyi hissetmişti.

Yataklarına doğru yürürken onu daima heyecanlandıran yumuşak tenli ve kavisli çıplak omzuna baktı. Kadın hafifçe başını kaldırıp uykulu gözlerle sordu: "Ne hakkında konuşuyordun?"

Tekrar yanına yatıp kaşık pozisyonunu alırken kadının, uyumadan önce yaptıkları bir konuşmadan bahsettiğini anladı. Uzaklarda, sanki otel odalarına girip çıkan sabahın tüm melankolik seslerine inat, bir araba çılgınca hızlandı.

"Kara..." diye fısıldadı sırtına sanki barizmiş gibi, öyle olmadığını anlayınca da devam etti: "Gardiner." Konuşurken alt dudağı tenine takıldı. "Suratını hatırlayamıyorum," dedi.

"Senin suratın gibi değil," dedi kadın.

Hiçbir anlamı yok diye düşündü Dorrigo Evans. Kara Gardiner ölmüştü ve hiçbir şeyin anlamı yoktu. Ardından neden bu kadar basit ve bariz bir şeyi yazamadığını, Kara Gardiner'ın suratını neden gözlerinin önüne getiremediğini merak etti.

"Senin o sıçtığım suratını görmemek imkânsız," dedi kadın.

Gülümsedi. *Sıçtığım* gibi kelimeleri kullanmasına hiç alışamamıştı. Aslında ağzı bozuktu ama yetiştirilme tarzı yüzünden kelimeleri yumuşatma ihtiyacı hissediyordu. O kuru dudaklarını omzuna dayadı. Şu an bile onu bir balık gibi titreten ne vardı bu kadında?

"O koca burnu görmeden," diye devam etti kendi şakasına kapılarak, "ne televizyonu açabilirsin ne de bir dergi okuyabilirsin."

Daha önce kendi yüzünü pek düşünmeyen Dorrigo Evans'a gerçekten de suratı her yerde gibi geldi. Yirmi yıl önce geçmişi hakkın-

daki bir televizyon programında halkın huzuruna çıktığından beri, kendi yüzü hayır cemiyetlerinin mektuplarından hatıra paralarına kadar her yerde karşısına çıkmaya başlamıştı. Uzun burunlu, şaşkın, hafif dağınık, bir zamanlar koyu kıvırcık olan saçları da dalgalı ve ağarmıştı. Yaşıtlarına *eskiyor* dedikleri yıllarda o sanki tekrar ışığa doğru yükseliyordu.

Anlayamadığı bir şekilde, son yıllarda bir savaş kahramanı, ünlü ve saygıdeğer bir cerrah, bir çağın ve trajedinin simgesi, biyografilerin, oyunların ve belgesellerin başkahramanı olmuştu. Hürmet edilmiş, yaltaklanılmış, aziz ilan edilmişti. O savaş kahramanıyla bazı özelliklerinin, alışkanlıklarının ve geçmişinin aynı olduğunu biliyordu. Ama tam olarak o değildi. Ölmekten daha çok yaşamakta başarılı olmuştu ve bunu söyleyebilecek pek savaş esiri kalmamıştı. Gösterilen hürmeti reddetmek ölenlerin anısına hakaret etmek gibi olurdu. Bunu yapamazdı. Zaten yapabilecek enerjisi de kalmamıştı.

Onu nasıl adlandırırlarsa adlandırsınlar (kahraman, korkak, sahtekâr) tüm bunların onunla ilgisi gittikçe azalıyordu. Ondan gittikçe uzaklaşan ve buhar olup uçan bir dünyaya aitti hepsi. Ulusun ona hayran olmasını, yaşlı bir cerrahla çalışmak zorunda kalanların çaresizliğini, başka esir kamplarında benzer şeyler yapmış olan ama onun karakterinde, kendilerinde olmayan bir şeyin olduğunu ve bu yüzden ulusun gözünde daha yükseklerde olduğunu hisseden doktorlarca hafifçe küçümsenmesini, hatta kıskanılmasını anlıyordu.

"Lanet olsun o belgesele," dedi.

Ancak o zamanlar ilgiden rahatsız değildi. Hatta belki içten içe hoşuna bile gitmişti. Fakat artık gitmiyordu. Eleştirmenlerinden bihaber değildi. Çoğunlukla onlara katılıyordu. Ona göre şöhretini, diğerlerinin bozuk algısına borçluydu. Hayatın bariz hataları olduğunu varsaydığı siyaset ve golf gibi şeylerden uzak durmuştu. Ancak kolon kanseri ameliyatları için yeni bir cerrahi teknik geliştirme çabaları başarısız olmuştu. Daha da kötüsü, dolaylı olarak birçok hastanın ölümüne de sebep olmuş olabilirdi. Maison'un ona kasap dediğini duymuştu. Geçmişe dönüp baktığında, bir ihtimal pervasızca dav-

ranmıştı. Ancak başarılı olmuş olsaydı cesareti ve vizyonu sebebiyle övüleceğini de biliyordu. Sonu gelmeyen çapkınlıkları ile aldatmaları kişisel skandallardı ve halk tarafından umursanmıyordu. Yalan söylerken, manipüle edip aldatırken rahatlığı ve hevesi karşısında kendisi bile şaşırtıyordu. Kendini yargılarken verdiği değer de gerçekçi bir şekilde düşüktü. Tek günahı bu değildi ama daha ahmakça olanlarındandı.

Bu yaşında bile (geçen hafta yetmiş yedi yaşına basmıştı) doğasının, hayatını nasıl işlediği kafasını karıştırıyordu. Sonuçta onu esir kamplarında başkalarına yardım etmek için dürten korkusuzluk, var olan düzeni yadsıma, tüm oyunlardan haz alma ve bir durumu ne kadar ileri götürebileceğini görmek için duyduğu iflah olmaz açlık hissi onu aynı şekilde yakın iş arkadaşı ve kendisi gibi Cerrahlar Koleji konseyi üyesi, zeki, mümtaz ve tamamen sıkıcı bir adam olan Rick Maison'un karısı Lynette Maison'un kollarına itmişti. Ve diğer birçok kadının... O gün yazdığı önsözü (gereksiz ifşalarla doldurmadan) tevazunun dürüstlüğüyle bir şekilde düzeltmeyi umuyordu. Ne daha fazlası ne de azı. Ayrıca kendinden çok onlara odaklanarak unutulan birçoklarını tekrar akıllara getirmeyi amaçlıyordu. Bunun gerekli bir düzeltme ve nedamet eylemi olduğunu hissediyordu. Daha da derinlerinde bu tür bir tevazu ve kendini aşağılamanın onun lehine sonuçlanmasından korkuyordu. Kapana kısılmıştı. Kendi yüzü her yerdeydi ama artık onların yüzünü göremiyordu.

"Bir isme dönüştüm," dedi.

"Kim?"

"Tennyson."

"Onu hiç duymadım."

"Ulysses."

"Artık kimse onu okumuyor."

"Artık kimse bir şey okumuyor. Browning'in bir silah olduğunu düşünüyorlar."

"Senin için sadece Lawson'ın olduğunu sanıyordum."

"Öyle. Kipling veya Browning değilse, o."

"Veya Tennyson."

"Tanıştığım herkesin bir parçasıyım."

"Bunu sen uydurdun," dedi kadın.

"Hayır. Bu çok... nasıl denir?"

"*Sana özgü* mü?"

"Evet."

"Tüm bunları ezberden söyleyebiliyorsun," dedi Lynette Maison, elini solgun baldırında gezdirerek. "Hatta çok daha fazlasını. Fakat bir adamın suratını hatırlayamıyorsun."

"Hayır."

Ölümü düşününce aklına Shelley gelirdi. Ve Shakespeare. Davetsizce gelirlerdi ve sanki hayatının bir parçası olmuşlardı. Sanki hayat bir kitabın, bir cümlenin, birkaç kelimenin arasına sığabilirmiş gibi. Çok basit kelimeler. Bir ölüm ziyafetine geldin. Solgun, soğuk ve ay yüzlü tebessüm. Ah o eskiler yok mu!

"Ölüm bizim doktorumuz," dedi Dorrigo. Kadının meme uçları muhteşemdi. O akşam yemeğinde gazetecinin biri ona Hiroşima ve Nagazaki bombalamalarını sormuştu.

"Bir kere olsa belki tamam da," demişti gazeteci. "Fakat iki? Neden iki?"

"Onlar canavardı," demişti Dorrigo Evans. "Anlayamıyorsunuz."

Gazeteci sonrasında kadın ve çocukların da mı canavar olduğunu sormuştu. Ya doğmamış çocuklar?

"Radyasyon... sonraki nesilleri etkilemez," diye cevaplamıştı.

Fakat sorunun bu olmadığını biliyordu, hem ayrıca radyasyonun etkilerinin sonraki nesle iletilip iletilmediğini bilmiyordu. Uzun zaman önce birisi etkilemediğini söylemişti. Yoksa tam tersi miydi? Hatırlaması güçtü. Bugünlerde gittikçe güvensizce, doğruyu söylediği ve söylediğinin doğru olduğu varsayımına itimat ediyordu.

Gazeteci hayatta kalanlarla ilgili bir haber hazırladığını, onlarla tanışıp çekim yaptığını söyledi. "Çektikleri acılar korkunç ve ömür boyu sürüyor."

"Savaş hakkında hiçbir şey bilmiyor değilsin genç adam," dedi Dorrigo Evans. "Sadece bir şey öğrenmişsin. Ama savaş birçok şeydir."

Arkasını dönmüştü. Sonra geri döndü.

"Bu arada, şarkı söyleyebiliyor musun?"

Şimdi Dorrigo o garip, kepaze ve doğrusu utanç verici konuşmanın anısını her zaman olduğu gibi tende unutmaya çalışarak Lynette'in memelerinden birini, meme ucu parmaklarının arasına gelecek biçimde avuçladı. Fakat düşünceleri başka yerdeydi. Şüphesiz, gazeteci sonrasında bu hikâyeyi akşam yemeklerinde anlatıp duracaktı. Aslında nükleer yanlısı olan, savaş çığırtkanı, bunak, yaşlı ve aptal savaş kahramanı, konuşmayı ona şarkı söyleyip söylemediğini sorarak bitirmişti.

Ancak tam olarak ne olduğunu söyleyemese de gazeteci ona Kara Gardiner'ı hatırlatmıştı. Suratı veya tavrı değil. Gülümsemesi mi? Yanakları mı? Cüreti mi? Dorrigo ondan rahatsız olmuştu ama Dorrigo'nun ününün getirdiği otoriteye boyun eğmemesini takdir etmişti. İçsel bir tutarlılık, dilerseniz namus diyelim. Israrla gerçeği kovalamak mı? Tam olarak böyle diyemiyordu. Benzer bir tiki, ifadeyi, alışkanlığı belirleyemiyordu. İçinde garip bir utanç belirdi. Belki de ahmakça davranmıştı. Ve yanılmıştı. Artık hiçbir şeyden emin olamıyordu. Belki de Kara'nın dövüldüğü o günden beri hiçbir şeyden emin değildi.

"Leşçil bir canavar olacağım," diye fısıldadı kadının deniz kabuğu gibi kulağına. Kadınlarda özellikle yumuşak, sarmal helezonuyla kelimelere sığmayacak kadar etkileyici bulduğu bir organdı kulak. Ve ona daima bir maceraya davet gibi gelirdi. Usulca kulak memesini öptü.

"Düşüncelerini kendi sözlerinle ifade etmelisin," dedi Lynette Maison. "Dorrigo Evans'ın sözleriyle." Elli iki yaşındaydı, çocuk değildi ama çılgınlık için de yaşlı sayılmazdı ve yaşlı bir adamdan etkilendiği için de kendini hakir görüyordu. Adamın sadece karısı değil, başka bir sevgilisi de vardı. Hatta birkaç tane sevgilisi olduğundan şüpheleniyordu. Lynette, onun tek metresi olmanın ateşli görkeminden bile yoksundu. Kendini anlayamıyordu, bu adam yaşlıların koktuğu gibi maya kokuyordu. Göğsündeki buruşuk memeleri sarkmıştı, sevişmesi de sarsakçaydı ama yine de akıl almayacak ve garip bir şekilde tatmin edici geliyordu ona. Onunla birlikteyken sevilmenin getirdiği tartışma

götürmez güveni hissediyordu. Yine de onun bir parçasının, en çok arzuladığı, içindeki ışık olan parçanın hâlâ anlaşılmaz ve bilinmez olduğunu biliyordu. Dorrigo daima ondan birkaç santim yukarıda süzülüyordu. Günün çoğunda onunla uğraşırken öfkeleniyor, onu itham ediyor, tehdit ediyor ve ona soğuk davranıyordu. Ancak gecenin sonunda, onun yanında yatarken başka hiç kimseyi dilemiyordu.

"Berbat bir gökyüzü vardı," dedi Dorrigo ve Lynette onun, tekrar ayağa kalkmak için hazırlandığını hissedebiliyordu. "Sürekli hareket halindeydi," diye devam etti, "sanki o da dayanamıyordu."

7

1943'ün başlarında Siyam'a geldiklerinde farklıydı. Öncelikle gökyüzü açık ve alabildiğine genişti. Tanıdık bir gökyüzü olduğunu düşünmüştü. Kurak mevsimdi, ağaçlar yapraklarını dökmüş, yağmur ormanı açık, toprak tozluydu. Ayrıca yiyecek bir şeyler de vardı. Çok değil, yeterince de değil ama açlık henüz insanların karnında ve beyninde delirmiş bir şey gibi yaşamaya başlamamıştı. Japonlar için yaptıkları işler de onları sinek gibi öldüren deliliğe dönüşmemişti. Zordu ama başlarda delicesine zor değildi.

Dorrigo Evans bakışlarını indirdiğinde kendisinin başında olduğu bir grup sessiz savaş esirinin bulunduğu yerden başlayıp devam eden, Japon İmparatorluk Ordusu'nun mühendislerinin, demiryolunun güzergâhını işaretlemek için yere çaktığı ölçü kazıklarını gördü. Mühendislerden, kazıkların Bangkok'un kuzeyinden başlayıp dört yüz on beş kilometre boyunca tüm Burma'yı katettiklerini öğrenmişlerdi.

Kocaman bir demiryolu rotasının hattını belirliyorlardı ve Japon Başkomutanlığı'nın şiddetle istediği, imkânsız bir emir gibi görünüyordu bu. Umutsuzluk ve fanatiklikten doğmuş masalsı bir demiryoluydu; kereste, demir ve önümüzdeki bir yıl boyunca onu inşa

etmek için yitip gidecek binlerce ve binlerce hayat kadar efsane ve gerçekdışılıktan müteşekkildi. Fakat gerçekçi insanlar hiç gerçek bir şey yaratabilmiş miydi?

Ellerine kör çekiçler ve çürümüş iplerle birlikte ilk işleri verildi: Demiryolunun planlanan güzergâhında bir kilometre boyunca uzanan dev tik ağaçlarını kesip köklerini temizleyerek yolu açacaklardı.

Çekicin kör ve çukurlu ağzına işaret parmağını sürerken, "Babam, siz gençler asla kendi payınıza düşeni yapmazsınız derdi," dedi. "Adi herif, keşke şimdi burada olsaydı."

8

Sonrasında, kimse bunu gerçekten hatırlamayacak. Tüm muhteşem suçlar gibi, sanki hiç yaşanmamış olacak. Çekilen çileler, ölümler, hüzün, onca insanın maruz kaldığı o inanılmaz acıların sefil, zavallı manasızlığı; belki tüm bunlar sadece bu ve birkaç başka kitabın sayfalarında yer alıyor. Dehşet, bir kitabın içinde bir şekil ve anlam kazanarak barınabilir. Ancak hayatın içinde dehşetin ne bir şekli ne de bir anlamı vardır. Dehşet sadece vardır. Ve o hüküm sürerken evrende ondan başka hiçbir şey yok gibidir.

Bu kitabın hikâyesi 15 Şubat 1942'de, Singapur'un düşmesiyle bir İmparatorluk'un çökmesi ve diğerinin yükselmesiyle başlar. Ancak 1943'te gücünün ötesine uzanan, kaynakları tükenen Japonya kaybetmekteydi ve bu demiryoluna olan ihtiyacı artmıştı. Müttefikler, Çan Kay Şek'in Çin'deki milliyetçi ordusuna Burma üzerinden mühimmat sağlıyordu ve Amerikalılar da denizleri kontrol ediyordu. Çin'deki düşmanlarına giden bu kritik tedarik hattını kesmek ve liderlerinin delice hayal ettiği gibi Burma üzerinden Hindistan'ı ele geçirebilmek

için Japonya'nın Burma'daki güçlerine kara yoluyla asker ve malzeme sağlaması gerekiyordu. Ancak gerekli demiryolunu inşa etmek için ne parası ne de makineleri vardı. Ne de zamanı.

Savaşın ise kendine has bir mantığı vardır. Japon İmparatorluğu kazanacağına inanıyordu. Batı'nın sahip olmadığı o boyun eğmez Japon ruhu, İmparator'un iradesi olarak tanımlanan ve anlaşılan o ruhun son zafere dek muzaffer geleceğine inanıyordu. Bu boyun eğmez ruha yardımcı olarak ve bu inanışın bir suç ortağı olarak İmparatorluk'un köleleri vardı. Yüzlerce ve binlerce köle, Asyalı ve Avrupalı. Bunların arasında da yirmi iki bin Avustralyalı savaş esiri vardı. Daha savaş doğru düzgün başlamadan Singapur çöktüğünde çoğu teslim olmuştu. Dokuz bini demiryolunda çalışmak üzere gönderilecekti. 25 Ekim 1943'te C 5631 buharlı lokomotifi üç kompartımanı ve içindeki Japon ve Tay yüksek rütbelilerle Ölüm Demiryolu'nu baştan sona katettiğinde (bunu yapan ilk tren olarak) o Avustralyalıların üçte birinin de içinde bulunduğu sonsuz bir insan kemiği yatağının üzerinden geçecekti.

Günümüzde C 5631 buharlı lokomotifi, Japonya'nın gayriresmî savaş anıtı sayılan Tokyo'daki Yasukuni Tapınağı'nda gururla sergileniyor. C 5631 buharlı lokomotifinin yanı sıra Tapınak'ta Ruhlar Kitabı da var. Bu kitabın içinde 1867 ile 1951 yılları arasında Japonya İmparatoru'na hizmet ederken ölen iki milyon insanın ismi var. Bu kutsal yerdeki Ruhlar Kitabı'na ismi yazılanların tüm suç ve günahları da affedilir. Bu isimlerin arasında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaş suçu işlediği saptanmış ve idam edilmiş 1068 kişi vardır. Ve bu idam edilmiş 1068 ismin arasında Ölüm Demiryolu'nda çalışmış ve savaş esirlerine kötü davrandıkları saptanmış olanlar da bulunur.

C 5631 buharlı lokomotifinin önündeki plakada ne bunlardan ne de demiryolunun inşasında yaşanan dehşetten söz edilir. O demiryolunu yaparken ölen yüz binlerin ismi hiçbir

yerde yazmaz. Zaten Ölüm Demiryolu'nda ölenlerin sayısı bile belli değildir. Müttefiklerin savaş esirleri o firavunvari projede köle gibi çalışanların sadece bir kısmıydı; aşağı yukarı altmış bin kişi. Onların yanında çeyrek milyon Tamil, Çinli, Cavalı, Malezyalı, Tay ve Burmalı çalıştı, belki de daha fazla. Bazı tarihçiler köle gibi çalıştırılan bu işçilerin elli bininin, diğerleri yüz bininin, başkaları da iki yüz bininin öldüğünü söylüyordu. Kimse gerçek rakamı bilmiyordu.

Ve kimse gerçekten bilmeyecek. İsimleri çoktan unutulmuş. Onların kayıp ruhları için bir kitap yok. Bırakın da şu ufacık parça onların olsun.

Böylece Dorrigo Evans, Guy Hendricks'in savaş esirleri kampı illüstrasyonları için yazdığı önsözü sonlandırdı. Sekreterinden onu üç saat boyunca rahatsız etmemesini ve her şeyi iptal etmesini isteyerek birkaç aydır tamamlayamadığı ve artık gerçekten çok gecikmiş bu görevi bitirdi. Bitirdiğinde bile yaptığı şeyin Ölüm Demiryolu'nu başkalarına açıklama kisvesine bürünmüş, kendisi tarafından tüm bunları anlamak için yapılmış başarısız bir çaba olduğunu hissetti.

Tarzı hem çok bariz hem de çok kişiseldi; bir şekilde hayatı boyunca çözemediği soruları aklına getirmişti. Kafası birçok şeyle doluydu ve bir şekilde gariptir ki bunların hiçbirini kâğıda dökememişti. Çok fazla şey, çok fazla isim, çok fazla ölü ve yine de bir ismi yazamıyordu. Önsözüne başlamadan önce Guy Hendricks'in bir çizimini yapmış ve onun öldüğü gün olanları ve Kara Gardiner'ın hikâyesini anlatan bir taslak yazmıştı.

Ancak o günün en önemli ayrıntısı konusunda hiçbir şey yazmamıştı. Her zamanki gibi yeşil mürekkeple yazılmış önsözüne, hayali ve başarısızlığı arasındaki korkunç boşlukta gerçeğin hissedilebileceği, okunmaya değer bir şey olduğu umuduyla baktı.

9

Savaş esirlerinin, onları bekleyen deliliğe yavaşça kapılmalarına *Hat* adını vermeleri boşuna değildir. Bundan sonra, sonsuza dek onlar için sadece iki tip insan vardı: Hat'takiler ve diğerleri; yani insanlığın kalanı. Ya da belki sadece tek bir tip vardı: *Hat'tan kurtulanlar.* Ya da belki en nihayetinde, bu bile uygun bir tanımlama değildir. Dorrigo Evans gittikçe sadece Hat'ta ölenlerin var olduğu düşüncesine kapılıyordu. Sadece onlarda, çile çekmenin kusursuzluğunun ve bir insanı tamamıyla insan yapan bilginin var olduğundan korkuyordu.

Demiryolu kazıklarına dönüp bakarken Dorrigo Evans etraflarında çok fazla anlaşılamaz, anlatılamaz, muğlak, tahmin edilemez ve tanımlanamaz şey olduğunu görüyordu. Basit gerçekler, kazıkları açıklıyordu. Ancak hiçbir şey bildirmiyorlardı. Bir hat nedir diye düşündü, Hat nedir? Hat bir noktadan başlayıp ötekine giden bir şeydi (gerçeklikten gerçekdışılığa, hayattan cehenneme) okuldaki geometri kitaplarında Öklid'in onu "mesafesiz uzunluk" olarak tanımladığını hatırlıyordu. Mesafesi olmayan bir uzunluk, anlamsız bir hayat, hayattan ölüme giden bir geçit töreni. Cehenneme yolculuk.

Yarım yüzyıl sonra Parramatta otel odasında Dorrigo Evans uyukladı, bir o yana bir bu yana döndü, ağızlarına bırakılmış bir gümüş para karşılığında ölüleri Styx Nehri üzerinden cehenneme götüren pis kayıkçı Kharon'u rüyasında gördü. Rüyasında ürkütücü Kharon'u tarif eden Vergilius'un sözlerini söyledi: Korkunç ve iğrenç, yüzü bakımsız ak kıllarla kaplı, acımasız gözleri ateşli, kirli bir örtü omzundaki bir düğümden sarkmış.

Lynette Maison'la yattığı gece, orta yaşlarında okuma alışkanlığına geri döndüğü için yatağının yanında her zamanki gibi bir kitap vardı. İyi bir kitap kendini bir daha okutur. Muhteşem bir kitap ise kendi ruhunuzu bir daha okutur. Bu tür kitaplar nadirdi ve yaşlandıkça daha da nadirleşiyordu. Yine de aramaya devam etti, sonsuza dek peşinde olduğu İthaka'yı arıyordu sanki. Öğleden sonraları geç

saatlere kadar okurdu. Geceleri kitaba bakmazdı bile, bir tılsım gibiydi kitaplar geceleri; onu gözleyen ve rüyalar âleminden sağ salim dönmesini sağlayan tanıdık bir tanrı gibi.

O geceki kitabı, Japonya'nın savaş suçları yüzünden ondan özür dilemeye gelen Japon bir kadın delegasyonu tarafından sunulmuştu. Bir tören halinde, video kameralarıyla geldiler, hediyeler getirdiler ve bir tanesi ilginç bir hediyeydi: Japon ölüm şiirlerinin bir çevirisi, Japon şairlerinin geleneksel olarak ölmeden önce yazdıkları son şiirlerin bir toplamı. Kitabı, yastığının yanı başındaki ahşap, koyu renk komodinin üstüne başının geleceği yere dikkat ederek koymuştu. Kitapların onu koruyan bir aurası olduğuna inanıyordu, yanında bir kitap olmadan uyursa da öleceğine. Yanında bir kadın olmadan rahatça uyurdu. Ama bir kitap olmadan asla.

10

O gün kitabı karıştırırken Dorrigo Evans bir şiirden etkilenmişti. Ölüm döşeğinde, on sekizinci yüzyıl şairi Şisui bir ölüm şiiri yazması taleplerine sonunda bir fırça alıp, şiirini çizip ölerek cevap vermişti. Kâğıt üstünde Şisui'nin şoke olmuş müritleri şairin bir daire çizdiğini görmüşlerdi.

Şisui'nin şiiri Dorrigo Evans'ın bilinçaltında gezinip durdu, kapalı bir boşluk, sonsuz bir gizem, mesafesiz uzunluk, büyük tekerlek, ebedi dönüş: daire, yani hattın antitezi.

Kayıkçıya verilmek üzere ölülerin ağzına bırakılan gümüş para.

11

Dorrigo Evans'ın Hat'a yolculuğu Cava'nın dağlık bölgesindeki bir savaş esirleri kampından geçmişti. Orada bir albay olarak çoğu Avustralyalı olan bin esir askerin ikinci komutanı olmuştu. Hayatın yavaşça akıp gittiği, bitmek tükenmek bilmeyen zamanı spor, eğitim programları, evlerine dair anıların şarkılarını söyledikleri konserler vererek ve Ortadoğu'ya dair hikâyeler anlatarak geçirmişlerdi. Alacakaranlıkta kumtaşıyla yüklü deve kervanları; Roma harabeleri ve Haçlı kaleleri; uzun, gümüş işlemeli siyah paltolu ve uzun, siyah astragan şapkalı Çerkez paralı askerleri; botlarını boyunlarına asmış yanlarından yürüyüp giden kocaman Senegalli askerler. Şam'ın Fransız kızlarını özlemle hatırladılar; Filistin'de yanlarından geçtikleri kamyonetlerin arkasından, "Yahudi piçleri!" diye bağırıyorlardı Araplara, Kudüs'ün çalışan Arap kızlarını görene dek. Yine yanlarından geçerken, "Arap piçleri!" diye bağırıyorlardı Yahudilere, kibutzlardaki mavi şortlu ve beyaz bluzlu, portakal çuvalları taşıyan Yahudi kızları görene dek. Saçlarını bir kirpiden ödünç almış gibi duran, Kahire kerhanelerinden gün boyu çıkmayan Kerevit Burrows'un hikâyesine tekrar güldüler. Apış arasını hunharca kaşıyarak geri gelmiş ve aşağıya bakıp, "Bu kara kerevitler de neyin nesi? O pis Mısır tuvaletlerinden bulaşmışlar herhalde, değil mi?" diye sorarak takma adını kazanmıştı.

"Zavallı yaşlı Kerevit," dediler. "Zavallı piç."

Uzun bir süre pek bir şey olmadı. Kahire kafelerinin arak dökülmüş masalarının üzerinde arkadaşları için aşk mektupları yazdı;

istisnasız her birinin, "Sana bu mektubu ateş altında yazıyorum..." diye başladığı ölümsüz övünçlerin gizlediği ölümlü şehvet mektupları.

Sonra Suriye seferinin kayaları, kurumuş keçi bokları ve kuru zeytin yaprakları başladı. Sırtlarındaki yüklerle arada bir Senegalli bir cesedin yanından geçerken kayıp düşüyorlardı. Uzaklarda, başka yerlerdeki savaşın ve muharebelerin seslerini ve çatırtılarını duyarken düşüncelerini kendilerine saklıyorlardı. Ölüler ve onların silahları ile teçhizatları taşlar gibi etrafa dağılmıştı. Kaçınılmaz bir biçimde her yerdelerdi ve şişmiş cesetlerine basmaktan kaçınmak hariç, onlar için yapacak veya söylenecek bir şey yoktu. Üç Kıbrıslı katırcısından biri Dorrigo Evans'a tam olarak ne yöne gittiklerini sormuştu. Hiçbir fikri yoktu ama daha o zamanlarda bile hepsini bir arada tutacak bir şey söylemek zorunda olduğunu anlamıştı.

Yakınlardaki bir katır kişnedi. Gözünün kenarındaki harç gibi olmuş, iri kum taneli kiri kaşıyarak söktü ve ortasında durdukları karabuğday tarlasının etrafına, sonra da iki haritaya, kendisininkine ve katırcınınkine baktı. Birbirlerine hiç benzemiyorlardı. En sonunda, her iki haritayla uyuşmasa da pusuladan bir yön tayin etti. Birçok kararı gibi çoğu zaman haklı çıkan içgüdülerine güvendi; haksız çıkarsa da en azından hareket etmiş olacaklardı ve sıklıkla hareket etmenin daha önemli olduğunun farkına varmıştı. Avustralya İmparatorluk Kuvvetleri'nin cepheye yakın, 2/7. Hasta ve Yaralı Ayırma İstasyonu'nun ikinci komutanıydı. Taktiksel bir geri çekilmenin kaosu içinde, sahra hastanelerini toplamaları emredilmiş, ertesi gün de benzer bir karışıklıkla stratejik bir ilerlemeye dönüşmüştü.

Hasta ve Yaralı Ayırma İstasyonu'nun kalanı kamyonlarla cephe gerisine yollanırken o, önemli malzemelerle geride kalmış son kamyonu bekliyordu. Kamyonun yerineyse yirmi katırlık bir kervan, Kıbrıslı üç katırcı ve elindeki malzemelerle yeni cephedeki, katırcıların haritasına göre 32 kilometre güneydeki, kendi haritasına göreyse kırk iki kilometre batıdaki bir köye ilerlemesini söyleyen emirler gelmişti. Kısa boylu, konuşkan Kıbrıslılar, Suriye'de Vichy Fransası Kuvvetleri'ne

karşı savaşan Müttefik Güçleri karnavalının bir parçası olmuşlardı; daha sonra kimsenin hatırlamadığı, çok daha büyük bir savaşın ortasındaki küçük bir savaş.

12

İki gün sürmesi gereken yolculuk neredeyse bir hafta sürmüştü. İkinci günde, dağlara doğru giden dik bir yokuşta Dorrigo ve üç katırcı, kamyonları bozulmuş, Tazmanyalı yedi kişilik bir makineli tüfek müfrezesiyle karşılaştılar. Kara Gardiner adındaki genç bir çavuşun liderliğinde aynı yöne doğru gidiyorlardı.

Vickers silahlarını, tripodlarını ve metal mermi kutularını katırlarına yüklemiş ilerliyorlardı. Kayalık yokuşların, dağ eteklerinin, geçitlerin üstünden ötesine, yıkık dökük köylerin, çürümüş etlerin, yıkılmak üzere olan taş duvarların, tekrar ve tekrar o dökülmüş zeytinyağı kokusunun, ölü at kokusunun, etrafa dağılmış iskemlelerin ve kırık masaların ve yatakların kokusunun, çökmüş damlı yıkık evlerin kokusunun yanından geçerken ve önlerinde ve gerilerinde, düşmanın 75'lik topları gürlerken Kara Gardiner bazen usulca şarkı söylüyordu.

Tekrar ovalara vardıklarında Fransız miğferlerinin, silahlarının ve parçalanmış ekipmanlarının arasında huzurlu bir şekilde yatan adamlara düşmanın yirmi beş pounder toplarına karşı hiçbir güvence sunmamış kuru taş duvarların yanından geçtiler. Böylece ölülerin arasında yol aldılar, ölüme karşı beyhude bir savunma olarak yarım ay şeklinde derme çatma tahkimatların arasında yatan ölülerin, topçu ateşinin yıktığı antik bir su kemerinden akan suların iğrenç bir bataklığa çevirdiği karabuğday tarlasındaki şişmiş cesetlerin, yedi haneli köydeki ölümden kaçmak isteyen on beş ölünün, yıkılmış minarenin önündeki ölü kadının arasında. Bohçası sokağın tozuna saçılmış,

dişleri bir balkabağının üzerindeydi; ölülerin parçaları yanmış bir kamyonun içinde kokuşuyordu.

Sonrasında Dorrigo Evans bohçanın solgun kırmızı beyaz çiçekli deseninin ne kadar güzel olduğunu hatırladı ve pek başka bir şey hatırlamadığı için utandı. Metruk köy evlerinin etrafındaki taş tozunun tadı, bir deri bir kemik ölü eşeklerin kokusu ve iğrenç keçi cesetlerinin kokusu, kırık terasların ve parçalanmış zeytinliklerin kokusu, patlayıcıların ekşi kokuşmuşluğu, yere dökülmüş zeytinyağının ağır aroması, hepsi birleşip başları belada insanlarla özdeşleştirdiği bir kokuya dönüşmüştü. Ölülerin kokusu burunlarına gelmesin diye sigara içmiş, ölüler akıllarına musallat olmasınlar diye fıkralar anlatmış, hayatta olduklarını kendilerine hatırlatmak için yemek yemişlerdi. Ve Kara Gardiner ölüp ölmeyeceğine dair bir bahis açmıştı. Şansının gittikçe arttığına inanıyordu.

Geceyarısında mısır tarlalarından geçerken yeşil meşale ışıklarının aydınlattığı, Fransızların şiddetli bir mücadelenin ardından Avustralyalılardan ele geçirdiği ve sonrasında sebepsizce terk ettiği virane bir köye geldiler. Saldırılarında Fransızların kullandıkları havan topları, Avustralyalı savunmacıları insan olmayan şeylere dönüştürmüştü; kuruyan kızıl kara et ve sineklerin üşüştüğü iç organlar, un ufak olmuş kemikler ve ortaya çıkan dişlerin arkasında gerilmiş yüzler. Dorrigo Evans'ın daha sonra her gülümsemede görmeye başlayacağı o korkunç, ortaya çıkmış dişler.

Sonunda hedefledikleri köye vardılar, orada hâlâ Fransızların bulunduklarını ve Kraliyet Donanması'nın ağır bombardımanı altında olduklarını gördüler. Uzaktaki denizde savaş gemileri oflayıp pufluyor, kocaman topları düzenli bir şekilde çalışıp bir ahırdan yanındaki taş eve, sonra da arkasındaki müştemilata geçerek köyün her evini teker teker yok ediyordu. Dorrigo Evans, katırcılar ve makineli tüfekçilerle birlikte, önlerindeki köy yok olurken yaşananları güvenli bir mesafeden izliyordu.

Her ne kadar orada ölü olmayan bir şeylerin kaldığını düşünmek zor olsa da top gülleleri yağmaya devam ediyordu. Öğlende Fransızlar beklenmedik bir şekilde geri çekildiler. Avustralyalılar top patlamalarıyla kararmış sarı toprak üzerinden ilerlediler, çökmüş taraça duvarlarının arasından, parçalanmış fayansların üzerinden ve kökleri açıkta kalmış yıkık ağaçların etrafından, bükülmüş silahların ve topçu birliğinin artıklarının arasında yürüdüler. Kesikler içinde ve şimdiden şişmeye başlamış topçu erlerinin yanından geçtiler. Patlamış gözlerinden akan sıvı, yanaklarındaki kirle birleşip macunumsu bir hal almamış olsa bazıları öğlen güneşinde uyuyor gibiydi. Kimse açlık ve yorgunluk dışında bir şey hissetmedi. Bir keçi sessizce önlerinde sendeleyerek yürüdü, bağırsakları dışarı çıkmıştı, kaburgaları gözüküyordu, başı dikti, hiç ses çıkarmıyordu, sanki sırf dayanıklılığıyla hayatta kalabilecekti. Belki de kalmıştı.

Kızıl saçlı, uzun boylu bir makineli tüfekçi, "Baksanıza, Bay Beau Kahrolası Geste'nin ta kendisi," dedi. Yine de vurdular onu. Tam adı Gallipoli von Kessler'di, tembelce Nazi selamı veren bir Huon Vadisi elma yetiştiricisi. Eski dünyada önemli biri olduğunu ima etmek isteyen Alman babası, köylü Kessler soyadına *von* ön ekini getirmişti, Büyük Savaş'ın Alman karşıtı histerisi içinde ahırı yakıldığında da yeni dünyada her şeyini kaybetmekten korkmuştu. Hobart'ın arkasında, diğer Alman mültecilerle birlikte yaşadıkları dağ köyü, ismini Bismarck'tan Collinsvale'e değiştirmişti; Karl von Kessler de ilk oğlunun, babasının hatırasını yâd eden adını, doğumundan bir yıl önce Türkiye'nin işgalinde Avustralya'nın oynadığı rolü çağrıştıran bir isimle değiştirmişti. Elma çekirdeği gibi görünen bir surat için fazla şatafatlı bir isimdi. Kısaca Kes olarak bilinirdi.

Kasabada yanmaktan kızıl kor haline gelmiş bir Fransız tankının, devrilmiş kamyonların, parçalanmış zırhlı araçların, kurşun yağmuruyla delik deşik olmuş sıradan araçların, sokaklara saçılmış mühimmat, kâğıt, giyecek, top, silah ve tüfeklerin arasından yürüdüler. Tüm bu kaos ve moloza rağmen dükkânlar açıktı, ticaret devam ediyordu,

insanlar sanki doğal bir afet sonrası ortalığı topluyor, izne çıkmış Avustralyalılar hatıra eşyası topluyor veya satın alıyordu.

Cesetleri yemek için toplanan çakallar ulurken uykuya daldılar.

13

Dorrigo şafak sökerken uyandığında Kara Gardiner'ın köyün ana caddesinin ortasında bir ateş yaktığını görmüştü. Ateşin önüne koyduğu gösterişli, mavi ipek kaplamalı ve gümüş sırmalı bir koltuğa oturmuş, bir bacağını kolçağının üzerine atmış, ezilmiş bir kutu Fransız sigarasıyla oynuyordu. O koltuğun denizinde, karanlık ve zayıf vücudu kirle kaplıyken Dorrigo'ya garip bir sahile vurmuş koca bir yosun yığını gibi gelmişti.

Kara Gardiner'ın çantası, diğer herkesin yarısı kadar büyük gözüküyordu ancak içinde sanki sonu gelmez bir yemek ve sigara deposu (kara borsada el değiştirmiş, bulunmuş veya çalıntı) ve diğer lakabı olan "Kara Prens"i hak etmesine sebep olan diğer mucizeler vardı. Tam Dorrigo Evans'a bir kutu Portekiz sardalyası atarken Vichy Fransası 75'liklerle, makineli tüfeklerle ve yalama uçuşu yapan bir uçakla köyü vurmaya başladı. Ancak her şey sanki başka bir yerde olup bitiyordu. Bu yüzden Jimmy Bigelow'un bulduğu Fransız kahvesini içerek emirleri veya savaşın onları bulmasını beklerken lafladılar.

Dişleri takma, tıknaz bir adam olan Tavşan Hendricks, bir Şam kartpostalının arkasına Keler Brancussi'nin karısı Maisie'nin parçalanmış fotoğrafının yerine geçecek bir eskizi bitiriyordu. Yüzündeki çatlaklar örümcek ağı gibi büyümüştü ve fotoğrafın duyarkatından geri kalanlar sonbahar yaprakları gibi öylesine buruşmuştu ki ne olduğuna dair ancak tahmin yürütülebilecek bir haldeydi. Tavşan Hendricks'in karakalem çizimi aynı pozu ve boynu yakalamıştı ama gözleri biraz Mae West'e benziyordu, göğsü ise çok daha fazla Mae

West'e benziyordu ve Maisie'nin hiç sahip olmadığı bir dekoltenin olduğunu ima ediyordu. Bakışları da çok daha direkt, çekiciydi ve Maisie'nin nadiren konuştuğu şeylerden bahsediyordu.

"Açıkla bana," diyordu Jimmy Bigelow. "Fransızlar için savaşan ve bizi, Ortadoğu'da İngilizler için savaşan Avustralyalıları öldürmek isteyen siyah Afrikalıları neden makineli tüfeklerle tarıyoruz?"

Biraz sahte gibi duran ve bu yüzden garip bir aldatmacaymış gibi hissettiren çizim, Keler Brancussi'yi rahatsız etti. Fakat herkes karısının çok güzel göründüğünü söyleyince, onun için değerli olduğunu söyleyerek Tavşan Hendricks'e saatini vermeyi teklif etti. Tavşan teklifi reddetti, defterini çıkardı ve sabah kahvelerini içerken herkesin bir grup portresini çizmeye koyuldu.

"Siktiğimin Avustralyası'nın siktiğimin doğusunda bile değil," dedi Jack Rainbow. Bir münzevinin suratına ve liman işçisinin ağzına sahipti ama şerbetçiotu yetiştiriyordu. "Kuzeyde," dedi. "Bir sonraki köyün nerede olduğunu bulamamamız normal. Nerede olduğumuzu bile bilmiyoruz. Siktiğimin kuzeyinde bir yerlerdeyiz."

"Sen hep komünisttin Jack," dedi Kara Gardiner. "On ikiye bir bahse varım, yarın kahvaltıya ölmüş olurum. Bundan daha adilini isteyemezsin."

Jack Rainbow da onu hemen orada öldürmeyi yeğleyeceğini söylemişti.

Dorrigo Evans, çavuşun savaştan sağ kurtulacağına üçe yirmi veren bahse on şilin koydu.

"Aynen öyle," dedi Jimmy Bigelow. "Ona katılıyorum. Sen hayatta kalırsın Kara."

"Havaya iki para atarsın," dedi Kara Gardiner, ayaklarının dibindeki çantadan bir şişe konyak çıkarıp herkesin kahvesine ekleyerek. "Sonucunun ne olacağına dair iddiaya girersin. Fakat doğrusu, üç kez üst üste tura gelse de sonraki atışta iki tura gelme olasılığı yine aynıdır. Bu yüzden iki tura dersin. Her atış ilk atış gibidir. Güzel bir fikir, değil mi?"

Bir an sonra, savaş onları buldu. Dorrigo Evans koltuğun yanında duruyor, kendine kahve dolduruyordu; Kerevit Burrows da sahra mutfağından yeni çıkmış, sıcak bir kutuda kahvaltılarını getiriyordu ki onlara doğru gelen bir yetmiş beşlik top güllesinin sesini duydular. Kara Gardiner koltuğundan fırladı ve Dorrigo Evans'ı kolundan tutup yere çekti. Patlama, üzerlerinden kozmik bir dalga gibi geçti.

Dorrigo gözlerini açıp etrafa baktığında gümüş sırmalı mavi koltuk yok olmuştu. Tozun oluşturduğu sisin ortasında bir Arap çocuğu duruyordu. Yere yatması için ona bağırdılar, bir etkisi olmayınca Kerevit Burrows doğrulup ona eğilmesini işaret etti, bu da işe yaramayınca çocuğa koştu. Tam o sırada başka bir top güllesi vurdu. Patlamanın kuvveti Arap çocuğu onların üstüne fırlattı, boğazı şarapnelle parçalanmıştı. Kimse ona yaklaşamadan ölmüştü.

Dorrigo Evans, hâlâ onu tutan Kara Gardiner'a döndü. Yanlarında Tavşan Hendricks tozlanmış takma dişlerini ağzına tıkıyordu. Kerevit Burrows'tan geriye hiçbir şey kalmamıştı.

"Bahislerimi kısa tutmayı severim," dedi Kara Prens.

Dorrigo tam cevap verecekken düşman uçağı yalama uçuşu için arkalarında belirdi. Onların üstünde yükselirken uçak birden siyah bir dumana dönüştü. Uçaktan düşen bir siyah nokta paraşüt olup açıldı ve pilotun sağ kurtulduğu belli oldu. Rüzgâr, havacıyı onlara doğru taşırken Horoz MacNeice Kıbrıslıların .303'lerinden birini kaptı ve nişan aldı. Dorrigo Evans tüfeği itip ona aptallık etmemesini söyledi.

"Peki ya Kerevit?" Horoz MacNeice bağırdı, dudakları çakıl kaplıydı, gözleri delirmiş gibi bakıyor, beyaz kürelere benziyordu. "Aptal mıydı o amına koyayım? Peki ya o çocuk? Aptal mıydı?"

Yakışıklı görünen bir suratı vardı ama Jack Rainbow'un belirttiği gibi, yakından bakıldığında sanki yedek parçalardan yapılmış gibi duruyordu. Beceriksiz bir asker olarak o kadar ünlenmişti ki .303'ü tekrar omzuna atıp, nişan alıp ateş ettiğinde herkes hedefi vurduğu için hayretler içinde kalmıştı. Paraşütçü ani bir rüzgâr yemiş gibi kıpırdadı ve birden gevşedi.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

O gün Kerevit Burrows'un getirdiği artık buz gibi olmuş lapayı yediklerinde kimse Horoz MacNeice'in yanına oturmadı.

14

Ve böylece devam ettiler. Şakalar, hikâyeler, hiç geri dönemeyen zavallı adamlar. Trablus sarayı, AIF'ten[5] bir eğlence merkezi talep etti, çift-yukarı,[6] taç ve çapa,[7] bira ve arkadaşlar, koridorun öbür ucundaki odada çalışan kızlar arada bir gelip çift-yukarı oynayarak şanslarını deniyordu, Suriyeli çocuklara karşı, dağ köylerinde Avustralya futbolu. Sonrasında Cava'da, teslim olduktan sonra ateş için odun toplamaya gittiklerinde ıslak sarongları içinde çay toplayan kadınlar gördüler bazen, ne kadar da güzellerdi. Kuru saronglar giyip birbirlerinden bit ayıklarken Gallipoli von Kessler yanlarından geçip, "Tanrım," dedi. "Bunun yanından geçmek, işte ceza budur."

Ancak cezaları yeni başlıyordu. Altı ay sonra Siyam'daki yeni bir proje için kamyonla kıyıya götürüldüler; bin kadarı, külüstür bir teknenin yağlı gövdesinde istiflenmiş halde üç günde Singapur'a vardılar ve sonrasında Changi Gaol'a yürüdüler. Hoş bir yerdi; beyaz, iki katlı barakalar, güzel ve havadar, düzgün çimler, iyi giyimli Avustralya askerleri, bakımlı ve zinde, çoraplarında kırmızı şeritler ve ellerinde subay bastonu bulunan subaylar, Johor Boğazı'nın güzel manzarası ve sebze bahçeleri. Bir deri bir kemik kalmış, Avustralya ve Hollanda üniformalarından bulduğunu giymiş ve çoğu yalın ayak olan Dorrigo'nun adamları öne çıkıyordu. Tuğgeneral Crowbar Callaghan onlara Cava'nın Pisliği adını verdi ancak Dorrigo Evans'ın yakarışlarına rağmen Callaghan onlara kıyafet, bot ve yemek vermeye

5 (Kıs.) (İng.) Australian Imperial Forces. Avustralya İmparatorluk Kuvvetleri. (ç. n.)

6 İki bozuk paranın birden fırlatıldığı ve sonucun tahmin edildiği Avustralya'ya özgü bir kumar oyunu. (ç. n.)

7 Daha çok İngiliz denizcilerinin oynadığı bir kumar oyunu. (ç. n.)

yanaşmadı. Bunun yerine, Callaghan'ın depolarını açmasını isteyen emre itaatsiz tavrı nedeniyle Dorrigo Evans'ı komutadan almaya çalıştı ve başarısız oldu.

Küçük Wat Cooney, Chum Fahey'ye bir kaçış planıyla geldi. Singapur limanlarına gidecek bir çalışma grubuna katılacak, sandıklara falan girip bir gemiye binecek ve böylece Sydney'ye geri döneceklerdi.

"Güzel plan Wat," dedi Chum Fahey. "Ama beş para etmez."

Changi Kampı'nın yukarı kısmıyla bir Avustralya Futbolu maçı yaptılar ve sekiz farkla yenildiler ama öncesinde Koyunkafa Morton'ın üçüncü çeyrekteki şu sözlerini dinlediler ve kafalarına kazıdılar:

"Size söyleyecek tek bir şeyim var beyler ve birincisi..."

İki hafta sonra Cava'nın Pisliği geldikleri paçavralar içinde ayrıldı, bir sandığa giremeyen Wat Cooney de aralarındaydı. Artık resmî olarak Evans'ın C Gücü olarak isimlendirilmişlerdi, tren istasyonuna götürüldüler ve pirinç taşımacılığında kullanılan ufak, kapalı, çelik vagonlara sıkıştırıldılar. Her birinde yirmi yedi adam vardı, oturmaya bile yer yoktu. Tropikal iklimin sıcağında kauçuk ağaçlarının ve yağmur ormanlarının arasından geçtiler, yarı açık bir kapının ve terli kazıcıların arasından baktılar, tepelerinde hiç bitmeyen yeşillik ve onlardan uzaklaşan, sarongları içindeki Malaylar, Hintliler ve Çinli kadınlar, hepsi neşeli, bezden başörtüleriyle çeltik tarlalarında çalışıyordu, onlarsa o zalim fırınların yanaşık karanlığında. Onlar tanımadıkları diğer genç adamlar gibiydi. Kendi içlerinde taşıdıkları çoğu şeyle yüzleşmeye gidiyorlardı.

Birbirlerinin terli kol ve bacaklarında sallanırken altlarında demiryolu hattı devam ediyordu. Üçüncü günün sonlarına doğru çeltik tarlalarını ve hurma şekeri yığınlarını görmeye başladılar. Ayrıca esmer ve balıketli, kuzguni siyah saçlı ve güler yüzlü Tay kadınlarını görüyorlardı. Sırayla oturmak zorundalardı ve yattıklarında bacaklarını diğer bir adamın üstüne atıyorlardı, bayat kusmuk, çürük bedenler, bok ve istifra kokusu içine hapsolmuş bir şekilde devam ettiler, yapışık ve kederli, bin altı yüz kilometre boyunca, beş gün aç susuz, altı durak ve üç ölü.

Beşinci günün akşamı Bangkok'tan altmış dört kilometre uzaktaki Ban Pong'da trenden indiler. Yüksek tavanlı kamyonlara sığır yükler gibi otuz adam bindirdiler, maymunlar gibi birbirlerine tutunmuşlardı, yağmur ormanında on beş santim derinliğinde tozlu bir yolda gidiyorlardı. Parlak mavi bir kelebek üstlerinde uçuştu. Batı Avustralyalı bir savaş esiri de omzuna konan kelebeği ezdi.

Gece çöktü ve yol devam etti, ilerleyen saatlerde pislik içinde ve yolun tozuna bulanmış halde Tarsau'ya vardılar. Tozun içinde uyudular ve şafakta tekrar kamyonlara bindiler. Bir saat boyunca, bir patikada dağlara doğru ilerlediler. Yolun sonunda kamyonlardan indiler ve bir nehir kenarındaki açıklıkta duruncaya dek neredeyse akşama kadar yürüdüler.

Yüzmek için kutsal nehre atladılar. Çelik kutularda beş gün, kamyonlarda iki. (Su ne kadar mı güzel? Tenin salt mutluluğu, örtülerin ötesindeki dünyanın nimetleri.) Temiz cilt, hafiflik, sonsuz sakin sıvı. Şafakta maymunlar onları uyandırana dek kütük gibi uyudular.

Beş buçuk kilometre boyunca muhafızlar onları yağmur ormanında yürüttü. Bir Japon subayı onlara seslenmek için bir ağaç kütüğünün üstüne çıktı.

"Bu uzun yolu İmparator'a demiryolunda yardım etmek üzere geldiğiniz için teşekkürler. Tutsaklık büyük utançtır. Büyük! İmparator için demiryolu yaparak şerefinizi kurtarın. Bu büyük şeref. Büyük!"

Demiryolunun izleyeceği güzergâhı belirleyen işaretçi kazıklarının hattını gösterdi. Kazıklar yağmur ormanının içinde kayboluyordu.

Hattın ilk kısmı için tik ağacı keserek işe başladılar ve üç gün sonra o iş bitince birkaç kilometre ötede kendi kamplarını inşa etmeleri söylendi. Yirmi beş metre boyunda bambu, büyük ağaçlar, yatay yapraklarıyla kapok, amberçiçeği ve çalılar. Tüm bunları söktüler, kestiler, yaktılar ve yerle bir ettiler. Neredeyse çıplak adamlar ateşin ve dumanın içine girip çıkıyor, kağnı gibi bir ipe asılan yirmi adam dikenli bambu dallarını çekiyordu.

Ardından odun aramaya çıktılar ve iki kilometre ötede bir İngiliz kampına rastladılar; iğrenç kokuyordu ve hastalarla doluydu, subaylar adamları için pek bir şey yapmayıp her şeyi kendilerine saklıyordu.

Gedikli subayları nehri kolaçan edip adamların balık tutmasını engelliyordu; İngiliz subaylardan bazılarının oltaları hâlâ yanlarındaydı ve erlerin, onların balıklarını tutmasını istemiyordu.

Avustralyalılar kamplarının açıklığına döndüklerinde, adının Kenji Mogami olduğunu söyleyen yaşlı bir muhafız kendini tanıttı. Göğsüne vurdu.

"Dağ Aslanı demek," dedi ve gülümsedi.

Ne istediklerini gösterdi: Uzun bir bıçakla çatı çerçevesini kesip kertecek, dalları birbirine bağlamak için amberçiçeği kabuğunu şerit halinde kesip kullanacak, çatıyı palmiye yapraklarıyla, zemini de kırkılmış ve düzleştirilmiş bambuyla kaplayacaklardı. Hiç çivi kullanılmayacaktı. Kampın ilk barınaklarının yapıldığı ilk birkaç saatten sonra yaşlı Japon muhafız, "Tamam çocuklar, *yasumi*," dedi.

Oturdular.

"O kadar da kötü biri değil," dedi Kara Gardiner.

"Aralarındaki en iyisi," dedi Jack Rainbow. "Ne var biliyor musun? Ufacık bir şansım olsa gözünden götüne kadar kör jiletle keserdim onu."

Kenji Mogami tekrar göğsüne vurdu ve, "Dağ Aslanı Binga Crosby," diye ilan etti. Ve Dağ Aslanı şarkı söylemeye başladı.

"You go-AAA-assenuate-a-positive
Eliminanay a negative
Lash on a affirmawive
Don't mess with a Misser In-Beween
Nahhhh donna mess with Missa Inbeweeeen!"

15

Hat'ta çalışmaya başladıkları o ilk dönemlerde, henüz böyle şeyler yapmaya güçleri yettiği zamanlarda, adamlar her iki tarafında ateşlerin yandığı bambudan küçük bir sahnede konser verirlerdi. Performansı, Dorrigo Evans'la birlikte kumandanları Albay Rexroth izlerdi; uz-

laşmaz çelişkilerle dolu bir adamdı: bir kasabın vücudunun üzerinde bir eşkıyanın kafası, Ballaratlı müflis bir kumaşçının oğlunda İngiliz aksanı, bir İngiliz sanılmak istenen Avustralyalı, diğer bütün fırsatlar ellerinden kayıp gittiği için 1927'de orduya yazılan biri. Her ne kadar o ve Dorrigo aynı rütbede olsa da sıhhiyeci değil de orduda kayıtlı bir subay olduğu ve kıdemli olduğu için Rexroth ondan üstündü.

Albay Rexroth, Dorrigo Evans'a döndü ve hepsinin millî Britanyalı güçlerinin yeterli olacağını söyledi, Britanyalı birlik ruhlarının dayanacağını, Britanyalı cesaretlerinin kırılmayacağını ve Britanyalı kanlarının onları sonunda kurtaracağına inandığını dile getirdi.

"Biraz kininin de zararı olmazdı," dedi Dorrigo Evans.

Kendi kamplarından birkaç İngiliz gelmişti ve Büyük Savaş'taki Alman bir savaş esiri hakkındaki kısa bir oyunu sergiliyorlardı. Gece havası, uçuşan sineklerle dolu olduğu için oyuncular biraz bulanık görünüyordu.

Albay Rexroth onun tutumunu beğenmediğini söyledi. Sadece olumsuzu görüyordu. Olumlu düşünceler gerekliydi. Millî karakterin yüceltilmesi gerekliydi. Vesaire.

"Millî karakteri hiç iyileştirmedim," dedi Dorrigo Evans.

Avustralyalılar, Alman savaş esiri için tezahürat yapmaya başlamıştı.

"Ancak besinsizlikten kaynaklanan birçok hastalık görüyorum," diye devam etti.

"Elimizde ne varsa o var," dedi Albay Rexroth.

"Ayrıca sıtma, dizanteri ve tropik ülser de," dedi Dorrigo Evans.

Oyun tezahüratlarla ve ıslıklarla sonlandı. Dorrigo sonunda Albay Rexroth'un ona neyi anımsattığını çıkardı: Ella'nın babasının yediği beurre bosc armutlarını. Ayrıca ne kadar acıktığını, ham kabuklu o armutları hiç sevmediğini ve şu anda o armutlardan bir tane yiyebilmek için neredeyse her şeyini vereceğini anladı.

"Kıtlıktan kaynaklı hastalıklar," diye yineledi Dorrigo Evans. "İlaç olsa iyi olurdu. Fakat yemek ve dinlenme daha da iyi olurdu."

Japonlar için demiryolu hattı yapmaları onların ölümüne sebep olacak bir deliliğe henüz dönüşmemiş olsa da önemli ölçüde fiziksel

hasara yol açmaya başlamıştı. Pellegra yüzünden parmaklarını kaybeden Les Whittle parçalanmış bir akordeon çalıyordu (dikişlerle ve bufalo derisinden yamalarla bir arada tutuluyordu akordeon) bileklerine de bambu dalları bağlanmıştı. Şarkıcı Jack Rainbow kör olmuştu. Onu izleyen Dorrigo Evans, bunun vitamin eksikliğinden mi yoksa birçok hastalığın birleşiminden mi kaynaklandığını merak etti. Ne olursa olsun yemeğin bu hastalığı ve gördüğü diğer birçok hastalığı iyileştirebileceğinin farkındaydı. Jack Rainbow'un münzevi suratı balkabağı gibi şişmişti. Tükenmiş vücudu garip bir şekilde beriberi hastalığından şişmişti; şiş bacağındaki bir ülser, kemiğine kadar etini yiyip bitirmişti; sanki kör, pembe bir iris yaranın içinden, çoğu onun gibi hasta savaş esiri kalabalığına bakıp hayallerindeki izleyicileri görmeyi umuyordu.

Oyuncular şimdi *Waterloo Köprüsü*'nden bir sahneyi canlandırıyordu. Les Whittle, Robert Taylor'ı Jack Rainbow da Vivien Leigh rolünü üstlenmişti. Bambu bir köprü üzerinde birbirlerine doğru yürüyorlardı.

"Seni bir daha hiç göremeyeceğimi sandım," dedi parmaksız Les Whittle kılığına girmiş, taklit edildiği belli bir İngiliz aksanıyla konuşan Robert Taylor. "Neredeyse bir ömür geçti."

"Ben de seni," dedi kör, şiş ve ülserli Jack Rainbow kılığındaki Vivien Leigh.

"Hayatım," dedi Les Whittle. "Hiç değişmemişsin."

Kalabalıktan bir kahkaha koptu, sonrasında da filmin ünlü şarkısı *Auld Lang Syne*'ı çaldılar.

"Görüyorsunuz," dedi Albay Rexroth. "Önemli olan içimizde taşıdıklarımızdır."

"Neymiş o?"

"Britanyalı metaneti."

Bu bir Amerikan filmiydi.

"Yiğitlik," dedi Albay Rexroth.

"Subaylarımıza Japon Ordusu ödeme yapıyor. Günde yirmi beş sent. Bu parayı kendilerine harcıyorlar. Japonlar onların çalışmasını beklemiyor. Ancak..."

"Ancak ne, Evans?"

"Ancak onlar da kampta çalışmalılar. Tuvalet kazmalılar. Hastanede hemşirelik yapmalılar. Hastabakıcılık. Hastalar için ekipman yapmalılar. Koltuk değnekleri. Yeni sığınaklar. Sahra ameliyathaneleri..."

Derin bir nefes aldı.

"Ve hastalara yemek ve ilaç almamız için maaşlarını birleştirmeliler."

"Yine bu mu Evans?" dedi Albay Rexroth. "Buradan kurtulabiliriz, evet. Ama bolşevizmle değil."

"Haklısınız. Ancak doğru örnek olduğunda."

Fakat Albay Rexroth çoktan sahneye çıkmaya başlamıştı. Oyunculara teşekkür etti ve Britanya İmparatorluğu'nun keyfî milletlere bölünmesinin saçmalık olduğunu söyledi. Oxford'dan Oodnadatta'ya hepsi tek bir halktı.

Sesi ince ve tizdi. Galeyana getirici bir hitabet yeteneği yoktu ama rütbesinin ona bu beceriyi kazandıracağını düşünüyordu. Gallipoli von Kessler'in dediği gibi, kıçıyla flüt çalıyormuş gibiydi sesi.

"Ve bu nedenle..." diye devam etti Albay Rexroth, "Britanya İmparatorluğu'nun üyeleri olarak, İngilizler olarak, İmparatorluk'un can damarı olan düzen ve disiplini göstermeliyiz. İngilizler olarak acı çekeceğiz, İngilizler olarak zafer kazanacağız. Teşekkür ederim."

Sonra Dorrigo Evans'a, nehre bakan ve ölülerini gömebilecekleri uygun bir mezarlık inşa etmeyi planlamaya katılıp katılmayacağını sordu.

"Hayatta olanların ölmemesi için Kara Prens'in Japon depolarından biraz daha konserve balık çalmasını sağlamayı tercih ederim," dedi Dorrigo Evans.

Albay Rexroth, "Kara Prens bir hırsız," diye yanıtladı. "Ancak bu, güzel bir nihai dinlenme yeri olacak ve herkesin refahı için ilgililerin çabalarına değecek ve şimdi olduğu gibi ormana doğru yürüyüp onları bulduğumuz yere gömmekten çok daha iyi olacaktır."

"Kara Prens hayat kurtarmamda bana yardımcı oluyor."

Albay Rexroth, mezarlığın yerini ve mezarların düzenini gösteren, farklı rütbeler için farklı bölümlere sahip büyük bir kroki çıkardı.

Gururla, Dorrigo'ya subaylar için Kwai'ye bakan özellikle pastoral bir yer ayırdığını söyledi. Adamların ölmeye başladıklarını ve cesetlerle ilgilenmenin artık en öncelikli mesele olduğunu belirtti.

"İnkâr edilemez bir sorun bu," dedi. "Bu hale gelmesi için çok çabaladık. Bu işin bir parçası olmanızı isterim."

Bir maymun yakınlardaki bir bambu korusunda çığlık attı.

Albay Rexroth, "Bunu sadece askerler için yapıyorum," dedi.

16

Ağaçlar filizlendi, yapraklar gökyüzünü örtmeye başladı, gökyüzü siyaha büründü ve karanlık, dünyayı gittikçe daha çok yuttu. Yemek gittikçe azaldı. Muson geldi ve ilk başta, yağmurun getireceklerinden habersizken minnettarlardı.

Sonrasında "Hızlan" başladı.

Hızlan, tatil günlerinin bittiği anlamına geliyordu, çalışma kotaları arttı ve tekrar arttı, vardiyalar gittikçe daha çok uzadı. Hızlan sayesinde sağlıklı ile hasta arasındaki muğlak ayrım, hasta ile ölmek üzere olan arasındaki daha da muğlak bir ayrıma dönüştü. Yine Hızlan yüzünden esirler günde bir değil iki vardiya çalışmaya zorlandılar, hem gece hem gündüz.

Yağmurlar yoğunlaştı, tik ve bambu ağaçları çevrelerinde daha da gür büyüdü; Albay Rexroth dizanteriden öldü ve ormandaki herkesle birlikte gömüldü. Dorrigo Evans komutayı devraldı ve kara gökyüzüne uzanan büyük yeşil ağırlık, onları siyah çamurun içine çekerken hastalara yiyecek ve ilaç almak için subayların maaşına el koydu. Hiç tükenmeyen yeşil korku, uyuz kapmış bedenlerini, bitkin bağırsaklarını, ateşlenmiş kafalarını ve iğrenç ülserli bacaklarını, hiç durmadan sıçan kıçlarını sıkıştırırken subayların da çalışması için onları ikna etti, canlarını sıktı ve ısrar etti.

Askerler Dorrigo Evans'a onun yanında *Albay*, o yokken de *Büyük Adam* diyorlardı. Büyük Adam, onun dayanmasını istedikleri onca şey için kendini çok küçük hissediyordu bazen. Dorrigo Evans ve bu diğer adam vardı, görünüşleri, alışkanlıkları ve konuşmaları aynıydı. Ancak Büyük Adam asildi ve Dorrigo değildi, o kendini başkalarına adamıştı ama Dorrigo bencildi.

Sanki yavaşça hissederek büründüğü bir roldü bu ve bu rolü oynadıkça etrafındaki askerler onun rolünü kabullendiler. Sanki askerler onun var olmasını isteyerek onu yaratıyordu, sanki bir Büyük Adam olması lazımdı. Çaresizce böyle birine ihtiyaç duymaları, büyüyen saygıları, fısıldayarak kendi kendilerine söyledikleri sözler, onun hakkındaki görüşleri; tüm bunlar onu olmadığı biri gibi davranmaya mahkûm ediyordu. Sanki onlara örnek olarak liderlik edeceğine, onlar hayran olarak liderlik ediyordu.

Ve şimdi onunla birlikte, bitmeyen bir çığlık gibi büyüyen o günler boyunca sendeleyerek ilerlediler. Kinin maddesinin yol açtığı sağırlığın saçma bir şekilde sesini yükselttiği, bir dakikanın ömür gibi geçtiği ve bazen bir haftalık korku ile sefaletin hatırlanamadığı sıtmanın bulanıklığında ıslak, yeşil bir çığlık. Hepsi, hiç gelmeyecek bir iptali, ona ve diğerlerine tüm yaşananları mantıklı bir şekilde açıklayacak bir olayı, hepsini bu cehennemden kurtaracak bir sonucu bekliyor gibi görünüyordu.

Yine de, bazen bir ördek yumurtası, bir iki parmaklık palmiye şekeri, tekrar tekrar anlatılan bir şaka oluyordu; hayatta kalmayı mümkün kılan nadir ve güzel bir şey olduğu için takdir edilirdi. Yine de umut vardı. Ve her geçen gün kamburu büyüyen, şapkalar altında sürekli küçülen esirler, karıncalar gibi yaşadıkları ve tek önemli şeyin demiryolu olduğu başka bir evrene süpürülürken hâlâ küfür edip kendi kendilerine konuşuyorlardı. Hat'ın kendi bölümlerinin çıplak köleleri olarak, ipler ve direkler, çekiçler ve çubuklar, saman sepetleri ve çapalardan başka hiçbir şeyle, sırtları ve bacakları, kolları ve elleriyle Hat için ormanı temizlemeye ve kayaları kırmaya, Hat için toprağı taşımaya ve Hat'ı oluşturmak için traversleri ve demir rayları taşımaya

başladılar. Çıplak köleler olarak Hat'ta aç bırakıldılar, dövüldüler ve nefesleri kesilene dek çalıştırıldılar. Ve çıplak köleler olarak Hat için ölmeye başladılar.

Kimse sayamamıştı, ne zayıflar ne de güçlüler. Ölüler birikmeye başladı. Geçen hafta üç, bu hafta sekiz, Tanrı bilir bugün kaç. Hastane kulübesi (hastaneden ziyade en zor durumda olanların uzun sunta platformların üzerinde, pisliğin ve kangrenli kokunun içinde uzanmalarına izin verilen bir yerdi) artık ölenlerle doluydu. Artık sağlıklı asker kalmamıştı. Sadece hasta, çok hasta ve ölmek üzere olanlar vardı. Gallipoli von Kessler'in bir kadına dokunamamanın bir ceza olduğunu düşündüğü günler çok geride kalmıştı. Bir kadının düşüncesi bile artık lükstü. Tek düşündükleri yemek ve dinlenebilmekti.

Açlık, Avustralyalıların peşindeydi. Bütün askerlerin her hareketinde ve her düşüncesinde saklanıyordu. Buna karşı sunabilecekleri tek şey Avustralya bilgeliğiydi ki bu da yalnızca karınlarından daha boş olan fikirleriydi. Avustralya yavanlığı ve Avustralya küfürleri, Avustralya anıları ve Avustralya kardeşliğiyle birlikte tutunmaya çalıştılar. Fakat aniden Avustralya, hırsızlık ve dövülmeye, gittikçe artan köleliğe, bit, açlık ve beriberi hastalığına karşı çok az şey ifade etmeye başladı. Avustralya küçüldü ve büzüldü, bir pirinç tanesi şu anda bir kıtadan daha büyüktü ve her gün büyüyen tek şey, büzülmüş suratları ve boş karanlık gözlerinin üzerindeki hırpalanmış, sarkık şapkalarıydı. Solucanları bekleyen siyah gölgeli çukurlardan daha fazlası gibi görünmeyen gözler.

Ve yine de ölüler birikmeye devam ediyordu.

17

Dorrigo Evans'ın ağzı o kadar çok tükürükle dolmuştu ki salyasının akmaması için dudaklarını elinin tersiyle birkaç kez silmesi gerekmişti.

Teneke karavanasının dikdörtgen bölmesinde duran kötü kesilmiş, kıkırdaklı ve fazla pişmiş bifteğe, yağının paslı tenekeyi lekelemesine bakarken hayatta daha fazla isteyebileceği hiçbir şey düşünemiyordu. Akşam yemeği olarak ona bunu getiren mutfak görevlisine baktı. Mutfak görevlisi, bir gece önce Kara Prens'in liderlik ettiği bir çetenin Tay tüccarlardan nasıl bir inek çaldığını, onu çalılıklarda kestiklerini ve bir muhafıza bonfileyle rüşvet verdikten sonra kalanı gizlice kamp mutfağına soktuklarını anlattı. Bir biftek (Bir biftek!) akşam yemeği olarak Dorrigo Evans için kesilmiş, ızgaralanmış ve ona sunulmuştu.

Dorrigo Evans'ın görebildiği kadarıyla mutfak görevlisi hasta bir adamdı. Yoksa neden mutfakta çalışırdı ki? Açlıktan kaynaklı birkaç hastalıktan muzdaripti. Dorrigo Evans o anda, bifteğin o adam için de evrendeki en olağanüstü, en arzulanan şey olduğunu anlamıştı. Hızlı bir hareketle mutfak görevlisine bifteği hastaneye götürüp oradaki en kötü durumdaki hastalarla paylaşmasını söyledi. Ama mutfak görevlisi onun ciddi olduğundan emin değildi. Hareket etmedi.

"Arkadaşlar bunu sizin almanızı istedi Komutanım," dedi.

Neden, diye düşündü Dorrigo Evans. Neden bifteği istemediğimi söylüyorum? Çaresizce bifteği yemek istiyordu, askerler de bir çeşit hediye olarak bunu ona vermek istiyordu. Yine de, her ne kadar kimsenin eti yediği için ona gücenmeyeceğini bilse de bifteğin şahitlik edilmesi gereken bir sınav, geçmesi gereken bir sınav, hepsi için elzem bir hikâyeye dönüşecek bir sınav olduğunu biliyordu.

"Götür," dedi Dorrigo Evans.

Ağzını dolduran tükürüğü yutmak için yutkundu. Delireceğinden ya da korkunç ve aşağılayıcı bir şekilde kendini kaybedeceğinden korktu. Ruhunun sert olmadığını, onda olmasına ihtiyaç duydukları, yetişkin hayatı için insanı vasıflı yapan birçok şeye sahip olmadığını hissetti. Ve yine de kendisini, garip bir şekilde olmadığı pek çok şey olmasına yol açan binlerce adamın lideri olarak bulmuştu.

Tekrar yutkundu, ağzı hâlâ tükürükle doluydu. Rexroth gibi, kendisinin güçlü olduğunun farkında olan güçlü bir adam olduğunu düşünmüyordu. Rexroth bifteği kendi hakkı olarak yiyecek ve son-

rasında açlıktan kırılan adamlarının önünde eşkıya dişlerini keyifle temizleyecek bir adamdı. Aksine, Dorrigo Evans kendini hiçbir şeye sahip olmayı hak etmeyen zayıf bir adam, binlerce kişinin beklentileriyle güçlü bir adam olarak şekillendirdiği zayıf bir adam olarak görüyordu. Mantığa aykırıydı bu. Japonların tutsaklarıydılar ve o da onların umutlarının esiriydi.

"Hemen!" diye parladı, neredeyse kontrolünü kaybediyordu.

Yine de mutfak görevlisi belki de şaka yaptığını veya yanlış anladığını düşünerek hareket etmedi. Ve bütün bu süre boyunca Dorrigo Evans, biftek biraz daha önünde kalırsa onu iki eliyle tutup bir lokmada yutarak bu sınavdan kalacağından, gerçekte nasıl biri olduğunun ortaya çıkacağından korkuyordu. Adamların onu nasıl manipüle ettiklerine ve kendi zayıflığına duyduğu öfkeyle aniden ayağa kalktı ve bağırmaya başladı.

"Hemen! Bu sizin, benim değil! Al bunu! Paylaşın! Paylaşın!"

Mutfak görevlisi, artık bu biftekten bir tadımlık da olsa alabileceği için rahatlayarak ve herkesin Büyük Adam hakkında anlattığı şeylerin doğru olduğunu görerek sevinçle bir adım öne geldi ve bifteği alıp hastaneye götürdü. Böylece liderlerinin nasıl olağanüstü bir adam olduğuna yeni bir hikâye eklenmiş oldu.

18

Dorrigo Evans erdemden, erdeme hayranlıktan, birileri veya kendileri erdemliymiş gibi davranan insanlardan nefret ederdi. Ve yaşlandıkça, ne kadar erdemli olduğu söylenirse bu sözcükten o kadar nefret ediyordu. Erdeme inanmazdı. Erdem, makyajlanmış ve alkış bekleyen kibirden ibaretti. Asaletin yüceltilmesinden, liyakattan bıkmıştı ve Lynette Maison'u da en çok, bir insan olarak sahip olduğu kusurlarla

sevmişti. Onun sadakatsiz kollarında, her şeyin geçiciliğini gösteren o garip hakikate adanmış sadakati gördü.

Ayrıcalıklı olmanın ne demek olduğunu biliyordu; bundan bir gece olsun şüphe etmedi. Güzelliğini yitirdikçe, Dorrigo'nun ona ihtiyacından ziyade o, Dorrigo'ya ihtiyaç duymaya başladı. İkisinin de fark edemeyeceği bir şekilde, Dorrigo için bir göreve dönüşmüştü. Zaten tüm hayatı görevden ibaretti. Karısına olan görevi. Çocuklarına olan görevi. İşine, komiteye, hayır kurumlarına, Lynette'e olan görevi. Diğer kadınlara olan görevi. Bu çok yorucuydu. Dayanıklı olmayı istiyordu. Bazen kendisini bile şaşırtıyordu. Böyle bir başarının bir şekilde takdir edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Garip bir cesaret gerektiriyordu çünkü. İğrençti. Kendinden nefret etmesine neden oluyordu, ancak Albay Rexroth'layken ne kadar kendisi olamayacaksa şimdi de o kadar kendisi olamazdı. Ve bir şekilde kendisine amaç ve yön veren, devam etmesini sağlayan, her şeyin ötesindeki görevi, o kampta birlikte olduğu adamlara borçlu olduğuna inanıyordu.

"O kadını düşünüyorsun," dedi.

Yine hiçbir şey demedi. Diğer tüm görevleri gibi, Lynette'e erkekçe olduğunu hissettiği bir şekilde katlanıyor, yani aralarındaki gittikçe açılan mesafeyi sevgiyle kapatıyordu. Lynette onu gittikçe daha çok sıkıyordu, hâlâ bir macera olmasa yıllar önce onu görmeyi bırakırdı. Sevişmeleri aleladeydi, hem ona hem de kendisine hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını itiraf etmeliydi, ancak Lynette umursamıyor gibiydi. Doğrusu o da umursamıyordu. Sırtını koklayabiliyor olması yeterliydi, yumuşak kasıklarının arasına elini koyması. Lynette kıskanç, bencil olabilirdi ve doğrusu Dorrigo da kendine engel olamıyordu, ama Lynette'in basitliği onun için tatmin ediciydi.

Lynette yardımcı editör olarak çalıştığı derginin iç siyaseti ve dedikoduları hakkında çene çalarken, kendinden aşağı olduğunu düşündüğü üstlerinin onu aşağılamasını, ofisteki başarılarını, korkularını, en içten arzularını anlatırken Dorrigo tekrar Hızlan sırasındaki gökyüzünü görmeye başladı. Daima kirli. Onun nasıl dayak

yediğini yazmaya çalıştığı geçen güne kadar, yıllardır Kara Gardiner'ı düşünmediğini düşünüyordu.

Hat'ta çalışırken ölen bir savaş esiri olan Guy Hendricks'in eskizleri ve illüstrasyonlarından oluşan bir kitap hakkında önsöz yazması istenmişti. Onun eskiz defterini Dorrigo saklamış ve savaş bitene kadar yanında taşımıştı. Gökyüzü daima kirliydi ve sürekli hareket ediyordu, insanların sebepsizce ölmediği, hayatın şanstan başka bir şeylere bağlı olduğu bir yere kaçıyordu, ya da ona öyle geliyordu. Kara Gardiner haklıydı: Hepsi bir çift-yukarı oyunuydu. O karanlık gökyüzü ve kan birikintileri. Dorrigo, Kara Gardiner'ı; yüzünü, şarkı söylemesini, o sinsi gülümsemeyi hatırlamak istiyordu. Ama görebildiği tek şey, onu hatırlamak için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, tüm o dehşetten kaçan karanlık gökyüzüydü.

Dorrigo, Kara'nın her atışın daima ilk olduğunu söylediğini hatırladı. Bu hoş bir fikir değil miydi?

"Onu düşünüyorsun ve bunu kabul etmiyorsun," dedi Lynette Maison. "Devam et. Değil mi? Onu düşünmüyor musun?"

"Hiç ödeme yapmadım, biliyor musun? On şilin."

"Biliyorum."

"Yirmiye üç. Bunu hatırlıyorum."

"Onu düşündüğün zaman anlıyorum."

"Biliyor musun," dedi Lynette Maison'un etli sırtına fısıldarken, "bugün önsöz üzerinde çalışıyordum ve bizi muson yağmurları sırasında yetmiş gece ve gün hiç durmadan çalıştırdıkları Hızlan kısmında tıkandım kaldım. Kara Gardiner'ı ne zaman döverek öldürdüklerini anımsamaya çalışıyordum. Zavallı Guy Hendricks'in cesedini yaktığımız gündü. O günden aklımda kalanları yazmaya çalıştım. Hem korkunç hem de asilce geliyordu kulağa. Ama öyle değildi."

"Biliyorum."

"Sefil ve aptalcaydı."

"Gel buraya."

"Bence sıkılmışlardı, onu döverken. Japonlar yani."

"Gel uyuyalım."

"Nakamura oradaydı, kukla gibi yürüyen kettenkele, adi piç. İki Japon mühendis daha vardı. Yoksa üç müydü? Bunu bile hatırlayamıyorum. Nasıl bir şahidim ben? Yani, belki ilk başta gerçekten canını yakmak istemişlerdi ama sonrasında sıkıldılar, bizim için çivi çakmak ne kadar sıkıcıysa onlar için de öyleydi. Bunu hayal edebiliyor musun? Sadece iş, hem de sıkıcı, rutin bir iş."

"Uyuyalım."

"Zor, ter döktüren bir iş. Çukur kazmak gibi. Bir ara biri durdu. Ben de kendi kendime, 'Tamam, bitti,' dedim. 'Şükürler olsun.' Elini alnına götürdü, terini sildi ve burnunu çekti. O kadar. Sonra Kara'yı dövme işine devam etti. Bir anlamı yoktu, ne o zaman ne de şimdi. Ama bunu yazamazsın, değil mi?"

"Ama sen yazdın."

"Yazdım bir şeyler. Evet."

"Ve dürüsttün."

"Hayır."

"Dürüstçe yazmadın mı?"

"Doğruları yazdım."

Dışarıdaki gecede, sanki umutsuzca kaybolmuş bir şeyi arar gibi, geri geri giden bir kamyon mahzun bir korna çaldı.

"Senin için neden bu kadar ön planda oluyor anlamıyorum," dedi.

"Hayır."

"Gerçekten anlamıyorum. Acı çeken çok kişi yok muydu?"

"Vardı," diye onu onayladı Dorrigo.

"Neden o öne çıkıyor o zaman?"

Dorrigo hiçbir şey söylemedi.

"Neden?"

Parramatta'daki o otel yatağında uzanmışken, odalarının dışındaki dünyanın güzel şeylerle dolu olduğunu düşünmesi gerektiğini hissetti. Birkaç saat içinde o mavi gökyüzü tekrar gelecekti. O büyük mavi gölcyüzü zihninde daima çocukluğunun kayıp özgürlüğüyle özdeşleşmişti. Yine de zihninde kamptaki karanlık çizgili gökyüzünden başka bir şey göremiyordu.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

"Anlat bana," dedi Lynette.
Ona daima yağ haznesine batırılmış kirli paçavraları hatırlatıyordu.
"Bilmek istiyorum," dedi.
"Hayır istemiyorsun."
"O kadın öldü, değil mi? Ben sadece yaşayanları kıskanıyorum."

Plajdaki o kadından
Alacakaranlık saçılıyor
Akşamüstü dalgalarının üzerine

İssa

1

Dorrigo Evans, Adelaide'daydı, kimbilir nereye gitmeden önce 1940'ın sonlarındaki vahşi sıcaklıkta, Warradale ordu kampındaki 2/7. Hasta ve Yaralı Ayırma İstasyonu'nda son eğitimini alıyordu. Ve yarım gün izinliydi, gerçekten de hiçbir işe yaramazdı. Tom, Sydney'den ona, Adelaide'ın kıyısında bir bar işleten ve Dorrigo'yu görmek isteyen Keith Amca'nın onu krallar gibi ağırlayacağını söyleyen bir telegram yollamıştı. Dorrigo, daha önce Keith Mulvaney'yle tanışmamıştı. Onun hakkında gerçekten bildiği tek şey, birkaç yıl önce bir otomobil kazasında hayatını kaybeden, babalarının en küçük kız kardeşiyle evlenmiş olmasıydı. Keith sonradan evlendiği halde, ilk karısının ailesiyle, Dorrigo'nun Adelaide'da konuşlandırıldığı haberini veren Tom'a Noel kartları göndererek temasta kalmaya devam etti. Dorrigo o gün amca dediği, aslında enişte olan Keith Mulvaney'yi ziyaret etmek istemiş ancak ödünç almayı umduğu araba bozulmuştu. Bunun yerine, şehirdeki Kızılhaç'tan 2/7'den bazı doktorlarla buluşacaktı.

Melbourne Kupası günüydü ve yarıştan sonra sokaklarda gevşek bir heyecan vardı. Danstan önce zaman öldürmek için şehrin sokaklarını gezmiş, kendini Rundle Sokağı'nın ötesinde, eski bir kitapçıda bulmuştu. Bir öğleden sonra etkinliği vardı, bir dergi açılışı veya ona benzer bir şey. Dağınık saçlı ve gevşek bağlanmış büyük kravatlı, özgüvenli genç bir adam dergi okuyordu.

Umutsuzluğun panzehirini bilmeyiz,
Esrikler, gecenin öfkeli penguenleri,
Meydanın döşenmiş taşlarına binip
Sisli sokak lambasında ayakkabısını bağlar

Dorrigo Evans hiçbir şey anlamamıştı. Zevkleri ilk yetişkinlik zamanlarında klasikleri fazlasıyla okuyanların önyargılarıyla taşlaşmıştı ve daha ötesine nadiren geçerdi. Çağdaşları çoğunlukla anlamazdı ve yarım yüzyıl öncesinin edebî zevklerini tercih ederdi, özellikle Viktoryen şairleri ve antik çağ yazarlarını.

Küçük kalabalık kitapları taramasını engellediği için mağazanın öteki ucundaki daha umut vadedici görünen çıplak merdivenlerden yukarı yöneldi. İkinci kat, iki boş küçük yazıhane ve yine boş, tabanı sokağa bakan pencerelere dek giden kaba ve geniş parkelerle kaplı geniş bir odadan oluşuyordu. Her yerde bakınabileceği kitaplar vardı; dokunsan düşecek yığınlar halinde kitaplar, kolilerde kitaplar, bir duvarı boydan boya ve tabandan tavana kaplayan raflarda disiplinsiz milis kuvvetleri gibi rastgele duran ikinci el kitaplar.

Oda sıcaktı ama aşağıdaki şiir okumasından daha az boğucuydu. Arada bir kitapları çıkarıp baktı ama asıl ilgisini çeken şey çatı pencerelerinden içeri diyagonal bir tünel gibi giren gün ışığıydı. Etrafında toz zerreleri yükselip düşüyor, o ışık huzmeleri içinde parlayıp titriyordu. Antik çağ yazarlarının eski baskı kitaplarıyla dolu birkaç raf buldu ve ödünç alarak okuduğu Vergilis'un *Aeneid*'inin ucuz bir kopyasını bulmayı ümit ederek öylesine bakınmaya başladı. Ancak Dorrigo Evans'ın asıl istediği antik çağın o muhteşem şiiri değildi, o tür kitapların arasında hissettiği ruhtu; hem dışarıya ışık saçan hem de ona yalnız olmadığını söyleyen ve onu içindeki başka bir dünyaya götüren ruh.

Ve bu his, bu birlik hissi, bazı anlar onu ele geçirirdi. Bu anlarda evrende sadece bir kitap olduğu ve diğer tüm kitapların yazılmaya devam eden bu kitaba açılan geçitler olduğu hissine kapılırdı. Bitmek

tükenmek bilmeyen, güzel ama hayalî olmayan dünyayı olduğu gibi gösteren, başı ve sonu olmayan bir kitap.

Merdivenlerden bağırışlar geliyordu, ardından gürültücü birkaç adam ve iki kadın geldi. Biri iri yapılı, kızıl saçlıydı, koyu renkli bir bere giymişti; diğeri ise daha ufak yapılı, sarışındı ve kulağının arkasına parlak kızıl bir çiçek takmıştı. Arada bir yarı tezahürat eder yarı şarkı söylercesine, "Devam yaşlı Rowley, devam!" diye bağırıyorlardı.

Erkekler askerî üniformaların bir karışımıydı: RAAF[8], RAN[9] ve AIF. Biraz sarhoşlardı ve hepsi de öyle veya böyle daha ufak yapılı kadının ilgisini çekmeye çalışıyordu. Ancak kadın onlarla hiç ilgilenmiyor gibiydi. Bir şeyler onu diğerlerinden ayırıyordu ve her ne kadar ona yakınlaşmanın yollarını arasalar da hiçbir üniformalı kol onun koluna giremiyor, hiçbir üniformalı bacak onun bacağına sürtemiyordu.

Dorrigo Evans bunu bir bakışta anladı, o ve diğerleri canını sıkmıştı. Bu askerler kadının süslerinden daha fazlası değillerdi, açıkça asla onların olmayacak bir şeyin etkisinde kaldıkları için de o erkekleri hakir görüyordu. Erkekleri, dilleri sarkan köpeklere dönüştürme gücüne sahip olmasından hoşlanmadı, yani kadın hiçbir şekilde hoşuna gitmemişti.

Dönüp tekrar raflara baktı. Zaten cerrahlık eğitimini Melbourne'de tamamlarken tanıştığı Ella'yı düşünüyordu. Ella'nın babası Melbourne'ün önde gelen avukatlarından biriydi; annesi hayvancılık yapan tanınmış bir aileden geliyordu ve dedesi federal anayasanın yazarlarından biriydi. Kendisi de bir öğretmendi. Bazen sıkıcı olsa da dünyası ve görünüşü Dorrigo için hâlâ ilgi çekiciydi. Konuşması, sanki kalıp olarak öğrendiği ve kararlı bir şekilde tekrarladığı cümlelerle doluydu ki ne düşündüğünden emin olamıyordu, yine de onu nazik ve adanmış buluyordu. Ve onunla birlikte Dorrigo'nun güvenli, zamansız, kendinden emin ve değişmez olduğunu düşündüğü bir dünya geldi;

8 (Kıs.) Royal Australian Air Force. (İng.) Avustralya Kraliyet Hava Kuvvetleri. (ç. n.)

9 (Kıs.) Royal Australian Navy. (İng.) Avustralya Kraliyet Donanması. (ç. n.)

koyu renk ahşap oturma odaları ve kulüpler, kristalden şeri ve viski karafları, bıktırıcı ve biraz sarhoş edici, biraz da klostrofobik, cilalı küf kokusu. Ella'nın ailesi, bu dünyaya, düşük sınıftan gelse de büyük umutları olan genç bir erkeği dâhil etmek için yeterince liberaldi, karşılama koşullarını tamamen o dünyanın belirleyeceğinin anlaşılması için de yeterince geleneksel.

Genç Dorrigo Evans hayal kırıklığı yaratmadı. Artık bir cerrahtı ve Ella'yla evleneceğini varsayıyordu, her ne kadar hiç konuşmamış olsalar da Ella'nın da aynı şekilde düşündüğünü biliyordu. Ella'yla evlenmek; tıp eğitimini tamamlamak ya da atamasını almak gibi bir şeydi onun için, böylelikle bir adım daha ileri gidebilirdi. Okumanın gücünü öğrendiği Tom'un mağarasından beri ileri attığı her adım Dorrigo için böyle olmuştu.

Raflardan bir kitap aldı ve göğsüne doğru kaldırırken gölgelerden çıkıp ışık huzmelerinden birinin içine girdi. Kitabı orada tuttu, kitaba baktı; ışığa, toza. Sanki iki dünya vardı. Bu dünya ve akşamüstü ışığının anlık huzmelerinde gerçek olduğu ortaya çıkan gizli bir dünya. Bu dünya çılgınca uçuşan, parlayan, rastgele birbirlerine çarpıp tamamen başka yönlere savruluyordu. O akşamüstü ışığında dururken, herhangi bir adımın iyi olmayacağını düşünmek imkânsızdı. Adımın nereye doğru olduğunu veya ne olduğunu düşünmedi, neden olduğunu, ilerlemek yerine gün ışığındaki toz parçacıkları gibi çarpışırsa ne olacağını da.

Odanın öteki ucundaki grup bir kez daha ona doğru gelmeye başladı. Bir balık veya alacakaranlıkta kuş sürüsü gibi ilerliyorlardı. Onlara yakın olmak istemeyen Dorrigo, sokağa bakan pencerenin yakınlarındaki raflara gitti. Ancak kuşlar veya balıklar gibi, grup bir anda durdu ve raflardan biraz uzakta toparlandı. Bazılarının ona baktığını hissederek kitaplara daha dikkatlice baktı.

Başını kaldırdığında grubun neden hareket ettiğini anlamıştı. Kırmızı çiçekli kadın onun olduğu yere gelmiş, gölgelerin ve ışığın arasında onun önünde dikilmişti.

2

Gözleri gaz alevinin mavisi gibi yanıyordu. Vahşi şeylerdi. Bir süre boyunca farkında olduğu tek şey gözleriydi. Ve ona bakıyorlardı. Ama gözlerinin içinde bir bakış yoktu. Sanki kadın onu içip bitiriyordu. Onu ölçüp tartıyor muydu? Yargılıyor muydu? Bilmiyordu. Belki de onun bu kendinden emin hali, Dorrigo Evans'ın güvensiz hissetmesine ve alınganlaşmasına sebep olmuştu. Tüm bunların karmaşık bir şaka olduğundan, kadının bir anda kahkahalar atacağından ve etrafındaki adamların da ona katılacağından korktu. Bir adım geri atıp raflara tosladı ve daha fazla geri gidemedi. Orada bir eli kitap rafları ile kendisi arasında, vücudu garip bir açıyla kadına dönük halde kalakaldı.

"Kitapçıya girdiğini gördüm," dedi kadın gülümseyerek.

Sonrasında onun görünüşünü sorsalar cevap veremezdi. Sonunda, *çiçeği* diye karar kıldı; sapı kulağının arkasına kıstırılmış bir şekilde saçına büyük kırmızı bir çiçek takmış olması onu özetliyordu. Ancak bunun kimseye bir şey açıklamadığının da farkındaydı.

"Gözlerin," dedi kadın birden.

Dorrigo hiçbir şey söylemedi. Doğrusu ne söyleyeceğini bilmiyordu. Daha önce bu kadar saçma bir şey duymamıştı. Gözler mi? Ve istemeden de olsa onun bakışlarına karşılık verirken buldu kendini; dikkatlice, onun kendisini süzdüğü gibi o da onu süzüyordu. Kadın umursamıyor gibi görünüyordu. Bunda onu şoke eden anlatılamaz bir bilgi, rahatsız eden garip bir yakınlık vardı; süzen o olduğu sürece istediği kadar bakabileceği ve bir kadının da bunu umursamayacağı bir yakınlık.

Şaşırtıcı olduğu kadar baş döndürücüydü. Sağ dudağının üstündeki beniyle birlikte tam bir kusurlar bütünüydü. Tüm bu kusurların toplamının bir şekilde güzellik olduğunu kavramıştı ve bu güzellikte bir güç vardı, aynı anda hem farkında olduğu hem de olmadığı bir güç. Belki de, diye düşündü Dorrigo, güzel olduğu için istediği her şeyi elde edebileceğini düşünüyor. Ama onu elde edemeyecekti.

"Çok koyu," dedi kadın gülümseyerek. "Ama eminim bunu oldukça fazla duymuşsundur."

"Hayır."

Bu tam olarak doğru sayılmazdı ama kimse bunu daha önce onun söylediği gibi söylememişti. Bir şeyler Dorrigo'nun başını çevirmesini, ondan, onun tuhaf konuşmalarından uzaklaşmasını engelledi. Kitap raflarının öteki ucundaki erkeklere bir bakış attı. Kadının sözlerinde ciddi olduğunu ve söylediklerinin sadece onun için geçerli olduğunu hissetti.

"Çiçeğin," dedi Dorrigo Evans, "o..."

Çiçeğin ne olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu.

"Çalıntı," dedi.

Dorrigo'yu değerlendirmek için ihtiyacı olan tüm zamana sahip gibiydi ve değerlendirip onu beğendikten sonra öyle bir güldü ki Dorrigo, kadının onda dünyadaki en çekici özellikleri bulduğunu sandı. Sanki onun güzelliği, gözleri, ona dair çekici ve harika olan ne varsa artık Dorrigo'nun da içinde mevcuttu.

"Beğendin mi?" diye sordu kadın.

"Hem de çok."

"Bir kamelya çalısından," dedi ve tekrar güldü. Sonrasında kahkahası (daha çok bir kıkırdamaydı, ani, gırtlaktan ve nedense son derece içten) sustu. Kadın öne doğru eğildi. Dorrigo onun parfümünün kokusunu alabiliyordu. Ve nefesindeki alkolü. Ancak yine de onun rahatsızlığını fark etmediğini ve bunun bir baştan çıkarma teşebbüsü olmadığını anlamıştı. Flört değildi. Ve kendisi böyle bir şey istemese de aralarında inkâr edilemez bir şeyler olduğunu hissedebiliyordu.

Arkasındaki elini aşağı bıraktı ve yüzünü kadına döndü. Aralarında, camdan gelen bir ışık huzmesi vardı, içinde toz yükseliyordu ve ona sanki bir hücre penceresinden bakıyordu. Gülümsedi, bir şeyler söyledi, ne söylediğini bilmiyordu. Işığın ötesindeki erkeklere, gölgelerde bekleyen muhafız birliğine baktı, içlerinden biri kendi çıkarları için gelip onun rahatsızlığından faydalanır ve kadını geri götürür diye umdu.

"Ne tür bir askersin sen?" diye sordu.

"Asker sayılmam."

Kitabıyla tuniğinin omzuna işlenmiş, içinde yeşil bir daire olan kahverengi üçgen bröveyi gösterdi.

"2/7. Hasta ve Yaralı Ayırma İstasyonu. Doktorum."

Kendini biraz gergin, biraz da alıngan hissettiğini fark etti. Güzelliğin onunla ne işi olurdu ki? Özellikle ifadesi, sesi, kıyafetleri ve onunla ilgili her şey belli seviyedeki bir kadına ait olduğunu söylerken. Her ne kadar kendisi artık bir doktor ve subay olsa da yeni konumunu güçlü bir şekilde hissedemeyecek kadar köklerinden uzaklaşmamıştı.

"Sanırım yanlışlıkla davetsiz misafir olarak katıldım..."

"Dergi açılışına mı? Hayır. Nefes alan herkesi kabul ederler. Hatta almasa bile olur. Şuradaki Tippy (diğer kadına el salladı). Tippy, eserini okuyan şairin Avustralya edebiyatında devrim yapacağını söylüyor."

"Cesur adammış. Ben sadece Hitler'e kafa tutmaya kalkışıyorum."

"Tek kelimesini anladın mı?" diye sordu. Bakışları kenetlenmiş ve sorgulayıcıydı.

"Penguenler?"

Sanki zor bir eşik aşılmış gibi gülümsedi.

"Ben ayakkabısını bağlamasını sevdim," dedi kadın.

Hayran kitlesi Paul Robeson gibi şarkı söylüyordu: *Yaşlı Rowley hiç durmadan gidiyordu.*

"Tippy bizi gelmeye zorladı," dedi alışılmadık bir samimiyetle. Sanki yıllardır tanışıyorlardı. "Ben, erkek kardeşi ve birkaç arkadaşı. Aşağıdaki şairle aynı okulda okuyorlar. Hizmet subaylarının kulübünde Kupa'yı dinliyorduk ve buraya gelip Max'ı dinlememizi istedi."

"Max kim?" diye sordu Dorrigo.

"Şair. Ama o önemli değil."

"Rowley kim?"

"O bir at. Ama o da önemli değil."

Nutku tutuldu, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Kadının sözlerinin bir anlamı yoktu, aralarında olan şey ile kadının sözlerinin bir alakası yoktu. Eğer at ve şair önemli değilse önemli olan neydi? Ondaki bir

şey mi? Yoğunluk? Açıklık? Vahşilik? Dorrigo'yu çok rahatsız ediyordu. Ne istiyordu? Ne anlama geliyordu bunlar? Gitmesini çok istiyordu.

Bir erkeğin sesini duyunca Dorrigo dönüp gruptan birinin (RAAF subaylarının açık mavi üniformasından giymişti) yanlarında durduğunu ve yapmacık bir İngiliz aksanıyla geri dönüp onlara at yarışındaki bahis oranları üzerine bir tartışmada yardım etmesini söyledi. Kadının bakışları Dorrigo'nun gözlerini izledi ve mavi üniformayı tanıyınca bakışları tamamen değişti. Sanki bambaşka bir kadındı, Dorrigo'ya bakan gözleri capcanlıyken diğer adama bakarken ölüydü.

Mavi üniformalı, Dorrigo'ya döndü ve kadının bakışlarını umursamadı.

"Onu o seçti, biliyor musun?"

"Kimi seçti?"

"Yaşlı Rowley. Yüze bir. Kupa tarihinde kazanan en büyük oran. Ve o bildi. Hangi lanet ata oynayacağını bildi. Şuradaki Harry yirmi sterlin kazandı."

Dorrigo daha cevap veremeden kadın, RAAF subayına hem çekici hem de hissiz bir yanıt verdi.

Dorrigo'yu işaret ederek, "Arkadaşıma bir sorum daha var," dedi. "Daha sonra yanınıza gelip hipodrom hakkında konuşabilirim."

Ve bu kısa konuşmadan sonra yüzünü Dorrigo'ya çevirince mavi üniformalı öylesine donup kaldı ki birkaç saniye sonra dönüp gitmek zorunda kaldı.

3

"Ne sorusu?"

"Hiçbir fikrim yok," dedi kadın.

Onunla oynadığından şüpheleniyordu. İçgüdüleri uzaklaşmasını söylüyordu ama bir şeyler onu orada tutuyordu.

"Bu kitap ne?" diye sordu ellerini göstererek.

"Catullus."

"Gerçekten mi?" bir kez daha gülümsedi.

Dorrigo ondan kurtulmak istiyordu ama kendini kurtaramıyordu. O gözler, o kırmızı çiçek. Kadının (buna inanamıyordu) ona bakışı. Bir elini arkasına götürdü, parmaklarını oradaki kitapların sırtına vurdu, Lucretius, Herodot ve Ovidius'a. Ancak bir yanıt vermediler.

"Romalı bir şair," dedi.

"Şiirlerinden birini bana okusana."

Kitabı açtı, kitaba baktı sonra başını kaldırdı.

"Emin misin?"

"Elbette."

"Çok yavandır."

"Adelaide da öyle."

Başını tekrar kitaba çevirdi ve okudu...

Başka bir açlığın dürttüğünü hissettim
Arasından
Tuniğimin ve pelerinimin

Kitabı kapattı.

"Bana yabancı," dedi.

"Bana da öyle," dedi Dorrigo Evans. Şiirle ona bir çeşit hakaret etmek istemişti ve bunu yapamadığını anladı. Yine gülümsüyordu. Bir şekilde hakaretini bile sanki flörte dönüştürebilmişti ve Dorrigo kadının gerçekten flört edip etmediğini merak etmeye başladı.

Yardım için pencereye döndü. Kimse yoktu.

"Biraz daha oku," dedi.

Hızlıca birkaç sayfa çevirdi, durdu, biraz daha çevirdi, durdu ve başladı.

Bırakın yaşayıp sevelim
Ve vaaz verip onaylamayan
Yaşlı adamları hiç umursamayalım.

Güneşler battığında tekrar doğabilir,
Ancak biz...

Garip bir öfkenin içinde yükseldiğini hissetti. Neden tüm şiirler içinde bunu okuyordu? Neden rahatsız edecek bir şey değil de bu. Ancak başka bir güç onu ele geçirmişti, okumaya devam ederken sesinin güçlü ve pes çıkmasını sağlayarak ona rehberlik ediyordu.

Ancak biz, özlü ışığımız söndüğünde
Uzun gece boyunca durmadan uyuyacağız.

Kadın bluzunun yakasını, başparmağı ve işaret parmağıyla tutup yukarı doğru çekti ama o sırada ona aslında bluzunun aşağı çekilmesini istermiş gibi bakıyordu.

Kitabı kapattı. Ne diyeceğini bilmiyordu. Aklına bir ton şey hücum etti, onu kitap raflarının arasından, korkunç bakışlarından, gözlerinin şiddetli mavi alevlerinden alan dikkat dağıtıcı şeyler, masum şeyler, vahşi şeyler. Ama hiçbirini dile getirmedi. Söyleyebileceği onca aptalca, kaba ve gerekli şeyin arasında ağzından şu kelimelerin çıktığını duydu:

"Gözlerin..."

"Aşkın ne kadar saçma olduğunu konuşuyorduk," dedi yabancı birinin sesi.

Döndüğünde taliplerin arasındaki en talihsizin, yakın arkadaşın, hayranların arasından çıkıp onlara katıldığını gördü, muhtemelen mavi gözleri geri götürmek için gelmişti. Belki Dorrigo'ya da seslenmesi gerektiğini hissederek ona gülümsüyordu. Dorrigo onun kendisini tarttığını, kadının gözünde ne durumda olduğunu anlamaya çalıştığını hissetti. Ona, *perişan,* demek isterdi.

"Birçok insan aşksız yaşar," dedi arkadaşı. "Değil mi?"

"Bilmem," dedi Dorrigo.

Arkadaşı gülümsedi, Dorrigo için bu yalnızca ağzın bir hareketiydi, kadın için ise bir açıklık, onların arasına, onun dünyasına geri

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

dönmesi için bir davetiye. Kadın, omzunu ona dönerek ve bir dakika sonra yanlarına geleceğini söyleyerek talibi göz ardı etti; gitmesini ve onu Dorrigo'yla yalnız bırakmasını istediği barizdi. Çünkü bu sadece onların arasındaydı, her ne kadar Dorrigo, onun sessiz ama net iletişimini izlerken bunu istemediğini ve kesinlikle razı gelmediğini düşündü.

"Aşk hakkında tüm bu konuşmalar," diye devam etti talip, "tam bir saçmalık. Aşka gerek yok. En iyi evlilikler uyumla olur. Bilim hepimizin elektromanyetik alanlar ürettiğimizi gösteriyor. Bir insan doğru yönde hizalanmış karşıt iyonlara sahip birini bulunca onun çekimine kapılır. Ancak bu aşk değil."

"Öyleyse ne?" diye sordu Dorrigo.

"Manyetizma," dedi talip.

4

Binbaşı Nakamura kâğıt oyunlarında kötüydü ama son eli o kazandı çünkü birlikte oynadığı astı olan Japon subaylar ve Avustralyalı savaş esirleri onun kaybetmemesinin daha iyi olduğunu anlamıştı. Tercümanı Teğmen Fukuhara aracılığıyla Avustralyalı albaya ve binbaşıya akşam için teşekkür etti. Japon binbaşı ayağa kalktı, sendeledi, neredeyse düşüyordu ama dengesini korudu. Her ne kadar az önce neredeyse yüzüstü düşecek olsa da coşkun görünüyordu.

Sunduğu Mekhong viskisi Avustralyalı subayları da etkilemişti ve Dorrigo Evans ayağa kalkarken dikkatlice hareket etti. Büyük Adam olarak şimdi sırasının geldiğini düşündü. Tüm gece boyunca kendini tutmuştu ama şimdi konuşma vakti olduğuna karar vermişti.

"Hızlan otuz yedi gündür hiç durmadan devam ediyor Binbaşı," diye başladı Dorrigo Evans. Nakamura gülümseyerek ona baktı. Dorrigo Evans da ona gülümsedi. "İmparator'un dileklerini yerine getirmek

için kaynaklarımızı dizginlememiz en iyisi olur. Demiryolunu yapmak için adamları öldüreceğimize, dinlendirmemiz gerekir. Bir günlük dinlenme, adamların enerjisini koruyacağı gibi onları yaşatacaktır."

Nakamura'nın patlamasını, ona vurmasını veya onu tehdit etmesini bekliyordu, en azından bağırıp çağırmasını. Ancak Teğmen Fukuhara tercüme ederken Japon komutan sadece kahkaha attı. Kendi kendine kısa bir şey söyledi ve Fukuhara cevabını Dorrigo'ya tercüme ederken sendeleyerek çıkmaya başlamıştı bile.

"Binbaşı Nakamura, tutsaklar şanslı, der. İmparator için ölerek şereflerini kazanıyorlar."

Nakamura durdu, geri döndü ve onlara seslendi.

"Bu savaşın zalim olduğu doğru," diye çevirdi Teğmen Fukuhara. "Hangi savaş değildir ki? Savaş insanlardır. Savaş biziz. Biz savaşırız. Demiryolu insanları öldürebilir ama ben insanları yapmıyorum. Demiryolu yapıyorum. İlerlemek özgürlük talep etmez. İlerlemenin özgürlüğe ihtiyacı yoktur. Binbaşı Nakamura ilerlemenin başka sebeplerle yükselebileceğini söylüyor. Sen, doktor, buna *yok-özgürlük* diyor. Biz buna ruh, ulus, İmparator diyor. Sen, doktor, zalimlik diyor. Biz kader diyor. Bizimle veya bizsiz. Gelecek bu."

Dorrigo Evans eğilerek selam verdi. Binbaşı ve komutan muavini Squizzy Taylor da aynısını yaptı.

Ancak Binbaşı Nakamura lafını bitirmemişti. Tekrar konuştu ve bitirdiğinde Fukuhara bir şeyler söyledi:

"Sizin İngiliz İmparatorluğu, Binbaşı Nakamura diyor. O diyor: Sizce onun için yok-özgürlük gerekmedi mi Albay? Sizin İmparatorluk da vagon vagon yok-özgürlükle, köprü köprü yok-özgürlükle inşa edildi."

Binbaşı Nakamura arkasını döndü ve gitti. Dorrigo Evans savaş esiri subaylarının kulübesine ve kendisi için çok kısa bir karyoladan oluşan yatağına sendeleyerek gitti. Karyola onun hoşuna giden saçma bir ayrıcalıktı çünkü gerçekte ayrıcalık değildi. Saatine baktı. 00.40. İnledi. Uzun bacaklarını taşısınlar diye bambudan bir tripod yapmıştı, onun üstünde de yine bambuyla desteklenen düzleştirilmiş bir gazyağı tenekesi vardı. Uykusunda hareket ettiğinde sürekli düşüyordu.

Karyolasının yanındaki küçük mumu yaktı ve uzandı. Sayfaları kıvrılmış bir kitap aldı (kampta değerli bir nesneydi bu). Zihnini başka bir şeye yönlendirmek için uyumadan önce okuduğu ve neredeyse bitirdiği bir romans kitabıydı. Ancak şu anda sarhoş, yorgun ve hastayken Dorrigo Evans'ın ne okuyacak enerjisi ne de hareket etme isteği vardı ve uyumak üzere olduğunu anlamıştı. Kitabı yerine koydu ve mumu söndürdü.

5

Yaşlı adam rüyasında, bir savaş esiri kampında uyuyan genç bir adam olduğunu görüyordu. Dorrigo Evans'ın artık bildiği en gerçek şey rüya görmekti. Batan bir yıldız gibi, insan düşüncesinin sınırlarına kadar bilgi peşinde koşmuştu.

Oturdu.

"Saat kaç?"

"Neredeyse üç."

"Gitmek zorundayım."

Ella'nın adını söylemeye cesaret edemezdi. Eş ya da ev kelimesini de.

"Kilt[10] nerede?"

"Yine onu düşünüyordun, değil mi?"

"Kiltimi mi?"

"Canımı yakıyor, biliyorsun."

"Kilt nerede?"

1974'te Sydney'ye iş icabı geldiğinden beri üyesi olduğu Parramatta Burns Topluluğu'nun yıllık akşam yemeğinden sonra kilt giymişti. Herkesin bildiği ayıbı viski ve gizli ayıbı kadınlar yüzünden belki de bu topluluğun hamisi olmuştu. Ve şimdi kilt kayıptı.

"İstediğin Ella değil," dedi kadın. "Çünkü bu aşk değil."

10 İskoç eteği. (ç. n.)

Karısını düşündü. Evliliğini derin bir yalnızlık olarak gördü. Neden evli olduğunu, neden birkaç farklı kadınla yatmasının yanlış olduğunu, neden tüm bunların gittikçe daha az anlam ifade ettiğini anlamıyordu. Midesinin altındaki gittikçe büyüyen garip ağrının ne olduğunu, neden umutsuzca Lynette Maison'un sırtını koklamaya ihtiyaç duyduğunu ya da hayatındaki tek gerçek şeyin hayalleri olduğunu söyleyemezdi.

Minibarı açtı, son minyatür Glenfiddich şişesini çıkardı ve başını sallayarak şişeyi bir kez yerinden kaldırdığında elektronik olarak kaydeden dokunmatik teknolojiyi fark etti. Yeni ve daha derli toplu, daha evcil, sınırların ve gözetlemelerin olduğu, her şeyin bilindiği ve hiçbir şeyin deneyimlenmeye gerek olmadığı bir dünyanın geleceğini hissetti. Kamuya açık kişiliğinin, hatıra paralarına ve pullara koydukları kısmının, gelecek olan çağa iyi karışacağını, özel kişiliğinin gittikçe anlamsızlaşacağını ve tatsız görüleceğini ve diğerlerinin bu kısmı gizlemeye çalışacağını anladı.

Artık her şeye, hatta duygulara bile etki eden yeni *uyum* çağına uymuyordu bu durum. Ve insanların artık birbirlerine sürekli dokunmaları ve sanki hayatı bir şekilde isimlendirmek, gizemini çözebilecek ve kaosu engelleyecekmiş gibi sorunlarından bahsetmeleri onu şaşırtıyordu. Bir şeylerin solduğunu, risklerin gittikçe artan bir şekilde değerlendirildiğini ve mümkün olduğunca ortadan kaldırıldığını hissediyordu; bunun yerine yemek hazırlığının görüntülenmesinin, şiir okunmasından daha duygusal karşılanacağı yeni ve yavan bir dünya geliyordu. Yemyeşil çimlerden yapılma bir çorba için ödeme yaparken insanlar heyecanlanacaktı. Kamplarda yemyeşil çimlerden yapılma çorba içmişti; yemeği tercih ederdi. Zihnine yerleşen Avustralya, ölülerin hikâyeleriyle doluydu; yaşayanların Avustralyası onun için çok daha garip bir ülkeydi.

Dorrigo Evans beşikten mezara bir hayatın şiir imgesi altında veya onun durumunda tek bir şiirin gölgesinde yaşanabildiği bir çağda yetişmişti. Televizyon ve onunla birlikte ünlü olma fikri (Dorrigo

ünlülerin normalde tanımak istemeyeceğiniz insanlar olduğunu düşünüyordu) bu çağı bitirmiş olsa da zaman zaman bu geçmiş çağdan beslendi, hayatlarını şiirin zarif gizemiyle sürdürenlerin berraklığında, çoğunlukla düşünceden özgür imgeler için uygun bir konu buluyordu.

Dorrigo'nun 1972'de Anzak Günü'nde Hat'a geri dönmesini konu alan bir belgesel, onun ilk olarak ulus çapında tanınmasına yol açtı, ardından talk show'lara çıkmasıyla da ünü gitgide güçlendi.

Ait olduğu çağdan daha uzun ömürlü olduğunu anladı ve daha pervasız yaşama duyduğu ebedî arzusuyla minyatür viskinin kapağını açtı. Bir yudum alırken ayak parmakları, buzdolabının köşesindeki kilte değdi. Kilti giydi, yatağa doğru baktı, dijital saatin ve yeşil duman alarmlarının garip ışığı altında sanki su altındaymış gibi duran Lynette'i gördü. Kolunun, gözlerinin üstünde olduğunu fark etti. Kadının kolunu kaldırdı. Ağlıyordu. Sessizce, hareket etmeden.

"Lynette?"

"Yok bir şey," dedi. "Sen git."

Sormak istemiyordu ama sormak zorundaydı.

"Sorun ne?"

"Hiçbir şey."

Eğildi ve dudaklarını kadının yosun kokulu alnına değdirdi. Pudra tadı aldı. Onda daima kaçma dürtüsü uyandıran yaseminin hapsedici kokusu.

"Bir şeyi istemek..." dedi. "Ve sahip olamamak çok zor."

Araba anahtarlarını aldı. Arka yollarda sarhoş kafayla araba sürmek, ışıklara ve polise yakalanmamak, kaçmaya çalışmak çok eğlenceliydi. Hızlıca giyindi, son minyatür Glenfiddich şişesinde kalan son yudumu aldı, kiltinin önüne asılacak keseyi bulmak için sıkıntı içinde beş dakika harcadı ve en sonunda keseyi Japon ölüm şiirleri kitabının altında bulduktan sonra kitabı almayı unutup oradan ayrıldı.

6

Dorrigo ertesi hafta kırk sekiz saatlik bir izin aldı. Melbourne'e dönen bir askerî uçağa atladı ve Ella'yla geçirdiği sessiz ve boş iki gün ile bir gecede, mümkün olduğunca fazla ses ve hareket yapmaya çalıştı. Ona her zamankinden daha umutsuzca tutunuyordu, ölümüne tekmelenen bir adamın üzerinde yattığı çamura tutunduğu gibi.

Birkaç kez Adelaide'daki kitapçıda onunla konuşan kadını Ella'ya anlatmaya gitti. Ancak anlatacağı ne vardı? Hiçbir şey olmamıştı. O ve Ella dans ettiler. İçtiler. Ne olmuştu? Hiçbir şey olmamıştı.

Ella'ya can simidi gibi tutundu. Birbirlerini keşfetmek için ona yatakta sahip olmak istedi ve ansızın ona zina gibi gelen şeye yanaşmayacağı için minnettar oldu. Siyah saçları, koyu renk gözleri, vücudu güzeldi ama yine de hiçbir şey hissetmiyordu.

Ne olmuştu? Saçları veya gözleri değil, dans eden, anlamsız bir milyon toz motifi gibi şaşkınlık veren bir hissi düşünüyordu. Garip bir suçluluk duygusu onu umutsuz kıldı. Yine de ne yapmıştı ki? Hiçbir şey yapmamıştı. En iyi ihtimalle birkaç dakika konuşmuş, sonra dönüp kitapçıdan çıkmıştı. Adını bile bilmiyordu. Ondan ne istemişti? Ona ne söylemişti? Hiçbir şey! Hiçbir şey! Adını bile bilmiyordu.

O zamana kadar ait olmak istediği ve güvenliğiyle çok rahatlatıcı görünen Ella'nın dünyası, bir anda Dorrigo'ya cansız ve donuk gelmeye başlamıştı. Daha önce cazip bulduğu açıklanamayacak rahatlık duygusunu, gücün ve onun getirdiği ayrıcalıkların berrak kokusunu tekrar yakalamak istese de bunlar artık onun için bir anlam ifade etmiyordu, hatta daha da kötüsü itici geliyordu.

Ella ve diğerleri, Dorrigo'nun yeni garipliğini çağın en büyük cevabıyla açıkladılar: savaş. Savaş baskı yapıyordu, savaş delirtiyordu, savaş bozuyordu, savaş mazeretti. Kendi adına, eğer alternatifi buysa, Dorrigo savaşı iple çekiyordu.

Sonunda bunu Ella'ya garip bir karşılaşmaymış gibi anlattı, ancak anlatışında aldatma gibi bir şeyin olduğunu hissetmişti. Açıklanamaz bir utanç hissetti. Neden Ella'yı isteyemiyordu? Ve bu yabancıyı fazlasıyla yoğun ve biraz uygunsuz bir kadın olarak resmederek aslında ne olduğunu sakladığını, Ella'yı ve kendisini bir şekilde aldattığını hissetti. Hikâyeyi iç geçirerek bitirdi.

"Güzel miydi?" diye sordu Ella.

Sıradan olduğunu söyledi. Daha fazlasını anlatması gerektiğini hissederek, onun hatırlamadığı ve uygunsuz olmayacak bir özelliğini aradı; dişlerinin güzel olduğunu söyledi. "Dişleri güzeldi," dedi. "Aslında hepsi bu."

"At ağızlı o zaman," dedi Ella, sesi biraz tiz çıkmıştı. "Saçında da kırmızı kamelya mı varmış? Bak şuna. Tam bir yelloz."

Ama yine de değildi. Orada öyle durmuştu ve bir şeyler olmuştu, aralarında bir şeyler geçmişti ve aslında bunun hiç olmamasını diliyordu. Çünkü artık Ella hiç tanımadığı biri gibi görünüyordu ona. Eskiden neşeli gelen konuşması artık ona safça ve sahte geliyordu, sadece onun için kullandığı parfüm burnunun direğini kırıyordu, ondan uzaklaşması için ona zarar vermek istiyordu.

"Kıskanmalı mıyım?" diye sordu Ella.

"Neyi? Kitapçıdan çıktığımda ne kadar mutlu olduğumu sana anlatamam."

Hemen sonra Ella'yı öptü. Ella iyi yürekli biri, dedi kendi kendine. Ve içinde bir yerlerde ona acıdı. Daha da derinlerde bir yerlerde, onun iyi yüreği ve kendisinin acıması yüzünden ikisinin de acı çekeceğini anladı. Ella'nın iyi kalpli olmasından nefret ediyor, içindeki acıma hissinden korkuyor ve tüm bunlardan kaçmak istiyordu. Ve nefret edip, korkup kaçmak istedikçe onu daha da çok öptü. Sarılmalarının tutkusu arttıkça ve anlar, dakikalar ve günler geçtikçe, hayat yaşamla doldukça kasvetli ruh hali dağıldı ve kırmızı kamelyalı kadını düşünmeyi neredeyse tamamen bıraktı.

Neşesi yerine geldi ve izni hem çok hızlı geçmeye başladı hem de hiç bitmeyen bir partiler, rastlantılar ve tanışmalar dizisine dönüştü. Ella'nın arkadaşları veya Ella'nın anne babasının arkadaşları, herkes Ella'nın hayatındaki adamla tanışmak istiyordu. Ve böylece Melbourne sosyetesinin çoğunu tanıdı ve kendini onların gözünde gördü; savaştan sonra büyük işler başaracak genç bir adam olarak. Ve bu kusursuz hayattaki her şey tatlılıkla bir araya geliyordu. O ve Ella, Ella'nın ailesi, dünyadaki yerleri, kısa bir süre sonra onun da yeri olacaktı bu. Ve Ella'yla aralarındaki zorluk hiç beklenmedik bir şekilde kolaylaşmaya başlamıştı: Aralarında artık bir engel yoktu ve her şey eskisi gibiydi. Hatta daha da iyiydi; kitapçıda olanları ve kendi şüphelerini unutmuştu.

Adelaide'a döndükten sonra normalde nefret ettiği genelkurmaylık işlerinde kendini kaybetti. Diğer birkaç sıhhiye personelinin ofislerinin bulunduğu, Warradale kampının idare bloğuna ait nissen kulübesinin dışındaki tören alanında toz dumana karışıyordu. Dorrigo da içerideki bezdirici sıcaklıkta çıkartma hazırlıklarına, var olmayan veya kimsenin gerekli olduğunu düşünmediği ekipman ve tedariklere, ayrıca ardı arkası kesilmeyen ve amacını hiç anlamadığı evrak işlerine konsantre olmaya çalışıyordu. Geceleri hava biraz soğuyordu ama soğuk bira ve buzlu rom pançları olan partiler vardı. Bazen buralarda kendini kaybediyordu.

Keith Mulvaney'den bir kartpostal geldi, King of Cornwall adındaki barına gelmesi için davetini tekrarlıyordu. Kartpostalın önünde otelin elle renklendirilmiş bir fotoğrafı vardı, dört katlı taş bir binayı gösteriyordu, her katın üç tarafındaki veranda uzun, boş plaja bakıyordu. Kartpostala göre otel 1886'da yapılmıştı. Otelin önündeki adamların hasır şapkalarına ve bıyıklarına bakılacak olursa kartpostalın kendisi de otelden biraz daha yeniydi. Kartpostalı ofis evraklarının arasında kenara kaldırdı. Londra'ya yapılan hava saldırılarının ve Libya'da İtalyanlara karşı savaşan ilk Avustralyalıların haberleri geldikçe her şeyde ve herkeste büyüyen bir hüsran hissi oluşmuştu ama yine de

Adelaide'da, kampta kaldılar. Yakında çıkartma yapacakları haberleri ve muhtemel hedefler, (Yunanistan, İngiltere, Kuzey Afrika, Norveç istilası) kulaktan kulağa yayılıyordu.

Dorrigo kendisini hayata kaptırdı. Çılgınca çalışmaya ve deliler gibi parti yapmaya başladı, diğer her şeyin akıp gitmesine müsaade etti. Bir akşamüstü, bir yığın sedye talep formunun altında Keith Mulvaney'nin plaj kenarındaki otel kartpostalına rastladı. Sonraki haftasonu, on iki saatlik izninde yapacak daha iyi bir işi yokken, emir erinin kardeşinden ödünç aldığı, kömürle çalışan Studebaker kamyonla sahile gitti.

İkindiye doğru Adelaide'lılara tatil köyü olarak hizmet veren ufak bir yerleşime vardı. Okyanustan esen meltemle ve dalgaların sesiyle sıcaklık katlanılır olmaktan çıkmış, insanın hoşuna gitmeye başlamıştı. Plaj kartpostaldaki kadar panoramik olsa da King of Cornwall denen bar, fotoğrafın ima ettiğinden hem daha büyük hem de daha eskiydi ve zor zamanlar geçiren eski şeylerde bulunan o simyevi çekiciliği taşıyordu.

İçeride, Güney Avustralya stilinde uzun, koyu renkli bir bar vardı: Yüksek tavanlıydı ve Güney Avustralya yazının vahşi parlaklığıyla tezat oluşturacak şekilde hoş bir loşluktaydı. Lekeli ahşap ve koyu renkler, dış dünyanın parlaklığından sonra gözleri yatıştırıp dinlendiriyordu. Tavandaki pervaneler müşterilerin konuşmalarını belli bir ritimle süpürüyordu. Dorrigo, bir barmaid'in arka raftaki şişeleri düzelttiği bara gitti. Sırtı ona dönüktü. Keith Mulvaney'yi bulmasında yardımcı olabilir mi diye sordu.

"Ben Keith'in yeğeniyim," diye ekledi.

"Sen Dorrigo olmalısın," dedi barmaid dönerken. Sarı saçlarını topuz yapmıştı. "Ben..."

Barın üstüne gelen donuk ampul ışığı mavi gözlerini parlatıyordu. Bir an için gözlerinde bir şeyler belirdi, sonra bakışları donuklaştı.

"Ben Keith'in karısıyım," dedi.

7

Üst raftaki viski ve rom şişelerine, diğer müşterilere, King of Cornwall yazan bar havlusuna gözlerini kaçırarak bakındı. Havlunun üstünde nemli bir mutfak bezi tutan bir kadın eli vardı. Tırnakları şarap rengi ojeyle boyanmış elleri çok zarifti. Onları ağzında hissetmek istedi bir an, böylesi delice bir tutkuya kapılmıştı. Kadının karşısında döndüğünü, parıldadığını hissetti.

"Keith'e söyle..."

"Evet."

"İznimin kısa olduğunu, kalamayacağımı söyle."

"Ve sen..."

"Yeğeniyim..."

"Dorry?" İsmini hatırlayamıyordu ama galiba doğruydu. "Dorry'sin? Dorrigo? Adın bu değil mi?"

"Eee, evet. Evet."

"İsmin... garip."

"Dedem orada doğmuştu. Ben Hall'la birlikte olduğu söylenir."

"Ben Hall mu?"

"Şu haydut:

Turpin ve Duval'ın
Zamanlarında olduğu gibi
İnsanların dostu haydutlardı
Ve öyleydi cesur Ben Hall."

"Hiç kendi kelimelerini kullanmaz mısın?" diye sordu.

"Dorrigo benim ikinci adım ama..."

"Onu mu kullanıyorsun?"

"Sanırım."

"Keith burada değil. Seni göremediği için üzülecektir."

"Savaş..."

"Evet. Şu Bay Hitler."

"Başka zaman gelirim."

"Gelmelisin Dorry. Kalamadığın için üzülecek."

Dorrigo çıkmak için arkasını döndü. İçinde heyecan ve ihanetin korkunç bir karmaşası vardı; sanki Dorrigo, bu kadına aitti ve onun tarafından terk edilmişti, aynı zamanda o da Dorrigo'ya aitti ve onu geri alması gerekiyordu. Kapıya geldiğinde geri döndü ve bara doğru iki adım attı.

"Biz daha önce..." diye başladı söze.

Baş ve işaret parmağıyla bluzunun dekoltesini tuttu (parlak renkli tırnakları kanatlarını açmış Noel böceklerine benziyordu) ve yukarı çekti.

"Kitapçıda mı?"

"Evet," dedi kadın.

Bara geri yürüdü.

"Ben sanmıştım ki," dedi. "Onlar..."

"Kim?"

Aralarında bir şey olduğunu hissediyor ama ne olduğunu bilmiyordu. Elinden gelen hiçbir şey yoktu. Anlamıyordu ama hissediyordu.

"O adamlar. Onların..."

"Onların?"

"Seninle birliktelerdi. Ve..."

"Evet?"

"Senin... şey, senin hayranların olduğunu sanmıştım."

"Saçmalama. Uzun zamandır görmediğim bir arkadaşımın subaylar kulübünden arkadaşları sadece. Ve onların birkaç arkadaşı. Demek zeki ve genç doktor sensin."

"Genç sayılırım, evet. Ama sen de öylesin."

"Yaşlanıyorum. Keith'e aradığını söylerim."

Sonra bar tezgâhını silmeye başladı. Müşterilerden biri boş, köpüklü kadehini ona doğru salladı.

"Geliyorum," dedi.

Dorrigo bardan ayrıldı. Kamyonu geri şehre sürdü, bir bar buldu, bilincini kaybedene kadar içti ve Studebaker'ı nereye park ettiğini hatırlayamadı. Ancak uyandığında kadının hatırasını unutabilmiş değildi. Çatlayan başının; her hareketinde, eyleminde ve düşüncesinde çektiği acının sebebi ve ilacı oydu. Sadece o, sadece o, sadece o.

Sonrasında birkaç hafta boyunca bir piyade bölüğünün bitmeyen yürüyüşlerine sıhhiye subayı olarak katılıp kendini kaybetmeye çalıştı. Bazen günde otuz iki kilometre, mataralarını muskat ve kırmızı şarapla doldurdukları vadideki bağlarda, yüzmeye gittikleri plajlarda, düşman gibi hissettikleri bir sıcakta yürür ve hep geri dönerlerdi. Yorgunluktan bayılan adamları taşırken kendini mantıksızca yoruyordu. Sonunda bölük komutanı, erlerin gözünde kendini küçük düşürmemesi için biraz geri durmasını emretti.

Geceleri Ella'ya mektup yazdı; edebiyattan öğrendiği sevginin biçim ve mecazlarında kendini kaybetmeye çalıştı. Mektuplar uzun, donuk ve yanlıştı. Zihni daha önce hiç okumadığı düşünce ve hislerle tebelleş olmuştu. Hissettiklerinin sevgi olamayacağını anladı. Keith'in karısı için kin ve şehvet hissetti. Kadının vücudunu ele geçirmek istiyordu. Onu bir daha görmek istemiyordu. Bir aşağılama ve garip bir mesafe hissetti, sanki bir suç ortağıydı ve bilmemesi gereken bir şeyi biliyordu. Ve garip bir şekilde, sanki o da biliyordu. Bölüğü denizaşırı ülkelere açıldıktan sonra bir daha asla onu aklına getirmeyeceğini düşünerek avunuyordu. Ve yine de onu düşünmeyi bırakamadı.

Az yedi, kilo verdi ve garip bir şekilde, Dorrigo'nun olağanüstü hevesinden etkilenen ve biraz endişe duyan bölük komutanı kendisine özel olarak yirmi dört saatlik bir izin verdi. Ella, Melbourne'e gelemeyecek kadar kısa bir izin alırsa Adelaide'a gelebileceğini daha önceden söylemişti. Her ne kadar iznini onunla geçirmeye niyetlenmiş olsa da, hatta onunla gideceği restoranı seçmiş olsa da, Ella'ya yazdığı birçok mektupta ve kartta bir şekilde izninden bahsetmeye vakit ayıramadı. Tarih yaklaştığında da, ona söylemek haksızlık olur diye düşünüyordu çünkü herhangi bir plan yapması için çok geç olacağı ve yalnızca ezici bir hayal kırıklığına uğrayacağı aşikârdı. Sessiz

kalmayı seçtikten ve bir daha asla King of Cornwall'a gitmeyeceğine yemin ettikten sonra Keith Amcası'na telefon açtı, o da gece onlarda kalması için Dorrigo'yu davet etti. Karısına seslendiği gibi, "Amy'm" de onu görmekten Keith'in kendisi kadar memnun olacaktı.

Amy'm, diye düşündü Dorrigo Evans ahizeyi yerine koyduğunda. *Benim Amy'm.*

8

Avustralyalı subaylarla kâğıt oynadıktan sonra Binbaşı Nakamura derin, alkolün etkisinde bir uykuya dalmıştı. Garip hayallerinde karanlık bir odada kaybolmuştu; bir filin bacağına dokunup onu bir sütun zannediyor, bu sütunların nasıl bir odaya ait olduğunu hayal etmeye çalışıyordu.[11] Gözlerini kapatıp onu kör eden filizler saçan bir ağız ve boğucu yapraklar vardı. Çevresinde, her yerde hayat hissediyordu ancak hiçbir yerde hayat anlaşılır değildi. Bu odadaki her şey beklenmedik ve medeniyetdışıydı – sonsuz orman ya da neredeyse çıplak dolaşan Avustralyalı tutsaklar, onu büyük, kıllı, tehditkâr maymunlar gibi çevreleyip kuşatmıştı.

Bu oda neydi? Nasıl çıkabilirdi buradan? Yeşil gözbağı boğazına dolanıp onu boğuyor, kalbi delicesine çarpıyordu. Kuru ağzında bakırdan bir kaşığın tadını alabiliyordu. Bayat, soğumuş teri sırtını üşüttü, kaburgaları çok kötü kaşınıyordu ve üzerindeki çürük kokusunu alabiliyordu. Birinin onu dürttüğünü fark ettiğinde titriyordu.

"Ne?" diye bağırdı Nakamura.

O günlerde uykusu çok kötüydü ve gecenin bir yarısı uykusundan ansızın uyandırılmak onu öfkelendirmişti. Dışarıda toprağı döven muson yağmurlarının sesini duymadan önce kokusunu hissetti ve

11 Özellikle Asya dinlerinde Kör Adamlar ve Fil adıyla bilinen alegorik hikâyeye gönderme yapılmaktadır. (yay. n.)

yağmurun sesinin arasında adını söyleyen Teğmen Fukuhara'nın sinir bozucu sesini işitti.

"Ne var?" diye tekrar bağırdı.

Dans eden gölgeler ve titreşen ışıkların arasında gözlerini açtı ve kaşınmaya başladı. Islak, kauçuk bir yağmurluk, Fukuhara'nın karanlık yüzüne yükselen siyah, parlak bir koni oluşturuyordu. Kısa saçları, su damlacıklı kemik gözlükleri ve bıyığıyla süslü Fukuhara'nın yüzü en zor zamanlarda bile temizdi. Arkasında, bir gazyağı feneri tutan Tomokawa vardı; ıslak kepi ve kulaklarını örten kanatları onbaşının turpa benzeyen yüzünü çevreliyordu.

"Onbaşı Tomokawa nöbetteydi efendim," dedi Fukuhara. "Bir kamyon şoförü ve Dokuzuncu Demiryolu Alayı'ndan bir albay kampa geldi."

Nakamura gözlerini ovuşturdu ve dirseğini öyle şiddetli kaşıdı ki bir yaranın kabuğu soyuldu ve dirseği kanamaya başladı. Her ne kadar göremiyor olsa da her yerinde keneler olduğunu biliyordu. Isıran keneler. Keneler koltuk altlarını, sırtını, kaburgalarını, apış arasını, her yerini ısırıyordu. Kaşıyordu ama keneler daha da derine iniyordu. Çok ufak kenelerdi. O kadar ufaklardı ki bir şekilde derisinin altına girip orayı ısırıyorlardı.

"Tomokawa!" diye bağırdı. "Görebiliyor musun onları? Görebiliyor musun?"

Bir kolunu kaldırdı.

Tomokawa, Fukuhara'ya baktı, bir adım ilerledi, feneri kaldırıp Nakamura'nın kolunu inceledi. Geri adım attı.

"Hayır efendim."

"Keneler!"

"Hayır efendim."

O kadar küçüklerdi ki başka kimse göremiyordu. Şeytani özelliklerinden biri de buydu. Derisinin altına nasıl girdiklerinden emin değildi ama gözeneklerine yumurtladıklarından ve derisinin altında kuluçkalandıklarından ve orada doğup, yaşayıp öldüklerinden şüp-

heleniyordu. Kaşıyıp çıkarmak gerekiyordu onları. Siyam keneleri... Bilimin henüz haberi yoktu bunlardan.

Daha önce Onbaşı Tomokawa'ya bir büyüteçle vücudunu inceletmiş ve aptal herif yine bir şey göremediğini söylemişti. Nakamura onun yalan söylediğini biliyordu. Fukuhara kenelerin var olmadığını, bu hissin Philopon'un bir yan etkisi olduğunu söylemişti. Zaten o ne bilirdi ki? Yağmur ormanında daha önce kimsenin görmediği ve bilmediği birçok şey vardı. Bir gün bilim bu keneyi keşfedip isimlendirecekti ancak şimdilik diğer birçok şeye olduğu gibi buna da tahammül etmek zorundaydı.

"Albay Kota, Üç Pagoda Geçidi'ne devam etmeden önce Demiryolu Komutanlığı'ndan size bildirmek üzere yeni emirler getirmiş," diye devam etti Fukuhara. "Şu anda yemekhanede yemek yiyor. Sizi müsait olduğunuz en kısa zamanda bilgilendirmesi emredilmiş."

Nakamura, yatağının yanındaki ufak masaya doğru titrek işaret parmağını salladı.

"Shabu," diye mırıldandı.

Tomokawa gazyağı fenerini komutanının yüzünden öteye savurdu ve çoğu kara noktalarla küflenmiş, masanın üstünde duran teknik çizimlerin, raporların ve çalışma kâğıtlarının üstünde dans eden isli gölgeleri araştırdı.

Fukuhara... Genç, hevesli, sümsük boyunlu Fukuhara. Nakamura onun gayretini gittikçe sinir bozucu buluyordu; neredeyse aşılmaz yoldan on gündür gelen ilk araçtı bu ve yağmurlar yüzünden de muhtemelen sonuncu olacaktı.

"Evet, evet," dedi Nakamura. "Shabu!"

"Kamyon üç kilometre geride bataklığa saplanmış, Albay Kota yerlilerin kamyonun taşıdığı malları yağmalayacağından endişeleniyor," diye bitirdi Teğmen Fukuhara.

"Shabu!" diye tısladı Nakamura. "*Shabu!*"

Tomokawa, Philopon şişesini masanın yanındaki bir sandalyede buldu ve Nakamura'ya teslim etti. Son zamanlarda neredeyse sadece ordunun verdiği, shabu dedikleri metamfetaminle hayatta kalıyordu.

Nakamura şişeyi eğip salladı. Hiçbir şey çıkmadı. Asker yatağının üzerine oturup elindeki boş şişeye baktı.

"Mücadele ruhunu aşılamak için," diye okudu Philopon şişesinin üstünde yazanları donuk bir şekilde. Nakamura her şeyden çok uykuya ihtiyaç duyduğunu ve şu an bunun mümkün olmadığını, Kota'yla buluşup kamyonu kurtarmak üzere bir plan yapması gerektiği için bütün gece ayakta kalacağını ve demiryolunun ona düşen kısmını yine karargâhın istediği imkânsız süre içinde tamamlaması gerektiğini biliyordu. Shabu'ya ihtiyacı vardı.

Ani ve şiddetli bir hareketle boş Philopon şişesini kulübenin açık kapısından dışarı fırlattı, diğer her şey gibi o da çamur, yağmur ormanı ve sonsuz geceden müteşekkil o cehennemde sessizce kayboldu.

"Onbaşı Tomokawa!"

"Emredin!" dedi onbaşı ve ikisi de başka bir şey demeden, kısa vücudu hafifçe topallayarak çadırdan dışarı çıktı. Nakamura alnını ovdu.

Demiryolunun inşasına devam etmek için her gün ihtiyaç duyduğu iradeyi düşündü. İlk başlarda, karargâh Siyam ve Burma'yı birleştirecek demiryolunun yapılmasını emrettiğinde işler farklıydı. Japon İmparatorluk Ordusu'nun Beşinci Demiryolu Alayı'nın bir subayı olarak, Nakamura bu olasılık sebebiyle heyecanlanmıştı. Savaştan önce İngilizler ve Amerikalılar böyle bir demiryolu fikrini incelemiş ve imkânsız olduğuna karar vermişlerdi. Japon karargâhı, demiryolunun mümkün olan en kısa zamanda yapılmasını emretmişti. Nakamura'nın bu tarihî görevdeki ufak ama önemli rolünden aldığı zevk, hayatını ulusal ve emperyal bir kaderle birleştirmekten duyduğu gurur, inanılmaz boyutlardaydı.

Ancak Mart 1943'te Nakamura bu gizemli ülkenin kalbine doğru yola çıktığında kendini, ilk defa o noktaya dek onu şekillendiren kalabalıkların ve şehirlerin ötesinde, şehirdeki insanların içinde bulunduğu garip uyumluluk kurallarından uzakta buldu. Bu yerler yaşıyordu. Onlar mühendisler, askerler ve muhafızlardı. Yanlarında taşıdıkları ordu yasasıydı onlar, İmparator'u dileklerinin vücut bulmuş hallerine,

Japon ruhunun planlarına, rüyalarına ve iradelerine dönüşmüşlerdi. Onlar Japonya'ydı. Fakat sayıca azlardı; ameleler ile savaş esirleri çoktu ve orman da her geçen gün daha fazla üzerlerine kapanıyordu.

Kalabalığın arasından çıkan ve onun bir parçası olan Nakamura burada hayatının giderek garip ve beklenmedik bir yalnızlığa kavuştuğunu fark etti. Ve bu yalnızlık onu gittikçe daha çok rahatsız etti. Bu rahatsız edici duygulara son vermek için kendini işine adadı. Ancak ne kadar çok çalışırsa iş daha da çok delirten bir denklem haline geldi. Muson yağmurlarıyla birlikte nehir taşmıştı, hızla ve yükselerek akıyordu, ağaçlarla kaplıydı ve ağır yükleri nehirden yukarı taşımak için çok tehlikeliydi. Yol, Albay Kota'nın kendisinin de gördüğü gibi çoğunlukla geçit vermiyordu ve tedarikler neredeyse hiç gelemiyordu. Hiçbir makine yoktu, sadece el aletleri vardı ve onlar da en kötü kaliteydi. İlk başlarda çalışacak yeterince esir yoktu, şimdiyse ölen veya ölmek üzere olmayan esirler çok kötü durumdaydı. Tüm bunların üzerine bir hafta önce kolera salgını başlamış, cesetlerden kurtulmak bile bir problem haline gelmişti. Kolera salgını güçlü adamları demiryolu inşasından alıkoyuyordu. Yemek gittikçe azalıyordu ve neredeyse hiç ilaç yoktu, yine de Demiryolu Komuta Grubu ondan daha fazla başarı bekliyordu.

Nakamura Japon haritalarıyla, Japon planlarıyla, Japon çizelgeleriyle, Japon teknik çizimleriyle Japon düzenini kurmak için, anlamsız ve amaçsız yağmur ormanının Japonlar üzerindeki anlamı için, hasta ve ölmek üzere olan savaş esirleriyle, sebepsiz ve sonuçsuz gibi görünen bir girdabın içinde gittikçe hızlanan ve büyüyen yeşil bir kargaşa içinde çalışıyordu. Ve bu kargaşanın içine ve dışına emirler ve bir görünüp bir kaybolan uçsuz bucaksız kafileler halinde savaş esirleri ve *romusha*'lar gidip geliyordu. Kwai Nehri ve kolera basili kadar anlaşılması güç. Arada bir Japon subayları içmek, dedikodu yapmak, haberleri konuşmak için bazı akşamlar kalırdı ve adamlar da birbirlerine Japon onuru, yenilmez Japon ruhu ve çok yakında gerçekleşecek Japon zaferi hikâyeleri anlatırdı. Sonra onlar da o delice uzanan demiryolu hattındaki kendi cehennemlerine gidip kaybolurdu.

Islak bir rüzgâr kulübede uğuldayıp masadaki evrakları kırpıştırdı. Nakamura kol saatinin parlak akrep ve yelkovanına baktı. *Saat sıfır üç.* Kalk borusuna daha iki buçuk saat vardı. Endişeliydi, keneler gittikçe kötüleşiyordu ve Fukuhara emirlerini beklerken gittikçe artan bir şiddetle göğsünü kaşımaya başladı. Onbaşı Tomokawa üstleri için gerçekleştirdiği her görevde yaptığı gibi yalaka bir selam vererek dolu bir şişe Philopon uzatmadan önce Nakamura hiçbir şey söylemedi.

Şişeyi alıp dört hap birden yuttu. İkinci sıtma atağında, yorgun ama çalışmak zorunda olduğu zamanlarda devam edebilmek için birkaç shabu hapı almıştı. Artık shabu onun için yemekten daha gerekliydi. Böyle bir demiryolunu, makine olmadan ve yabanın içinde inşa edebilmek insanüstü bir görevdi. Shabu'yla ateşlenerek ikiye katlanmış bir şevkle her gün bu göreve dönebiliyordu. Şişeyi masaya koydu ve her iki adamın ona baktığını fark etti.

"Philopon bu ateşli hastalığı atlatmama yardım ediyor," dedi Nakamura kendini birden garip hissederek. "Çok iyi. Ve lanet olası kenelerin ısırmasını kesiyor."

Sabahın kör vaktindeki mahmurluğunun sihirli bir şekilde kaybolup yerini dikkat ve zindeliğe bıraktığını hisseden Nakamura, her ikisi de gözlerini indirine dek iki adama baktı.

"Philopon bir uyuşturucu değildir," dedi Nakamura. "Sadece Çinliler, Avrupalılar ve Hintliler gibi aşağı ırklar uyuşturucu bağımlısı olur."

Fukuhara ona katıldı, bu adam gerçekten de çok sıkıcıydı.

"Philopon'u biz icat ettik," dedi Fukuhara.

"Evet," dedi Nakamura.

"Philopon, Japon ruhunun bir ifadesidir."

"Evet," dedi Nakamura.

Ayağa kalktı ve yatmadan önce üstünü değiştirmediğini fark etti. Baldırlarındaki çamurlu dolaklar bile sıkıca bağlıydı ama bir bacağındaki bant çözülmüştü.

"Japon İmparatorluk Ordusu, işleri yapmamıza yardım etmek için bize shabu verdi," diye ekledi Tomokawa.

"Evet, evet," dedi Nakamura. Fukuhara'ya döndü. "Yirmi esiri alıp yolun aşağısına in ve kamyonu kurtar."

"Şimdi mi?"

"Elbette şimdi," dedi Nakamura. "Gerekirse buraya kadar itsinler kamyonu."

"Sonrasında?" diye sordu Fukuhara. "Bugün izinli sayalım mı onları?"

"Demiryolundaki günlük işlerini yaptıktan sonra," dedi Nakamura. "Sen ayaktasın, ben ayaktayım, devam ediyoruz."

Nakamura'nın kaşınma ihtiyacı azalıyordu. Pantolonunun içindeki penisi erekte olmaya başlamıştı. Hoşuna giden bir güç hissiydi bu. Nakamura onun adını seslendiğinde Fukuhara gitmek üzereydi.

"Sen bir mühendissin," dedi Nakamura. "Bütün adamlara İmparator'un emrindeki bir makineymiş gibi davranman gerektiğini anlıyorsundur."

Nakamura, shabu'nun duyularını keskinleştirdiğini fark edebiliyordu. Zayıf hissederken şimdi güçlüydü, şüphe içindeyken kendinden emindi. Shabu korkuyu alt ediyordu. Eylemleri ile arasına gerekli bir mesafe koyuyordu. Aklını zinde ve parlak tutuyordu.

"Ve makineler tutukluk yaparsa," dedi Nakamura, "çalışmaları için biraz zor kullanmak gerekirse... O zaman zor kullan."

Kenelerin sonunda ısırmayı bıraktığını fark etti.

9

Ona doğru yürüyen adam koca bir hiçliğin ana hatları olarak, bir siluet gibi göründü. Ve Dorrigo Evans bu hiçliği elini uzatarak selamladı.

"Sen Keith Amca olmalısın."

Öğle güneşinin tüm şiddetinde, koca gövdesi ışığı keserken ve başı Akubra'sının gölgesinde saklıyken kırk yaşından fazla gözük-

müyordu. Sallanan bir telgraf direği gibi duruyordu. Ama hiçbir şey göründüğü gibi değildi ve her şey eski bir camın ardından bakar gibi gözüküyordu... Eğilmiş, bükülmüş, ziftli yolu ve beton kaldırımları, Warradale panayır alanının tozunu, Dorrigo Evans'ın önünde beklediği teneke tüplü nissen kulübelerini dalgalandıran sıcakta.

Amcası eski model bir Ford Cabriolet'ye sahipti ve araca bindiklerinde Dorrigo Evans amcasının ne kadar büyük bir adam olduğunu ve yüzünün daha çok ellili yaşlardaki bir adama ait olduğunu görebildi. Yanında çok küçük bir köpek vardı, Miss Beatrice adını verdiği bir Jack Russell teriyeri. Keith Mulvaney'nin büyüklüğünü vurgulamak için yaratılmıştı sanki, geniş sırtını, koca kalçalarını, arkasında köpeğin ufacık kaldığı büyük ayaklarını...

İçmek için çok sıcaktı ama yine de piposunu içiyordu. Dorrigo'nun sonradan sabit olduğunu anladığı garip bir tebessümden çıkıyordu duman. Hayat aksine birçok kanıt sunsa da dünyayı neşeli bulmaya adanmıştı. Keith'in sesi biraz tiz olmasa ve genç bir adamı anımsatmasa tüm bunlar tehditkâr olabilirdi. Ve Adelaide'ın katlanılmaz sıcağı gibi bu sesin de sonu gelmiyordu. Dorrigo Evans, Keith Mulvaney'nin kendi dünyasında yaşadığına ikna oldu; bu dünyanın, etrafında döndüğü üç güneşi vardı; oteli, yerel meclisteki ihtiyar heyeti üyeliği ve karısı.

Kıyıya doğru giderlerken yaptıkları işi tutkuyla sevenlerin şikâyet ettiği gibi otelcilikten şikâyet etmeye başladı. "Motorcular," dedi iç geçiren bir r'yle, hem şansı hem de belası olmuşlardı. "Motorcularrr, tuvaletlerden ve yemeklerden sızlanırlar, bir gün sekizi birden çıkagelir, hepsi yemek ister; ertesi pazar günü yarım penilik Afgan bisküvisi satabilirsen şanslısındır. Hep sızlanır motorcular, kirli sabunlardan ve tuvaletlerin halinden otomobil derneklerine ve lanet olası kraliyet otomobil kulüplerine kadar her şeyden sızlanırlar. Hep şikâyetçidir bu motorcu kalabalığı. Onlardan daha kötüsü seyyar satıcılardır. Daha bugün birisi bromit ve aspirin satmak için odalardan birini ofis olarak kiralamak istedi ama bence mesele seksle ilgili."

"Seksle mi ilgili?"

"Bilirsin işte, kadınların üreme organlarıyla, doğumla ya da *doğurmamakla* alakalı... Kondomlar ve İngiliz özgür düşünce broşürleri."

Yeğeni o kadar belirsiz bir şekilde evet dedi ki amcası, diğerleri ne düşünürse düşünsün King of Cornwall'ın ahlak yuvası olmadığını belirtme ihtiyacı hissetti.

"Ben geniş fikirli bir adamım Dorrigo," diye devam etti Keith Mulvaney. "Ama King of Cornwall'ın Melbourne'deki *Truth* gazetesinde ve Adelaide mahkemesinde, Adelaide'daki *o yer* olarak anılmasını istemiyorum. Öyle aşırı iffetli bir tavrım da yok, karısı haricinde odaya başka bir kadın geldiğinde ziyaretçilerine kapıyı açık bırakmalarını söyleyen Amerikalı otelciler gibi değilim."

"Biliyor musun," dedi birden, otellerdeki zina olayları konusuna alışarak, "Amerika'da, yaşadığın yerde, *ilgili kişiye, odasında karısı dışında bir hanım bulundurduğu için Bay X'in Bilmemnere'deki Bilmemneresi'nden ayrılması istenmektedir,* şeklinde bir ilan verilmesi riski var. İnanabiliyor musun? Yani insanların odalarda buluşmalarına izin veriyorlar, sonra da böyle ilanlarla şantaj yapıyorlar. Stalin'in lanet olası SSCB'yi yönettiği gibi otel yönetiyorlar."

Sonrasında Dorrigo'nun ailesi hakkında konuşmaya başladı ancak (Tom'un Noel kartlarında yazdığı kadarını bildiği için) pek bir şeyden haberdar değildi ve Miss Beatrice'in camdan kafasını çıkarmışken neredeyse düşecek olması, Dorrigo'nun annesinin öldüğü haberini yeni almış olduğu için utanmasını engelleyebildi. Arabada öne doğru uzandı, fırtınada kökünden sökülmüş bir ağaç gövdesi gibi direksiyona yaslandı. Koca elleri direksiyon bir kristal küreymiş gibi yukarı aşağı gidiyor, Adelaide'ın uzun, düz yollarında yaşamasına yardım edecek bir illüzyon, herhangi bir şey arıyordu sanki.

Ancak neredeyse hiç trafik yoktu ve yolun düzlüğünden, genişliğinden ve dalga dalga yayılan sıcaktan başka bir şey gözükmüyordu. Keith Mulvaney sanki sessizlikten veya Dorrigo'nun soracağı bir sorudan korkar gibi hiç durmadan konuşuyor, Dorrigo'ya sorular sorup sonra kendisi cevaplıyordu. Muhabbet dönüp dolaşıp sürekli valinin teklif ettiği ve onun bir ihtiyar heyeti üyesi olarak savaşmak zorunda kaldığı

kanalizasyon sistemine geliyordu. Dorrigo sonunda Keith konuşurken terlemiş elini rüzgâra tutup penceresinden dışarı bakmaya başladı. Dorrigo'nun ilgisizliğinin farkına varmayan Keith soru sorup kendisi cevaplıyor ve her cevabını bir tebessüm takip ediyordu. Arada sırada da bir klarnet solosu gibi Amy'den bahsediyordu.

"Modern bir kadın. Çok modern. Dışarıda dolaşıyor. Muhteşem bir iş çıkarıyor. Ancak savaş... Her şey farklı şimdi. Her şeyi eritiyor bu savaş. Savaştan önce böyle şeyler görmezdin. Değil mi?"

"Şey..."

"Hayır, hiç sanmıyorum. Sadece Londra'ya saldırmıyorlar. Hayır. Bir yıl önce skandal olarak karşılanacak şeyleri yaparken insanlar artık düşünmüyor bile. Ben modern bir adamım. Ama ona eşlik edecek bir ailem olduğu için minnettarım."

Sürekli gülümsemesine rağmen berbat bir halde gibiydi.

"Geçen gece Tippy adında kızıl saçlı bir kadınlaydı. Ona katlanamıyorum."

"Tippy mi?"

"Tippy, evet. Onu tanıyor musun?"

"Şey..."

"Sana sorayım. Muhabbet kuşu adı, değil mi bu? Bir de şu lanet belediye konferansı var ve bu gece gitmem lazım. Gawler'da, saatlerce uzakta. Bu gece. Yanında olamayacağım için çok üzgünüm. Beklenmedik bir şekilde... valinin bizi temsil etmesi için bana ihtiyacı var. Neden mi?"

"Sanırım..."

"Hiçbir fikrim yok. Neyse, Amy seninle ilgilenecektir. Ve doğrusu sen de ona göz kulak olacağın için içim rahat. Sorun etmezsin, değil mi?"

Cevap vermenin bir manası yoktu ve Dorrigo sonunda uğraşmaktan vazgeçti.

"En azından dinlenebileceğinden eminim," dedi Keith Mulvaney. "Ordu ranzasındansa gerçek bir yatak iyi gelecektir."

Keith, Dorrigo'yu King of Cornwall'ın dördüncü katındaki bir odaya götürdü. Büyük merdivenlerden yukarı çıkarken, elinde kirli çamaşır filesiyle inen Amy'yle karşılaştılar. Dorrigo uygunsuz olduğu kadar inkâr edilemez bir coşku hissetti. Kadın dönüp kocasına baktı, bakışlarında normalde dış dünyanın göremediği bir karmaşıklık yumağı gördü; paylaşılan uyku, kokular, sesler, hoş veya boğucu alışkanlıklar, küçük ve büyük mutluluklar ile üzüntüler, iki kişiyi sonunda bir yapan o harç.

Saçlarını atkuyruğu şeklinde toplamıştı, avlunun ışığında yakut kırmızı görünüyordu. Onunla tanıştırıldığında, henüz hiçbir suç işlememelerine rağmen aralarında bir suç ortaklığı oluştu. Ona baktığında kadının yüzünün garip biçimde ışıldadığını fark etti, saçının bir perçemi alabalık zokası gibi sağ kulağının önüne gelmişti ve kitapçıda olanları kimseye anlatmamak konusunda sessizce anlaştıklarını sezmişti.

"Evet, Amy," dedi Keith. "Umarım misafirimizi eğlendirmek için bir şeyler ayarlamışsındır."

Amy omuz silkince Dorrigo mavi bluzunun içinde sallanan memelerini fark etti.

"Vivien Leigh'i sever misin?" diye sordu Amy. "Şehirdeki sinemaya yeni bir Vivien Leigh filmi geldi, adı da *Waterloo Köprüsü*. Seyretmek istersen..."

"Seyrettim," dedi Dorrigo ama seyretmemişti ve ne kadar kötü bir adam olduğunu düşündü, zihni karmakarışıktı. Onunla olmaktan korkuyor muydu? Onun üzerinde iradeye sahip olduğunu kanıtlamaya mı çalışıyordu?

"Yazık," dedi Keith. "Ama eminim tek film o değildir."

Dorrigo artık kendisini ve niye böyle konuştuğunu anlamıyordu. Ama söylemişti işte, sonra yine hiç beklenmedik bir biçimde konuştuğunu duydu:

"Yine de tekrar görmeyi çok isterim."

Bir ileri, bir geri. Sonrasında da sürekli böyle tekrar edecekti.

Amy tekrar omuz silkti ve Dorrigo merdivenlerin aşağısına bakarak gözlerini ondan kaçırdı, ta ki bir kat aşağıda tekrar görüş ala-

nına girene kadar. Merdivenlerin vernikli tırabzanına elini uzatmıştı. Aşağıya doğru devam ederken sallanan atkuyruğu saçlarını izledi.

10

Dorrigo Evans'ın o akşam olabileceğini düşündüğü onca şey arasında Hindley Sokağı'ndaki bir gece kulübüne gitmek yoktu. Eğer filmi görmüşse sonunda ne olacağını bileceğini, bunun da her şeyi mahvedeceğini söylemişti. Dorrigo üniformalıydı, Amy ise kayısı renginde oryantal bir gömlek ve siyah, ipek kumaştan bol bir pantolon giymişti. Sonuç akışkan bir etki yaratıyordu. Vücudu o kadar etkileyiciydi ki hareket ettiğinde âdeta süzülüyordu.

"Mesele hiç bilmemek," dedi Amy. "Sence de öyle değil mi?"

Düşünmüyordu. Bilmiyordu. Gece kulübü geniş bir mekândı; siyah perdeli, loş ışıkla aydınlatılmış, gölgelerle ve üniformalarla doluydu. Dorrigo mayamsı bir koku hissetti, bahar otlarının hafif esrik kokusu. Bir swing orkestrası çalarken martini içtiler. Havada garip bir heyecan vardı. Bir süre sonra mekânın ışıkları kapatıldı, orkestranın her üyesi müzik standlarının üzerinde bir mum yaktı, garsonlar da masaların üzerinde.

"Mumlar niye?" diye sordu Dorrigo.

"Görürsün," dedi Amy.

Amy kendinden bahsetti. Yirmi dört yaşındaydı, ondan üç yaş küçüktü. Birkaç yıl önce büyük mağazalarda çalıştığı Sydney'den gelmişti ve King of Cornwall'da barmaidlik yaparken Keith'le tanışmıştı. Dorrigo da ona Ella'dan bahsetti, her kelimesi gerçek hislerine karşı bir savunma, olduğu kişiye bir ihanet gibiydi. Sonra bu hislerini görmezden geldi.

Dorrigo kendi kendine, Amy'yle arasındaki ayrımın mutlak olduğunu söyledi. Onlarınki yalnızca arkadaşlıktı. Ve bu düşünceye

güvenerek Amy'nin yanında belki de başka türlü rahatlamayacağı kadar rahatladı.

Onunla birlikteyken uzun süredir hatırlayamadığı kadar hesapsız bir şekilde mutluydu. Mum ışığında gölgeler, Amy'yi gittikçe daha da merak uyandıran bir simaya dönüştürüyordu. Kitapçıda onunla ilk karşılaştığında onu etkileyen şeyin görünüşü olmaması çok ilginçti. Ancak şimdi daha güzel bir kadını hayal bile edemiyordu. Amy'ye yakın olmak hoşuna gidiyordu. Diğer erkeklerin kıskançlıkla, imrenerek yanındaki kadına bakması, yanılıp Amy'nin ona ait olduğunu sanmaları bile eğlenceliydi. Elbette, diyordu kendi kendine, Amy ona ait değildi ama bu his yine de güzeldi. Gururu okşanıyordu.

Birkaç denizci subayıyla muhabbet ettiler, sonrasında onlar da masanın ucuna ve başka muhabbetlere yöneldi ve çifti yalnız bıraktı. Amy uzandı ve elini onunkinin üstüne koydu. Aşağı baktı, bunun ne anlama geldiğinden emin değildi. Çok garip hissetti. Ancak elini çekmedi.

"Nedir bu?" diye sordu Dorrigo.

Amy'nin de ellerine baktığını fark etti.

"Hiçbir şey."

Amy'nin dokunuşuyla sanki elektriklenmişti. Bu etki onu felç etti; tüm o gürültünün, dumanın ve karmaşanın içinde bildiği tek şey o dokunuştu. Evren ve dünya, hayatı ve vücudu, hepsi o elektrikli dokunuşa indirgenmişti. Onunla birlikte ellerine baktı. Yine de hiçbir manası olmadığını farz etti bunun. Çünkü hiçbir manası olmamalıydı. Onun eli kendi eli üzerinde. Kendi eli onunkinin içinde. Çünkü başka herhangi bir şeye inanmak hataydı. Yakında evlenecekti. Ve Amy de amcasının karısıydı. Ancak bir anlamı olmalı diye çaresizce düşündü...

"Hiçbir şey mi?" diye tekrarladığını duydu.

Rahatlamaya çalıştı ama onun dokunuşuyla hissettiği heyecanı durduramıyordu. Amy işaret parmağını elinin üstünde gezdirdi.

"Ben Keith'e aidim," dedi.

Dalgınca onun eline bakmaya devam etti.

"Evet," dedi Dorrigo.

Ama Amy aslında dinlemiyordu. Kendi parmağını ve uzun gölgesini izliyordu, Dorrigo da onu izliyor ve gerçekten dinlemediğini biliyordu.

"Evet," dedi Dorrigo.

Dokunuşlarının hissi tüm vücuduna yayıldı ve başka hiçbir şey düşünemedi.

"Ve sen," dedi Amy. "Sen de benimsin."

Dorrigo şaşkınlıkla başını kaldırdı. İkinci kez onu tamamen gafil avlamıştı. Ve ikinci kez, aslında onunla alay etmediğini, garip açıksözlülüğünde samimi olduğunu anlayınca garip bir şekilde korkmuştu. Tüm bunların manası onu dehşete düşürdü. Fakat Amy hâlâ kendi parmağına bakıyordu, yarısı boşalmış kadehlerinin ortasındaki ellerine, çizdiği dairelere.

"Ne?"

Amy ancak o zaman başını kaldırdı.

"Yani," dedi. "Demek istediğim, sen Ella'nınsın. Ama bu gece... Bu gece benimsin." Ardından hafif bir kahkaha attı, sanki tüm bunların hiçbir manası yoktu. "Bir arkadaş olarak." Elini kaldırıp, önemsizmişçesine kulağının arkasına götürdü. "Ne demek istediğimi *anladın*."

Ama anlamamıştı Dorrigo. Hiçbir fikri yoktu. Ve hem heyecanlanmış hem de korkmuştu, ya söylediği *hiçbir şey* demekse, ya söylediği *her şey* demekse. Anlaşılması zordu. Dorrigo'nun aklı tamamen karışmıştı.

Garsonlar masadaki mumları söndürürken orkestra *Auld Lang Syne*'ı swing vals olarak çalmaya başladı. Bir araya gelip ayrılan, oluşan ve dağılan çevreleri anlatan bir hatıraydı bu. Her aralıkta başka bir müzisyen ileri çıkıp önündeki mumu söndürüyordu.

Dorrigo kendini Amy'yle dans ederken buldu ve dans pisti yavaşça karanlığa gömülürken bir şekilde Amy başını onun omzuna koydu. Sanki vücudu da Dorrigo'yu onunla birlikte sallanmaya davet ediyordu. Dorrigo'nun vücudu dikkatlice onunkinde erirken bunun hiçbir manası olmadığını, hiçbir sonucu olamayacağını kendine yine telkin etti.

"Ne geveliyorsun?" diye sordu Amy.

"Hiçbir şey," diye fısıldadı.

Daireler çizerlerken birbirlerine yaslanan vücutları garip bir şekilde huzur bulmuştu ama bu aynı zamanda beklentinin ve gerilimin en dehşet verici haliydi. Amy'nin nefesini çok hassas bir rüzgâr olarak boynunda hissedebiliyordu.

Son mum söndürüldü, bir an her yer karanlık oldu, perdeler bir anda açıldı ve hayret nidaları eşliğinde dolunay odanın içine doldu. Valsin sonuna gelindi ve bu etkinliğin, herkesin onlara ait olmayacağından korktuğu bir gelecek için nostalji olduğunu anladı. Sanki yarının ne getireceği şimdiden biliniyordu ve sadece bu gece değişime açıktı.

Ele avuca sığmaz ışıkta ve mavi mürekkep gölgelerde çiftler yavaşça birbirlerinden ayrıldı ve alkış tuttu. Dorrigo ve Amy bir an için birbirlerine baktılar, Dorrigo onu öpebileceğini anlamıştı, gölgesine doğru azıcık eğilmesi gerekiyordu, sonra sonsuza dek düşebilirdi. Ancak sonra kim olduklarını hatırladı ve ona bir içki daha içmek ister mi diye sordu.

"Beni eve götür," dedi Amy.

11

Otele döndüklerinde Amy onu Keith'le kaldıkları odaya götürdü. Dorrigo rustik bir koltuğa oturdu. Koltuk örtüsünden Keith'in biryantininin ve döşemelerdeki pipo tütününün kokusunu alabiliyordu. Amy gramofonu açtı, onun dinlemesini istediğini söylediği bir plak koydu ve Dorrigo'nun koltuğunun kolçağına oturdu. Piyanonun sesi geldi, okyanus esintisi dantel perdeleri dalgalandırırken saksafon çalmaya başladı ve bir ses şarkı söyledi.

Yan dairede tıngırdayan piyano
Yüreğimin anlamını sana
Söyleyen o aksak kelimeler

Bir parkın boyalı salıncakları
Bu aptalca şeyler
Bana seni hatırlatıyor

"Leslie Hutchinson," dedi Amy. "Söylediklerine göre o... bilirsin işte, Kraliyet ailesinin hanımlarına *âşinaymış*."

"Âşina mı?"

Amy gülümsedi. "Evet," dedi ona bakarak. "Âşina."

Bu kez derinden bir kahkaha attı ve Dorrigo da bu kahkahanın o canlı, koca ruhlu hissini ne kadar çok sevdiğini düşündü.

Şarkı bitti. Dorrigo ayağa kalktı ve gitmeye hazırlandı. Amy plağı başa sardı. Dorrigo, güle güle dedi. Kapıda uzandı, eğilip onu nazikçe yanağından öptü, geri çekilmek istediğinde Amy yüzünü onun boynuna yasladı. Dorrigo onun geri çekilmesini bekledi.

"Gitmen lazım," diye fısıldadığını duydu. Ama Amy'nin yüzü hâlâ boynundaydı.

Gramofonun iğnesi plağın sonuna geldiği için takılmıştı.

"Evet," dedi Dorrigo.

Bekledi ama hiçbir şey olmadı.

Plağın sonundaki iğne, geceye kumdan daireler çiziyordu.

"Evet," dedi Dorrigo.

Bekledi ama Amy hareket etmedi. Bir süre sonra kolunu hafifçe ona doladı. Amy geri çekilmedi.

"Yakında," dedi Dorrigo.

Hafifçe kendisine yaklaştığını hissedene dek nefesini tuttu. Hareket etmedi.

"Amy?"

"Evet?"

Cevap vermeye cesaret edemedi. Nefesini bıraktı. Daha dengede durabilmek için ayaklarının yerini değiştirdi. Ne söyleyeceği hakkında hiçbir fikri yoktu, herhangi bir şey söylerse bu hassas denklemi bozmaktan korkuyordu. Elini onun beline doğru kaydırdı, elini itmesini bekliyordu. Ama bunun yerine Amy fısıldadı:

"*Amie.* Fransızca arkadaş demek."

Öbür eli, kalçasının muhteşem yuvarlaklarıyla buluştu.

"Annem," dedi, "ben küçükken öğretmişti bunu bana."

Ve o eli de itmedi.

"Amy, amie, amour, derdi bana. Amy, arkadaş, aşk."

"Muhteşem üçlü," dedi Dorrigo.

Dudaklarını Dorrigo'nun boynuna çevirdi. Dorrigo onun nefesini teninde hissedebiliyordu. Artık sertleşmişti ve Amy'nin de bunu hissedebileceğini anladığında utandı. Büyüyü bozar diye korktuğu için hiç kımıldayamıyordu. Bunun ne anlama geldiğini veya ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Onu öpmeye cesaret edemiyordu.

12

Dorrigo sıcak bir elin bacağından yukarı çıktığını hissederek yataktan fırladı. Bunun aslında sabah güneşinin odaya dolan sıcağı olduğunu anlaması için biraz süre geçmesi gerekti. Amy'nin kapının altından attığı notu gördü. Öğleden sonraya kadar otelle meşgul olacağını söylüyordu ve öğle vaktinde de bir düğün vardı, bu yüzden hoşça kal diyemeyecekti.

Beline bir havlu sardı ve geniş balkona çıktı, bir sigara yaktı, oturdu ve Viktoryen kemerlerin ardındaki uçsuz bucaksız, dalgalanan Güney Okyanusu'na baktı.

"Hiçbir şey olmadı," demişti Dorrigo'nun odasından çıkarken. Sözleri tam olarak buydu. Birbirlerine tutunmuşlardı, ama bunun bir anlama gelmediğini söylemişti. Dorrigo için ne anlama gelebilirdi ki bu? Bir sarılmanın ötesinde hiçbir şey olmamıştı. Bu doğruydu. Kitapçıda da hiçbir şey olmamıştı. Bir sarılma mı? İnsanlar cenazelerde daha fazlasını yapardı.

"Amy, amie, amour," diye fısıldadı.

Hiçbir şey olmamıştı ama yine de her şey değişmişti.

Âşık oluyordu.

Sahile vurup kumsalı parlatan dalgaları dinledi ve âşık oluyordu. Sabahın erken saatlerinin uzun gölgelerinden bir meltem esti ve hâlâ âşık oluyordu. Âşık oluyordu ve bu vahşice bir özgürlük gibiydi. Bu her ne ise onun kadar bilinmez ve şaşırtıcı bir şeydi. Bu kadarını anlayabiliyordu. Nerede biteceğini bilmiyordu.

Ayağa kalktı; heyecanlı, şaşkın ve kararlıydı. Sigarasını attı ve giyinmek için içeri girdi. Hiçbir şey olmamıştı ama bir şeylerin başladığını biliyordu.

13

Ordu kampına, düzenli ve disiplinli hayata geri döndü. Ancak bu hayatın Dorrigo için artık bir önemi kalmamıştı. Pek gerçek gelmiyordu. İnsanlar geldi, insanlar konuştu, insanlar birçok şey söyledi, hiçbiri ilginç değildi. Hitler, Kuzey Afrika, Stalin ve Savaş'tan bahsettiler. Hiçbiri Amy'den bahsetmiyordu. Mühimmat, strateji, haritalar, çizelgeler, moral, Mussolini, Churchill ve Himmler hakkında konuşuyorlardı. Amy! Amie! Amour! İşte böyle haykırmak istiyordu. Yakalarına yapışıp olanları anlatmak, onu nasıl arzuladığını, Amy'nin ona neler hissettirdiğini söylemek istiyordu.

Ancak ne kadar anlatmak istese de kimsenin bunu bilmesine izin veremezdi. Kasvetli konuşmaları, Amy'yi bilmemeleri, Amy'nin ona ve onun Amy'ye olan tutkusu, konuşmamasının garantisiydi. Konuşmalarının konusu o ve Amy'ye dönerse aralarındaki özel tutku, açığa çıkan bir trajediye dönüşürdü.

Kitaplar okudu. Hiçbirini sevmedi. Sayfalarında Amy'yi aradı. Ama orada değildi. Partilere gitti. Canı sıkıldı. Yabancıların yüzlerine bakarak sokakları dolaştı. Amy orada değildi. Tüm sonsuz harika-

larıyla dünya onu sıkıyordu. Hayatının her odasında Amy'yi aradı. Ancak Amy hiçbir yerde yoktu. Ve Amy'nin, amcasıyla evli olduğunu, tutkusunun delilik olduğunu anladı. Geleceği yoktu, bu şey her ne ise sonlanmalıydı, bunu sonlandırmalıydı. Hisleri hakkında hiçbir şey yapamayacağı için elinden gelen tek şey bu hislere göre hareket etmemekti. Onu görmezse hiçbir yanlış yapamazdı. Böylece bir daha Amy'yi görmemeye karar verdi.

Bir sonraki izni geldiğinde (altı günlük) amcasının oteline değil de geceki trenle Melbourne'e gitti. Orada bütün parasını Ella'yla gezerek ve ona hediyeler alarak harcadı, kendini onda kaybetmeye, Amy'yle olan garip karşılaşmasını unutmaya çabalıyordu. Ella açgözlülükle, kalbinde bazen dehşete yaklaşan bir korkuyla onun yüzüne ve gözlerine bakıyordu. Onun da yüzünde ve gözlerinde aynı açlığı aradığını görebiliyordu. Bir zamanlar Dorrigo Evans için güzel ve egzotik olan bu yüz artık hayal edilemeyecek kadar sıkıcı geliyordu. İlk başlarda büyüleyici bulduğu koyu renk gözleri o kadar güvenle bakıyordu ki artık ona enayi gibi, hatta inek gibi geliyordu. Fakat böyle düşünmek istemiyor ve böyle düşündüğü için kendinden nefret ediyordu. Böylece yenilenmiş bir kararlılıkla kendini onun kollarına, muhabbetlerine, korkularına, şakalarına, hikâyelerine adadı. Samimiyetin, Amy Mulvaney hatırasını yok edeceğini umuyordu.

Son gecesinde Ella'nın babasının kulübünde akşam yemeğine gittiler. Orada tanıştıkları bir RAAF binbaşısı şakaları ve hikâyeleriyle Ella'yı kahkahalara boğdu. Binbaşı yakınlardaki bir gece kulübüne gideceğini söylediğinde Ella onunla birlikte gitmek için Dorrigo'ya yalvardı, çok eğlenceli olacaktı. Dorrigo ne kıskançlık ne de minnettarlık diyebileceği, ama ikisinin de karışımı olan garip bir şey hissetti.

"İnsanlarla olmaya bayılıyorum," dedi Ella.

Yanımda ne kadar çok insan olursa, diye düşündü Dorrigo, kendimi o kadar yalnız hissediyorum.

14

Şimdi esirler uyanmadan önce gün başlıyordu, ana muhafızlar ve mühendisler uyanmadan, hatta güneş bile doğmadan birkaç saat önce. Şimdi Nakamura gecenin ıslak havasını soluyarak çamurda yürüyordu, kâbusları kaybolurken, metamfetaminler kalbini ve zihnini çalıştırırken hoş bir beklenti içine girdi. Bu gün, bu kamp, bu dünya onun şekillendirmesi için vardı. Fukuhara'nın söylediği gibi Albay Kota'yı boş bir yemekhanede bambudan bir masaya oturmuş konserve balık yerken buldu.

Albay neredeyse bir Avustralyalı kadar uzun boylu, iri yapılı bir adamdı. Vücut yapısı, köpekbalığı yüzgeci gibi olan burnunun her iki tarafından kırış kırış sarkan yanaklarıyla ve yaşlı suratıyla tezat oluşturuyordu.

Kota hoşbeşle vakit kaybetmeyip hemen konuya girdi, sabah olduğunda ve araç ayarlandığında hemen gideceğini belirtti. Islak, deriden bir çantadan yağlı japara[12] bir dosya çıkardı. Dosyanın içinde daktiloyla yazılmış tek sayfalık emirler ve birkaç sayfa teknik resimler vardı. Sayfalar o kadar nemliydi ki okurken Nakamura'nın parmaklarının etrafına yapışıyordu. Emirler hiç karmaşık değildi ve hiç de hoşuna gitmemişti.

İlk emir teknikti: Her ne kadar ana demiryolu hattının yarısı bitmiş olsa da Demiryolu Komuta Grubu, Nakamura'nın ilk planını değiştirmişti. Sonraki safhada yardımcı olması için yolun üçte bir oranında genişletilmesini talep ediyorlardı. Yeni yol açılması işlemleri üç bin metreküplük kayanın kırılıp taşınmasını kapsıyordu.

Tomokawa her ikisine ekşi çay doldururken Nakamura eğilip ayaklarındaki dolakları tekrar bağladı. Ormandaki ağaçları kesmek için yeterince balta ve testereleri yoktu. Esirler kayaları çekiç ve keskiyle kırıyorlardı. Onların kullanmaları için düzgün keskiler bile yoktu,

12 Mumlanmış, pamuktan bir tür kumaş cinsi. (ç. n.)

olanlar da körelince tekrar ucunu açacak malzeme yoktu. Nakamura doğruldu.

"Kompresörlü delgi makineleri işe yarardı," dedi.

Albay Kota sarkan yanağını okşadı.

"Makineler mi?"

Kelime havada asılı kaldı, Nakamura kendi zihninde cümleyi bitirdi. Makine yoktu, yalvardığı için utanıyordu, kendisiyle alay edilmiş gibi hissediyordu. Nakamura başını eğdi. Kota tekrar konuştu.

"Maalesef onlardan yok. Elimizden bir şey gelmez."

Nakamura bu konuyu açmakta hata ettiğini biliyordu ancak Albay Kota anlayışlı olduğu için minnettardı. İkinci emri okudu. Demiryolunun bitirilmesi için son tarih, aralık ayından ekime çekilmişti. Nakamura ümitsizliğe kapıldı. Görevi imkânsızdı.

"Bunu başarabileceğine inanıyorum," dedi Albay Kota.

Nakamura, "Artık nisan ayında değiliz," dedi. Karargâhın planlara onay verdiği tarihe üstünkörü bir gönderme yapıyordu. "Ağustostayız."

Albay Kota'nın gözleri, Nakamura'nın üstünde sabitlendi.

"Çabalarımızı ikiye katlayacağız," dedi Nakamura.

"Sana yalan söyleyemem," dedi Albay Kota. "Makinelerde veya el aletlerinde bir artış olacağını sanmıyorum. Belki daha fazla amele olur, ama bunun da garantisi yok. İki yüz elli binden fazla amele ve altmış bin esir çalışıyor demiryolunda. İngilizlerin ve Avustralyalıların tembel olduğunu biliyorum. Çalışmak için çok yorgun veya aç olduklarından şikâyet ettiklerini biliyorum. Kürekle azıcık bir toprak kaldırıp hemen dinleniyorlar. Çekiçle bir vurup bir dinleniyorlar. Tokat yemek gibi ufak tefek şeylerden şikâyet ediyorlar. Bir Japon askeri işini yapmazsa dayak yiyeceğini bilir. Bu korkaklara yakınma hakkını kim veriyor? Buraya gönderilen Burmalı veya Çinli ameleler sürekli kaçıyor veya ölüyor. Çok şükür Tamiller Malezya'ya kaçamayacak kadar uzakta ama onlar da her yerde koleradan ölüyor. Şimdi binlerce yenisi gelmesine rağmen yeterince adam yok. Bilmiyorum. Elimizden bir şey gelmiyor."

Nakamura emirleri okumaya devam etti. Üçüncü emir, kampındaki yüz savaş esirinin kenara ayrılması ve Burma sınırının yüz elli kilometre kuzeyindeki Üç Pagoda Geçidi'nde çalışmak üzere gönderilmesiyle alakalıydı.

Elimden çıkarabileceğim yüz esir yok, diye düşündü Nakamura. Bana verilen zamanda burayı tamamlamak için daha bin esire ihtiyacım var, elimdekileri de almalarına değil. Albay Kota'ya baktı.

"Yüz adam yürüyerek mi gidecek oraya?"

"Muson zamanı başka yolu yok. Elimizden bir şey gelmez."

Nakamura bir kısmının oraya gitmeye çalışırken öleceğini biliyordu. Belki de çoğu ölecekti. Ancak demiryolu bunu gerektiriyordu, İmparator demiryolunun yapılmasına, *bu şekilde* yapılmasına karar vermişti. Gerçekte, her gün yaşamak zorunda olduğu bu hayallerin ve kâbusların gerçekliğinde, demiryolunun inşası için başka bir yol olmadığını görebiliyordu. Yine de ısrar etti.

"Beni anlayın," dedi Nakamura. "Buradaki pratik bir sorun. Alet olmadan ve her geçen gün daha az adamla demiryolunu nasıl inşa edebilirim?"

"Çoğu yorgunluktan ölse bile işi bitirmen lazım," dedi Albay Kota omuzlarını silkerek. "Hepsi ölse bile."

Nakamura bunca kayba rağmen İmparator'un arzusunun başka bir şekilde gerçekleştirilme olanağı olmadığını görebiliyordu. Bir savaş esiri neydi ki zaten? İnsan bile sayılmazdı, demiryolunu yapmak için bir malzeme, tik ağacından traversler, çelik raylar ve demir çiviler gibiydi. Bir Japon subayı olarak esir alınmasına izin verseydi, eninde sonunda evine döndüğünde idam edilirdi.

"İki ay öncesine dek Yeni Gine'deydim," dedi Albay Kota. "Bougainville'de. Cava cennet, Burma cehennemdir derler ama kimse Yeni Gine'den dönmez."

Albay gülümsedi ve yüzündeki kırışıklıklar hareket etti; teraslanmış bir tepe yamacını hatırlatıyordu Nakamura'ya.

"Yaşlı askerlerin laflarının doğru olmadığının canlı kanıtıyım ben. Ancak orası çok zorluydu. Amerikan hava gücü inanılmaz. Günler

boyunca Lockheed'leri tarafından bombardıman altındaydık. Gece gündüz bombalandık, mermi yağdırdılar. Bir haftalık tayın verilirdi ve bir ay boyunca savaşmamız beklenirdi. Cephede sadece tuzumuz ve kibritimiz olsaydı her şeyle baş edebilirdik. Fakat sana Amerikalılar ve Avustralyalılar hakkında bir şey söyleyeyim mi? Sadece malzemeleriyle, makineleriyle ve teknolojileriyle gurur duyabilirler. Bekle ve gör. Bir imha savaşı yapacağız. Ordumuzdaki her subay ve asker Amerikalıları ve Avustralyalıları yok etme arzusuyla tutuşuyor. Ve biz kazanacağız çünkü onların iradesi kırılırken bizim ruhumuz kavi kalacak."

Albay konuşurken, Nakamura onun katmanlı yüzünde eski Japonya'nın tüm bilgeliğini, kendi hayatındaki ve ülkesindeki tüm iyiliği gördü. Nakamura, albayın nazik sesiyle bir hikâyeden fazlasını anlattığını gördü. Düşman kim olursa olsun, malzemeler, aletler ve işgücü ne kadar eksik olursa olsun Nakamura'nın devam edeceğini, dayanacağını, demiryolunu yapacağını, savaşın kazanılacağını ve tüm bunların Japon ruhu sayesinde gerçekleşeceğini anlatıyordu.

Ancak o ruh neydi, tam olarak neyi ifade ediyordu, Nakamura anlatmakta güçlük çekmekteydi. İyi ve saftı, onun için her gün gördükleri tüm dikenli bambulardan ve tik ağaçlarından, yağmurdan, çamurdan, kayalardan, traverslerden, çelik raylardan daha gerçekti. Bir şekilde onun özü haline gelmişti ama yine de kelimelerin ötesinde bir şeydi. Ve ne hissettiğini anlatmak için Nakamura bir hikâye anlatmaya başladı.

"Dün gece Avustralyalı bir doktorla konuşuyordum," dedi. "Doktor, Japonya'nın savaşı niye başlattığını merak ediyordu. Ben de bizim kılavuzumuz olan evrensel kardeşliğin asaletini açıkladım. Sloganımızdan bahsettim; Tüm Dünya Tek Çatı Altında. Fakat anladığını sanmıyorum. Ben de kısaca, Japonya'nın liderliğinde Asya'nın Asyalılara ait olduğunu açıkladım. Asya'yı Avrupa sömürgeciliğinden kurtardığımızı anlattım. Çok zordu. Sürekli özgürlükten bahsedip durdu."

Doğrusu Nakamura, Avustralyalı'nın neden bahsettiğini anlamamıştı. Kelimeleri anlasa da fikirler hiç mantıklı değildi.

"Özgürlük mü?" diye sordu Albay Kota.

İkisi de kahkaha attı.

"Özgürlük," dedi Nakamura ve ikisi yine güldü.

Nakamura'nın düşünceleri, kendisinin bile anlamadığı ve belki de anlayamayacağı bir ormandı. Doğrusu kendi düşüncelerini de umursamıyordu. Kesin ve emin olmakla ilgileniyordu. Kota'nın kelimeleri hasta aklı için shabu gibiydi. Nakamura demiryolunu, onurunu, İmparator'u, Japonya'yı önemsiyordu ve kendisinin iyi ve şerefli bir subay olduğunu düşünüyordu. Ancak yine de içinde bulunduğu kafa karışıklığını anlamaya çalışıyordu.

"Esirlerin konser verdikleri ilk günlerde, bir gece ben de onları izliyordum. Ormanı, ateşi izliyordum, adamlar da *Waltzing Matilda* şarkısını söylüyordu. Duygusallaştım. Hatta adamlara acıdım. Duygulanmamak zordu."

"Ancak demiryolu, Burma'dan daha aşağı bir cephe değil," dedi Albay Kota.

Nakamura, "Kesinlikle," diye destekledi onu. "İnsani ve insanlık dışı eylemler arasında ayrım yapamıyorsunuz. Hiç kimse işaret edip bu adam iyidir, bu adam şeytandır diyemiyor."

"Doğru," dedi Albay Kota. "Biz savaştayız ve savaş bu tür şeylerin ötesindedir. Ve Siyam-Burma demiryolu askerî amaçlar için yapılıyor. Fakat önemli olan bu değil. Bu demiryolu, inşaat konusunda yüzyılımızın zirvesi. Avrupa'nın makineleri olmadan, sıradışı bir zamanda, Avrupalıların yıllarca yapılamaz dedikleri bir şeyi yapacağız. Bu demiryolu, bizim ve bakış açımızın dünyadaki ilerlemenin yeni lideri olacağı andır."

Biraz daha ekşi çay içtiler ve Albay Kota ön cephede olmayı, İmparator için ölebilmeyi arzuladı. Ormana, yağmura, Siyam'a küfrettiler. Nakamura, Avustralyalıları çalıştırmanın ne kadar zor olduğundan bahsetti. Kaderin verdiği büyük rolü biraz kabul etseler onları bu kadar acımasızca korumak zorunda kalmazdı. Bu kadar gaddar olmak aslında doğasında yoktu. Fakat Avustralyalıların intaçılığının karşısında böyle davranmaya mecburdu.

"Ruhları yok," dedi Albay Kota. "Yeni Gine'de bunu gördüm. Onlara saldırdığın zaman hamam böcekleri gibi kaçışıyorlar."

"Ruhları olsaydı," dedi Nakamura. "Esir düşmenin utancındansa ölmeyi yeğlerlerdi."

"Harp Okulu'ndan çıktığım gibi Mançukuo'ya gittiğim zamanı hatırlıyorum," dedi Albay Kota, sanki bir kabzayı veya kulbu tutar gibiydi eli. "Teğmendim. Acemiydim. Beş yıl önceydi. Şimdi ne kadar da uzak geliyor. Kendimizi cepheye hazırlamak için özel eğitim almamız gerekiyordu. Bir gün cesaretimizi sınamak için bizi bir hapishaneye götürmüşlerdi. Çinli mahkûmlar günlerdir yemek yememişti. Bir deri bir kemik kalmışlardı. Elleri, kolları ve gözleri bağlanmıştı ve büyük bir çukurun önünde diz çöktürülmüşlerdi. Görevli teğmen kılıcını çıkardı. Bir kovadan bir avuç su aldı ve kılıcın iki tarafından döktü. O kılıcın üstünden dökülen suyu hiç unutamadım.

"İzleyin, demişti. Kafa böyle kesilir."

15

Sonraki cumartesi akşamı sıcaklık dayanılmaz seviyelere gelmişti. Öğle yemeğini bitirip akşam yemeği için bütün hazırlıkları tamamlayan Amy Mulvaney üstünü değiştirip yüzmeye gitmeye karar verdi. King of Cornwall'ın önündeki yolun karşısında bulunan plajda büyük bir kalabalık vardı. Hasır bir şapka, mavi şort ve beyaz bir bluzla, dalgaları ve bağırış çağırışları dinleyerek kumun üzerinde yürürken erkeklerin ve kadınların bakışlarını hissedebiliyordu.

Uzun, inanılmaz sıcaklıktaki yaz günleri, şehvetli geceler, havasız yatak odası, Keith'in kokuları ve çıkardığı sesler Amy Mulvaney'yi garip bir huzursuzlukla dolduruyordu. Özlemle doluydu. Gitmek, başka birisi olmak, başka bir yerde olmak, hareket etmek ve hiç durmamak istiyordu. Yine de içindeki ses ne kadar hareket etmek için çığlık atsa,

o kadar bir yere ve bir hayata saplanıp kaldığının farkına varıyordu. Amy Mulvaney belki bin hayat yaşamak istiyordu ve hiçbiri şimdiki hayatı değildi.

Keith'in hoşgörülü doğasından ve savaştan faydalanmış, birkaç gece oraya buraya kaçmıştı. Birkaç ufak macera olmuştu, bir RAAF subayı gece boyu onunla dans ettikten sonra onu duvara yaslamış ve çok şükür ki sadece delice öptükten ve biraz elledikten sonra onu bırakmıştı. Aslında biraz hayal kırıklığına uğramıştı. Arada bir otelin arkasındaki bara gelen ve bir gece sinemada karşılaştığı satıcıyla yatmıştı. Bir kere başlayınca ancak tamamına erdirerek bitirebileceğini hissetmişti. Keith'e kıyasla daha genç ve dinç bir vücudu vardı, detaylara da dikkat ediyordu, hem de çok fazla. Kendini onunla yatakta çıplak bir halde bulduğu anda dehşete düşmüştü: onun kokusuna, dokunuşuna, tenine katlanamamıştı. Oradan bir an önce kurtulmak istemişti.

Sonrasında kusmuş ve öylesine korkunç bir boşluk hissetmişti ki bir daha böyle bir şeyin asla olmayacağına yemin etmişti. Bu yemin, hissettiği suçluluk duygusunu hafifletmeye yaramıştı. Belki de garip bir şekilde bu aldatma, bundan sonra daima Keith'e sadık kalmasını garanti altına alır sanmıştı. Ve satıcıyı sevmediği için gerçekten de aldatmış sayılmazdı. Keith'e olan sevgisi, ne şekilde olursa olsun yine de sevgiydi: Keith'e değer veriyordu, Keith onu eğlendiriyordu, nezaketinin ve ufak iyiliklerinin kıymetini biliyordu. O felaket geceden sonraki aylar birçok yönden geçirdikleri en güzel zamanlardı. Yine de uzun ve derin bir uykudan huzurla uyandıktan sonra Keith ona yatağında bir fincan çay getirirken bile Amy Mulvaney başka bir şey istiyor, ama bunun ne olduğunu bilmiyordu. Çayını içip Keith'in geniş omuzlarıyla kapıdan çıkmasını izlerken ne istediğini merak etmekten kendini alamıyordu. İçini kemirip duran ve istemsizce titremesine sebep olan bu görünmez, isimsiz, korkunç arzunun hayatın ta kendisi olmasından korkuyordu.

Aşağı yukarı geçen sene böyle geçmişti. Flört etmişti ama dikkatli bir biçimde. Belki de arkadaşlık kurmaması gereken insanlarla

arkadaşlık kurmuştu ama yine kendisine ve diğerlerine göre uygun olmasa da, uygunsuz da sayılmayacak bir biçimde. Bu yüzden, tanıştığı kimseyle uygunsuz bir sona gidemeyeceğine karar verdiği ve garip bir özgürlük, hatta güven duygusu hissettiği için, erkeklere kitapçıdaki uzun boylu doktora davrandığı gibi davranacak kadar cesur hissetmişti kendini. Ancak yine de davranışlarında garip hiçbir şey yoktu çünkü esas olarak hiçbirini sevmemişti ve hâlâ Keith'i seviyordu. Bu şekilde sevgisini güçlendirecek bir denge bulduğunu hissetmişti. Ama kitapçıdaki uzun boylu doktora doğru yürürken neden evlilik yüzüğünü çıkardığını bilmiyordu.

Ve Amy düşündükçe uzun boylu doktora söylediklerini daha önce kimseye söylemediğini fark etti. Bunu anlamıyordu, gece kulübünde elinin üstüne elini neden koyduğunu da bilmiyordu, odasından çıkarken ona neden sarıldığını da. Bir daha asla böyle saçma şeyler yapmamaya kararlıydı. Onunla arasında olanların şimdiden bittiğine kendini ikna etmeye çalıştı. Ancak yüreğinde bir korku vardı ve bu korkunun kelimelere veya düşüncelere dökülmesine izin vermemek için çok uğraştı.

Parlak kumun üstüne havlusunu serdi ve hasır şapkası başındayken giysilerini çıkardı. Gençliği ve vücudu onun gücüydü. Önemsizliğine ve anlamsızlığına rağmen, kısa bir süreliğine de olsa özel ve önemli olduğunu anladı. Suya koştu. Diz boyu derinlikte duran diğer birçok kadının aksine üstüne gelen bir dalganın tam kırılma anında dalganın altına atladı. Ağzında tuzun tadıyla, inanılmaz bir parlaklıktaki gökyüzüne doğru tekrar su yüzüne çıktığında tüm kafa karışıklığı kaybolmuş, onun yerine hayatının yeni merkezine çıktığını hissetmişti. Bir an için her şey dengedeydi, her şey önünde hazırdı.

Amy suyun yüzeyinde süzülüyordu. Denizde, uzaklarda küçük bir yat suda uyuşuk uyuşuk salınıyordu. Dönüp plaja baktığında eski moda yünden mayosuyla ona bakan orta yaşlı bir adam gördü. Vücudu tüysüzdü, teni fırına verilmeden önceki tavuklar gibiydi. Ansızın başka yöne baktı.

Tekrar yakasını bırakmayan o garip duyguyu hissetti: Ancak Amy Mulvaney ne istediğini kendisi de bilmiyordu. Birkaç kulaç daha kıyıdan uzaklaştı. Sanki deniz, güneş ve hafif meltem onun bir şey yapmasını istiyordu, herhangi bir şey. Ama *bir şey.* Dalgalara baktığında onunla aynı hizada başkalarının da olduğunu gördü. Bekleyiş içinde, ümitli birçok insan yeni dalgayı bekliyor, onunla birlikte kıyıya gitmeyi umut ediyordu. Okyanus, arkasında bir duvar olarak birikmeye başladığında dalganın ucunda sarı gözlü, gümüşi balıkların gezindiğini gördü.

Görebildiği kadarıyla tüm balıklar dalganın yüzeyinde aynı doğrultuda gidiyor, kırılacak dalgadan kurtulmaya çalışıyordu. Tüm bu süre içinde dalga onları tutuyor, istediği yere götürüyordu ve o parlak balık sürüsünün kaderlerini değiştirmek için ellerinden gelen hiçbir şey yoktu. Amy yükselen dalgayla birlikte yükseldiğini hissediyordu. Beklenti ve heyecanla gerildi, dalgayı yakalayıp yakalayamayacağını ve yakalarsa kendisinin ve balıkların sonunun ne olacağını bilmiyordu.

16

Albay Kota sıktığı yumruğunu açtı ve dedi ki...

"Bacaklarını açtı, kılıcı kaldırdı ve haykırarak hızla indirdi. Sanki kafa yerinden fırlamıştı. Ardından bizim sıramız geldiğinde kan iki fıskiyeden çıkar gibi fışkırmaya devam ediyordu. Nefes almak güçtü. Aptal gibi görünmekten korkuyordum. Diğerlerinden bazıları elleriyle yüzlerini kapadı, biri o kadar kötü kesti ki bir akciğerin yarısı dışarı fırladı. Kafa hâlâ yerindeydi ve teğmenin işi bitirmesi gerekti. Tüm bu süre içinde ben izliyordum: İyi bir vuruş nasıl olmalıydı, kötü bir vuruş nasıldı, mahkûmun yanında nasıl durulmalıydı, onu sakin ve hareketsiz tutmak için ne yapılmalıydı? Şimdi düşününce, izlediğim süre boyunca öğrendiğimi anlıyorum. Ama sadece kafa kesmeyi değil.

"Sıra bana gelince her şeyi nasıl da sakince yaptığıma inanamadım çünkü aslında dehşete kapılmış vaziyetteydim. Yine de babamın bana verdiği kılıcı hiç titremeden kınından çıkardım, eğitmenin gösterdiği gibi ıslattım ve bir an birlikte akıp düşen su damlalarını izledim. Akan damlaları izlemenin bana ne kadar yardımcı olduğuna inanamazsın.

"Mahkûmun arkasında durdum, dengemi sağladım, dikkatlice boynunu izledim, zayıf ve yaşlıydı, kırışıklıkların arası kirliydi; o boynu hiç unutmadım. Neredeyse başlamadan bitmişti ve bana verdikleri kâğıtla kılıcımdan silemediğim ufak yağ bezelerinin nereden geldiğini düşünüyordum. Tek düşündüğüm buydu, o kadar zayıf bir adamın zayıf boynundan nasıl yağ gelmişti? Boynu kirliydi, gri, üzerine işeyeceğin bir pislikti. Ancak kesip açtığımda renkler çok canlıydı, hayat doluydu: kanının kırmızısı, kemiğinin beyazı, etinin pembesi, o yağın sarılığı. Hayat! O renkler hayatın ta kendisiydi.

"Ne kadar kolay olduğunu, renklerin ne kadar parlak ve güzel olduğunu düşünüyordum ve hemen bittiği için şaşkındım. Ancak benden sonraki öğrenci subay ileri atıldığında benim mahkûmumun boynundan, iki farklı yerden kan geldiğini gördüm. Tıpkı teğmenin kurbanı gibiydi ama daha az kan geliyordu, yani onu öldürdükten sonra biraz zaman geçmiş olmalıydı.

"O adam için artık bir şey hissetmiyordum. Dürüst olmak gerekirse, kaderini öyle sessizce kabul ettiği için ondan nefret ediyordum ve neden savaşmadığını merak ediyordum. Fakat ne yapabilirdi ki? Yine de onu katletmeme izin verdiği için ona kızgındım."

Nakamura, hikâyesini anlatırken Kota'nın elinin kılıcı tutar gibi sıkılıp açıldığını fark etti. Sanki prova, pratik yapıyordu.

"Ve karnımda, Binbaşı Nakamura," diye devam etti albay, "o kadar büyük bir şey hissettim ki sanki başka bir adam olmuştum. Bir şeyler kazanmıştım, bunu hissetmiştim. Muhteşem ve korkunç bir histi. Sanki ben de ölmüş ve tekrar dirilmiştim.

"Öncesinde, karşılarına geçtiğimde adamların bana nasıl baktıklarını düşünürdüm. Ancak sonrasında onlara sadece baktım. Bu yeterliydi. Artık umursamıyor, korkmuyordum. Sadece onlara bakıp

içlerini, korkularını, günahlarını, yalanlarını görebiliyordum, her şeyi görüyor, biliyordum. Bir gece bir kadın bana, gözlerinden şer akıyor demişti. İnsanlara sadece bakardım ve bu onları korkutmak için yeterli olurdu.

"Fakat bir süre sonra bu his kaybolmaya başladı. Kafam karıştı. Kayboldum. Askerler yine arkamdan sessizce, küstahça konuşmaya başladılar. Ama biliyordum. Korkmuyorlardı artık benden. Philopon gibi... Bir kere aldın mı, ne kadar kötü hissettirirse hissettirsin yine istersin.

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Mahkûmlar hep vardı. Kimsenin kafasını kesmeden birkaç hafta geçse, gidip hoşuma giden bir boynu olan mahkûm bulurdum kendime. Ona kendi mezarını kazdırırdım..."

Albayın hikâyesini dinlerken Nakamura bu korkunç hareketlerin bile İmparator'un dileğinin gerçekleşmesi için kaçınılmaz olduğunu görebiliyordu.

Albay Kota açık kapıdan yağmurlu geceye bakarak, "Boyunlar," diye devam etti. "Artık insanlarda sadece bunu görüyorum. Boyunlarını. Bu şekilde düşünmek doğru değil, değil mi? Bilmiyorum. Ama artık böyleyim. Yeni biriyle tanışınca boynuna bakarım, ölçerim, kesmesi kolay mı, zor mu diye. İnsanlardan tek istediğim bu; boyunları, o vuruş, hayat, renkler, kırmızı, beyaz, sarı.

"Mesela senin boynun," dedi Albay Kota. "İlk gördüğüm buydu. Ve çok güzel bir boyun... Kılıcın vurması gereken yeri tam olarak görebiliyorum. Muhteşem... Kafan bir metre öteye fırlardı. Öyle olmalı. Çünkü bazen boyun çok ince ya da çok yağlı olur veya korkudan titreyip çığlık atarlar. Tahmin edebilirsin, ıskalarsın ve sonunda onları öldürene dek öfkeyle kesersin. Fakat onbaşında boğa gibi boyun var, tavrı da öyle. Onu hızlıca öldürmek için vuruşuma ve vuracağım yere konsantre olmam gerekir."

Konuştuğu süre boyunca Albay Kota elini sıkıp açtı, başka bir kafa kesmek için hazırlanır gibi elini kaldırıp indiriyordu.

"Mesele sadece demiryolu değil," dedi Albay Kota. "Her ne kadar demiryolu yapılmak zorunda olsa da mesele o değil. Hatta savaş bile değil, kazanılmak zorunda olsa da."

"Mesele, Avrupalıların üstün ırk olmadıklarını anlamaları," dedi Nakamura.

"Ve bizim üstün olduğumuzu anlamamız," dedi Albay Kota.

Bir süre iki adam da konuşmadı, sonra Albay Kota bir şiir okudu:

Kyoto'da bile
Guguk kuşunu duyunca
Kyoto'yu özlerim.

"Başo," dedi Nakamura.

Daha da konuşunca, geleneksel Japon edebiyatına tutkusunu Albay Kota'nın da paylaştığını öğrenince sevindi. İssa'nın haikularının dünyevi bilgeliğinden, Buson'un muhteşemliğinden, Başo'nun büyük *haibun*'unun[13] kusursuzluğundan konuşurken duygusallaştılar. "*Kuzeyin Derinliklerine Giden Dar Yol,*" dedi Albay Kota, "bir kitapta Japon ruhunun dehasını özetler."

İkisi de tekrar sessizliğe gömüldü. Sebepsiz yere, Nakamura demiryolunun Hindistan'ın istilasında zaferi getireceğini, tüm dünyanın bir çatı altında olacağını ve Başo'nun dizelerinin güzelliğini düşünürken keyfinin aniden yerine geldiğini hissetti. Avustralyalı albaya anlatmaya çalışırken karmaşık ve mesnetsiz gelen tüm bu konular şimdi berrak, bariz ve anlamlı geliyordu, Albay Kota gibi iyi ve merhametli biriyle konuşurken bu düşünceler de iyi ve merhametli oluyordu.

Albay Kota çay fincanını kaldırarak, "Demiryoluna," dedi.

Nakamura da karşılık olarak fincanını kaldırdı. "Japonya'ya."

"İmparator'a!" dedi Albay Kota.

"Başo'ya!" dedi Nakamura.

"İssa!"

"Buson!"

13 Japon edebiyatında haiku ve düzyazı karışımı bir tür. (ç. n.)

Tomokawa'nın ekşi çayından kalanı bitirdiler ve çay fincanlarını geri koydular. Şimdi ne söyleyeceklerini bilmeyen iki yabancı oldukları için ardından gelen sessizlik Nakamura'da birbirlerini derinden anladıkları gibi bir his oluşturdu. Albay, üzerinde Kuomintang'ın beyaz güneşinin amblemi olan koyu mavi bir sigara paketi çıkardı ve Nakamura'ya ikram etti. Birlikte bir sigara yakıp gevşediler.

Birbirlerine en sevdikleri haikuları okumaya devam ettiler ve şiirin kendisinden çok şiire olan hassasiyetlerinden, şiirin dehasından çok kendilerinin şiiri anlayabilme bilgeliklerinden, şiiri bilmelerinden çok şiiri bilmelerinin kendilerinin ve Japon ruhunun daha ulvi yönünü gösterdiğini bilmelerinden etkilendiler. O Japon ruhu kısa zamanda demiryolu vasıtasıyla Burma'ya her gün gidebilecekti, o Japon ruhu Burma'dan Hindistan'a gidebilecekti, o Japon ruhu oradan dünyayı fethedebilecekti.

Böylelikle, diye düşündü Nakamura, Japon ruhunun kendisi şu anda demiryoludur, demiryolu da Japon ruhudur, kuzeyin derinliklerine giden dar yolumuz, Başo'nun güzelliğini ve bilgeliğini daha geniş bir dünyaya yaymaya yardım ediyoruz.

Renga, waka[14] ve haikulardan, Burma, Hindistan ve demiryolundan bahsederken her iki adam da ortak bir amaç hissettiler ancak tam olarak ne hissettiklerini sonrasında ikisi de söyleyemezdi. Albay Kota, Kato'dan başka bir şiir okudu ve her ikisi de bu muhteşem Japon mucizesini, hayatı böylesine özlü ve zarifçe tarif etmeyi demiryolunda çalışarak dünyaya sunmaya yardımcı olduklarında hemfikir oldular. Ve bu sohbet, aslında sadece birbirlerini onaylamaktan ibaretti, yaptıkları işle ilgili kendilerini daha iyi hissetmişlerdi.

Sonrasında Nakamura saatine baktı.

"Bana müsaade etmelisiniz Albay. Saat dörde geliyor. Kalk borusu çalmadan önce yeni hedeflere ulaşabilmek için çalışma gruplarını yeniden düzenlemeliyim."

Doğrulacakken Albay Kota elini Nakamura'nın omzuna koydu.

"Seninle bütün gece şiir konuşabilirdim," dedi iri adam.

---

14 Renga ve waka. Klasik Japon şiiri türleri. (ç. n.)

Kulübenin karanlığında ve boşluğunda kolunu ona dolayan ve köpekbalığı yüzgeci suratını yaklaştıran Albay Kota'nın yoğun duygularını hissedebiliyordu. Bayat ançüez gibi kokuyordu. Dudakları aralıktı.

"Başka bir dünyada," diye başladı Albay Kota. "'İnsanların... insanların *sevebildiği*..."

Devam edemedi. Nakamura geri çekildi. Albay Kota doğruldu ve yanlış anlaşıldığını umdu. Yeni Gine'de hem Amerikan esirlerini hem de kendi adamlarını kesip yemişlerdi. Kıtlıktan ölüyorlardı. Kemirilmiş tavuk butları gibi kalmış uyluk kemikleriyle cesetleri hatırlıyordu. Renklerini. Kahverengi, yeşil, siyah. Güzel tadını hatırlıyordu. Başka bir insanın da bunu bilmesini istemişti. Açlıktan ölmek üzerelerdi ve başka seçenekleri yoktu. Nakamura'nın bunun kabul edilebilir olduğunu söylemesini beklemişti. Onu tutmasını. Onu...

"Elden bir şey gelmez," dedi Nakamura.

Albay Kota geriye adım atarak, "Haklısın," dedi ve Kuomintang sigarasından bir tane daha ikram etti. "Elbette."

Binbaşı sigarasını yakarken Albay Kota tekrar başladı:

Mançukuo'da bile
Bir boyun gördüğümde
Mançukuo'yu özlüyorum.

Sigara paketini kapattı, gülümsedi ve yumruğunu sıkarak dönüp ayrıldı. Garip kahkahası onunla birlikte muson gecesinde kayboldu.

17

Amy Mulvaney artık ne kadar kolay yalan söyleyebildiğine şaşırıyor, yeni yeteneğinden hem utanç duyuyor hem de zevk alıyordu. Yemekte Keith, her zamanki meclis politikaları hakkındaki söylenmelerine

dalmıştı. Amy onun lafını bölüp ertesi gün eski bir kız arkadaşıyla buluşacağını, uzakta boş bir plaja gideceklerini, piknik yapıp yüzeceklerini ve Ford Cabriolet'yi ödünç alacağını söyledi.

"Elbette," dedi Keith. Ve sonra yeni meclis kâtibi ve onun kanalizasyon konusundaki antika düşüncelerini anlatmaya devam etti.

Gerçek bir şeyler söyle! Amy neredeyse böyle çığlık atacaktı. Ancak gerçek olan neydi, nasıl bir şeydi artık söyleyemezdi, dahası onun ilgisini de artık istemiyordu. Ve Keith oluklardan, kanalizasyona duyulan acil ihtiyaçtan, modern planlama regülasyonlarından, umumi tuvaletlerden ve ulusal mekanizmalardan, denetlemelerden ve bilimsel yönetimden bahsettikçe Dorrigo Evans'ın karanlıktaki parmaklarının dokunuşunu arzuluyordu.

O gece uyumakta güçlük çekti. Keith iki kere uyanıp hasta olup olmadığını sordu ama Amy daha cevap veremeden tekrar uykuya daldı, ağzı kıpırdanıyordu, dudaklarının altındaki kıvrımda ufak bir salya kalmıştı.

Ertesi gün makyaj yaptı, beğenmeyip sildi, sonra tekrar yaptı ve sonunda ilk giydiği elbiselere dönmeden önce defalarca üstünü değiştirdi; koyu renk bir şort ve şala benzeyen açık renk pamuklu bir bluz giymişti. Sonra pamuklu bluzu çıkarıp onun yerine Olivia de Havilland'ın *Captain Blood*'da giydiğine benzer, kısa kesimli kırmızı bir bluz giydi. Fakat buna uyacak bir eteği yoktu. Sonrasında, saat onu biraz geçe kışlanın kapısından Dorrigo Evans'ı aldığında (Dorrigo Evans'ın gülümsemesiyle, burnuyla ve saçının normalden daha uzun olmasıyla Errol Flynn'e benzediğini düşünüyordu) biraz kullanışsız ama albenili olduğunu düşündüğü açık mavi, çiçekli bir etek ve krem rengi, boyundan askılı bir üst giyiyordu.

Yanında Dorrigo olunca daha önce ona sıkıcı ve aptalca gelen her şey artık ilginç ve zevkli oluyordu. Daha dün ona kaçmak istediği klostrofobik bir hapishane gibi gelen her şey bugün hayatının harika bir arkaplanı gibiydi. Fakat o kadar endişeliydi ki arabayı sürekli tekletti ve sonunda direksiyona Dorrigo geçti.

Dorrigo'yu nasıl da istiyordu! Onu ağza alınmayacak şekillerde istiyordu. Nasıl rezil biri olduğunu, kalbinin nasıl kötü olduğunu ve dünyanın onu cezalandıracağını düşünüyordu. Ve bu düşünce neredeyse hemen bir başkasıyla yer değiştirdi. Ama benim rezil, kötü kalbim, diye düşündü Amy, dünyadan daha cesur. Bir an dünyada karşısına alamayacağı ve yenemeyeceği hiçbir şey olmadığını düşündü. Bunun çok aptalca bir fikir olduğunu bilse de yine de onu heyecanlandırıp cesaretlendiriyordu.

Ford kötü durumdaydı. Motor bağırıyordu ve Dorrigo vites değiştirdiğinde vites kutusundan korkunç sesler geliyordu. Tüm bu seslerin arasında istediği gibi konuşuyordu, kelimeleri anlamsızdı fakat bu akış her şeydi.

"O iyi bir adam," dedi. "Çok iyi kalpli. İnanamazsın. Demek istediğim, Keith'i seviyorum. Hem de çok fazla. Kim sevmez ki? İyi bir adam o."

"En iyilerden biri," dedi Dorrigo Evans ve sözlerinde hiç de samimiyetsiz değildi.

"Evet," dedi Amy. "İyi bir adam. Ve o meclis kâtibi! Kanalizasyondan hiç anlamıyor."

Saçmaladığının farkındaydı, aslında demek istediği Keith'in kalbinden gelen bir tek kelime dahi söylemediğiydi. Her kelime maskeliydi. Dorrigo'ya, Keith'in gerçek bir şeyler söylemesini ne kadar arzuladığını söylemek istiyordu. Ya da sadece tek bir gerçek şey.

Ancak o gerçek şeyin ne olabileceğini Amy yüreğinde göremiyordu. Amy Mulvaney'nin duymak istediği şey tuvaletler, bahçeler ve sağlam bir kanalizasyon planlamasına hiç benzemiyordu. Tezat şeyler istediğini biliyordu. Gerçekten, kocasının konuşmasını hiç istemiyordu; ancak Dorrigo Evans'ın ona çok şey söylemesini istiyor, diğer yandan büyü bozulur diye korktuğu için hiçbir şey söylememesini istiyordu. Belki bunun sadece bir gezinti olduğunu, evinden bu kadar uzaktayken onun için aile sayıldığından bunu da bir görev olarak gördüğünü söylerdi. Tüm bu karmaşayı, evli olmadığı adama

hissettiği tüm bu okyanus dolusu hissi, evli olduğu adam hakkında konuşarak ifade ediyordu...

"Keith, Keith gibidir."

Plaja giden yolun başına geldiklerinde Dorrigo bir sigara yaktı. Daha sigarayı ağzından alamadan, dikenli telin üzerinden geçerken hem eteğini hem de haysiyetini korumaya çalışarak garip bir adım atan Amy uyluğunu çizdi ve bir çığlık attı. Bacağını dışarı doğru çevirdi. Uyluğunun içinden bir çizgi halinde kan damlaları gelmeye başladı, üç parlak kırmızı damla.

Dorrigo Evans sigarasını attı ve çömeldi.

"Affedersin," dedi resmî bir edayla ve bir parmağıyla açık mavi eteğin ucunu Amy'nin uyluğunun yukarısına sıyırdı. Yarayı bir mendille temizledi, durdu ve izledi. Üç kan damlası tekrar belirdi.

Eğildi. Diğer baldırını tutarak dengede durdu. Denizi kokusu geliyordu. Başını kaldırıp Amy'ye baktı. Çözemediği bir bakışla ona bakıyordu. Yüzü uyluğuna artık çok yakındı. Bir martının çığlığını işitti. Yüzünü tekrar onun bacağına çevirdi.

En alttaki kan damlasına dudaklarını değdirdi.

Amy'nin eli uzanıp Dorrigo'nun ensesine gitti.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu sert bir sesle.

Ancak parmakları, onun saçlarını tezat bir şekilde okşuyordu. Sesindeki gerilimi, parmaklarının dokunuşunun hafifliğini ve aklını başından alan vücudunun kokusunu kafasında tarttı. Yavaşça, dudaklarının ucuyla tenine dokundu ve kan damlasını öperek yok etti, uyluğunda kırmızı bir iz kaldı.

Eli hâlâ Dorrigo'nun başının üzerinde, parmakları saçlarında. Biraz daha ona doğru döndü ve elini kaldırarak hafifçe uyluğunun arkasını tuttu.

"Dorrigo?"

Diğer damlalar büyümeye devam ediyordu ve ilki geri oluşmaya başlamıştı. Amy'nin itiraz etmesini, bacağını sallamasını, onu itmesini hatta tekmelemesini beklerken başını kaldırmaya cesaret edemedi. O kusursuz kan damlalarının, üç arzu kamelyasının büyümeye devam

edişini izledi. Vücudu ezberdeki bir şiirin ötesindeydi. İkinci kan damlasını öptü.

Saçındaki parmaklar gerildi. Üçüncü kan damlasını diliyle yaladı, eteğinin hemen üstünde ve uyluğunun kalınlaştığı yerdeydi. Amy parmak uçlarını Dorrigo'nun kafasına geçirdi. Bu sefer onun tuzunun tadına bakarak bacağını tekrar öptü, gözlerini kapattı ve dudaklarını Amy'nin bacağında dinlendirdi, onu kokladı, sıcaklığını hissetti.

Yavaşça, istemeden de olsa, bacağını bıraktı ve tekrar ayağa kalktı.

18

Sonraki on beş dakika boyunca, garip bir şekilde sessizce, plaja doğru inen ot bürümüş yolda ilerlediler. Hava ısınıyordu, terliyorlardı ve her ikisi de boş plaj ve okyanusun sunduğu ferahlığa, seslere, o anlamlı hisse ve yalnız kalabilme özgürlüğüne minnettardı. Kumsalda birbirlerinden yeterince uzakta üzerlerini değiştirdikten sonra birlikte denize koştular.

Amy suyun onu eksiksiz ve güçlü bir şey haline getirdiğini hissediyordu. Daha bir gün önce varlığının merkezinde gibi duran şeyler eriyip önemsizleşti ve suyla yıkanıp gittiler: sonraki haftanın menüsü, otel odaları için yeni yün battaniye bulmanın zorluğu, Keith'in akşamları piposunu içine çekerken çıkardığı o hastalıklı ses...

Dalgaların ötesinde su yüzüne çıktılar. Yüzleri ıslaktı, gözleri elmas gibi parlıyordu. Okyanusun sonsuz düzlüğünde sadece başları gözüküyordu, suyun üstünde birbirlerine bakıyorlardı. Amy, onun altında yüzdüğünü ve su yüzüne çıkarken vücuduna değdini hissetti. Bir fok gibi, bir erkek gibi.

Sonrasında sahile vuran dalgaların kükremesinin sessizleştiği, rüzgârı kesen bir kumulun yamacında dinlendiler. Vücutları kururken, sıcaklık sersemletici gücüyle üstlerine yüklendi. Amy uzandı, Dorrigo

da onu izledi. Amy sırtının ısıyı emmesine izin verdi ve yüzünü onun başının gölgesinde dinlendirdi. Bir süre sonra yanaşarak başını onun karnına yasladı. Dorrigo bir sigara daha yaktı.

Dorrigo kolunu beyaz lekeli göğe doğru kaldırdı ve daha önce hiç bu kadar kusursuz bir şey görmediğini düşündü. Bir gözünü kapattı ve diğeriyle parmağının o bulutun güzelliğine dokunmasını izledi.

"Bulutları neden hatırlamıyoruz?" diye sordu.

"Çünkü hiçbir anlamları yok."

Ama yine de onlar her şey diye düşündü Dorrigo. Fakat bu fikir üzerinde durulmayacak veya umursanmayacak kadar absürd ya da alakasızdı. Bu yüzden fikrin de bulutla birlikte geçip gitmesine izin verdi.

Zaman yavaşça veya hızla geçti. Söylemesi zordu. Birbirlerine sokuldular.

"Dorry?"

Dorrigo mırıldandı.

"Keith'le yalnız başıma kaldığımda ona katlanamıyorum ve kendimden nefret ediyorum," dedi. "Neden böyle?"

Dorrigo Evans'ın verebilecek bir cevabı yoktu. Sigarasını kuma fırlattı.

"Çünkü seninle olmak istiyorum," dedi Amy.

Zaman gitmiş, her şey durmuştu.

"İşte bu yüzden," dedi Amy.

Onları ayrı tutan, vücutlarına gem vuran daha önce ne varsa artık kaybolmuştu. Dünya dönüyorsa sekteye uğramıştı, rüzgâr esiyorsa beklemişti. Eller teni buldu; ten, ten. Kendi kirpikleriyle onun kirpiklerinin olasılıksız ağırlığını hissetti; ekvatorun dünyanın etrafını sarması gibi belini saran, mayonun lastiğinin kapatamadığı gül renkli çukurları öptü. Birbirlerini keşfedip kaybolurlarken yakınlardaki tepelerden tiz çığlıklar geldi ve derin bir ulumayla sonlandı.

Dorrigo başını kaldırdı. Kumulun tepesinde iri bir köpek duruyordu. Kanlı ve salyalı ağzında çırpınan bir penguen tutuyordu.

Birden Amy'nin çok uzakta olduğu hissine kapıldı, sanki onun çıplak bedeninin üzerinde uçuyordu. Duyguları aniden değişti. Amy... Az önce kokusuyla, hissiyle, onu alıp götürüşüyle neredeyse sarhoş eden; az önce ona kendisinin bir başka hali gibi gelen Amy, şimdi uzakta ve ondan ayrılmış gibiydi. Birbirlerini anlayışları Tanrı'dan bile öteydi ama bir an sonra kaybolup gitmişti.

Köpek başını yana düşürdü; penguenin artık cansız bedeni çöküverdi ve köpek dönüp kaçtı. Fakat penguenin çığlığı (korkunçtu, uzundu ve birden kesilmişti) aklında kalmıştı.

"Bana bak," diye fısıldadığını duydu Amy'nin. "Sadece bana."

Tekrar aşağıya baktığında Amy'nin gözleri değişmişti. Gözbebekleri tabak gibi büyümüştü. Dorrigo onun kendisinde kaybolduğunu anladı. Amy'nin arzusunun korkunç çekiminin onu kendine, ona ait olmayan bir hikâyeye çektiğini hissetti. Son günlerde hayalini kurduğu her şeye sahip olduğu şu andan da elinden geldiğince çabuk kaçıp kurtulmak istiyordu. Kendini, özgürlüğünü, geleceğini kaybetmekten korkuyordu. Bir an önce onu öylesine yoğun bir şekilde canlandıran şey şimdi sıradan ve büyüsüz gibiydi, kaçmak istiyordu. Fakat bunun yerine gözlerini kapattı ve onun içine girerken Amy'nin dudaklarından daha önce hiç tanımadığı bir inilti yükseldi.

Sevişmelerini vahşi, neredeyse şiddetli bir yoğunluk aldı ve bedenlerinin garipliğini tek bir temelde eritti. O kısa, tiz çığlıkları, bitmeyen yalnızlığı, isimsiz bir gelecek korkusunu unuttu. Amy'nin vücudu onun için tekrar değişti. Artık arzu veya tiksinti değildi, fakat onsuz eksik kalacağı başka bir elementti. Onda en güçlü ve elzem dönüşü buldu. Ve onsuz, hayatı artık hayat değildi.

Ancak o sırada bile hafızası gerçekleri yemeye başlamıştı. Sonrasında sadece dalgalarla birlikte kalkıp inen, kumulların üstünü yalayan ve attığı sigarasının küllerini saçan rüzgârın okşadığı bedenlerini hatırladı.

19

King of Cornwall'ın koridorlarına bayat bir hava hâkimdi. Loş ışıkta bir yorgunluk vardı. Hiçbir kaçak bulunamadıysa da otel mutfağı gaz kokuyordu. Üst katlarda ve tozlu halılarıyla süslü merdivenlerde Amy'nin hayal kırıklığı olarak tanımladığı bir koku vardı, toz yumakları, kuruluk ve yarısı yenmiş yemeklerin yağı ile sıkılmış veya çaresiz seyyar satıcıların birleşimi bir kokuydu. Ben de o kadınlardan biri miyim? Amy üst kata çıkarken bunu düşünüyordu. Ben de onlardan biri miyim?

Ancak her ikisinin şu anda kendi odaları olarak gördüğü köşe odasına girince (aşınmış menteşeleri ve paslı kilidiyle Fransız balkonunun okyanusa ve yolun karşısındaki sönmeyen ışığa açıldığı, odanın deniz koktuğu ve havanın dans ettiği, her şeyin olası göründüğü) onlardan biri olmadığını anladı. Dorrigo için biraz buz ve iki şişe bira ayarlamıştı ama acımasız sıcağa rağmen odaya girdiğinde ikisinin de açılmamış olduğunu gördü.

Dorrigo Evans şömine rafındaki yeşil bakalit saati işaret etti. Her ne kadar yelkovan bilinmeyen bir zamanda düşmüş olsa da akrep, geleceğini söylediği saatten üç saat sonrasını gösteriyordu.

"Gündüz ekibinin gitmesini beklemek zorundaydım," dedi Amy. "Buraya kimse fark etmeden gelebilmek için."

"Kim kaldı?"

"İki barmaid, baş barmen, aşçı. Garson Milly. Hiçbiri asla yukarı çıkmaz."

"Burada kalan kimse yok gibi."

"Bu gece öyle. Tüm rezervasyonları aşağıdaki iki kata yaptırdım, bu katta sadece ikimiz varız."

Dışarıdaki geniş verandaya çıktılar ve paslı demir mobilyalara oturup bir şişe birayı paylaştılar.

"Keith'in söylediğine göre çok iyi bir bahisçiymişsin," dedi Dorrigo.

"Eh," dedi Amy. "Şu kuşlara bak." Deniz kuşlarının okyanusa ölü hayvanlar gibi daldıkları yeri işaret etti. Demir tırabzanlara doğru gitti; tüm boyası çok önceden dökülmüştü, sadece aşıboyası tozu kalmıştı. Eski kayalar gibi kırmızı, pütürlü pasında elini gezdirdi.

"Keith senin tüyo aldığını düşünüyor," dedi Dorrigo.

Kuşlar geri yükseldi, gagalarında beyaz bir şey vardı. Amy kumlu pası parmak uçlarında ezdi. Çok eski, erozyona uğramış, üzerinde sadece en sert çalıların kaldığı bir buruna kadar giden uzun plaja baktı. Amy'nin kafası başka bir şeylerle dolu gibiydi. Dorrigo onun eline uzandı ama o elini çekti.

"Keith mi söyledi bunu?"

"Her zaman parkuru, ağırlıkları ve en iyi bahsi bildiğini söyledi."

"Ha," dedi Amy ve kendi düşüncelerine döndü. Aşağıdaki sokaktan gelen bir köpek sesi onu irkiltti. Etrafına güvensizce baktı.

"Keith geldi," dedi ve Dorrigo onun sesinde yükselen paniği duyabiliyordu. "Bir gün önce geldi. Gitmem lazım, o..."

"Bu büyük bir köpek," dedi Dorrigo. "Dinle. Bak, büyük bir köpek. Miss Beatrice gibi ufacık bir şey değil."

Sessizleşti. Havlama durdu, bir adamın (Keith değildi) köpekle konuştuğu duyuluyordu ve sonra o da kesildi. Bir süre sonra Amy konuştu.

"O köpekten nefret ediyorum. Yani... köpekleri severim. Ama Keith biz yedikten sonra masaya çıkmasına izin veriyor. İğrenç dili korkunç bir yılan gibi her tarafa fırlıyor."

Dorrigo kahkaha attı.

"Her yere salyasını bulaştırıyor," dedi Amy. "Masada bir köpek. Düşünebiliyor musun?"

"Her yemekte mi?"

"Sana bir şey söyleyebilir miyim? Sadece sana?"

"Elbette."

"Miss Beatrice hakkında değil... Ve kimseye söylemeyeceksin. Asla."

"Elbette."

"Söz veriyor musun?"

"Elbette."

"Yemin et!"

"Yemin ederim."

Verandanın gölgeli kuytu yerine döndü ve oturdu. Bir yudum bira içti, sonra daha büyük bir yudum aldı, bardağı yere koydu. Önce Dorrigo'ya sonra tekrar damlacıklı kadehe baktı.

"Ben hamileydim."

Parmaklarına bakıyordu, uçlarındaki artık nemlenmiş pas kumunu ovuyordu.

"Keith'in çocuğuna."

"Sen onun karısısın."

"Bu önceydi. Evlenmeden önce."

Durdu ve etrafına bakındı, sanki o gölgeli verandada başka birini arıyordu. Sonunda kimsenin olmadığından emin olunca Dorrigo'ya döndü.

"Bu yüzden evlendik. O sadece... Bu kulağa çok kötü geliyor ama... evlenmeden bebek sahibi olmanın doğru olmadığını düşündü. Anlıyor musun?"

"Tam olarak değil. Evlenebilirdiniz ve evlendiniz."

"O iyi bir adam. Gerçekten öyle. Ama hamile kaldığımda... o evlenmek istemedi. Ben istedim. Bebeği korumak için. Ben..."

Tekrar duraksadı.

"Onu sevmiyordum. Hayır. Sevmiyordum. Dahası..."

"Dahası ne?"

"Benim kötü bir kadın olduğumu düşünmeyeceksin, değil mi?"

"Neden?"

"Kötü kalpli yani. Ben kötü kalpli değilim."

"Neden? Neden böyle bir şey düşüneyim?"

"Çünkü Melbourne'e koşuyu izlemeye gideceğimi söyledim. İnsanlara bu koşuyu izlemeye hep gittiğimi söyledim. Burada yeniydim, beni tanımıyorlardı ki. Fakat..."

"Fakat gitmedin."

"Hayır. Mesele o değil. Gittim. Ama aynı zamanda..."

Parmakları hızlıca hareket ediyordu, pası silmeye uğraşıyordu. Aniden kırmızı bir leke bırakarak elini elbisesinin kenarına sildi.

"Melbourne'de aynı zamanda Keith'in ayarladığı bir adamı görmeye gittim. Bir doktor. Bununla başa çıkmanın en iyi yolunun olduğunu söyledi Keith. Kasım ayıydı. İşte. O da halletti."

Dalgaların bile kıramadığı bir sessizlik oluştu.

"Atlar hiçbir zaman umurumda değildi."

"Ama Kupa'yı kazanması için Yaşlı Rowley'yi seçtin. Yüze bir. Bir şeyler biliyor olmalısın."

"Yüze bir olduğu için onu seçtim. Kaybetmek için onu seçtim. Başlangıç noktasında onu vururlar diye düşünüyordum. Lanet Kupa'dan nefret ettiğim için onu seçtim. O Kupa'yla ilgili her şeyden nefret ediyorum."

Tekrar ayağa kalktı.

"Burada bunu konuşmak istemiyorum."

İçeri girdiler ve yatağa uzandılar. Amy başını onun göğsüne dayadı ama hava çok sıcaktı, bir süre sonra çekildi ve yan yana uzandılar, sadece parmakuçları birbirlerine dokunuyordu.

"Orada oturdu... Keith yani. Keith orada kucağında Miss Beatrice'le oturdu ve bana bakması için Melbourne'de bir adam ayarladı. Bir adam. Bu ne demek? Bir adam mı?"

Bir süre bu soru onu ele geçirmiş gibiydi, sonra devam etti.

"Ve köpeğini sevdi. O köpekten nefret ettiğim gibi hiçbir şeyden nefret etmedim. Bana dokunmadı ama orada o köpeği sevip okşadı."

"Sonra ne oldu?"

"Hiçbir şey. Melbourne'de bir adamı görmeye gittim. Ve Keith lanet köpeğini sevip okşadı."

20

Ara sıra aşağıdaki plajın ve yolun sesleri yukarı çıkıyor, zamanın kabuğunu yavaşça soyan tavandaki pervaneler tarafından etrafa saçılıyordu. Amy'nin nefesini, dalgaları, şömine rafındaki saati dinledi. Bir ara Amy'nin başı tekrar göğsüne geldi ve genç kadın uyuyakaldı; bir süre sonra o da uyudu. Öğleden sonra meltemi ona vurunca perde esnedi, sıcaklık düştü ve alacakaranlığın dumansı ışığı belirdi. Uyandığında gece olduğunu, lambanın ışığının yandığını ve Amy'nin uyanıp ona baktığını gördü.

"Sonra ne oldu?" diye fısıldadı.

"Neyden sonra?"

"Melbourne'deki adamdan sonra?"

"Ah. Evet," dedi ve durup tavana, belki de ötesine baktı. Hem şaşkınlık hem de bir boyun eğme bakışıydı bu. Sanki dünyanın daima tavandaki bu gizemli yere veya ötesindeki yıldızlara dönmesini bekliyordu. "Evet," dedi birçok kez, hâlâ yukarı bakarak. Sonunda bakışlarını indirip ona baktı.

"Yarış için Melbourne'e gitmiş gibi davrandım. Atları, bahisleri ve diğer şeyleri çalıştım. Belki biraz da ilgimi çekmiştir. Sanırım biraz kafamı dağıttım. Sonrasında da... umurumda değildi. Atlar gibiydi. Numara yaptım. Bilmiyorum. Her neyse, arada bir ufak bahisler oynamamın sebebi bu."

"Peki ya Keith?"

"Dönüğümde şefkatli davranıyordu. Hem de çok. Sanırım kendini suçlu hissediyordu. Ve ben çok üzgündüm. Artık ortada bir bebek olmasa bile benimle evlenmek istiyordu, belki de telafi etmek için. Belki benden daha çok o utanıyordu. Bilmiyorum."

"Sen de âşık mı oldun?"

"Sadece düştüm. Her şey kar gibiydi. Kafamın içinde. Hiç o duyguya kapıldın mı? Bir dünyan vardır ve sonra tüm düşüncelerin kara dönüşür. Keith çok şefkatliydi ve ben de kardım. Belki de utan-

mıştım. Belki de bir pislik olduğumu düşünüyordum. Evet, bir pislik olduğumu düşünüyordum. Evde kalmak istemediğimi biliyordum. Belki de yürütebileceğimizi düşünmüştüm. Tekrar hamile kalırdım. Bu sefer doğrusunu yapardım. Fakat hepsi yanlıştı. Şefkati yüzünden ondan nefret ettim. Benden nefret edene dek ondan nefret ettim. Benim onu evlenmek için kandırdığımı söyledi. Bir şekilde, doğrusu bu gibi geldi. Onu kandırdığımı, korkunç şeyler yaptığımı ve bu yüzden hamile kaldığımı söyledi. Belki de artık böyle düşünmüyordur. Ancak bazen bazı şeyler söylenir ve onlar sadece kelimelerden ibaret değildir. Birinin, diğeri hakkında düşündüklerini gösterir. Sadece bir cümle. Beni kandırdın, dedi ve bu yüzden evlendik. Kelimeler ve kelimeler vardır, hiçbirinin bir anlamı yoktur. Sonra bir cümle her şeyi anlatır."

Denize doğru bakarken Amy yan döndü. Arkasında uzanan Dorrigo onun yastığını kıskandı. Uzun süre yan yana sessizce uzandılar. Yüzüne düşen saçlarını bir parmağıyla kulağının arkasına çekti. Amy'nin kulağının şekli onu hep heyecanlandırıyordu. Korkunç bir baş dönmesi hissetti. Sanki sonu olmayan bir fırtınanın içine çekiliyor gibiydi. Yeşil bakalit saat fosforlu akrepten ve numaralardan ibaretti, üzerlerinde dolaşan hayalet gibi bir daireydi. Amy ona sokuldu ve Dorrigo göğsünde onun nefesini hissetti. Gözlerini açmasını izledi, çok uzaklara bakıyor gibi vücuduna bakmasını ve kapamasını.

Çok sonra Amy'nin sesini duyunca uyandı.

"Bunu duydun mu?" diye sordu.

Açık pencereden dalgaların sesini ve dört kat aşağıda futbol konuşarak bardan çıkan birkaç adamın sesini duyabiliyordu. Ayak sesleri, boş sokaktan ara sıra geçen bir araba, bir çocukla konuşan bir kadın, bir araya gelmiş insanlar, bir arada olmalarına izin verilen insanlar.

"Dalgalar," dedi Amy, "Saat. Dalgalar, saat."

Tekrar dinledi. Bir süre sonra kulakları alıştı, aşağıdaki sokağın sesleri gelmemeye başladı ve plajın yavaş dalgalarının sesini, saatin tıkırtısını duymaya başladı.

"Deniz zamanı," dedi bir başka dalga kıyıya vururken. "İnsan zamanı," dedi saat tıklarken. "Biz deniz zamanında yaşıyoruz," dedi ve güldü. "Ben öyle düşünüyorum."

"Eğer o kadar kötüyse, neden burada kalıyorsun?"

"Keith kötü değil, sorun da bu. Hatta belki kendimce onu seviyorumdur da. Ama onunla *biz* olamıyoruz."

"Ama sevgi sevgidir."

"Öyle mi? Bazen bir lanet olduğunu düşünüyorum bunun. Veya bir ceza. Onunla birlikteyken yalnızım. Onun karşısında otururken yalnızım. Gecenin kör vaktinde onun yanında uyanınca çok yalnızım. Ve yalnız olmak istemiyorum. Beni seviyor ve... Çok zalimce olacağını söyleyemem. Sanırım bana acıyor ama bu yeterli değil. Belki ben de ona acıyorum. Anlıyor musun?"

Anlamıyordu ve anlayamazdı. Veya onu neden istediğini, onu daha çok istedikçe Ella'ya neden daha da çok bağlandığını da anlamıyordu. Amy'nin Keith'le yaşadığı şey onu yalnız ve sefil hissettirirken nasıl sevgi olabiliyordu? Ama yine de aralarındaki bağ, onu mutlu eden aşktan nasıl daha güçlü olabiliyordu anlamıyordu. Amy konuşmaya devam ederken sanki başlarına gelen hiçbir şeyin kararını onlar veremiyormuş gibi geldi; birçok insanın ve bağlantının var olduğu bir dünyada yaşıyorlardı ve hiçbiri birlikte olmalarına müsaade etmiyordu.

"Biz sadece iki kişi değiliz," dedi Dorrigo.

"Elbette iki kişiyiz, yoksa hiç oluruz," dedi Amy. "Ne demek istiyorsun, iki değiliz diye?"

Ama Dorrigo ne demek istediğini bilmiyordu. O anda başkalarının düşüncelerinde, hislerinde ve kelimelerinde var olduğunu hissediyordu. Kim olduğuna dair bir fikri yoktu. Onların kim olduğuna ve sonlarının ne olacağına dair bir fikri de. Ona göre dünya sanki bazı şeylere izin veriyor, diğerlerini cezalandırıyordu. Ne bir sebep ne bir açıklama ne adalet ne de umut vardı. Sadece şu an vardı ve bunu kabullenmek daha iyiydi.

Yine de Amy konuşmaya devam etti, anlaşılmaz bir dünyayı anlamaya çalışarak. Yine de fikirlerini, niyetlerini, arzularını soru-

yordu; sanki ondan bir bağlanma ifadesi çıkarmaya çalışıyordu, sonra da bunun imkânsız olduğunu söyleyecekti. Aralarında olan şeye bir isim vermek istiyordu ama bunu yaptığı anda o şey her ne ise ölürdü.

Loş ışıkta Amy'nin yemin ettiğini duydu...

"Bir gün gideceğim. Bir gün gideceğim ve beni asla bulamayacak."

Ona inanmak güçtü. Hiçbir şey söylemedi. Amy de suskundu. Bir şey söylemek zorunda hissetti.

"Neden bunu bana söylüyorsun?"

"Çünkü Keith'i sevmiyorum. Görmüyor musun?"

Ve bu sözler her ikisini de yeni ve tedirgin edici bir açıklama gibi sarstı.

Bir süre ikisi de sessiz kaldı. Bedenlerinin eridiği, karşılarındaki yeşil zaman dairesi dışında kapkaranlık olan odadalardı. Karanlıkta birbirlerini değil, birleşince başka bir bütün yaratan parçaları buldular. Amy'nin vücudu ve kolları olmasa milyonlarca parçaya bölünecekmiş gibi hissediyordu kendini.

"Dinle," dedi Amy. "Deniz zamanındayız."

Fakat dalgalar durulmuştu ve sadece bakalit saatten ses çıkıyordu. Doğru olmadığını biliyordu; kulağının dışını öptüğünde Amy uyuyordu. Evrende o anda doğru olan tek şey yatakta birlikte olduklarıydı. Ama Dorrigo huzurlu değildi.

21

Daha güneş doğru düzgün yükselmeden sabah havası fırın gibi olmuştu. Rezilliklerini kimse görmesin diye Dorrigo'ya yatağı düzeltmesinde yardım etti. Dorrigo'nun elini yüzünü yıkamasını izledi: Elleri ıslak bir kâse, parıldayan yüzü ellerinden düşen sıcak puding gibiydi. Her şeyin ötesinde kolları ilgisini çekiyordu; esmer teniyle eşyaları, soğuk su sürahisini, tıraş fırçasını, jiletini kaldırıp indirmesini izledi. Nazik

bir güçle yapıyordu bunları, kaba kuvvetle değil. Gerinerek, farklı bir şekilde.

Şimdi öne eğilip kafasını lavaboya gömmüştü, kolları her iki tarafta bir kuzunun sarsak bacakları gibiydi. Ama o hiç de kuzuya benzemiyordu, daha çok bir kurt gibiydi, diye düşündü Amy. Kendini orada dengede tutuyordu; harekete hazır bekliyordu, siyah bir kurt gibiydi. Koltukaltlarındaki muhteşem siyah kıllar sabunla kayganlaşmıştı. Göğsü. Bir şeyi durdurur gibi (arabaları, trenleri, Amy'nin yüreğini) kolunu kaldırınca ve hafiflemiş gibi bıraktığında omuzları...

Yüzünü o koltukaltlarına gömmek, onların tadına bakmak, onların şeklini almak istiyordu. Hiçbir şey söylemeden yüzünü ona gömmek istiyordu. O desenli elbiseyi giymemiş olmayı diliyordu. Yeşil. Ne kadar da kötü bir renk, ne kadar da ucuz bir elbise! Hiç gösterişli değildi, göğüslerinin yukarıda ve göz önünde olmasını istiyordu, gizli ve örtülü olmalarını değil. Dorrigo'yu izledi, kasları sırtında saklanmış hayvanlar gibiydi, hareket edişini izledi. O sırtı, o kolları, o omuzları öpmek istedi, başını kaldırıp ona bakmasını izledi.

Gözleri, siyah gözleri. Görmüyor ve görüyordu.

O bakışlardan kaçmak için bir şeyler söyledi ama yine de olduğu yerde kaldı. Dorrigo'nun ne düşündüğünü hiç bilmiyordu. Bir keresinde sorduğunda hiçbir fikri olmadığını söylemişti. Sonrasında Dorrigo'nun korktuğunu düşündü. Yakışıklıydı. Amy bunu da sevmiyordu. Kendinden çok emin olduğunu hissediyordu, çok bilmiş. Sonradan onun hakkında bu konuda da yanıldığını fark edecekti. Bilmesi ve bilmemesi konusunda.

O... Mükemmeldi.

Amy'nin hâlâ ona baktığını görünce bakışlarını kaçırdı ve başını eğdi, yüzü kızarmıştı.

Dorrigo hakkında her şeyi öğrenmek istiyordu, ona kendisi hakkında her şeyi söylemeyi. Fakat Amy kimdi? Ailesi Adelaide'da olan bir arkadaşıyla burayı ziyarete gelmiş ve sonunda King of Cornwall'ın barının arkasında bir iş bulmuştu. Orada Keith Mulvaney'yle tanışmıştı. Sıkıcı ama kendince iyi bir adamdı. Bir şeyler olmuştu, ama

Amy kimdi? O on üç yaşındayken ölen bir pankart ressamının kızı, ellerinden geldiğince hayata tutunmaya çalışan yedi kardeşten biri. Daha önce Dorrigo gibi bir adamla hiç karşılaşmamıştı.

"Yer benden daha mı ilginç?" diye sordu.

Neden böyle söylemişti ki? Kötü kalpli bir kadındı, rezil bir kadındı, bunu biliyordu. Bazen dünyanın da bunu bilmesini umursamıyordu, şu anda ölüm döşeğinde olsa pişman olmazdı. Hiçbir şeyden pişman değildi. Dorrigo'ya gömleğini uzattı.

"Hayır," dedi Dorrigo.

Gülümsedi. Dorrigo'nun gülümsemesi... Amy'den havluyu alırken pazusu teninin altında bir top varmış gibi ileri geri gitti ve gülümsemesini havluya gömdü. Hareket ediyor ve etmiyordu.

Ancak Dorrigo'nun emin olmadığını gördüğünü sandı. Tüm erkekler yalancıydı ve şüphesiz o da farklı değildi. Tek bir dil ve bir köpek çiftliğindekinden daha çok kuyruklu yalan. Hayatı yaşamış, her yönde yürümüştü. O güzel aletini ağzına almak istiyordu, aşağıdaki yemek odasında, herkesin önünde. Bu onları heyecanlandırırdı.

Birden Dorrigo'nun yok olmasını diledi. Onu uzaklaştırmak istiyordu ve ona dokunduğunda olacaklardan korkmasa bunu yapardı.

"Dorry?"

Soru ve arzu.

Bu olamazdı ama öyleydi. Bu hissin, bu bilincin, *biz* duygusunun hiç gidip gitmeyeceğini merak etti.

"Dorry?"

"Evet."

"Dorry, bu seni..."

"Bu beni ne?"

"Korkutur mu?" diye sordu Amy. "Seni sevdiğimi söylesem?"

Dorrigo cevap vermedi, yüzünü çevirdi. Amy de mavi çarşaftan ıkmış pamuklu iplikleri aradı ve söktü.

Ah, çok kötü bir kadındı, kendisine ve Keith'e yalan söylemişti ma yaşananlar buna sebep olduysa hiçbir şeyden pişman değildi. evgi istemiyordu. İşte *bunları* istiyordu.

Daha sabah olsa da birlikte yeni topladıkları yatağa uzandılar. Dorrigo'nun kolu onun göğüslerindeydi, eli de çenesinin altında. Burnunu Amy'nin boynunda gezdirdi. Amy kıpırdandı. Dorrigo'nun dudakları aralık, Amy'nin başı geriye atılmıştı.

"Hayır," dedi Dorrigo.

Dorrigo yine uyuyunca Amy ayağa kalktı, sendeledi, dengesini buldu, gerindi ve balkonun gölgeliğine çıktı. Plajın ilerisinde, dalgalarda sevinç çığlıkları atan çocuklar vardı. Sıcaklık, ona bir anne gibi oturmasını tembihleyen bir güçtü. Uzun süre orada oturdu, dalgaların sesini dinledi. Uzattığı bacaklarındaki gölgelerin kısaldığını hissedince sonunda kocasıyla birlikte yaşadığı üç kat aşağıdaki odasına gitti.

Banyo yaptıktan sonra bile her yerde Dorrigo'nun kokusunu duyuyordu. Kokusunu dünyasına salmıştı. Kendi yatağına uzandı ve neredeyse akşama kadar orada uyudu, uyandığında burnunda sadece onun kokusu vardı.

22

Yarım gün, tam gün, boş geceler, Dorrigo Evans izin alabildiği her zamanı Amy'yle geçirdi. Baby Austin kamyonet modelinde yeni bir hareket kabiliyeti kazanmıştı. Aracı, subay arkadaşlarından biri kâğıt oyununda kazanmıştı ve zaten kendi arabası olduğu için istediği zaman Dorrigo'ya ödünç veriyordu. Keith de Dorrigo'nun ziyaretlerinden hoşlanıyordu ve kendisi ortalıkta olmadığı zaman yeğeninin Amy'ye eşlik etmesinden memnundu. Yaz süresince Keith yükümlülükleri yüzünden sıklıkla ortalıktan kayboluyordu.

Dorrigo'nun King of Cornwall'da geçirdiği zaman, saatlerle sınırlıydı ve toplansa birkaç haftadan fazlası olmazdı ama sanki yaşadığı tek hayattı. Amy, "Gerçek hayatımıza döndüğümüz zaman," "Rüya bittiğinde," gibi cümleler kuruyordu ancak sadece o hayat, onunla

geçirdiği anlar Dorrigo'ya gerçek geliyordu. Diğer her şey üzerinden gölge gibi bağlantısız ve ilgisizce geçtiği bir illüzyondu. Sadece diğer hayatı, bir şey yapmasını gerektirdiğinde, ondan Amy'nin dışında herhangi bir şey hakkında düşünmesi veya hareket etmesini istediğinde sinirleniyordu.

Bir zamanlar tüm vaktini alan ordu hayatı, artık bırakın heyecanlandırmayı, ilgisini bile çekmiyordu. Hastalara baktığında, onlar sadece ve sadece Amy'yi gördüğü pencerelerdi. Yaptığı her kesi, her prosedür, her dikiş sakarca, garip ve amaçsızdı. Ondan uzakta olduğu zaman bile onu görebiliyor, misk kokulu boynunun kokusunu alabiliyor, parlak gözlerine bakabiliyor, boğuk kahkahasını işitebiliyor, hafif dolgun uyluklarında parmaklarını gezdirebiliyor, saçının dolaşmış kısmına bakabiliyordu; kolları gizemli, feminen bir dolguyla doluydu, ne gergin ne de sarkık, Dorrigo için muhteşem. Ona her baktığında kusurları artıyordu ve bu onu daha da heyecanlandırıyordu. Her şeyin ters yüz ve bu yüzden de harika olduğu yeni bir ülkedeki kâşif gibi hissediyordu kendini.

Ella'nın beğenilmesine ve birçok Hollywood yıldızıyla kıyaslanmasına sebep olan uyumlu özellikler onda yoktu; Amy bunun için fazlasıyla gerçekti. Ondan uzaktayken onun mükemmel kusurlarının daha fazlasını aklında tutmaya çalışıyordu, Dorrigo'yu nasıl da mutlu ediyor ve canlandırıyorlardı! O kusurları ne kadar çok düşünürse o kadar fazlası vardı. Dudağının üzerindeki beni, hipnotize eden kırık dişli gülüşü, yürüyüşündeki hafif, neredeyse çalım gibi duran endişeli sallantı... Sanki kontrol edilemez bir şeyi kontrol etmeye çalışıyor, feminen ve hayvani bir şeyi açığa çıkarmadan ağırbaşlı davranmaya çalışıyordu. Daima bilinçsizce bluzunu çekiştiriyor, göğüslerini kapatmaya uğraşıyordu, sanki böyle yapmazsa her an göğüsleri fırlayabilirdi.

Doğasını ne kadar çok saklamaya ve ondan kaçınmaya çalışırsa bunun o kadar dikkat çekici olduğunu görüyordu. Yürüyen bir paradokstu o, etrafına yaydığı şeyden hem heyecan duyuyor hem de utanıyordu. Kahkahası kıkır kıkırdı, hareket ettiğinde salınıyor, Dorrigo için daima misk kokusu sürüyordu. Ve Fransız balkonun

kapılarını yavaşça takırdatan, otelin verandasından esen deniz meltemi vardı. Yatakta bazen ellerini kendi vücudunda dolaştırır, garip bir şaşkınlıkla kalçalarına bakardı: Vücudu Dorrigo için olduğu kadar kendisi için de gizemliydi. Kendisini hatalı üretim diye tanımlardı; bacaklarının şekli, belinin kalınlığı, gözlerinin şekli...

Dorrigo, Amy'nin kendisine yönelik hislerine ilk başta inanmak istemedi, sonrasında şehvet diye önemsemedi ve sonunda artık inkâr edemeyecek duruma geldiğinde hayvaniliği, gücü ve inanılmaz vahşiliği onu şaşırttı. Bu yaşamsal güç, Dorrigo Evans gibi kendini küçük gören birine bazen çok büyük ve hiç açıklanamaz gelse de aynı zamanda kaçınılmaz ve eziciydi, o da kendisini buna teslim etti.

Arzu onları artık acımasızca alıp götürmüştü. Pervasızlaştılar, her fırsatta sevişiyorlardı, her an yakalanabilecek olsalar da, her gölgeyi ve her dakikayı yakalamaya çalışıyorlardı. Dünyaya onları, "onlar" olarak görmesi ve tanıması için meydan okuyorlardı, biraz bunu istiyor, biraz kaçınıyor, biraz saklanıyor ama daima yaptıklarından heyecan duyuyorlardı. King of Cornwall'ın mavi taşlı kalın duvarlarına okyanus vuruyordu; içeride çabalıyor, yavaşça bir oluyorlardı ve vücutları ter içinde kaynaşıyordu. Plajlarda, okyanusta, zor olsa da Cabriolet'de, King of Cornwall'ın arkasındaki sokakta, kilerdeki Coopers Red varilinin arkasında ve bir keresinde de gecenin geç vakitlerinde mutfakta. Amy'nin yarattığı o anafora direnemiyordu.

Seviştikten sonra Dorrigo onun yüzüne takılıp kalıyordu; ifadesiz, yakın ama bir o kadar uzakta; Dorrigo'ya, onun içine, ötesine bakıyordu. Böyle zamanlarda sanki transa geçmiş gibiydi. Kaşları çok belirgin, çok güçlüydü; gözlerinin yanan mavisi gece ışığında gümüşiydi, Dorrigo'ya bakıyordu ama ona odaklanmış değildi. Hafif aralık dudakları gülümsemiyordu, bunun bir hayal olmadığını, onunla birlikte yatakta olduğunu bilmek, teninde nefesinin meltemini hissetmek için eğilip yanağını tuttuğunda çok yavaşça iç geçiriyordu. Dorrigo'nun hissettiği ne zevk ne de gururdu, bu yalnızca hayretti.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Karanlık otel odasında daha önce hiç bu kadar güzel bir şey görmediğini düşünüyordu.

Keith'in bir toplantı için erkenden kasabaya gittiği bir seferde, sabahtan Dorrigo'nun odasına gelmişti. Lafladılar ve Amy ayrılacakken sarılıp öpüşmeye başlayınca yatağa düştüler. Amy'nin bacakları yatağın dışında, Dorrigo da yarı ayakta yarı çömelmişken onun içine girdi. Amy'nin yüzüne baktı, sanki orada, hatta Dorrigo'nun farkında bile değil gibiydi.

Gözleri gittikçe parlıyordu ama garip bir şekilde odaksızdı. Dudakları ancak kesik kesik nefesi çıkacak kadar aralıktı, biraz Dorrigo yüzünden biraz da sadece kendisine ait bir esrimeyle durmadan inliyordu. Yüzünün bu kadar uzaklarda görünmesi onu korkutuyordu. Sanki Dorrigo'dan asıl istediği bu yok oluş, bu hiçlikti. Sanki tutkuları, dünyadan silinmesine neden olacaktı. Sanki Dorrigo onun çok uzakta, hiç bilinmeyen bir yere gitmesi için bir araçtı; hatta bu yüzden bir an az da olsa gücendi. Şiddetle yapışıp onu içine çekmeye başlayınca kendi bedeninin de bir şekilde aynı yolculuğu yaptığını anladı. Tüm bunların *ben* olduğunu mu düşünüyor, diye merak etti. Hayır, o değildi. Kendisi de bir gizemdi.

Ve böylece devam etti. Ta ki o sonu gelmeyen yaz mevsiminde, kaçırılan bir arabayla kaza yapmaya benzer şekilde, Keith'in Amy'ye bildiğini, hem de başından beri bildiğini söylediği pazar gecesine dek.

23

Keith Mulvaney en baştan başladı, hiçbir şeyin ondan kaçmadığı aşikârdı. Karartma kuralları yüzünden sokak lambaları yanmıyordu, evlerin ışıkları söndürülmüştü ve tüm araba farlarına ışığı kesmek için aparatlar takılmıştı, bu yüzden normalden daha yavaş sürüyordu.

"Biliyorum," dedi. "Hep biliyordum."

Amy'nin ayakları altında arabanın tabanı titredi. Bu titremelerde kendini kaybetmeye uğraştı ama titremeler sadece DORRY-DORRY-DORRY diyor gibiydi. Kocasına bakmaya cesaret edemiyor, sadece önüne, geceye bakabiliyordu.

"En başından beri," dedi. "Beni sormak için bara geldiğinden beri."

Cümlelerin arasında sanki kilometreler vardı. Araba sonsuz bir siyahlıkta kaybolmuş gibiydi. Bunu zihninden savuşturmak için çok çabalıyordu ama tek hissedebildiği Keith'ten yayılan hüzündü, bu hüzün sanki dünyayı boşaltıyordu. Her ne kadar araba titreyip tıngırdasa da Amy'nin etrafı sessizlik, yalnızlık ve korkunç bir sakinlikle kaplıydı. Keith'i bu şekilde sadece geçen yaz çok sevdiği kız kardeşi veremden öldüğünde görmüştü.

Belki bu da bir tür yastır, diye düşündü. Neşe yok, hayret yok, kahkaha yok, enerji yok, ışık yok, gelecek yok. Umutların ve hayallerin yandığı bir yangının soğuk külleri. Ne bir sohbet ne de bir tartışma oldu. Söylenecek ne var ki? Ölüm. Sevginin ölümü, diye düşündü Amy. Orada önüne eğilmiş oturuyordu Keith. Uyumsuz Oxford pantolonunun, yeşil çapraz dokuma gömleğinin, çamurlu yün kravatının içinden fırlayan ümitsizlik dalları gibiydi.

"Bunun yüzsüzlük olduğunu düşündüm," dedi.

Amy Mulvaney, gerçeği söylemeden elinden geldiğince itiraz etti, doğrusu aralarında hiçbir şey yoktu. O zamanlar tesadüf eseri kitapçıda karşılaşmaları hariç birbirlerini tanımadıklarını söyledi. (Kitapçıda karşılaşmalarını ona anlattığını Keith'e hatırlattı.) Orada da hiçbir şey olmamıştı.

"Hiçbir şey mi?" diye sordu Keith Mulvaney. Sürekli gülümsüyordu, Amy'yi hem korkutan hem de utandıran bir gülümsemeydi bu. "Miden kasılmadı mı?" diye devam etti. "Onunla konuşurken heyecanlanıp endişelenmedin mi?"

Yalan söylemek istemediği için sustu, sükûtun ikrardan geldiğini biliyordu ama kelimeler bir şekilde daha da kötüydü.

"Seni tanıyorum Amy. Ne halde olduğunu biliyordum."

Nasıl bilebilir, diye merak etti Amy. Daha onlar bilmezken o nasıl bilebilirdi? Ama biliyordu işte.

Karşısında başka bir adam olsa blöf yaptığını düşünebilirdi. Ancak Keith Mulvaney'de riya yoktu. Keith'in gerçekle, Amy'nin Dorrigo'yla tanıştıktan sonra kaybettiği, talihsiz bir ilişkisi vardı. Amy aklına gelen ilk şeyi asla söylemezdi, daha çok üçüncü veya dördüncü şeyi, onu da hatalarını ve kusurlarını aklında test ettikten sonra söylerdi. Fakat Keith konuştuğunda aklında ne varsa tam onu söylerdi. Biliyordu, başından beri ve bu korkunç bilgiyi diğer her şeyi taşıdığı gibi taşımıştı, sessizce, sabırla, şikâyet etmeden. Ta ki Robertson'lardan döndükleri gece önündeki karanlıkta bir şeyler bunu daha fazla taşımasına müsaade etmeyene dek.

Evlilikleri yaz boyunca rahattı, belki de daha da rahatlamıştı diye düşündü Amy. Evlendikten sonra Amy'nin değiştirmek istemesine karşı çıktığı Edward tarzı taytüyü mobilya gibi olmuştu: yumuşak yerlerine ilişip sert noktalarından kaçınırsan rahattı. Bencil değildi ve şefkatliydi. Ama Keith, Dorrigo değildi. Amy kendini bunun sevgi olduğuna ikna etmekte gittikçe güçlük çekiyordu. Evliliklerinin solduğunu hissediyordu. Sessizce ve itaatkârca her sıcak gece aşınmış kadife örtüsünü kaldırdığı yataklarına, Keith'in yanına dönüyordu ama içinde onu başka yerlere götüren gizli bir hayat, bir kargaşa taşıyordu.

Bazen diz çöküp itiraf etme dürtüsüyle doluyordu. Gündüzleri suçluluk duygusuyla nefes alabiliyordu ancak geceleri ve sabahın ilk saatlerinde bu duygu öylesine karnını dolduruyor, göğsüne bastırıyordu ki ezici yükünü kaldırabilmek için yavaşça nefes alması gerekiyordu. Keith'in onu affetmesini istemiyordu, sadece gerçekler ile hayatını barıştırmanın saflığını ve bunu yaptıktan sonra ayağa kalkmayı, arkasını dönmeyi ve sonsuza dek gitmeyi arzuluyordu.

24

Amy, King of Cornwall'da çalıştığı ilk aylarda, orta yaşlı, iri yarı işletmecinin ilgisinden, hediyelerinden ve övgüsünden keyif alıyordu. Hatta belki de bilinçsizce cesaretlendiriyordu onu. Sonrasında ise rahatsız olmaya başlamıştı. Bir gece, bar kapandıktan sonra Keith'le yalnız kaldı. Böyle yapmasının sebebi, bunun ona nazikçe, bu saçma ilgisinin sona ermesi gerektiğini, ikisinin arasında asla bir şey yaşanmayacağını söylemek için uygun bir zaman olduğunu düşünmesiydi. Fakat bunun yerine kendini bir dokunuşlar ve okşamalar labirentinde buldu. Keith'ten nasıl ve ne zaman kaçacağını bilemedi ve sonunda her şeyi akışına bırakmak daha kolay ve akıllıca geldi. Onunla konuşmak için başka bir zamanı bekleyecekti.

Ve sonra olaylar birbirini izledi ve dünyası yıkıldı.

Kürtajdan sonra, suçluluk duygusuyla Keith'in aklı evliliğe kaymışken, Amy o kadar karmakarışıktı ve mahvolmuştu ki bir karar veremiyordu. Ayrıca Keith onu tamamen kendi dünyasına ve otele katmaya uğraştığı için başka bir şeye vakti olmuyordu. Sapkın bir fikir olsa da bu evlilik teklifi (kesinliği ve saygınlığıyla) bataktan tek çıkış yolu gibi duruyordu. Kendi kendine aralarındaki belirgin farkların, diğer çiftlerden daha çok veya daha az olmadığını söylüyordu.

Belki de gerçekten değildi. Nazik, cömert ve ilgili bir adam olduğunu anladı zamanla. Hayatında ilk kez güvende ve ortalama bir zenginlik içinde buldu kendini. Aralarındaki yaş farkına gelince (yirmi yedi yıl) Keith ona istediği gibi davranma özgürlüğü veriyordu ve Amy de nankör değildi. Hayır, ona cehennem hayatı yaşamıyordu.

Keith'te hoşa giden pek çok şey olduğunu biliyordu. Geçimli biriydi. Otelin iyi durumda olduğundan emin oluyordu, Amy'ye iyi bakıyordu, kışın ocakta odun, yazın mutfakta buz olmasını sağlıyordu. Amy'yle ilgileniyordu. Amy, Keith için neredeyse otel gibi bir varlığı olduğunu hissediyordu; hayatında hizmet gerektiren ihtiyaçları olan bir parçaydı. Her şeye ilgi duyuyordu ama esaslı bir tutkusu yoktu.

Hayatlarının boşluğunu otelde çok çalışarak, birçok spor kulübünde destekçi olarak ve ihtiyar heyetinde görev alarak kapatmaya çalıştı.

Fakat Amy himaye, rahatlık, onun için kırılmış odunlar ve buzlu sütten fazlasını istiyordu; yıllardır aynı yerden katlandığı için kolayca toplanan solgun sarı, kadife yatak örtüsünden fazlasını... Savrukluk, macera, belirsizlik istiyordu. Rahatlığın değil cehennemin peşindeydi.

Bazı geceler Keith, Amy'nin sırtına uzanır, kalçalarını ve bacaklarını okşardı. Amy onun ellerini göğüslerinde hisseder ve koca bir avcı örümcek olduklarını hayal ederdi. Ardından aynı parmaklar bacaklarının arasına iner, onu memnun etmeye çalışırdı. Amy hiç tepki vermezdi. Onun ilgisiyle başa çıkmanın en iyi yolunun hiçbir şey yapmamak olduğunu anlamıştı. Ne direniyor ne de kabul ediyordu. Bacağını şuraya koymasına, içine oradan girmesine hiç itiraz etmez, bir şey demezdi. Ancak öpücüklerini reddederdi. Ağzı Keith'e ait olamazdı.

Bu bazen Keith'i çok sinirlendirirdi. O da Amy'nin çenesini tutup yüzünü kendi yüzüne yaklaştırır, dudaklarını onunkilere bastırırdı, kapalı ağzının üzerinde dili bir yılan gibi oynardı. Bir kapı kilidini yalamaya benziyor olmalı, diye düşünürdü Amy. Ve sonrasında Keith onun yüzünü bırakır, bazen garip, korkunç bir hayvan gibi inlerdi.

Zamanla Amy'nin uzaklığını kabul etti. Sonunda Amy yatak örtülerini atar, ona tek kelime etmeden, tek bir jest yapmadan donuk bir öfkeyle banyoya giderdi.

Keith'in kalbini kırmak onun canını acıtıyordu ama bunun bir şekilde dürüstçe ve gerekli olduğunu düşünüyordu. Ve Keith kendini pislik, balçık, iğrenç, alçak bir şey gibi hissederse bunun garip bir sebebi vardı. Keith'in her şeyi bilmesini istiyordu ama aynı derecede Dorrigo'yla olan ilişkisini ondan gizleyerek onu kırmamak için elinden gelen her şeyi yapmaya razıydı. Tüm bunları bitirecek bir kriz istiyordu, hiçbir şeyin değişmemesini istiyordu, onu kışkırtmak istiyor ve çaresizce hiç kışkırtılmamayı istiyordu.

Döndüğünde asla Keith'e dokunmaz veya konuşmazdı, sadece ona sırtını dönüp yatardı. Keith uzanıp defalarca onun alnını öpmeye

çalışırdı, belki panikle, belki yanılmadığının, onun da Keith'i sevdiğinin, hislerinin karşılıklı olduğunun bir işaretini görmek isteyerek. Ama hiçbir işaret yoktu.

Amy arkasında onun nefessiz kalmış bedenini hisseder ve aşkın ne iyilik ne de mutluluk olduğunu bilirdi. Keith'le her zaman tam olarak mutsuz değildi, Dorrigo'ya olan hisleri de daima ve kesinlikle mutlulukla ilgili sayılmazdı. Amy için aşk, evrenin dokunup bir insanın içinde patlaması ve o insanın da evrene doğru patlamasıydı. Yok oluştu, dünyaların yok olmasıydı.

Yatakta uzandığında ve arkasında Keith sessizce ağlarken, Amy tüm gücü iyilik ve neşeyle olduğu kadar sefalet, zulüm ve yok oluşla da tükenmeden aşkın bitmeyeceğini anladı. Orada yattığı her gece karnında kırık cam parçalarının dolandığını hissedebiliyordu. Kesiliyor, kesiliyor, kesiliyordu.

25

Amy'nin bunları anlatabileceği kimse yoktu. Keith'le birlikte şimdi eve döndükleri akşamda 500[15] oynarken arkadaşlarından biri, "Aşk kamuya aittir," demişti. "Yoksa aşk değildir. Aşk başkalarıyla paylaşılır yoksa ölür."

Keith ve Amy her ayın ilk pazar gecesi Robertson'larla kâğıt oynardı ve o gece tanınmış bir avukatın, karısını bir doktorun kızı için terk ettiği güncel bir skandalı tartışmışlardı. Bunun sonucunda dehşet veren terk edilme ve aşağılık aldatma hikâyeleri anlatılmıştı. Aynı şekilde masadaki herkes terk edilen eşin tarafını tutuyordu. Başkasını bulan eş nefret edilen, aşağılanan ve dışlanan taraf olmuştu. Aslında hepsinden daha çok, dışlanan.

15 Briç benzeri bir iskambil oyunu. (ç. n.)

Amy de bunu arzuluyordu, bu keskinliği. Ancak bunun yerine her şey sürüncemede kalıp kanıyordu. Kanıyor, kanıyordu ve bu kanama hiç durmuyordu. Dramatik bir son olmayacağını fark etti, sadece yavaş bir solma, tıpkı Keith'in kızkardeşinin veremden korkunç bir şekilde ölmesi gibi. Kanama ve daha çok kanama.

Sormak, bilmek istediği çok şey vardı. Gerçekten bunu mu düşünüyorsun, diye sormak istiyordu. Gizli aşk gerçekten aşk değil midir? Hiç var olmamaya mahkûm mudur? Ölene kadar kanama hiç durmaz mı?

Masayı devirip iskambil kâğıtlarını rüzgâra savurmak istedi, ayağa kalkıp gerçek düşüncelerini söylemeleri için haykırmak. Cevap verin bana, demek istedi. Adı konulmamış bir aşk da aşk olamaz mı? Daha da büyük bir aşk olamaz mı? Ben başka bir adamı seviyorum, demek istedi hepsine. Kâğıtlar yere düşerken, herkesin elindeki kâğıtların değersiz olduğu ortaya çıkmışken, kazanılmış her puan anlamsızken, bu diğer adamın nasıl da harika olduğunu, onu bir otuz yıl daha görmese yine de seveceğini, o ölse bile kendisi ölene dek sevgisini canlı tutacağını söylemek istedi.

Fakat bunun yerine Harry Robertson'ın koz valeyi oynamasını izledi ve daima eş olarak oynayan o ve Keith eli kazandı.

Sonraki el için kâğıtları toplayıp karmaya başlayan Elsie Robertson, "Aldatmak çok kolay," dedi. "Acınası bir şey. Yalan söyleyip sana duyulan güvene ihanet ediyorsun."

Amy aşk hakkında konuştuklarını sanıyordu. Aldatmak kolay değil, diye düşündü Amy. Zordu. Çok çok çok zordu. Karakter bozukluğu da değildi bu. Sadece öyleydi. Aldatmak bile değildi. Çünkü eğer kendine dürüst davranman gerekirse, asıl aldatma eşinle birlikte oynadığın maskaralık sayılmaz mıydı? Peki ya Robertson'ların ve dünyanın isteyip onayladığı bu şey gerçek aldatma sayılmaz mıydı?

Başka bir kadından yalnız olmadığına dair bir kelime, bir işaret, bir içgörü bekledi. Ama yoktu. Dorrigo daha o öğleden sonra birliğinin çarşamba günü gemiyle yola çıkacağını söylemişti. Belki

ölürdü, belki de yaşar ama ona geri dönmezdi. Yunanlar ve Truvalılar hakkında söylediklerini düşündü, Yunanlar tekrar kazanacak mıydı?

Onunki aşk olmayan büyük bir aşk mıydı, merak etti. Neden ancak bir başkası sayesinde var olduğunu hissederken böylesine korkunç bir yalnızlık hissediyordu?

Çünkü gerçekten yalnızdı.

Kâğıt oyunundan dönerken Amy, Keith'in hiç olmadığı kadar sessiz olduğunu gördü. Normalde laflardı ama son zamanlarda gittikçe daha az konuşmaya başlamıştı ve 500 oynarlarken neredeyse ağzını bıçak açmamıştı. Keith'ten yayılan hüzün sanki dünyayı boşaltıyordu. Cabriolet'nin tangırdayan pencerelerinde, yolun sesinde, motorun hafif gürültüsünde düşüncelerini kaybetmeye çalıştı. Ancak farkında olduğu tek şey Keith'in kendi içine döndüğüydü. Tangırdamalar, sesler, gürültüler öylece kaldı.

"Büyü bozuldu," dedi Keith.

"Meclis söylediklerindeki mantığı anlayacaktır," dedi Amy daha önce konuştukları mevzuyu açarak.

"Meclis mi?" diye sordu Keith. Sanki Keith bakkal, Amy de müşteriydi ve dükkâna girip ondan akıl fikir istemişti. "Meclisin bununla alakası yok," dedi yola dönerek.

Sormaması gerektiğini bildiği halde neşeyle sordu. "Kimin var o zaman?"

Bir bakıma bir yalandı bu. Artık her şey büyük veya küçük bir yalandı.

Bir an için Keith dönüp ona baktı. Karanlıkta çok az şey görebiliyordu ama Keith'in ona öfkeyle bakmadığının farkındaydı, bunu anlayabilirdi; ithamla da bakmıyordu, bu iyiye yorulabilirdi. Ancak bakmaya devam ettiği sürece kaçamadığı korkunç bir yargı vardı gözlerinde. Acıyarak, dehşetle, karanlığın kapayamadığı bir kalp kırıklığıyla bakıyordu ve bu duyguların daima onun bir parçası olmasından korktu. Amy aniden çok, çok korktu.

"Bilmiyordum aslında," dedi Keith. "Tam olarak değil."

Amy, onu sevemeyeceğini geçirdi içinden. Sevemezdi, sevmemeliydi. Asla ve asla sevemezdi.

Hiç sesini yükseltmeden devam etti: "Yanlış anladığımı umut ediyordum. Böyle şeyler düşündüğüm için ne kadar kötü, kıskanç, yaşlı bir adam olduğumu kanıtlamanı bekliyordum. Bunları düşündüğüm için beni utandırmanı bekliyordum. Ama şimdi... İşte, biliyorum. Her şey... net."

Bir süre düşüncelerinde, hesaplarında, aldatmanın hesabında kaybolmuş gibiydi. Sonra yavaşça ve belirsizce... "Sonra sen bana söyleyince, sanki... sanki..."

Tekrar yola döndü.

"Sanki bir tüfeğin ateşlendiğini duymak gibi."

Amy ona sarılmak istedi. Fakat böyle bir şey yapmadı, yapmazdı.

"Belki de bir şey yapmalıydım, bir şey söylemeliydim," diye devam etti Keith. "Ama söylenecek ne vardı ki? Aşağı yukarı aynı yaştalar, bense yaşlı, şişman bir aptalım. Benim..."

Duraksadı. Gözlerinde yaş mı vardı? Amy onun ağlamayacağını biliyordu. Amy'den daha cesurdu o. Ve daha iyi. Fakat Amy erdem sahibi olmayı değil Dorrigo'yu istiyordu.

"Şüphelerim vardı. Evet," dedi Keith. Sesinin tonu, kucağındaki Miss Beatrice'le konuşur gibiydi. "Eh, yaşlı adam, öyleyse o geldiğinde pek ortalıkta gözükme, dedim ben de kendime. Birlikte olabilirler ama sonra saman alevi gibi söner, o da sana geri döner. Ama ilk hatam bu değildi elbette."

Yanlarından bir ordu kamyonu geçti ve Cabriolet'nin içini kısa bir an aydınlattı. Ancak gölgeli, ciddi ve o Adelaide sokağının uzaklarına bakan yüzü ona hiçbir şey anlatmıyordu.

"O bebeği doğurmana izin vermeliydim," dedi.

Vites küçülttü ve arabanın tabanı Amy'nin ayakları altında titredi. Titremeler ona DORRY! DORRY! DORRY! diye bağırıyor gibi geliyordu.

"Sanırım..." diye devam etti Keith. "Bazı düşüncelerim vardı. Sen, ben..." Dili dolaşıyordu. Her kelime bir evrendi, sonsuz ve bilinmez. "Biz," diye devam etti.

Amy ona karşı derin bir duygu hissetti. Ancak her ne kadar hisleri çok güçlü olsa da hissettiği aşk değildi.

"Hiçbir şey olduğu yok Keith."

"Hayır, hayır," dedi. "Elbette. Elbette yok."

"Ne yapmamı istiyorsun?" diye sordu Amy.

"Yapmak mı? Yapmak mı? Ne yapılabilir ki? Büyü bozuldu."

"Hiçbir şey olmadı," diye ikinci kez yalan söyledi.

"Biz," dedi Keith ona dönerek. "Biz?" diye sordu. Ama emin değildi, kaybolup giden Fransa kadar yenikti. "*Biz* olabiliriz. Bir şey olabiliriz, değil mi?" dedi Keith.

"Evet," dedi Amy.

"Olabilirdik. Fakat olamayız. Değil mi Amy? Ben bebeği öldürdüm ve bu da bizi öldürdü."

26

Pazartesi sabahı Dorrigo Evans, Adelaide Tepeleri'ne gidecek bir birliğe liderlik edecekken alay karargâhı, ailesinden gelen acil bir telefona bakması için onu çağırdı. Ofis büyük, saçaklı demirden bir nissen barakasıydı ve ofis çalışanları fırınlar ve çömlekçiler dışında kimsenin bilmediği sıcaklıklarda çalışıyordu. Cehennem gibi sıcak hava, binanın hardal rengine boyanmış tek katlı fiber levhalarla içinde çalışılamayacak odalara bölünmesiyle daha da boğucu bir hal almıştı. Sıkıntıdan herkes daha çok sigara içiyordu. İçerideki havanın boğuculuğu ancak kokusuyla yarışabiliyordu; sigara dumanı, ter ve bayat, amonyumlu, tek bir yere tıkıştırılmış hayvanların kokusu. Ve herkes durmadan öksürüyordu.

Dorrigo'nun telefonu nöbetçi subayın masasının önündeki duvara monte edilmişti, herhangi bir bahaneyle dışarı çıkmak isteyen herkesin yolunun üzerindeydi. Hiç durmadan daktilo tuşlarına vurulmasının yarattığı kakafoni, şaryoların sesi, çalan telefonlar, bağıran ve öksüren adamlar, dayanılmaz sıcağı katlanılmaz sıcaklıkta esintilere çeviren elektrikli vantilatörlerin sesi bu mahremiyet eksikliğini dengeliyordu.

Dorrigo bakalit ahizeyi kaldırdı ve geldiğini belirtmek için öksürdü. Bir an hiç ses yoktu sonra asla başkasıyla karıştıramayacağı o sesin tek kelime söylediğini duydu.

"Biliyor."

Evrende, onu durduracak hiçbir şey olmadan düştüğünü hissetti. Çok aşağıda bir yerlerde kendi vücudu vardı, bir ahizeye bağlıydı, ahize de bir kabloya. O kablo da diğerlerinin arasından geçip King of Cornwall'da bulunan Amy Mulvaney'ye kadar gidiyordu. Vücudunun diğer adamlara sırtını döndüğünü gördü. Tekrar öksürdü, bu sefer yanlışlıkla.

"Ne?" diye sordu Dorrigo. Eliyle ahizeye siper oldu, hem Amy'yi daha iyi duyabilmek hem de başkalarının duyabilmesini engellemek için.

"Bizi biliyor," dedi Amy.

Dorrigo ıslak yakası ile boynu arasında bir parmağını gezdirdi. Sıcaklık dayanılmazdı. Yeterince hava alabilmek için derin derin nefes alıyordu.

"Nasıl?"

"Bilmiyorum," dedi Amy. "Nasıl oldu, ne oldu bilmiyorum ama Keith biliyor."

Dorrigo, Amy'nin Keith'i terk edeceğini veya belki de Keith'in onu kovduğunu söyleyeceğini anlamıştı. Ne olursa olsun, o ve Amy birlikte yeni bir hayata başlayacaklardı. Tüm bunları anladı, evet diyeceğini de biliyordu. Evet, Ella Lansbury'yle ilişkisini noktalayacaktı ve evet, Amy'yle gerçek bir çift olabilmek için işlerini ayarlamaya hemen başlayacaktı. Tüm bunlar ona kaçınılmaz, olması gerektiği gibi geliyordu.

"Amy," diye fısıldadı Dorrigo.

"Geri dön ona," dedi Amy.

"Ne?"

"Ella'ya."

Dorrigo tekrar fırın gibi ofise geri döndüğünü hissetti. Onunla burası hariç başka bir yerde konuşmak istiyordu; tozlu bir kitapçıda, plajda, artık kendilerine ait olduğunu düşündüğü Fransız balkonlu, rüzgâr alan ve hafifçe paslanmış dökme demirden balkonu olan köşedeki odada.

"Ella'ya geri dön," dedi Amy.

Arkasındaki nöbetçi subay ne dediğini anlayamasın diye kelimelerini bölerek, elinden geldiğince duygusuzca cevap verdi.

"Ne. Demek. Geri dön?"

"Ona dön, ona dön demek işte. Bunu yapmalısın Dorry."

Amy bunu istemiyor, diye düşündü. Bunu isteyemez. O zaman neden böyle söylüyordu? Hiçbir fikri yoktu. Yüzü kızarmıştı. Bedeni bu üniforma için çok sıcak ve genişti. Öfkeliydi. Çok şey söylemek istiyordu ama hiçbirini söyleyemezdi. Hardal rengi fiber duvarların üstüne geldiğini hissediyordu, hâkî renginin, disiplinin, kuralların ve otoritenin ağırlığı etrafındaydı. Boğulacak gibi oldu.

"Ella'ya git," dedi Amy sertçe.

Bedeni fırın gibi olan nissen kulübesinden fırlayıp çıkmak istiyordu, kaçmak...

"Amy," dedi.

"Git."

"Ben..."

"Ben ne?"

"Ben düşündüm ki..."

"Ne düşündün?"

Her şey tersine dönmüştü. Onu ne kadar çok isterse Amy de onu o kadar çok itiyordu. Sonra Amy, Keith'in geldiğini duyduğunu, üzgün olduğunu, gitmesi gerektiğini söyledi. Ve Dorrigo'nun mutlu olacağını.

Her ne kadar mutlu olmasa da Dorrigo Evans hiç beklenmedik, büyük bir mutluluk hissetti. Az sonra alay karargâhının fırınının dışına çıkacak ve sonrasında da Amy Mulvaney'nin hayatına getirdiği felç gibi, o boğucu karmaşadan kurtulmuş olacaktı; bundan sonra hayatını Ella Lansbury'yle birlikte basit ve dürüst bir şekilde yaşayabilecekti. Özgür olacağını anladı, yalanlar ve aldatmacalarla dolu bir girdapta yüzmek zorunda kalmayacaktı, tüm kalbiyle kendini Ella Lansbury'yle aşkı bulma işine adayabilirdi. Bu yüzden, sonrasında neden o sırada sarfettiği kelimeleri söylediğini hiç anlamadı ama her kelimesinin doğru olduğunu biliyordu. Bir cümleyle özgürlüğünden ve bununla birlikte aşkı bulma umudundan vazgeçmişti.

"Geri döneceğim," dedi Dorrigo Evans. "Tüm bunlar bitince. Senin için Amy. Ve evleneceğiz."

Sonu sefalete, hatta lanetlenmeye varan bir yol olduğunun farkındaydı bunun. Bir an önce hiç aklında bile olmayan şey şimdi kaçınılmaz gibiydi ve sanki en başından beri bunun başka bir yolu yoktu... Uçuşan toz zerreleriyle dolu kitapçıda buluşmaları, boyası dökülen yatak odası ve okyanus melteminde uçuşan perdeler, tütsü odası kadar sıcak bir teneke kulübe. Bakalit ahize terden öyle ıslanmıştı ki kulağından kaydı, birkaç saniye öncesinde Amy'nin telefonu kapattığını ve muhtemelen söylediği hiçbir sözcüğü duymadığını anlamıştı.

Onu görmesi gerekiyordu, tek düşünebildiği buydu. Onu görmeliydi. Elinde kalan iki geceden birinde bir şekilde karargâhtan kaçması ve konuşabilmeleri için bir buluşma ayarlaması gerekiyordu.

"Gönderiliyorsun Evans," dedi arkasından bir ses. Önüne dönünce elinde bir çizelge tahtasıyla 2/7'nin kurmay subaylarından birini gördü.

Dorrigo'nun aklı Warradale'den nasıl izinsiz çıkabileceği, nereden bir araba bulabileceği, Amy'yle gizlice nerede buluşabileceklerini düşünmekten karmakarışıktı.

"2/7. Hasta ve Yaralı Ayırma İstasyonu bu gece trenle Sydney'ye intikal edecek. Vardığınızda hangi gemiye bineceğiniz size bildirilecek. Son varış noktanız size lanet olası Pasifik'in ortasında bildirilecek.

Tüm planlarınızı iptal etmeniz ve saat 17.00'de intikale hazırlanmanız emredildi."

Dorrigo'nun zihni allak bullak olmuştu. Ona söylenenlerin ne anlama geldiğini yavaşça kavramaya başlıyordu.

"Fakat çarşamba gideceğimizi sanıyordum?"

Kurmay subay omuzlarını silkti.

"Bana soracak olursan gidiyor olmak rahatlatıcı," dedi. "Beş saatin var." Bileğini kaldırıp saatine baktı. "Veya daha az," dedi.

Ve Dorrigo bir daha asla Amy'yi göremeyebileceğini anladı. Bununla birlikte, başka hiç kimsenin kalbinin en derinliklerinde ne taşıdığını bilmeden çalışacağını, görevini yapacağını, uyuyup kalkacağını, yaşayacağını ve şimdi savaş onu nereye götürürse oraya gideceğini anladı.

27

Geceleri sıcaklık aman vermiyordu. Fakat iki yıl öncesinin yazı gibi değildi. Savaş devam ediyordu, plajdaki ailelerin çoğunda baba yoktu, artık barda takım elbiseliler veya atletliler yerine daha çok üniformalılar vardı. Bugüne gelene kadar King of Cornwall'ın barının önünde veya arkasında, bilinmeyen yerlerden bahsediyorlardı; El Alameyn, Stalingrad, Guadalcanal. Sıcaklık dalgasının on birinci günüydü ve King of Cornwall'ın barı savaş öncesi bir kupa günü kadar doluydu. Karısını şömine demiriyle öldüren bir adam suçu sıcağa atıyordu ve akşamüzeri plajda gezintiye çıkan Amy ayağını kırık bir bira şişesiyle kestikten sonra erkenden eve dönmüştü. Ayağını banyoda yıkadı, bandajladı ve salon olarak kullandıkları oteldeki odalarına girdiğinde Keith Mulvaney'nin radyoyu kapattığını gördü.

"Bu akşamki güzel bir bölümdü," dedi parazit sesi yavaşça kısılırken. "Sen severdin."

Doğrusu, bir zamanlar severdi ama artık kocasının ev alışkanlıklarına katlanamıyordu, hele ki buna, en sevdiği haftalık radyo dizisini sessizce dinlemesine (çıkan tek ses kibriti çakması, piposunu çekmesi ve köpeğin yalanmalarıydı) hiç katlanamıyordu ve elinden geldiğince kaçıyordu bundan. Radyo dizisinden, piposundan, yaşlı adamlara özgü hareketlerinden nefret ediyordu; onunla paylaşmak zorunda olduğu boğucu, içine çekemediği, iğrenç, içinde her gün boğulduğu havadan nefret ediyordu.

Keith bir koltuğa oturunca Miss Beatrice kucağına zıpladı, o piposunu doldururken yalanıp hızla nefes alıyordu. Plajın deniz kokulu havasından sonra, pencereler açık olmasına rağmen odanın havası boğucu geliyordu. Amy oturdu. Ayağı acıyordu. Akşamüzeri meltemi odanın içine doldu fakat koltuk örtüsüne sinen biryantin kokusunu, koltuklardaki bayat pipo tütünü kokusunu ve ne zaman burnuna dolsa dışarıya çıkıp bir daha dönmemek istemesine neden olan bayat köpek kokusunu daha da belirginleştirmeye yaradı.

Keith Mulvaney, "Bu akşamki meclis toplantısından sonra," dedi ve Amy başka bir sıkıcı belediye hikâyesinin geleceğinden korkarak kilimdeki köpek kıllarına baktı.

"Meclis kâtibi Ron," dedi Keith Mulvaney. "Ron'u hatırlıyor musun?"

"Hayır," dedi Amy.

"Tabii ki hatırlıyorsun. Ron Jarvis. Ron Jarvis'i biliyorsun."

"Hayır."

"Ron Jarvis, orada burada Cava'daki askerlerimizin çok kötü durumda olduğunu duyduğunu söyledi."

Amy başını kaldırdı. Keith'in sabit ve anlamsız gülümsemesi hiçbir şey belli etmiyordu; hülyalı, yarı deli bir hali olduğunu hissetti Amy. Yine de o anda Amy'nin tahmin ettiğinden çok daha ötesini görebilen bir adam olduğunu anladı.

"Ron Jarvis'i hiç duymadım," dedi Amy ama şimdi minyon tipli whippet cinsi köpekleri andıran bir yüzü hayal meyal hatırlayabiliyordu. Keith kötü haberleri alıştıra alıştıra mı söylemeye çalışıyordu?

Piposunu yaktı, tütün kömür gibi yanana dek içine çekti ve sonrasında yüzündeki gülümseme hiç değişmeden koltuğunda öne eğildi. Kucağında sıkışan Miss Beatrice, Keith'in göbeği altında ezilmekten kurtulurken bir çığlık attı.

"Ona sordum," dedi Keith Mulvaney. "Hatta daha da fazlası. Ron'a, Dorrigo Evans adında bir yeğenim olduğunu söyledim. Onun veya onun birliği hakkında bir şeyler öğrenebilir misin, diye sordum. Detaylarını verdim. Neyse işte, dün geldi. Mesele şu ki Amy, haberler pek iyi değil."

Amy yüzünü ekşiterek ayağa kalktı ve sürgülü pencereye doğru yürüdü.

"Hayır, hiç de iyi değil. Aslında ümitsiz. Bu yüzden gizli... Çok gizli."

Amy pencerenin yanında ayakta durdu ve dışarıdaki hava içeriden birkaç derece daha düşük olsa da yine de acımasız bir şeydi. Kuruyan, çatırdayan kırılan şeylerin –çimen, odun, Tanrı bilir daha neler– rahatsız edici ufak seslerini duyabiliyordu. Yukarıdaki dökme demirin güneşte genleştikten sonra büzüldüğünü duyabiliyordu. Kesilmiş ayağının üzerine yüklenerek acının tüm vücuduna yayılmasını sağladı.

"Ümitsiz mi?" diye sordu Amy Mulvaney. "Ümitsiz olan nedir? Esir düştüler, bunu biliyoruz. Evet, Japonlar da canavar. Fakat onlar güvende."

"Almanya'daki Avustralyalı esirlerle mektuplaşabiliyorsun bile. Tatilde sayılırlar. Ancak Asya'daki savaş esirleri, eh, çok da iyi durumda değiller. Hiçbir haber yok, güvenilir bir kaynak yok. Singapur'un teslim olmasından sonra onlardan sağlam bir haber alınamadı. Dokuz aydır Dorrigo'nun birliğinden haber yok. Orada binlerce savaş esirinin telef olduğunu düşünüyorlar."

"Belki. Ancak Dorrigo'nun öldüğüne dair hiçbir kanıt yok."

"Demişler ki..."

"Kim demiş? Kim Keith?"

"Ben... İstihbarat herhalde, sanırım. Yani..."

"Kim, ne söyledi Keith?"

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

"Bilemiyorum. Ancak Ron... o bazı insanları tanıyor."

"Bazı insanlar..."

"Nüfuzlu insanlar. Savunma Bakanlığı'ndan."

Keith Mulvaney duraksadı; maske gibi taktığı gülümsemesi başka bir şeyi işaret ediyordu. Acıma? Belirsizlik? Öfke? Sonra yatıştırılamaz bir kuvvetle devam etti.

"Pek azının hayatta kalabileceğini söylüyorlar."

Amy onun genellikle olduğu gibi bir soru sorup hemen cevaplamadığını fark etti. Bir tartışmayı kazanmaya çalışmıyordu. Amy'ye bir şey anlatmaya çalışıyordu. Sanki zaten kazanmıştı.

"Bize yazdı," dedi Amy. Sakin kalmaya çalışsa da sesinin tiz çıktığını duyabiliyordu.

"O kart mı?"

"Evet o kart. Hem kardeşi Tom, Tazmanya'daki ailesinin de bizden sonra bir kart aldığını yazmıştı sana."

Amy'nin sesi titrek çıkıyor, kendisine bile ikna edici gelmiyordu.

"Amy, bize gönderdiği kart Mayıs 1942 tarihliydi ve elimize kasımda geçti. Bu üç ay önceydi. Neredeyse bir yıldır ondan hiçbir haber alamadık. Tek bir kelime bile..."

"Evet," dedi Amy Mulvaney. Ayağının üzerine daha da yüklenmesine rağmen artık canı o kadar acımıyordu. Alışkanlık ve şartlar, evliliğin güvenliği ve güvencesi artık onun için yeterli değildi. Keith'i terk edecekti. Ancak bu acı düşünce aklına geldikten hemen sonra kafası karıştı. Nasıl? Nereye gidecekti? Nasıl geçinecekti?

"Ailesinin aralıkta aldığı kart da nisan tarihliydi."

"Evet Keith," dedi Amy Mulvaney. "Evet, evet, evet."

Bedeni savrulup yuvarlanıyor, o da dengesini sağlayabilmek için kelimelere uzanıyordu. Esir alındığını duyduklarından beri Dorrigo'ya yüzün üzerinde mektup yazdığını söylememişti. Kesinlikle arasından birisi ona ulaşmıştır, diye düşünüyordu.

"Ron Jarvis başka kaynaklardan da raporlar geldiğini söyledi. Haberler iyi değil. Esirlerin bir deri bir kemik kaldığını ve açlıktan öldüğünü söylüyorlar."

"Gazetelerde böyle haberler yoktu."

"Vardı. Zulümler. Katliamlar."

"Bu propaganda Keith," dedi Amy Mulvaney. "Onlardan nefret etmemiz için."

Tüm ağırlığını kesik ayağının üzerine verse de artık ancak sızlıyordu.

"Eğer propagandaysa çok kötü bir propaganda."

"Ama başka bir şey yok. Teyidi yok."

"Savaştayız Amy. Hiç haber olmaması kötü haberdir. Avustralya Ordusu'nun beşte biri kayıp ve çok azı güvenilir bir şekilde takip edilebiliyor."

"Bu onun öldüğü anlamına gelmez Keith. Sanki onun ölmesini istiyorsun. O ölmedi. Biliyorum. Biliyorum."

Denizden gelen meltemin durduğunu fark etti. Dünya bile nefes almakta güçlük çekiyordu. Dışarıda kuru bir dalın kırıldığını duyduğunu sandı. Keith öksürdü. Lafını bitirmemişti.

"Ron Jarvis benim için bazı soruşturmalar yaptı," dedi dudaklarını bir mendille silerek. "Kaçabilen bir savaş esiri varmış. Henüz ailelere söylemiyorlar. Ulusal moral açısından sanırım. Galiba başka kaynaklardan da teyit edilmesini bekliyorlar. Kızılhaç falan."

"Ailelere ne söyleyeceklermiş Keith?"

"Senin öğrenmek isteyeceğini biliyordum Amy. Ailesine söyleyemiyorum ama... zaten ne olursa olsun bana düşmez. Bana güvenilerek söylenen bir şeyi açık etmiş olurum. Ulusal güvenlikten bahsetmiyorum bile. Bu sadece bizim aramızda."

"Söyleyecek bir şey yok Keith. Ne saçmalıyorsun?"

"Kaçan esir, Dorrigo Evans'ın kamplardan birinde öldüğünü teyit etmiş."

Amy'nin düşünceleri uzaklardaydı ve garipti. Keith'in onu sevdiğini fark etti, uzun zamandır düşünmediği bir şeydi bu.

"Amy, inan bana, Dorrigo öldü. Altı ay önce öldü."

Keith Mulvaney'nin kelimeleri, çocuksu sesi, koridordaki siyah beyaz fayansların üzerine döküldü.

"Öğrenmek isteyeceğini biliyordum," dedi Keith.

Sözleri boş koridorda yankılanarak Amy'yi aradı. Ancak o odadan çıkmıştı.

Keith Mulvaney, yemek yiyebilmek için bir şeyi öldürmüş bir adam gibi hissetti kendini. Başka bir şey söylemek istemişti, az önce söylediği korkunç yalanı haklı çıkarabilecek kadar doğru bir şey. Ona, seni seviyorum demek istemişti. Bunun yerine Miss Beatrice'e ıslık çaldı, onu kucağına oturttu.

"Bu yeterli olacaktır," dedi Keith Mulvaney köpeğine, kulağının arkasını severken. "Evet, bu onun için yeterli olacaktır."

Yalan söylemediğini bilerek kendini rahatlattı. Ölümün henüz teyit edilmediği doğruydu ama Ron Jarvis kesin konuşmuştu, savaş esirinin otoritelere bildirdiği isimler arasında Binbaşı D. Evans da vardı. Keith birlikte mutlu olabileceklerini düşünüyordu. Yalnızca zaman ve emek meselesiydi.

"Kesinlikle," dedi Miss Beatrice'e. "Kesinlikle."

O akşamın ilerleyen saatlerinde Amy'yi yalnız başına yemek salonunun mutfağını temizlerken buldu. Odanın daimi kokusu sanki daha da güçlenmişti ancak ıslak krem rengi fayanslar ve çelik, elektrik ışığında parlıyordu. Duygusuzdu Amy, Keith kapıdan izlerken yeniden ovmaya başladı ve daha çok işinin olduğunu söyledi.

Ancak Keith ayrıldıktan sonra kullandığı bezi yere bıraktı ve çöktü. Bir çocuk gibi yere çömeldi. Fayanslı zeminde ayağını yere vurdu. Ama hiçbir şey hissetmedi. İnanılacak herhangi bir güç varsa ona dua etmek istedi. Fakat onun öldüğünü, dünyanın mucizelere izin vermediğini, insanların öldüğünü ve onların ölmelerini engelleyemeyeceğini biliyordu; insanların birbirlerini terk ettiğini, yine de birbirlerini sevdiğini, ama buna rağmen ölmelerini engelleyemediğini...

Keith Mulvaney salonlarındaki rustik koltuğunda oturup yatmadan önce içmek için piposunu hazırladı. Başı koltuk örtüsüne dayalı yaslanmışken, sol şakağından bir ter damlasının indiğini hissetti. Dört katlı taş binayı ve kirişleri, dumanı tüten bir kor yığınına çeviren patlamayı ve sonraki yangını hiç duymadı.

Bir çiy dünyası
Her çiy damlası içinde
Bir mücadele dünyası.

İssa

@ayisigikitap

1

Bir damla damladı.

"Ufak," diye fısıldadı Kara Gardiner.

A şeklinde çerçeveli, bambu payandalı ve açık duvarlı sığınağın kanvas çatısını kırbaçlayan muson yağmurunun gürültüsü, Kara Gardiner'ın kendisini bile zor işitmesine sebep oluyordu. Yağmurun gürültüsü bu tür geceleri daha da ıssızlaştırıyordu, sadece hayatta kalmaya çalıştığı ama en azından yanında birilerinin olduğu gecelerden daha kötüydü. Yağmur ormanı gürültüyle titriyordu, yağmur onu dövdükçe köpüren çamurun davul sesi, görünmeyen su yollarının garip tokatları ve yumrukları, hepsi kasvetliydi.

Başka bir damla damladı.

"Hadi be dostum," diye tısladı Kara Gardiner. "Yana kay."

Kara Gardiner, yolda kalmış bir Japon kamyonunu getirmeye yardım ettikten sonra çadırına döneli ne kadar olmuştu hatırlamıyordu; pireli iki bambu platformunun üzerinde yirmi savaş esirinin yattığı yerde kendi yerini aramıştı. Ancak sağında yatan esir, Ufak Middleton platformda yana kaymış ve onun yerinin neredeyse tamamını kaplamıştı. Kara, su damlalarının direkt yüzüne geldiği bambu bir direğin altında Ufak'a sokulup yanına uzanmıştı. Adam resmen üzerine düşmüş tuğla bir duvar gibiydi. Yine de, diye düşündü Kara, kırk kilo gelse şanslıdır. Artık Ufak, mantarla kaplandığı için Kara ona dokunmaktan nefret ediyordu. Bu yüzden tekrar tısladı...

"Siktir!"

Ufak Middleton'ın hiçbir şey duymadığı açıktı. Kara Gardiner saate bakmak için bileğini yüzüne yaklaştırdı. Görecek hiçbir şey yoktu; fosforlu saatini birkaç ay önce bir kutu Portekiz sardalyasıyla değiş tokuş etmişti. Kolunu indirdi. İşin iyi tarafı, dedi Kara Gardiner kendi kendine, hava hâlâ karanlık. Islak ve yorgundu ama birkaç saat daha dinlenebilirdi. Ne kadar küçük olursa olsun Kara her zaman işin iyi tarafına bakardı ve sonuç olarak o iyi tarafı da genellikle bulurdu. Şu anda uyanık olsa da işin iyi tarafı kalkıp demiryolunda çalışmak zorunda olmayacak ve daha fazla uyuyabilecekti. Ufak'ı hareket ettirebilse uykunun tadını çıkaracaktı. Mantarı önemsemeden yanında yatan bedeni ittirdi.

"Yana kay, seni şişko."

Bir süre sonra Kara vazgeçti ve sırtını Ufak'a dönüp yan yattı, başını da bedenine sokuşturup damlanın menzilinden çıktı. Aptalca olduğunu bilse de sırtının mantar kapma riskinin ön tarafından daha az olduğunu düşündü. Kendi karanlığında kıvrılmış, kimsenin öğrenemeyeceğinden emin olarak başının üzerindeki sırt çantasına uzandı ve platformdan göğsünün üzerine indirdi. Karanlıkta hantalca arandıktan sonra çantadan iki küçük mucize çıkardı: haşlanmış bir ördek yumurtası ve konserve süt.

Süt mü yumurta mı, diye düşündü. Hangisi?

Sonunda sütün (bunu Japon kamyonundan çalmıştı) bozulmadan süresiz bir vakit boyunca saklanabileceğini, bu yüzden birkaç gün sonra da içilebileceğini düşündü. Tavşan Hendricks ona ördek yumurtasını, Kara'nın kamptan geçip Burma'daki cephelere giden bir Japon subayının çantasından çaldığı fırça karşılığında vermişti. Hırsızlıktaki becerisi hız ve gizliliğe bağlıydı: Bir soruşturma gerektirmeyecek kadar az çalardı, ancak yürümesine yardım edecek kadar.

Kampın Japon komutanı, kendisinin ve birkaç yakın arkadaşının kartpostal resmini yapması için Tavşan Hendricks'e iki ördek yumurtası vermişti. Muhtemelen Japonya'daki ailelerine ve sevdiklerine göndereceklerdi. Her ne kadar Japonlar arada sırada Tavşan'ın bu yeteneğinden faydalansalar da kamptaki günlük hayatı (iğrenç

işleri, dayakları, işkenceleri) resmettiği eskizleri ve suluboyaları görseler kesinlikle onu öldürürlerdi ve bu yüzden Tavşan Hendricks onları dikkatlice saklıyordu. Fakat işi bitmişti... Bir önceki akşam, Hat'taki vardiyaları bittiğinde, Tavşan'ın karnına korkunç bir kramp girmiş ve hemen tuvalete gitmesi gerekmişti. Daha ayağa kalkamadan, yanındaki Chum Fahey ona bakıp kalmıştı. Tavşan Hendricks arkasını döndü. Bağırsaklarının, kaderini pirinç suyu renkli bir bok birikintisiyle yazdığını gördü. Dokuz gün önce kolera salgını çıktığından beri savaş esirleri bunu görmekten, Japonlardan daha çok korkuyordu.

Chum Fahey ve başka iki kişi Kara'nın, Tavşan'ı kabaca yapılmış bir sedyeyle Dolly üzerinden (Hat ile kamplarını birleştiren beş buçuk kilometrelik bir yağmur ormanı yolu) götürmesine yardım ettiler. Tavşan şiddetli bir biçimde kusup takma dişlerini karanlıkta kaybetmişti. Tabii takma dişleri aramaları, bu ıstırap verecek kadar yavaş yolculuğu hızlandırmamıştı. Güçlükle, yağmur ormanında gece vakti yol aldılar. Tek rehberleri çamurlu tekerlek izleri ve önlerindeki savaş esirlerinin uzaktan gelen iniltileriydi. Sonunda geceyarısından biraz önce çamur ve sulu kusmukla kaplı bir halde kampa geldiler. Tavşan Hendricks suluboya takımı, eskiz defteri ve gizli çizimleriyle birlikte, gittikçe daha çok kişinin gönderildiği ve sadece birkaç kişinin döndüğü kolera kampında kaybolmuştu. Ondan geriye tek kalan, Kara Gardiner'ın kabuğunu sadece üç parça halinde soyduğu bu kararmış ördek yumurtasıydı.

Yağmur tekrar koca bir patlamayla yağdı ve bu hareket taze, nemli bir esintinin kışla olarak kullandıkları acınası sığınakta bir an esmesini ve böylece iki bambu platformun her yerinde uyuyan adamların oluşturduğu bok ve çürüme kokularını uzaklaştırmasını sağladı. Kara, esintiyi bir umut göstergesi olarak hissetti ve bunun da iyi bir şey olduğunu kendine söylemeye çalıştı. Ancak yağmur tekrar yüzüne vurmaya başladı ve dönmeye çalıştığında Ufak hâlâ oradaydı. Onu tekrar ittiğinde Ufak yerinden oynamadı, horluyordu ve dünyaya kayıtsızdı.

"Azcık kenara kayamaz mısın be Ufak?"

"Çenenin yayını sikeyim Kara," diye bağırdı platformun aşağısından biri.

Kara'nın Ufak'la yapabileceği hiçbir şey yoktu. O da iğrenç kokuyordu. Yağmur tüm gücüyle yağıyordu, ateşli başı ve etraftaki gürültüyle birlikte neyin kafasının içinde, neyin dışında olduğunu kestirmek bazen zorlaşıyordu. Ufak'la ilk tanıştığı zamanı düşünüyordu, boğa gibi bir adamdı, gerinerek, esneyerek, böbürlenerek çıplak, muhteşem vücudunu sergilemişti. Chum Fahey, pazar sabahı öten bir horoz gibi demişti onun için.

Onlara verilen birkaç lokma yemeğe rağmen Ufak'ın kilo kaybı sanki vücudunun muhteşemliğini vurguluyordu. Fiziğini yok edeceğine bilemişti. Ufak'ın vücudu her şeyden zaferle çıkmıştı: sıtma, dizanteri, pellegra ve beriberi. Diğerlerini yere seren ve öldüren hastalıklardan hiçbiri onu etkilemiyordu, sanki muhteşemliği kendi başına bir tür bağışıklık sebebiydi. Bir şekilde kamplar onu küçültmemiş, Japonlar belini bükememişti.

Ufak'ın işi kayalara çekiç ve çelik bir çubukla yeterli derinlikte delikler açmaktı. Yeterince delik olduğunda Japon mühendis bunları patlayıcılarla doldurur ve o bölümü patlatırdı. Kara, Ufak'ın yancısıydı, çelik çubuğu tutuyor, her vuruştan sonra çeyrek tur çeviriyor, delmesine yardım ediyordu. Ufak diğer hiçbir esirde olmayan bir enerjiyle çalışıyor ve herkesten önce çalışma kotasını bitirmekle övünüyordu. Japonlara karşı kazandığı zafer buydu.

"Şu küçük sarı piçlere beyaz adamın ne olduğunu gösterin," derdi.

Japonların, sonrasında herkesin onun gibi çalışmasını emrettiğini fark etmiyor gibiydi.

"Siktiğimin Tarzan'ı hepimizin sonu olacak," dedi Koyunkafa Morton.

Eğer Ufak çalışırken yeni bir rekor kırarsa (ki genellikle bunun için çabalıyor gibiydi) Japon mühendisler bunu yeni günlük kota yapardı ve ondan daha güçsüz olanlar da bunu yerine getirmeye çalışırken cefasını çekerdi.

"Hay sikeyim, söyle şuna," dedi Koyunkafa Morton, Kara'ya.

"Ne diyeyim?"

"Yet-ter. Yet-ter!"

"Ter mi, yeter mi?"

"Siktir git."

"Dostum," dedi daha sonra Kara, Ufak'a. "Biraz yavaşlasan iyi olur."

Ufak gülümsedi.

"Biraz sadece. Herkes senin gibi çalışamıyor."

Ufak, kilise müdavimi dindar bir Hıristiyandı. Ürkütücü bir gülümsemeyle, "Tanrı bize bu vücudu çalışmamız ve neşe içinde olmamız için verdi," dedi.

"İşte o adiden şu zamanlarda pek ses çıkmıyor. Ancak sen yavaşlamazsan yakında hepimiz gidip onu göreceğiz. Yoksa herkesin ölümü senin yüzünden olacak Ufak."

"Tanrı bizi düzlüğe çıkaracaktır. Ben öyle görüyorum."

Kaslı, Hıristiyan Ufak, yüz metre yarışçısının bitiş çizgisindeki hali gibi durdu. Elleri belinde, biraz gevşemiş, vücudu sükûnet ve yorgunluk arasında, gerili, kusursuz... İnce, delirtici tebessümüyle Kara Gardiner'a bakıyordu.

Yavaş yavaş Kara, Ufak'tan nefret etmeye başladı. Japon mühendislerin garip metrik ölçümlerle istediği her yeni kotayı (ilk önce günde bir metre, sonra iki, sonra üç) Japonların izin verdiğinden daha kısa sürede bitiriyordu. Sonra diğer herkes, hasta, aç, ölmek üzere olan herkes o deli herifin çalıştığı kadar çalışmak zorunda kalıyordu. Diğer herkes yavaşlamaya çabalıyor, daha az çalışıyor, zaten az olan enerjilerini hayatta kalmak için saklıyordu. Gergin karnı, kabarık göğsü, esneyen kollarıyla Ufak hariç herkes. Bir zamanlar çalıştığı kırkma ağılları gibi bakıyordu buna, sanki her şey aptal bir yarıştan baretti ve akşam oldu mu koyun kırpma ustası olacaktı. Fakat onun cibri sadece Japonlara yarıyor, diğer herkesi öldürüyordu.

Sonra Hızlan başladı. Artık Japonlar onları daha fazla döverek, daha az yemek vererek, daha güç koşullarda daha uzun süre çalıştırıyordu. Savaş esirleri Japon çizelgesinin gerisine düştükçe tempo

daha da arttı. Bir gece, tam da esirler bambu platformlarının üzerine bitkin halde düşüp uyumaya hazırlanırlarken Hat'a dönmeleri emri geldi. Böylece gece vardiyaları başladı.

Kesme dedikleri, altı metre genişliğinde, yedi metre derinliğinde ve yarım kilometre uzunluğunda, kaya üzerinde bir yarıktı. Bambu ateşleri ve bambu içine konulmuş paçavralar ve gazyağıyla yapılmış ilkel meşalelerle aydınlatılmış yerde, çıplak, kirli köleler artık dans eden alevler ve uçuşan gölgelerden oluşan garip, cehennem benzeri bir dünyada çalışıyordu. Çekiçle çalışanlar için her zamankinden daha fazla konsantrasyon gerekliydi çünkü çelik çubuk, çekiç düştükçe karanlıkta kayboluyordu.

O ilk gece, Ufak ilk kez zorlandı. Sıtma geçiriyordu, vücudu titriyordu ve çekiçle olan hareketleri becerikli bir iniş kalkıştan ziyade acı veren bir irade savaşına dönüşmüştü. Ufak, çekicin kontrolünü kaybettiği için Kara Gardiner birçok kez yanından kaçmak zorunda kalmıştı. Bir saatten az bir zaman sonra, belki de birkaç saattir, sonrasında Kara tam olarak ne kadar sürdüğünü hatırlamıyordu, Ufak, çekici biraz kaldırdı ve yere düşürdü. Sonra sendeleyerek ileri geri yarım daire çizip yere düşerken Kara şaşkınlıkla izledi.

Kısa boylu, kaslı vücutlu ve alaca tenli bir muhafız geldi: Kertenkele. Bazıları Kertenkele'de vitiligo olduğu için deli olduğunu, diğerleri ise sadece deli olduğunu ve ne olursa olsun ondan uzak durulması gerektiğini söylüyordu. Birkaçı onun şeytanın ta kendisi olduğunu söylüyordu, açıklanamaz, kaçınılmaz, acımasız ve nadiren son bir işkence yaparmış gibi şaşırtıcı derecede iyi. Ancak Hat'ta, Tanrı'ya inanan artık pek kalmadığı için şeytana inanmak da zordu. Kertenkele sadece böyleydi, birçoğunun öyle olmamasını istemesine rağmen.

Kertenkele bir an onlara baktı ve sonra yavaşça başka yere döndü, düşünüyordu sanki, sonra yine aynı yavaşlıkla geri döndü. Bu garip, yapmacık hareketler kaçınılmaz bir şiddet patlamasının habercisiydi. Ufak'ı uzun ve ağır bir bambu sopasıyla birkaç dakika boyunca

ıdü ve sonrasında başına ve karnına gelişigüzel birkaç tekme attı. rtenkele'nin attığı dayaklara bakılacak olursa, Kara'ya göre bu o lar kötü değildi. Farklı olan Ufak Middleton'dı.

Bir zamanlar vücudu darbeleri ve tekmeleri neredeyse küstah biçimde kabul ederken, şimdi kayanın üzerinde paçavradan veya nandan yapılmış bir şey gibi yuvarlanıyordu. Bir çuval gibi darleri yedi. Ve dayağın sonunda Ufak beklenmedik bir şey yaptı; lamaya başlamıştı.

Kertenkele şaşkına dönmüştü. Kara'yla birlikte hayretle bakıırdu. Hat'ta kimse ağlamazdı, asla. Acı veya aşağılanma olamaz bu, ye düşündü Kara. Ümitsizlik ya da dehşet de değildi çünkü herkes ınlarla yaşamayı öğrenmişti.

Alevlerin gölgesi terli, yağlı, kirli bedeninde dans ederken Ufak ışını sallayarak ve sanki gölgeleri döverek uzaklaştırmaya çalışıp eceremeyerek göğsüne vurmaya ve kendini tırmalamaya başladı. ara'ya göre vücudunu suçluyor gibiydi çünkü güçlü vücudu daima azanmıştı, ufak zihnini ve küçük kalbini buraya dek taşımış ama mdi bu garip, cehennem gibi alev, gölge ve acı dolu yarı tünelde, ılim ve beklenmedik bir biçimde ona ihanet etmişti. Şimdi vücudu ocalayınca Ufak da kaybolmuştu.

"Ben!" diye bağırdı kendisini tırmalarken. "Ben! Ben!"

Ne demek istediğini kimse gerçekten bilmiyordu.

"Ben!" diye bağırmaya devam etti. "Ben! Ben!"

Kara, Ufak'a ayağa kalkması için yardım etti. Bir gözü Kertenkele'de, ekici aldı ve çelik çubuğu Ufak'a verdi. Ufak çömeldi, çubuğu çaıştıkları delikte tuttu. Yaşlı gözleri çubuğa sabitlenmişti ve Kara çeüci kaldırıp indirdi. Çekici tekrar kaldırdığında Ufak'tan çubuğu eyrek tur çevirmesini istemek zorunda kalmıştı. Çekiç kalkıp indi, Ufak kıpırdamıyordu, çelik çubuğu elinde tutuyordu ve Kara çelik ubuğu yine çeyrek tur çevirmesini istedi. Bir çocuktan yardım ister ibi nazikçe konuşuyordu onunla ve aynı tonda gece boyu devam tti: "Çevir, çevir dostum, çevir." Böylece çalışmaya devam ettiler,

sanki hiçbir şey olmamış gibi. "Çevir, çevir dostum," diyordu Kara Gardiner. "Çevir."

Fakat bir şeyler değişmişti.

Kara bunu biliyordu. Ufak'ın muhteşem vücudu sonraki birkaç haftada gözlerinin önünde eridi. Japonlar da bunu anladıkları için artık Ufak'ı düzenli bir biçimde ve daha zalimce dövüyorlardı. Ufak bunu da umursamıyor gibiydi. Bitler de bunu anlamıştı. Herkes bitliydi ama Kara bitlerin o günden sonra Ufak'a nasıl üşüşmeye başladığını fark etmişti. Ufak vücudunun onlarla kaplanmasını dert etmiyordu, yıkanmayı veya nereye sıçtığını da umursamıyordu. Sonrasında mantar geldi. Sanki bir adamın kendinden vazgeçtiği ve toprağa karışmış ölü bir adam gibi olduğu anı biliyorlardı. Ufak da biliyordu. İçinde, olacakları durdurabilecek hiçbir şey kalmadığının herkes farkındaydı.

Kara, Ufak'ın yanında kaldı, fakat içinde bir şeyler eskiden büyük olan bu adamdan tiksiniyordu; bir zamanlar gururlu bir adam şimdi durmadan sıçan bir iskeletti. Kara'nın içinde bir şeyler Ufak'ın kendini bıraktığını, bunun bir karakter eksikliği olduğunu düşünmeden edemiyordu. Bu düşüncenin kendisini iyi hissettirmek için var olduğunu, onun ölmeyip yaşamaya devam edeceğini düşünmesi, karar verme gücü olduğunu düşünmesi için aklına geldiğini biliyordu. Ancak kalbinde böyle bir gücü olmadığını biliyordu. Ufak'ın çürük nefesinden gerçeğin kokusunu alabiliyordu. O iğrenç koku her ne ise bulaşıcı olmasından korkuyordu ve kaçmak istiyordu. Ama ona yardım etmek zorundaydı. Kimse neden diye sormadı; herkes biliyordu. Onlar dosttu. Kara Gardiner, Ufak'tan tiksiniyordu, onun aptal olduğunu düşünüyordu ama hayatta kalması için her şeyi yapardı. Çünkü cesaret, hayatta kalmak, sevgi... Tüm bunlar tek bir adamın içinde yaşamazdı. Ya hepsinde yaşardı ya da ölürlerdi ve herkes de onlarla birlikte ölürdü; birini terk etmenin kendilerini terk etmek anlamına geleceğine inanmışlardı.

2

Yumurta, parmaklarının arasında nemli ve parlak bir biçimde hazır olduğunda Kara Gardiner onun zenginliğini, hafif hastalıklı, baştan çıkarıcı vaadini koklayabiliyordu. Tam dudaklarına götürüyordu ki durdu, düşündü ve iç geçirdi. Ufak'ın uyuyan bedenini sertçe olmasa da ısrarla salladı.

Sonunda Ufak uyanınca Kara yumurtayı onun burnuna tuttu ve susmasını işaret etti. Ufak inledi ve Kara kaşığıyla yumurtayı ikiye böldü. Ufak avuçlarını bir kâse gibi birleştirdi, sanki kutsanmış bir ekmek alıyordu, hiçbir kırıntı düşmemeliydi. Ufak'ın avuçlarına Kara, daha önceki bir yemekten artırdığı ufak bir kızarmış pirinç topunun yarısını da ekledi.

Kimsenin onları duyamayacağı veya göremeyeceği ıslak karanlıkta, kimsenin onlara nasıl olup da fazladan yemekleri olduğunu soramayacağı siyah yalnızlıkta gizlice yemeye başladılar. Kara yavaşça yiyor, her zerrenin tadını çıkarıyordu. Ağzı öyle çılgınca sulanmıştı ki gürültüyle şapırdanırken çıkardığı sesten korkuyordu. Fakat gecenin diğer ıslak seslerinde bu ses de kayboluyordu.

Parmaklarındaki siyah yağı yaladı. Yumurta ve pirinç topu midesine çürük bir yumru gibi oturdu ve boğazında ekşi, yağlı bir alev gibi kaldı. Ölmeyecekti. Ufak'ın onun yerinin çoğunu kaplamasını artık umursamıyordu. Dudaklarında pirinç tanelerini hissedebiliyor, muhteşem yağı ve zengin yumurta sarısını ağzında tadabiliyordu, zihni bulandı ve uykusu geldi. Boğuluyor muydu yoksa kerevit, elmalar, kayısılar, kızarmış kuzu buduyla dolu bir masada ya da yağmurun yanı başındaki ufak pencereyi dövdüğü, ayak ucunda bir ateş yanan, temiz battaniyeli bir yatakta mıydı emin değildi. Yemek yemişti, daha da yemek istiyordu, gittikçe batıyordu, masadaydı ve uyuyakalmıştı.

Uyandığında midesi yumruk gibiydi. Hâlâ karanlıktı. Ağzında sabun gibi bir tat vardı ve korkunç, inletici bir acı kurumuş karnını büküyordu. Çabalamaktan yarı inleyerek yarı nefes nefese doğruldu,

yattığı yerin dibine koyduğu içi su dolu gazyağı kutusunu aldı ve yalınayak Japonların benjo denmesinde ısrar ettiği kamp helasına doğru karanlıkta, çamurda ve yağmurda yürüdü.

Çadırlardan biraz uzaktaki benjo yirmi metre uzunluğunda, iki buçuk metre derinliğinde, adamların kaygan bambuların üzerine tehlikeli bir biçimde çömelip tuvaletlerini yaptıkları bir çukurdu. Aşağıdaki dışkı birikintisi kurtçuklarla kaynıyordu. "Lamington pastasının üzerindeki hindistan cevizi gibi," demişti Chum Fahey. Mide bulandırıcı bir dehşetti bu. Esirler en nefret ettikleri muhafızı öldürme yollarını yarıştırırken bir gün Kertenkele'yi benjoda boğalım diye şakalaşmışlardı. Onlar için bile daha korkunç bir ölümü düşünmek zordu.

Japonların gece boyu yanmasını emrettiği ateşler, hiç durmayan yağmur yüzünden çok önce sönmüştü. Dünya karanlıktı, muson bulutları yıldızların ve ayın ışığının çoğunu kapatıyordu, kalan ışığın çoğunu da orman kesiyordu. Kara Gardiner kısa ve garip bir şekilde sekerek yürümeye çalışıyor, boş eliyle midesini tutarak büyük veya ani bir harekette bağırsaklarının boşalmasını engellemeye çalışıyordu. İki büklüm halde bambu barınakların siyah cephelerini seçmeye çalışarak yolunu bulmaya uğraşıyordu. Barınakların içinden diğer savaş esirlerinin iniltileri, horultuları ve kesik kesik nefes alıp verişleri geliyordu. Bunların sebebi acı, üzüntü, hatıralar veya ölüm olabilirdi. Veya hepsi birden. Tüm yorgunluk, elem ve umut seslerini bastırıp çamura bulayan da bitmek tükenmek bilmeyen yağmurun acımasız vızıltısıydı.

Karnını ele geçiren acı yüzünden artık tamamen uyanan ve altına etmeden yürümeye çalışarak çokça çaba harcadığı için nefes nefese kalan Kara, yolun kaygan kenarından kayıp bileğe kadar gelen çamurun ortasına düştüğünde benjodan hâlâ uzaktaydı. Bir an panikledi. Aniden panikle daha sağlam bir zemine çıkma çabası bağırsaklarını coşturdu. Birden gerilimin kaybolduğunu hissetti ve rahatlatıcı bir aceleyle kampın ana yolunun ortasında altına yaptı.

Korkunç bir yorgunluk çöktü üzerine. Kıçı ateş gibi yanıyor, başı delice dönüyordu; çamurda ve bokunun içinde uzanıp sonsuza dek

uyumak istiyordu. Ancak bu hisse karşı mücadele etti çünkü midesi yine gerilmişti ve tekrar berbat kokulu bir bulamacın patlayarak dışarı çıktığını hissetti. Artık yorgunluktan nefes nefeseydi, tamamen boşaltmasına rağmen bağırsakları tekrar dolmuş gibiydi.

Bedenine teslim oldu, bir kez daha ıkındı ve bunu yaptığı için, benjoya ulaşamadığı, pisliğini diğer adamların sabah yürüyeceği yere bıraktığı için kendinden nefret etti. Büyük Adam'ın katı hijyen talimatlarını, nasıl da hepsinin (mümkün olduğunca) temizliği hayatta kalmaları için gerekli gördüğünü düşündü. Her ne kadar elinden hiçbir şey gelmese de yine de utanmış ve yenilmiş hissediyordu kendini.

Kendi pisliğini derin çamurdan, sonsuz ve tükenmeyen çamurlu, boklu dünyadan ayırmasının hiçbir imkânı yoktu. Şimdiden yağmur onu karıştırıyor, başka bir şeye, her şey ve herkes olan kaçınılmaz ve ölümcül bir çürümeye dönüştürüyor, hepsini yağmur ormanına geri döndürüyordu. Bir dahaki sefere, diye kendine söylendi, ne olursa olsun o lanet olası bok çukuruna yetişecekti. Sonra bağırsaklarında sümüğümsü, yağlı, kanlı bir şeyden başka şey üretmeyecek bir hareketlenme daha oldu.

Sonunda bittiğinde, Kara yorgunluktan başı döner halde yavaşça ayağa kalktı, yoldan birkaç adım öteye sendeledi ve tenekesindeki suyla elinden geldiğince kendini temizlemeye başladı. Kaba etleri ip gibi gelmişti eline. Bir süre anüsünü temizledi, yok olmuş etine rağmen garip bir çıkıntı gibi orada durması karşısında iğrenmişti. Birden üşüdü, uylukları ve baldırları değen suyla birlikte delice titredi. Bacağındaki çay fincanı büyüklüğündeki tropik ülserin üzerine su döktüğünde garip bir yutkunmayla çığlığını bastırdı ve bu yarayı temiz tutmanın iyi bir şey olduğunu düşünerek kendini teskin etti. Evet, temiz tutulmalıydı. Ama zihni yerinde değildi, sıtma yüzünden olduğunu düşünüyordu. Duyuları hem çok keskin hem de çok bulanıktı. Ancak hâlâ canlı ve güçlüydü ve şunu biliyordu ki pes etmek kolaydı. Pes etmek Kara'ya göre, her ne kadar hasta olursa olsun, sadece kötü bir şey değil, en kötüsüydü. Hayatta kalmanın yolu asla küçük şeylerde

pes etmemekti. Pes etmek, benjoya gitmemekti. Bir dahaki sefere ne kadar zor olursa olsun oraya ulaşacaktı.

Çamurun içinde kaybolan ayakları pisliğin içinde var olmaya mahkûmdu, bu yüzden mümkün olduğunca temizledi onları, bokun ve pisliğin içinden çadırına ve bambu platformdaki yerine doğru yürüdü. Pis ve iğrenç kokan battaniyesinin altına girdi ve boklu ayaklarını içeri çekti. Köhne bir yorgunlukla uykuya dalmadan önceki son düşüncesi karnının yine çok aç olduğuydu.

3

Jimmy Bigelow'un borazanı kalk borusunun son notalarını nemli şafağa doğru çalarken Horoz MacNeice gözlerini açtı. Artan gri bir ışık, içinde yattığı çadırı, kokmuş çamuru, pisliği, savaş esirlerinin yağmur ormanı kampının ötesinin umutsuzluğunu demirin ve isin düz tonlarına boyuyordu. Daha da ötesinde, tik ağacından yağmur ormanı siyah bir duvardı.

Daha doğru düzgün uyanmadan, Horoz o güne her güne başladığı gibi zihinsel, fiziksel ve moral olarak hayatta kalmasını sağlayacak kişisel disiplin egzersizlerinin ilkiyle başladı. *Kavgam*'ın bir gece önce ezberlediği sayfasını fısıldayarak başladı. İçinde Yahudilerin geçtiği bölümlerin, ki kitabın çoğu böyleydi, en kolay olduğunu keşfetmişti. Dörtnala giden bir ritimleri vardı ve ezberlemesi kolay oluyordu, Yahudi kelimesi, tıpkı bir nakarat gibiydi. Ancak şimdi Bavyera'da Nazi Partisi'nin erken tarihinde kaybolmuştu. Yahudiler gerçekten ihtiyaç duyulduğunda neredelerdi?

"Buckingham Sarayı'na bomba düşmüş," dedi yakınlarda bir ses. "Kral'ı ve Gracie Fields'ı öldürmüş."

Kendini bambu platformun kenarına çekip uyluğunu, sonra daha da bir hışımla apış arasını kaşıdı. Horoz MacNeice kendi kendine ilk

fırtına birliklerinin cesaretlerini fısıldamaya devam etti. Apış arasında sert ve kabuksu bir şey buldu ve ezdi, sonra başka birini, sonra da bir başkasını ve ancak sonra bambu çıtaların arasında yaşayan bitlerin ısırığını ve kaşıntısını hissetmeye başladı.

"Japonlara hakkını vermek lazım," dedi kaşınmasını fark eden yaşlı bir adam, "seni öylesine mahvediyorlar ki bitler sabah kahvaltısı niyetine taşaklarını yeseler bile uyuyabiliyorsun."

Horoz, konuşanın Koyunkafa Morton olduğunu anladı. Yirmi üç veya yirmi dört yaşından daha büyük olamazdı ama çökmüş, yetmiş yaşındaki bir adam gibi görünüyordu.

Jimmy Bigelow elindeki borazanla çadıra dönerken, "Birileri Gracie Fields'ın İtalyan bir herifle olduğunu söylemişti," dedi. "Onlar Mussolini'nin safına geçmedi mi?"

"Bu sadece bir söylentiydi," dedi Chum Fahey. "Bu sefer asıl haberleri geçen gün kamptan geçen Felemenklerden aldım. Benim kadar Felemenkler. Çoğu melez serseriler. Moskofların Stalingrad'ı kaybettiklerini, Yankilerin Sicilya'yı istila ettiğini, Musso'nun devrildiğini ve yeni İtalyan hükümetinin barış istediğini söylediler."

Horoz MacNeice'in kızıl ve çarpık bir tutam sakalı, konsantre olduğunda alt dudağındaki sakalları çiğneme alışkanlığı vardı. Kıllarını çiğnerken, geçen hafta Rusların Stalingrad'da kazandığı söylentisinin dolaştığını hatırladı. Bu açıkça komünist propagandası, diye düşündü. Büyük ihtimalle Kara Gardiner yaymıştı. Ancak o bu tür şeyler söylerdi. Horoz MacNeice komünistlerden nefret ederdi ama Kara Gardiner'dan daha da çok nefret ederdi. Sıradan, pis bir adamdı ve çoğu melez gibi güvenilmezdi. Ayrıca (Hızlan, çalışma veya uyuma haricinde her şeyi sona erdirene dek) Gardiner'ın esirler Hat'tan dönerken bazen kampın kenarındaki bir tik ağacı kütüğünün üstüne çıkıp *Without a Song* şarkısını söylemesine katlanamıyordu. Diğer adamların hoşuna gidiyor gibiydi ama Horoz MacNeice nefret ediyordu.

Nefret, Horoz MacNeice için güçlü bir kuvvetti. Yemek gibiydi âdeta. Melezlerden, zencilerden, çingenelerden ve yabancılardan nefret ediyordu. Çekiklerden, Japonlardan, Asyalılardan ve tarafsız bir

adam olduğu için İngilizlerden ve Yankilerden de nefret ediyordu. Kendi Avustralyalı ırkında hayran olunacak o kadar az şey buluyordu ki bazen kendi kendine, yenilmeyi hak ettiklerini söylüyordu. Kısık sesle *Kavgam*'ı okumaya geri döndü.

"Ne mırıldanıyorsun şimdi Horoz?" diye sordu Jimmy Bigelow.

Horoz MacNeice kısa zaman önce çadırlarına transfer olan ve onun sabah ritüelinden haberdar olmayan borazancıya döndü. Horoz MacNeice, Jimmy Bigelow'un Victoria'lı olduğunu sanıyordu, bu yüzden suçluların çocukları olan, kâğıt oyuncusu, futbol delisi, at yarışı bağımlısı Tazmanyalıların (bunların çadırına düşmüşlerdi ama onlar bir Avustralyalının olması gereken şeyin tam zıddıydı) arasında aklının durgunlaşmaması için kendine her gün bir kitabın bir sayfasını ezberleme görevi vermişti.

"Çok doğru," dedi Jimmy Bigelow. Horoz MacNeice'e kendisinin de Huon Vadisi'nden geldiğini ve Gallipoli von Kessler'le birlikte askere kaydolduğunu söylemeye cesaret edemedi. "Ama savaşta zaman geçirmek için dört kişilik *cribbage* oynamaktan çok daha kötü şeyler var."

"Zihin!" dedi Horoz MacNeice. "Zihin, James!"

Gallipoli von Kessler ona 500 oynamak ister mi diye sormuştu. Bazı insanların 500'ün *cribbage*'tan daha çok zekâ gerektiren bir oyun olduğunu söylediğini, kendisinin buna katılmadığını ama belki Horoz'un beğenebileceğini söylemişti. Aslında kötü partnerin olmadığı briçe benziyordu.

"Elbette, herhangi bir kitabın onlara faydası dokunur mu bilmiyorum," dedi Horoz MacNeice, çadır arkadaşlarına bakıp von Kessler'le karşılaşmamayı umarak. "Onlarda *ölümcül leke* var."

"Çok doğru," dedi Jimmy Bigelow ama Horoz'un neden bahsettiği konusunda bir fikri yoktu. Horoz devam etti, *Kavgam*'dan ne kadar nefret ettiğini, Hitler'den nefret ettiğini ve her gün bu sosisçinin saçmalıklarının bir sayfasını ezberlemek zorunda olmasından nefret ettiğini anlattı. Ancak Cava'daki esir kampında bu zihin disiplini egzersizine başladığında bulabildiği tek kitap buydu; dahası, diye sakalında salyalarla devam etti, düşmanın argümanlarını öğrenmek

iyiydi. Hem bu egzersiz için kitabın muhteviyatının hiçbir önemi yoktu. Hitler'in manifestosunun ne kadar büyük bir kısmının ona mantıklı geldiğine şaşırdığını söylememişti.

"Felemenk serserilerden birinin haberi vardı, size diyeyim," dedi Chum Fahey. "Ona güveniyorum. Ona paltomu sattım."

Horoz MacNeice paltosuna karşılık ne aldığını sordu.

"Üç dolar ve biraz hurma şekeri. Bir de kitap."

"Bir palto en az on eder," dedi Horoz MacNeice. Aynı zamanda tüm Felemenklerden de nefret ediyordu. "Hangi kitap?"

"İyi bir westėrn."

Bu cevap Horoz MacNeice'i sinirlendirdi.

"*Murder at Red Ranch* veya *Sunset on the Corral*'dan daha iyisini istemezsin," diye söyleyiverdi, "fakat bu Avustralya mentalitesiyse, Tanrı Avustralya'ya yardım etsin."

Chum Fahey, Horoz MacNeice'e bunu *Kavgam*'la değiş tokuş etmek ister mi diye sordu. *Sun Sinking, Sioux Rising*'in yıpranmış bir kopyasını gösterdi.

"Hayır," dedi Horoz MacNeice. "Hayır istemem."

Henüz loş olsa da sabahın ilk ışıkları yavaşça çadırlarını mavi bir aydınlığa kavuşturuyordu. Uyanan esirlerin muhabbetleri birden kesildi ve hepsi tek bir yöne, Horoz MacNeice'in omzunun arkasına baktı. Platformlarda alçak sesli bir kahkaha dalgalandı ve birbiri ardına esirler, gördüklerinin gerçek olduğundan emin olmak için gözlerini ovdular. Horoz MacNeice başını çevirdi. En garip, en beklenmedik şeydi bu. Tekrar sakallarını emmeye başladı.

Birçok adam açlığın ve hastalıkların neredeyse hepsine getirdiği tamamen arzusuz olma durumunun kalıcı olmasından ve savaş sonrasında performanslarını etkilemesinden korkuyordu. Doktorlar meselenin yemek olduğunu ve bunu hallettikten sonra her şeyin yoluna gireceğini söylemişti. Yine de esirler tüm bu çilenin sonunda yeniden *işe yarar* erkekler olup olamayacaklarını merak ediyordu. Hiçbiri en son ne zaman ereksiyon olduklarını hatırlayamıyordu. Bazıları eve döndüklerinde karılarını mutlu edemeyeceklerinden korkuyordu.

Gallipoli von Kessler aylardır kaldırabilmiş biriyle karşılaşmadığını, Koyunkafa Morton ise bir yıldır kuşunun ötmediğini iddia ediyordu.

Bu yüzden karşılarında gördükleri (kesinlikle şüphe götürmezdi) mucizevi bir şeydi.

"Bizim yaşlı Ufak..." dedi Gallipoli von Kessler. "İşte orada, bir ayağı çukurda, ama ıslak bambu gibi."

Hâlâ uyuklayan, iskelet gibi kalmış Ufak Middleton, bir zamanların kaslı Hıristiyanı, sırtüstü yatmış, topladığı ilgiden habersiz, mutluca günahkâr bir maceranın peşinde, hastalık ve açlıktan etkilenmemiş ahlaksızlığıyla orada duruyordu. Alayın bayrak gönderi gibi bir ereksiyondu bu.

Hepsi bunun cesaret verici bir şey olduğu konusunda fikir birliğine vardılar, özellikle Ufak Middleton'ın son haftalarda düştüğü durum göz önüne alınırsa. Gördükleri o kadar dikkat çekiciydi ki hepsi ses çıkarmadan diğerlerini uyandırıp bakmalarını işaret ettiler. Bu görüntünün getirdiği kısık kahkahanın, belaltı şakaların ve genel neşenin arasında bir adam itiraz etti.

"Yapabileceğinizin en iyisi bu mu?" diye sordu Horoz MacNeice. "Hasta bir adama gülmek mi?"

Chum Fahey, Ufak'ın ona epey iyi göründüğünü söyledi.

"Sizde utanma denen bir şey yok," diye mırıldandı Horoz MacNeice. "Saygınız yok. Eski Avustralyalılar gibi değilsiniz."

"Senin için onun üzerini örterim Horoz," dedi Kara Gardiner. Uyluğunun oradan büyük bir parça ördek yumurtası kabuğu aldı, uzandı ve dikkatlice kalkmış penisin üstüne koydu.

Ufak uyumaya devam etti. Şapkalı aleti sabahın erken melteminde hafifçe titreyen bir orman mantarı gibi dikilmişti.

"Alay etmeniz yanlış," dedi Horoz MacNeice. "Böyle yaparsak lanet çekiklerden ne farkımız kalır?"

Kara Gardiner yumurta kabuğunu işaret etti, piskoposluk tacına benziyordu.

"Papalığa terfi etti, Horoz," dedi Kara Gardiner.

"Lanet olsun sana Gardiner," dedi Horoz MacNeice. "Zavallı adamı rahat bırak, biraz edepli ol." Ardından doğruldu, ayağa kalktı ve Ufak Middleton'ın yattığı yere yürüdü. Ufak'ın açık bacaklarının arasına uzanarak ona göre alçaltıcı bir şey olan bu şakayı bozmak için kabuğa uzandı.

Tam parmakları yumurta kabuğunu tutmuştu ki Ufak Middleton uyandı. Gözleri buluştuğu anda Horoz MacNeice'in eli yumurta kabuğunda dondu, hatta belki kabuğu biraz sıkıp kırdı. Ve Ufak Middleton harcanmış vücudundan hiç beklenmedik bir öfke ve enerjiyle doğruldu.

"Amına koduğumun *sapık* horozu seni!"

Horoz MacNeice uyuma platformundaki yerine döndüğünde herkesin aşağılaması, alayı ve özellikle Kara Gardiner'ın kahkahaları eşliğinde üzücü bir keşifte bulundu. Ezberini kontrol etmek için çantasında *Kavgam*'ı ararken üç gün önce satın aldığı ve çantasında sakladığı ördek yumurtasının kaybolduğunu fark etti. Kaybolan yumurtayı ve Kara Gardiner'ın Ufak Middleton'ın üzerine yerleştirdiği kabuğu düşündü ve Kara Prens'in onun yumurtasını çaldığını anladı.

Elbette yapabileceği hiçbir şey yoktu, Gardiner çaldığını inkâr ederdi, diğerleri de daha fazla güler, hatta bu hırsızlıktan keyif bile alabilirlerdi. Ancak o an Gardiner'dan (onun malını çalmış ve çalıntı malıyla onu aşağılamış bir adamdı) Japonlara karşı duyduğu kötü hisleri çokça aşan bir yoğunlukla ve vahşilikle nefret etti. Ve Horoz MacNeice için nefret her şeydi.

4

Kara Gardiner giyindi. Diğer herkes gibi başına koyduğu geniş kenarlı şapka ve gece gündüz giydiği donu (penisinden başka neredeyse hiçbir şeyi gizlemeyen G-string gibi kir içinde bir külot) dışında hiçbir şeyi

olmadığı için giyinmek hiç vakit almadı. Yatağını topladı; yatağı olmadığı için bu da hiç vakit almadı. Battaniyesini Japon İmparatorluk Ordusu kurallarına göre katladı ve Japon İmparatorluk Ordusu'nun kurallarında belirtilen yere, bambu platformda uyuduğu yerin ayak kısmına gelecek şekilde koydu. Yağmur durmuştu. Etraf, orman kuşlarının sesleriyle doldu.

Elinde kalan sekiz eşyasından birini aldı, karavana takımı (birbirinin içine geçmiş, yıpranmış iki teneke kâse, tabak, kupa ve yemek kutusu olarak kullanılıyordu) ve telden sapını donuna takmak üzereydi ki bir bağırış koptu. Beklenmedik, ani bir denetleme için bazı muhafızlar onların kulübesine doğru geliyordu. Battaniyeler katlanırken, çantalar toplanırken ve çeşitli yasak mallar mümkün olduğunca saklanırken çaresizce çırpındılar.

Kertenkele'nin öncülük ettiği iki muhafız, esirler her iki taraftaki yatakların önünde hazır ola geçerken kulübenin ortasındaki koridora geldiler. Kertenkele çantalardan birini dışarıdaki çamura boşalttı, başka bir adamı sebepsizce tokatladı ve sonra Kara Gardiner'ın önünde durdu.

Kertenkele omzundaki tüfeği indirdi; uzun, yavaş bir hareketle tüfeğinin namlusunu kullanarak Kara Gardiner'ın battaniyesini kaldırdı ve çamurlu yere bıraktı. Bir an için pis battaniyeye baktı, sonra yüzünü çevirdi. Bir çığlık attı ve tüm gücüyle tüfeğin dipçiğini Kara Gardiner'ın başının yanına geçirdi.

Esir yere düştü ama başka bir muhafız yüzünü tekmelerken kolunu bir kalkan gibi kaldırmak için geç kaldı. Korunmak için bambu platformun yanına sokulmayı başardı ama daha öncesinde Kertenkele başına sağlam bir tekme attı. Sonrasında, başladığı kadar aniden, her şey bitmişti.

Kertenkele o garip ve yapmacık yürüyüşüyle koridorda devam etti, sebepsiz yere Chum Fahey'ye bir tokat attı ve sonra ekibiyle birlikte koridorun öteki ucundan çıkıp kayboldu. Kara Gardiner biraz dengesizce ayağa kalktı, hâlâ şaşkındı, ağzı kan yüzünden tuzluydu, vücudu uyku platformunun altındaki pis çamurla kaplıydı.

"Kıvrım," dedi Jimmy Bigelow.

"O kadar da kötü değildi," dedi Kara.

Dayağı kastediyordu. Kan tükürdü. Onunki kadar mahvolmuş bir vücut için çok tuzlu ve yoğundu. Başı döndü. Bir parmağını ağzına götürdü ve tekmenin geldiği azı dişini kontrol etti. Sallanıyordu ama şansı yaver giderse düşmezdi. Ancak başı iyi durumda değildi.

Koyunkafa Morton, "Battaniyeyi kıvırma şeklin..." dedi.

"Siktiğimin şeyini kıvırdım işte," dedi Kara Gardiner.

Demin yaktığı ve şimdi başparmağı ile işaret parmağı arasında tuttuğu izmaritle, Jimmy Bigelow kendi battaniyesini gösterdi.

"Bak," dedi.

Kıvrım dışa dönüktü.

"Seninki içe dönüktü," dedi Koyunkafa Morton. "Çekik kurallarına aykırı. Bunu biliyorsun."

"Kertenkele onlarla alay ettiğini düşündü," dedi Jimmy Bigelow bir fırt çekerek. "Al." Islak izmariti Kara'ya uzattı.

Jimmy Bigelow'un elleri çatlamış, derisi pul pul olmuştu. Çok kötü bir enfeksiyon geçiriyordu, cildi tamamen sarı kırmızı olmuştu. Hastalık Kara Gardiner'ı çok korkutuyordu. Bir bulaştı mı geçmezdi.

"İşte," dedi Jimmy Bigelow. "Al."

Kara Gardiner hareket etmedi.

"Burada bulaşıcı olan tek şey ölüm," dedi Jimmy Bigelow. "Bende de o yok. Doğru mu?"

Kara Gardiner sigara izmaritini aldı ve dudaklarına değdirmeden açık ağzına götürdü.

Jimmy Bigelow, "Şimdilik," diye ekledi.

Kara bir fırt çekti. Bambudan bir sedye taşıyan dört adamın sendeleyerek hastaneye gittiğini gördü.

"Galiba o çingene Nolan," dedi Chum Fahey.

Duman, Kara'nın ağzına doldu. Ekşi ve keskindi, iyi gelmişti.

"Dörtlü *cribbage* yarışmamızın da içine sıçıldı," dedi Koyunkafa Morton. Horoz MacNeice'e döndü. "Onun yerini almak ister misin?"

"Ne?" diye sordu Horoz MacNeice, yumurta kabuğu meselesi yüzünden hâlâ kuyruk acısı vardı.

"Çingene. O... Yani o... Gitti. Ve *cribbage*'ı çok severdi. Şimdi bırakırsak sırf o..."

"Öldü diye mi?"

"Yani. Öyle sayılır. Demek istediğim, adam aptalın teki olabilir ama kâğıt oynamayı severdi. Benim hatırladığım çingene öyleydi. Ve bizim devam etmemizi isterdi."

"Cribbage oynamaya mı?"

"Neden olmasın. Briç oynamayı beceremezdi."

Kara Gardiner ikinci kez izmaritten bir fırt çekti ve iyice içine çektikten sonra orada tuttu. Bir anlığına dünya sessiz, sakindi. Zengin, yoğun dumanla birlikte huzur geldi ve sanki dünya durmuş gibiydi. O duman ağzında ve ciğerinde kaldığı sürece de hareket etmeyecekti. Gözlerini kapattı ve geri alması için ucunu Jimmy Bigelow'a uzatırken kendini de zengin dumanla birlikte gelip tüm vücuduna yayılan hiçliğe bıraktı.

"Kâğıt oyunlarından nefret ederim," dedi Horoz MacNeice.

Yağmur tekrar başladı. Rahat vermeyen bir gürültüydü. Tik ağaçlarının ve bambunun arasından hafifçe geçmiyordu, inlemiyordu, huzurlu bir sessizlik yaratmıyordu. Daha çok dikenli bambuya çarpıyordu ve oluşan tufan, Kara Gardiner'a birçok şeyin kırılması gibi geliyordu. Yağmur o kadar gürültülüydü ki konuşmak imkânsızdı.

Dışarı çıktı ve üzerindeki çamuru yıkayabilmek için fırtınada durdu. Yağmur kampın içinde yollar açarken ayaklarının dibinde ufak, pis derecikler oluştu. Kulübelerinin yakınında bir karavananın yüzdüğünü gördü, bir an sonra da tek ayaklı, bambu koltuk değnekli bir Batı Avustralyalının onun peşinden hopladığını.

Ama kafası yerinde değildi.

5

Dorrigo Evans her gün tıraş oluyordu çünkü onların adına görüntüsünü koruması gerektiğini düşünüyordu. Eğer o umursamıyor gibi görünürse diğerleri neden umursayacaktı ki? Ufak aynasına bakınca artık ona benzemeyen bir adamın bulanık yansımasını gördü: Çok daha zayıf, çok daha kemikli, onun hiç olmadığı bir biçimde sert, daha mesafeli ve gittikçe daha çok acınası bir hal alan, birkaç eşyasına bel bağlamış bir adam; gösterişli bir şekilde taktığı subay şapkası, diğerlerinden çok kendisi için boynuna bağladığı çingene kırmızısı bir bandana.

Üç ay önce ilaç almak için nehrin aşağısındaki bir kampa giderken paçavra halindeki kırmızı peştamalıyla bir dere kenarında oturan, ölmeyi bekleyen Tamil bir işçiyle karşılaşmıştı. Yaşlı adam, Dorrigo Evans'ın yardımıyla ilgilenmiyordu. Bir yolcunun otobüs beklemesi gibi ölümü bekliyordu. Bir ay önce aynı yoldan giderken ikinci kez yaşlı adamla karşılaştı; artık hayvanların ve böceklerin yiyip bitirdiği bir iskeletten ibaretti. İskeletten kırmızı peştamalı almış, yıkamış, ikiye bölmüş ve sağlam tarafını boynuna bağlamıştı. Gelip çattığında, o da ölümü Tamil işçi gibi karşılamayı umut ediyordu ama yine de şüpheliydi. Dorrigo hayatın otoritesini kabul etmiyor, ölümün de emirlerini kabul etmeyeceğini düşünüyordu.

Adamlarının, yaşlanacak kadar hayatta kalırlarsa hiç bu kadar yaşlanmayacaklarını fark etti. Derinlerde bir yerlerde acı çekseler de acı çektirmemeleri gerektiğini biliyorlar mıydı? İsa kültünün acı çekmeyi yücelttiğini biliyordu. Peder Bob'la bu konuda tartışmıştı. İsa'nın haklı olduğunu umut ediyordu. Fakat ona katılmıyordu. Hayır. O bir doktordu. Acı çekmek, acı çekmekti. Acı çekmek erdem değildi, erdem de üretmezdi, ne de ondan erdem çıkabilirdi. Peder Bob çığlıklar atarak, korku, acı ve ümitsizlik içinde öldü; savaştan önce Darlinghurst çetesinde çalışan gaddar bir adam ona hemşirelik yapmıştı. Erdem erdemdir ve acı çekmek gibi açıklanamaz, indirge-

nemez ve anlaşılamazdı. Peder Bob'un öldüğü gece Dorrigo Evans rüyasında bir çukurun içinde Tanrı'yla birlikte olduğunu, ikisinin de kel olduğunu ve bir peruk için kavga ettiklerini gördü.

Dorrigo Evans esirlerin insani kusurlarına karşı körleşmiş değildi. Yalan söylüyor, aldatıyor ve hırsızlık yapıyorlardı, hem de şevkle. En kötüleri hasta numarası yapıyordu, en gururluları sağlıklı numarası. Çoğu asaletten nasibini almamıştı. Önceki gün hastalıktan yüzüstü yere yığılmış, sadece burnu çamurun dışında kalmış bir adamla karşılaşmıştı. Hat'tan kampa uzanan yolun sonunu işaret eden kayanın dibindeydi, son birkaç yüz metreyi yürümeyi becerememişti. Yanından ona yardım edemeyecek kadar yorgun iki adam geçiyordu. Kalan enerjilerini kendileri için saklamak istiyorlardı. Çıplak adamı hastaneye taşımalarını emretmek zorunda kalmıştı.

Yine de her gün onlara bakıyor, onları taşıyor, kucaklıyor, kesip biçiyor, dikiyor, ruhları için kâğıt oynuyor ve bir hayat daha kurtarabilmek için ölüme meydan okuyordu. O da yalan söylüyor, aldatıyor ve hırsızlık yapıyordu ama hepsi onlar içindi, daima onlar için. Çünkü onları sevdiğini fark etmişti ve her gün sevgisinin yetersiz kaldığını çünkü her geçen gün daha fazlasının öldüğünü görüyordu. Buranın dışındaki dünyası da sadece *ona* indirgenmişti. Ella'ya değil. *Ona*. Onun sesi, gülümsemesi, gırtlaktan gelen kahkahası, uyurkenki kokusu. Kafasının içinde onunla sohbet ediyordu. Sırf *ona* sahip olamadığı için mi buradaki insanları seviyordu? Ona sahip olamazdı, evet. Ama kendine bir cevap veremiyordu. Hayır.

Ne Dorrigo ne de diğerleri tipik Avustralyalılardan değildi; varoşlardan, kenar mahallelerden, uzaklardan ve büyük ülkelerinin kıyısında köşesinde kalmış yerlerden gelme gönüllülerdi: çobanlar, avcılar, liman işçileri, kanguru avcıları, masa başı çalışanları, dingo tuzakçıları ve kırpıcılar. Banka kâtipleri ve öğretmenlerdi, tezgâhtarlar, işçiler, devlet maaşıyla geçinenler, bahisçiler, serseriler, hödükler, karavanaya mahkûmlar, suçlular, aptallar ve sert piçlerdi. Elektriksiz gecekondulardan çıkmış, içinde büyüdükleri buhranın fırlattığı adamlar. Büyük Savaş'ta babaları sakat kalmış, delirmiş veya ölmüştü, anneleri aspirin

ve umutla geçiniyor, asker lojmanlarında, kamplarda, varoşlarda, gecekondu semtlerinde ve yirminci yüzyılın ortasına dek on dokuzuncu yüzyıl dünyasında yaşıyorlardı.

Her ne kadar ölen her adam sayılarını eksiltse de Changi'den Evans'ın C Gücü olarak ayrılan bin savaş esiri (Cava'da teslim olmuş Tazmanyalılar ve Batı Avustralyalılar, Singapur'da teslim olmuş Güney Avustralyalılar, batırılan *HMAS Newcastle* destroyerinden kurtulanlar, başka askerî başarısızlıklardan kurtulmuş birkaç Victoria'lı ile Yeni Güney Gallerli ve birkaç RAAF askeri) Evans'ın C Gücü olarak kalmaya devam ediyordu. Geldiklerinde adları buydu ve gidecekleri zaman da böyle gideceklerdi: Evans'ın C Gücü. Bin kişilik bir birlik. Ne olursa olsun, sonunda bu kamptan ayrılacak sadece bir kişi kalsa bile önemli değildi. Zalim, züğürt yıllardan kurtulmuş ve ellerinde en son kimsenin azaltamayacağı bir şey kalmıştı: birbirlerine duydukları inanç, ölüm geldiğinde daha da sıkıca bağlandıkları bir inanç. Çünkü hayatta kalanlar, ölenleri bırakırsa kendi hayatları da önemini yitirirdi. Hayatta kalabilmek için şimdi ve daima bir olmak zorundalardı.

6

Çamura saplanmış kamyonla birlikte bir çuval mektup gelmişti. Bu nadir ve hiç beklenmeyen bir zevkti. Esirler, Japonların neredeyse tüm mektuplara el koyduğunun farkındaydı ve o kadar heyecanlanmışlardı ki daha kahvaltı sona ermeden çuval açılmış ve içindekiler dağıtılmıştı. Dorrigo bir yıldır ilk kez mektup aldığı için sevinçliydi. Daha elyazısına bakmadan bile sert zarfından, mektubun Ella'dan geldiğini anlayabilmişti. Akşama kadar mektubu açmamaya, bir yerlerde başka, daha iyi bir dünyanın olduğu, kendisinin de o dünyada bir yeri olduğu ve bir gün oraya döneceği hissinden zevk almayı ertelemeye karar vermişti. Ancak neredeyse hemen zihni isyan etti ve

zarfı yırtarak açtı, iki sayfayı öyle bir heyecanla açmıştı ki neredeyse kâğıdı yırtıyordu. Hevesle okumaya başladı.

İlk sayfanın üçte ikisini okumuştu ki durdu. Devam edemiyordu. Sanki bir arabaya atlamış ve gaza basıp bir duvara toslamıştı. Ella'nın zarif elyazısının harfleri dağılıyor, toz zerreleri gibi sayfadan uçuşuyordu, gittikçe daha çok toz zerresi birbirlerine çarpıyordu ve onun yüzünü aklına getirmekte zorlanıyordu. Aynı anda hem çok gerçek hem de gerçeküstü geliyordu bu.

Yeni atlattığı sıtma atağı mı, yorgunluk mu, yoksa neredeyse bir yıldır ilk kez eline bir mektup geçmesinin yarattığı heyecan mıydı bunun sebebi, anlayamamıştı. Tekrar okudu ama hem bulanık hem de net bir anıda kaybolmuştu. Toz zerreleri daha parlak ve vahşiydi, akşamüstü güneşi hiç olmadığı kadar kör ediciydi ama yine de onun yüzünü açıkça göremiyordu. Dünya böyledir, diye düşünüyordu. Sadece böyledir.

Austin Baker minibüsünde oturmuş kıyıya doğru gittiğini hatırlayabiliyordu, taytüyü döşemelerinin ve bayat unun buruk kokusunu alabiliyordu. Amcasının otelini düzenli bir şekilde ziyaret etmeye başladığındaki yakıcı sıcaklığı hissedebiliyordu. Midesi endişeden çılgına dönmüştü, ağzı kuru, gömleği çok dar, kalp atışları ise ayrı bir varlıktı sanki. Sanki yine oradaymış gibi aklına gelmişti otel: Verandaları derin ve karanlık, demir tırabzanları dökülüyor, rüzgârın dövdüğü deniz de topaz görünümünde. Uzaktan, *These Foolish Things*'i söyleyen Leslie Hutchinson'ın sesi cızırtılıydı, sanki dalgaların üstündeymiş gibi geliyordu sesi. Ancak Amy'nin simasına dair hiçbir şey hatırlamıyordu.

Nedir bu, diye merak etti. Onunla ve sadece onunla olmak, gece gündüz onunla birlikte kalmak, en sıkıcı detayları, en bariz gözlemlerini bile hiçbir şey yapmadan dinlemek, burnunu onun sırtında gezdirmek, onun bacaklarının kendi bacaklarına dolandığını hissetmek, inlercesine adını söylediğini işitmek... Hayatındaki diğer her şeye baskın gelen bu arzu neydi? Karnında onun için hissettiği ağrıyı, göğsündeki bu sıkıntıyı, başını döndüren bu hissi nasıl adlandırabilirdi? En bariz olanları hariç, daha çok bir içgüdü gibi gelen tek

bir düşünceden ibaret olduğunu nasıl kelimelere dökebilirdi? Onun yanında olmalıydı, onunla ve sadece onunla.

Amy sevgi gösterilerinden hoşlanırdı. En ufak hediyeler onu etkilerdi, Dorrigo'nun hislerinin kaybolmadığından emin olurdu böylelikle. Evet, onun için hediyeler, sevgi sözcükleri gerekliydi. Yaşadıklarının kanıtı olarak elinde başka ne olabilirdi ki? Bir çift olma imkânları olmadığı için şimdi ve sonra böyle bir zevki tattıklarına dair sahip olabileceği tek kanıtı buydu. Belki de Amy, Dorrigo'nun aksine, gerçekçi biriydi. Ya da Dorrigo öyle olduğunu düşünüyordu. Böylece bir gün birlikte şehirdeyken Dorrigo neredeyse tüm birikimiyle ona bir inci kolye almıştı. Gümüş bir zincire zarifçe monte edilmiş tek bir inciydi bu. Amy onu azarlamış, kolyeyi iade etmesini söylemişti ama neşesi inkâr edilemezdi. Her ne kadar ortalıkta takamasa da dileği gerçekleşmişti: İşte, sevgilerinin kanıtıydı bu. Şimdi bile kolyeyi görebiliyordu. Ancak Amy'nin yüzü aklında değildi.

Üçgen kolye kopçasını takıp Amy'nin boynunun arkasını öperken, "Beni kitapçıda ilk gördüğün zamanı hatırlıyor musun?" diye sormuştu.

"Elbette," dedi Amy, bir parmağı incideydi.

"Şimdi merak ediyorum da, o an mı *bize* kapılmıştın?"

"Ne demek istiyorsun?"

Ancak Dorrigo ne demek istediğini bilmiyordu ve düşüncelerinin onu alıp götürdüğü yerden korkuyordu. Eğer öyleyse hayatının üzerinde hiç mi kontrolü yoktu? Bir sabah, Amy'nin kasabadan gelmesini beklerken plajda yüzdüğünü hatırladı. Bir akıntı onu yakalamış ve kurtulana dek Dorrigo bir hayli açığa gitmişti.

"Akıntımıza," dedi. "Bizim."

Amy bir kahkaha atıp, "Güzel bir kolye," demişti.

Şimdi bile kolyenin minyatür ayının, dükkânın elektrik ışığını dalgalandırdığını görebiliyordu; üçgen kolye kopçasının boynunda durduğu yeri, omurgasındaki o en sönük tepeciği çerçevelediğini. Fakat toz zerreleri yine her yerdeydi, yağmurun gürültüsü artıyordu

ve Amy'nin yüzünü göremiyor, sesini işitemiyordu, yanındaki Bonox Baker, *tenko*[16] olduğunu söylüyordu ve Amy orada değildi.

"Şimdi gitmezsek..." dedi Bonox Baker. "Geç kalırız ve kimbilir bu yüzden hangi zavallı piçi çalışmaya gönderirler."

Bir an Dorrigo Evans nerede olduğunu fark edemedi. Hâlâ tamamen emin değilken mektubu yatağının yanına koydu ve yağmura çıktı.

Dünya böyledir, diye düşünüyordu. Sadece böyledir.

7

Horoz MacNeice, lanetliler köyünün yağmur ve çamurunda yürüyüp yemekhaneye giden yorgun güruha katılmakta geç kalmıştı. Avustralya Ordusu'nun şapkaları ve donları haricinde çoğu çıplaktı ve ne kadar az giysileri varsa vücutları o kadar iğrenç ve bitik görünüyorlardı, şapkalarını ise sanki Filistin'de bir gece bira içmeye ve geneleve gitmeye çıkmışçasına hovardaca takmış gibilerdi. Ancak eskisi gibi çalımlı değillerdi.

Odun dumanının kokusu, kaba, kilden ocakların etrafındaki kuru, sıcak tozun sunduğu ufak sığınak, yemek yemek üzere olan adamların rahatlığı, sohbetlerinin kısık gürültüsü... Tüm bunlar yabancı ve zalim bir dünyada yemekhaneye sevimli ve samimi bir hava veriyordu. Ancak o sabah yağmur, yemekhanenin içine yağıyordu. Yapraklarla kaplı çatıdan su akıyor, ocaklara değdikçe buhar oluyor, geniş kazanlardaki pirince garnitür olarak kara kalasların isini katıyordu. Zeminde beş santim kadar su vardı.

Suda güçlükle ilerleyen Horoz MacNeice karavana takımını çıkardı ve sıra ona gelince iki kâseyi de uzattı. Kâselerden birine kahvaltı olarak sulu pirinç bulamacı, diğerine de öğle yemeği olarak kirle kaplanmış bir pirinç topu konuldu.

16 (Jap.) Yoklama. (ç. n.)

"Yürümeyi düşünüyor musun?" dedi arkasından bir ses.

Horoz MacNeice sırtını dikleştirdi. Suda yürüyerek muson yağmuruna geri çıktı. Şimdi iki seçeneği vardı: Ya elindeki pirinçle kaygan yokuştan aşağıya inecek ve çadırlarının görece kuruluğunda yemeğini yiyecekti ya da birçok esirin yaptığı gibi yağmurda ayakta durup karavanadakini elinden geldiğince hızlı yutacaktı. Sonuçta mesele yemek değildi; hayatta kalmaktı.

Kara Gardiner'ın onun yanından geçip yemek yemek için uyudukları kulübeye gidişini izledi. Kara Gardiner yemek yerken ufak bir seremoni yapan esirlerdendi, sanki birkaç kaşık kokuşmuş pirinç değil de pazar akşamı rostosu yiyordu. Öte yandan Horoz MacNeice çok uğraşsa da yemeğini bir çırpıda yutmaktan kendini alamıyordu. Yiyecekleri birkaç dakikalığına da olsa elinde tutarak tadını çıkarmanın, artık yiyebileceğini bilmenin, yemenin kendisi kadar beklentiden zevk almanın, yavaşça yemenin, birkaç lokmanın tadına varmanın, hatta üç dört lokma bulamacı kaşıkla birkaç parçaya bölerek çoğaltmanın mantığını anlayabiliyordu. Fakat kendisi bunu hiç yapamıyordu.

Horoz MacNeice, kendisi pirincini mideye indirdikten sonra Kara Gardiner gibi bir adamın yavaşça, huzurla yediğini, hâlâ yiyecek yemeği olduğunu görmekten nefret ediyordu. Böyle zamanlarda Horoz MacNeice bakmamaya çalışır, boş bağırsaklarını şişiren kıskançlığı umursamamaya, çılgın zihnine üşüşen öfkeyi hissetmemeye çalışırdı. Bir dahaki sefere kendisinin de akıllıca, dikkatlice, yavaşça yiyeceğine yemin ederdi; bir dahaki sefere, tüm o sefil kurukafa suratlılar, kemik burunlular ve koca aptal gözler dönüp kıskançlık içinde ona, Horoz MacNeice'e bakacak, çaresizce onun bulamacından isteyecekti. Bir dahaki sefere, bulamaç yemeyi bir cesaret gösterisine, hatta başkaldırıya çeviren bu garip vakar onun olacaktı.

Ancak bunu hiç yapamadı.

Açlığı vahşi bir hayvan gibiydi. Açlığı çaresizdi, deliceydi, bulduğu her yemeği hemen ve elinden geldiğince hızlı yemesini söylüyordu. *Sadece ye,* diye bağırıyordu. *Ye! Ye! Ye!* Ve daima, aslında açlığının onu yediğini biliyordu.

Bir çığlık duydu. Başını kaldırınca Horoz MacNeice, Kara Gardiner'ın çamurda kaydığını, pirinç bulamacını her yere döktüğünü gördü. Onun elemli gözleriyle istediğinden biraz daha uzun karşılaştı, sonra aşağı baktığında, kahverengi çamurda yağmurun şimdiden pirinç bulamacını parlak gri bir lekeye döndürdüğü yeri görebiliyordu.

Horoz MacNeice geri döndü ve sırtı Kara'ya dönükken bulamacının kalanını midesine indirdi. Birkaç saniyede bitmişti. Bu hiçbir şey, diye düşündü. Bir insanın kahvaltı olarak bunun on katına ihtiyacı var. "Adi sarı domuzlar bizi açlıktan öldürecekler," dedi ortaya.

Yemeğini bitirince döndü ve Ufak Middleton'ın (kalça kemikleri fil kulakları gibi çıkmış grotesk bir figür), Kara Gardiner'ın ayağa kalkmasına yardım ettiğini gördü. Horoz MacNeice kendi karavanasını yalarken iskeletin Kara Gardiner'ın teneke kâsesini yerden aldığını, kendi bulamacının yarısını bir kaşıkla ona döktüğünü ve Kara'ya geri verdiğini gördü.

Horoz MacNeice öğle yemeği için sakladığı pirinç topunun olduğu kabı donunun kenarına tutturdu. Kendisini aşağılayan adama yemeğinin yarısını vererek yardım etmesi hiç de akıl kârı değildi. Bu tip adamların ne utanması ne de kendilerine saygısı vardı. Kendi kahvaltısını paylaşmak zorunda kalmadığı için zafere yakın bir rahatlama duygusu hissederek ikiliye doğru yürüdü ve Kara Gardiner'ın çamurlu omzuna elini koydu.

"Yardım lazım mı Gardiner?"

"İyiyim ben Horoz."

Diğer adamların sabah içtimasını gittiklerini fark edince Horoz MacNeice, kampın batı yakasına giden dağınık sıraya katılmak için acele etti. Orada, Japon mühendislerin idari binası olarak kullanılan bambu duvarlı ve yaprak çatılı iki odalı barakanın önünde, içtima alanı olarak kullanılan bataklık vardı. Burada sabah *tenko*'su yapılırdı ve tek tek sayılıp günün çalışma gruplarına bölünürlerdi.

Vardığında Horoz MacNeice, diğerlerinin kampın her yönünden gelişini izledi; kimisi topallıyor, kimisini arkadaşları taşıyor, bazıları

diğerlerinin sırtında geliyor, kimisi de sürünüyordu. Yeni başlayan güne ve Tanrı'ya küfreden Jimmy Bigelow'un yanında buldu kendini.

"Çok güzel," dedi Horoz MacNeice. Ancak ince düşüncelerin, dillendirilmeye uygun olduğunu hissediyordu. Aynı zamanda ince düşüncelerin, şimdi olduğu gibi yanına gelen diğerlerinin arkadaşlığını engellediğini fark etmişti. Esirler genellikle kendi çadır gruplarıyla gezerdi. İyi zamanlarında (şu an kesinlikle bunlardan biri değildi) Horoz MacNeice bu tür arkadaşlıklara pek değer vermezdi ve bugünün ilk saatlerindeki aşağılanmadan sonra onun için daha da az anlam ifade ediyordu.

Horoz MacNeice uzun bir bambu korusunu göstererek, "Doğanın katedrali," dedi.

Çökük gözlerini gökyüzüne çeviren Jimmy Bigelow sadece sabahın erken saatlerindeki gökyüzünün karanlığını ve altındaki yağmur ormanının siyahlığını görebiliyordu.

"Doğru," dedi Jimmy Bigelow.

"Birbirlerine yaslanıp şu büyük, gotik kemerleri nasıl oluşturduklarına bir baksana," dedi Horoz MacNeice. "Arkalarında da tik ağaçları cam kaplamalar gibi şu filigran hatlarını belirginleştiriyor."

Jimmy Bigelow karanlık ağaçlara baktı. "King Kong gibi mi?" diye sordu Horoz'a. Sesinin tonundan, kendinden emin olmadığı anlaşılıyordu.

"Güzelliğin içinde vitamin varmış gibi geliyor bana," dedi Horoz MacNeice.

Jimmy Bigelow da vitaminin sadece vitaminde olduğunu düşündüğünü söyledi.

"*Güzellik,* dedim," dedi Horoz MacNeice.

Aslında buna inanmıyordu ama Tavşan Hendricks'in böyle bir şeyler saçmaladığını duymuştu. Bu tür yüksek duyguların, yüksek oldukları için, başkalarından çalıntı olsalar bile aşağı tabaka insanlardan onu ayırt edecek ince bir karakterin kanıtı olduğunu ve hayatta kalmasını garantileyeceklerini düşünüyordu.

Siyah bir yağmur bulutu çılgınca bir hızla gökyüzünü doldurdu. Bambudan sızan ışık aniden soldu, tik yaprakları griye döndü, birkaç iri yağmur damlası toprağa düştü ve saniyeler içinde kükreyen bir tufana dönüştü. Yağmur ormanı yekpare, baskı yaratan bir şey oluverdi. Ağaçların tepelerinden sular boşaldı ve içtima alanının kenarından etrafa saçıldılar, sanki toprak bile yağmurdan sıkılmıştı ve uzaklaşmasını istiyordu. Ama sular uzaklaşmıyordu. Sanki yağmur her yere hükmetmek istiyordu. Daha da fazla yağdı; bardaktan boşanırcasına, şiddetle, o kadar gürültülüydü ki adamlar biraz dinene kadar bağırmaktan bile vazgeçtiler.

Esirler gelmeye devam ediyordu. Hiç olmadığı kadar çok hasta vardı. Ayakta duramayanlar oturdu veya Ağlama Duvarı olarak bilinen içtima alanının kenarındaki koca tik ağacı kütüğünün yanına uzandılar. Yağan yağmurun arasından Horoz, kazıcılardan birinin çamurda içtima alanına doğru emeklediğini görebiliyordu. Başka bir esir ona eşlik ediyordu, sanki ikisi birlikte yarışlara gidiyorlardı. Emekleyen adam yardım istemiyor gibiydi, yanında yürüyen de teklif etmiyordu sanki. Yine de, yağmur onları tek bir şeylermiş gibi bulanıklaştırırken Horoz MacNeice'e göre sanki bir şey onları birleştirmişti.

Sonunda yaklaştıklarında emekleyenin Ufak Middleton ve sanki bu dünyadaki en doğal şeymiş gibi yanında yürüyenin de Kara Gardiner olduğunu fark etti. İki kere Gardiner'ın, arkadaşına yardım teklif ettiğini gördü ama Middleton oraya tek başına gitmeye kararlıydı.

İçtenlikle tiksindiği bu adamların görüntüsü, bu sakat adam ve arkadaşı, onunla alay eden ama onu yalnız bırakmayan, en aşağıların bile bu yoldaşlığa *sahip olduğunu* gösteren bu görüntü ve kendisinin hiç böyle bir şeye *sahip olmadığını* anlaması Horoz MacNeice'e hiç mantıklı gelmedi ve bir an içini korkunç bir nefretle doldurdu. Horoz MacNeice bambulara geri döndü; bambuları yine gotik kemerler, hapishanesini de bir katedral olarak hayal etmeye ve yüreğini güzellikle doldurmaya çalıştı.

8

Başlarında Dorrigo Evans olduğu halde esirler sağanak yağmurda dizildiler; Japonlar yağmur biraz hafifleyene dek kulübede beklediler ancak sonra dışarı çıktılar. Nakamura'nın onlarla birlikte olması Dorrigo Evans'ı şaşırtmıştı. Normalde seçimi Teğmen Fukuhara denetlerdi. Daima tören gününde olacağı kadar kusursuz olmayı başaran Teğmen Fukuhara'nın aksine Nakamura'nın subay üniforması darmadağınıktı ve gömleğinde koyu renkli küf lekeleri vardı. Çamurda sürüklenen bir dolağı bağlamak için durdu.

Beklerken Dorrigo Evans karşılaşmaları için kendini hazırladı ve bir zamanlar futbol sahasında yaptığı gibi vücudunu gerdirdi. Esirler, her birinin kendilerine verilen numarasını bağırdığı sayımı yaptılar. Esirlerin komutanı ve en rütbeli tıbbi subay olarak Dorrigo Evans, Binbaşı Nakamura'ya dün dört adamın öldüğünü, iki ölümün dün gece gerçekleştiğini ve böylece sekiz yüz otuz sekiz savaş esiri kaldığını rapor etti. Bu sekiz yüz otuz sekiz esirden altmış yedisinde kolera vardı ve kolera çadırındaydı, diğer yüz yetmiş dokuzu ağır hastaydı ve hastanede kalıyordu. Yine yüz altmış yedisi en hafif görevler haricinde hiçbir işte çalışamayacak kadar kötü durumdaydı. Kütüğe dayalı esirleri göstererek ayrıca bugün hasta olan altmış iki esirin olduğunu söyledi.

"Böylece demiryolunda çalışabilecek üç yüz altmış üç adam kalıyor," dedi Dorrigo Evans.

Fukuhara tercüme etti.

"*Go hyaku*," dedi Nakamura.

"Binbaşı Nakamura beş yüz esir diyor," diye tercüme etti Fukuhara.

"Beş yüz sağlıklı adamımız yok," dedi Dorrigo Evans. "Kolera bizi mahvetti. O..."

"Avustralyalılar, Japon asker gibi yıkansın. Her gün sıcak banyo. Temiz ol. Sonra kolera yok."

Banyo yoktu. Banyo olsa bile suyu ısıtacak zaman yoktu. Fukuhara'nın sözleri Evans'a acı bir alay gibi geldi.

"*Go hyaku!*" diye bağırdı Nakamura.

Dorrigo Evans bunu beklemiyordu. Geçen hafta boyunca dört yüz adam istenmişti ve pazarlıktan sonra genellikle üç yüz seksende anlaşmışlardı. Ancak her gün daha fazla ölü, hasta ve çalışamayacak adam oluyordu. Şimdi de kolera başlamıştı. Fakat başladığı gibi devam etti ve çalışabilecek üç yüz altmış üç adam olduğunu söyledi.

"Binbaşı hastaneden adam topla diyor," dedi Fukuhara.

"O adamlar hasta," dedi Dorrigo Evans. "Çalıştırılırlarsa ölürler."

"*Go hyaku,*" dedi Nakamura tercümeyi beklemeden.

"Üç yüz altmış üç," dedi Dorrigo Evans.

"*Go hyaku!*"

"Üç yüz seksen," dedi Dorrigo Evans artık anlaşabileceklerini umarak.

"*San hachi,*" dedi Fukuhara.

"*Yon hyaku kyu ju go,*" dedi Nakamura.

"Dört yüz doksan beş," diye tercüme etti Fukuhara.

Kolay bir anlaşma olmayacaktı.

Pazarlığa devam ettiler. Yaklaşık on dakika veya daha fazla tartıştıktan sonra Dorrigo Evans hastalar da çalıştırılacaksa bunun Nakamura'nın gerçekdışı taleplerine göre değil de onun tıbbi bilgisine göre yapılmasına karar verdi. Dört yüz adam teklif etti, bir kez daha hastaların sayısını ve çeşitli hastalıklarının detaylarını verdi. Ancak yüreğinde Dorrigo Evans tıbbi bilgisinin bir argüman veya kalkan olmadığını biliyordu. Onu içten içe yiyen, açlık gibi korkunç bir çaresizlik hissetti ve pervasızca geri çevirdiği bifteği düşünmemeye çalıştı.

"Fakat dört yüzden fazlasında... İmparator için hiçbir faydamız olmaz. İyileştiklerinde daha çok faydası dokunacak adamlar ölür. Yapabileceğimizin en iyisi dört yüz."

Daha Fukuhara tercüme edemeden Nakamura bir onbaşıya bağırdı. İdari binadan beyaz, bükülmüş ağaçtan bir sandalye hızlıca

getirildi. Sandalyeye çıkan Nakamura esirlere Japonca hitap etti. Kısa bir konuşmaydı ve bitirdiğinde aşağı indi, Fukuhara çıktı.

"Binbaşı Nakamura demiryolu inşaatında size liderlik ettiği için memnun," dedi Fukuhara. "Sağlık konusunda ciddiyet olmadığını görmek çok kötü. Ona göre bunun sebebi Japon inancının olmaması çünkü sağlık, iradenin peşinden gelir! Japon Ordusu'nda hastalık yüzünden hedeflere ulaşamayanlar utanç içindedir. O yüzden ölene kadar çalışmak iyi."

Fukuhara indi ve Binbaşı Nakamura tekrar sandalyeye çıkıp yeniden konuştu. Bu sefer konuşması bittiğinde aşağı inmedi. Olduğu yerde durdu ve esirlerin sıralarına göz gezdirdi.

"Japon ruhunu anlayın," diye bağırdı onun altındaki Fukuhara, sümsük boynu boğazlanıyormuş gibiydi. "Nippon çalışmaya hazır, der Binbaşı Nakamura. Avustralyalı çalışmak zorunda. Nippon az yer, Avustralyalı az yer. Nippon çok üzgün, der Binbaşı Nakamura. Birçok adam ölmeli."

Nakamura sandalyeden indi.

Koyunkafa Morton yanındaki Jimmy Bigelow'a, "Keyifçi piç," diye fısıldadı.

Bir şey düştü. Kimse hareket etmedi. Kimse konuşmadı.

Ön sıradaki bir mahkûm düşmüştü. Nakamura oraya gitti, düşen adamın yanına gidene dek esir sıralarının arasında kendisine yer açtı.

"*Kurra!*" diye bağırdı Nakamura.

Buna ve ikinci bağırışa bir tepki gelmeyince Japon Binbaşı düşen adamın karnına bir tekme attı. Mahkûm sarsılarak ayağa kalktı ama yine düştü. Nakamura ikinci kez sertçe tekmeledi. Mahkûm tekrar ayağa kalkıp düştü. Kocaman, fesat gözleri kirli golf topları gibi yerlerinden fırlamıştı (garip, başka bir dünyadan gelen kayıp şeylere benziyordu bu gözler) ve Nakamura istediği kadar bağırsın, istediği kadar tekmelesin onu hareket ettiremiyordu. Tükenmiş suratı ve çökmüş yanakları çenesini çok büyük gösteriyordu. Çenesi tek başına vahşi bir domuzun burnu gibiydi.

Yetersiz beslenme, diye içinden geçirdi Dorrigo Evans. Nakamura'nın peşinden gitmiş ve şimdi ikisinin arasında yere eğilmişti. Adam çamurda hareketsizce yatıyordu. Vücudu yaralar, ülserler ve soyulan deriyle kaplı tükenmiş bir çerçeve gibiydi. Pellegra, beriberi, Tanrı bilir başka neler, diye düşündü Dorrigo. Adamın kaba etleri kopuk kablolara benzemişti, anüsü de bir ip gibi uzamıştı. İğrenç kokulu, zeytin renginde bir salgı bacaklarına dökülüyordu. Amipli dizanteri... Dorrigo Evans perişan haldeki adamı kollarıyla toplayıp kucağına aldı, ayağa kalktı, Nakamura'ya döndü. Kollarındaki hasta adam çamurlu, kırık sopalardan ibaretti sanki.

"Üç yüz doksan dokuz adam," dedi Evans.

Nakamura bir Japon askerine göre uzun boyluydu, bir yetmişin üzerindeydi ve iri yapılıydı. Fukuhara tercüme etmeye başladı ama Nakamura bir elini kaldırıp onu durdurdu. Tekrar Dorrigo Evans'a döndü ve elinin tersiyle onun suratına vurdu.

"Bu adam Nippon için çalışamayacak kadar hasta, Binbaşı."

Nakamura onu tekrar tokatladı. Tokatlamaya devam ederken Dorrigo da hasta adamı düşürmemeye çalışıyordu. Bir doksan boyuyla Dorrigo Evans bir Avustralyalı için uzun boyluydu. Boylarındaki bu fark ilk başta darbelere göğüs germesine yardımcı oluyordu ama yavaş yavaş darbeler büyük zarar vermeye başladı. Ayaklarına eşit derecede yüklenmeye odaklandı, sonraki darbede dengede durmaya, sanki bu bir oyunmuş gibi acıyı göz ardı etmeye. Ancak bu bir oyun değildi, kesinlikle değildi ve bunu da biliyordu. Ve bir şekilde cezalandırılmasının doğru olduğunu düşünüyordu.

Çünkü yalan söylemişti.

Çünkü üç yüz altmış üç gerçek sayı değildi. Ne de üç yüz doksan dokuz. Çünkü, diye düşündü Dorrigo Evans, gerçek sayı sıfırdı. Hiçbir esir, Japonların beklentilerine yaklaşamıyordu bile. Hepsi farklı seviyelerde açlıkla ve hastalıkla boğuşuyordu. Her zaman oynadığı gibi onlar için oyun oynuyordu ve onlar için oyun oynamasının sebebi, yapabildiği en iyi şeyin bu olmasıydı. Dorrigo Evans sıfırın dışında başka bir sayının olduğunu ve bunun da aynı zamanda gerçek sayı

olduğunu biliyordu. Bu sayı, şimdi hesaplaması gereken sayıydı; en az hasta olan üç yüz altmış ikiye eklenmesi gereken, ölme ihtimali en az olanların sayısı. Ve her gün bu korkunç aritmetik ona düşüyordu.

Artık nefes nefeseydi. Nakamura'nın darbeleri devam ederken tekrar hastane kayıtlarına konsantre oldu, iyileşenleri, hafif işlere bakanları düşündü; Nakamura onun yüzüne vurmaya devam ederken hastanedeki hastaları tekrar saydı; belki kırk kişi düzgün bir şekilde bakılırlarsa hafif işlere transfer edilebilirlerdi. Ama yalnızca çok hafif işler olduğu sürece. Aynı sayıdaki hafif işlerde çalışanlar da çalışma takımlarına konulabilirdi. Toplam sayı dört yüz altı ediyordu. Evet, diye düşündü. Çıkabileceği maksimum sayı dört yüz altıydı. Yine de bugün, Nakamura ona art arda vururken, bunun yeterli olmayacağını biliyordu. Nakamura'ya daha fazla adam vermek zorundaydı.

Başladığı kadar ani bir biçimde Binbaşı Nakamura ona vurmayı bıraktı ve geri çekildi. Tıraşlanmış başını kaşıyarak Avustralyalı'ya baktı. Gözlerinin içine sertçe baktı ve Avustralyalı da onun bakışlarına karşılık verdi. O bakışlarda Fukuhara'nın tercüme etmediği her şeyi ifade ettiler. Nakamura ne olursa olsun kazanacağını söylüyordu, Dorrigo Evans da onun eşiti olduğunu ve boyun eğmeyeceğini. Ancak o sessiz iletişim sonunda bittiğinde bu garip hayat memat pazarında, pazarlık devam etti.

Nakamura dört yüz otuz adam dedi ve hiç inmedi. Evans itiraz edip diretti ve bunu bir süre daha sürdürdü. Dirseğini kaşımaya başlayan Nakamura şimdi coşkuyla konuşuyordu.

"İmparator'un emri böyle," diye tercüme etti Fukuhara.

"Biliyorum," dedi Dorrigo Evans.

Fukuhara hiçbir şey söylemedi.

"Dört yüz yirmi dokuz," dedi Dorrigo Evans ve eğildi.

Böylece günün pazarlığı bitmiş, iş başlamıştı. Şimdi kazanmış mıydı, kaybetmiş miydi merak ediyordu. Oyunu elinden geldiğince iyi oynamıştı ama her gün biraz daha kaybediyordu ve onun kaybetmesi, başkalarının ölmesi anlamına geliyordu.

Ağlama Duvarı'na gitti ve hasta adamı diğer hastaların yanına yatırdı. Hastaneye gidip seçmeye başlayacaktı ki bir şeyi yanlış yere koyduğu veya kaybettiği hissine kapıldı.

Geri döndü.

Kütükleri, traversleri, kesilmiş bambuları, demiryolunun demirini ve diğer cansız şeyleri örttüğü gibi yağmur şimdi Ufak Middleton'ın cesedinin üzerinden akıyordu. Hep yağmur yağıyordu.

9

Koyunkafa Morton, esirlerin aletlerini topladığı depoda Kara Gardiner'a bir çekiç uzatarak, "Senin, değil mi?" diye sordu. Mengene gibi kocaman elleri vardı ve kafasının Rosebery'nin dışındaki yoldan daha sert olduğunu söylüyordu. Lakabı, görünüşünden değil, Queenstown'da geçirdiği çocukluğundan geliyordu. Burası Tazmanya'nın batı kıyısındaki ücra bir bakır madeni kasabasıydı ve yarısı yağmur ormanı, yarısı efsaneden ibaret bir yerdi. Orada yaşayan ailesi o kadar fakirdi ki bir süre yiyecek olarak sadece mahkûm balığı alabilmişlerdi. Ayıkkenki kibarlığı sadece sarhoşkenki şiddetiyle boy ölçüşebilirdi. Kavga etmeyi çok seviyordu, bir keresinde sarhoşken Kahire'de izinden dönen bir otobüs dolusu kazıcıya, ona saldırmaları için meydan okumuştu. Çenesini kapatıp oturmasını söylediklerinde, Jimmy Bigelow'a dönüp sadece dört kelimeyle en büyük aşağılamayı özetlemişti: Jimmy, farelerden sıçan çıkmaz.

"Ufak'ın," dedi Kara Gardiner.

Ufak, kamptaki en iyi çekici sapına bir U çizerek işaretlemişti, böylece o veya Kara her sabah onu bulabilecekti.

"En iyi çekiç bu," dedi Koyunkafa Morton, onun için bu tür şeyler önemliydi. "Sapı biraz kıymıklı ama başı yarım kilo kadar daha ağır."

Ufak'ın gücü yerindeyken ve parça başı sistemiyle çalışırken en iyi çekiç bu olmuştu. Her darbede kendi ağırlığının gücü vardı, çelik çubuğu daha sert ve daha derine indiriyor, Ufak ile Kara'nın günlük kotalarını daha erken doldurmalarını sağlıyordu. Sürekli kaldırıp indirebilmek için de Ufak kadar güçlü ve zinde olmak gerekirdi.

"Yardımı olduğunu düşünüyordu," dedi.

Ancak artık hepsi için mesele işi yapmak değil, günden sağ çıkmaktı. Ve Kara Gardiner ağır çekici saatlerce kaldırıp indiremeyecek kadar zayıftı. Bu yüzden artık hafif çekiçlere bakıyordu, işe yaramaz olanlara. Gevşekçe vuruyor, kendisine ve çelik çubuğu tutan kişiye zarar vermemeye çalışıyordu. Bir sonraki vuruş için yeterince enerji saklamaya, sonraki güne çıkabilmeye ihtiyacı vardı.

Kara Gardiner oynak başlı hafif bir çekiç alarak, "Mezara girmesine yardım etti," dedi.

Artık hepsi taşıması hafif, kaldırması hafif, bir gün daha hayatta kalmalarını sağlayabilecek bir alet arayışındaydı. Bu çekicin başını biraz bambuyla sıkıştırabileceğini düşündü Kara Gardiner. Böylelikle günün sonunda biraz daha az yorulmuş olurdu. Çekicin sapını köprücük kemiğinde dengede tutarak ağırlığını en rahat şekilde dengeledi. Orada çekicin hafifliğini hissettiği için neredeyse mutlu olmuştu. Ah, bir de başı daha da ağırlaşmamış olsaydı!

Kısık sesli bir mırıltı, esirlerin üzerinden bir meltem gibi geçip gitti. Gerçekten de söylenebilecek ne vardı? Ayaklarını sürüyerek devam ettiler ve Hat'a giden yola koyuldular. Önde iki, arkada çok sayıda Japon muhafızla tek sıra halinde ilerlediler. En az hasta olan esirler en önden gidiyordu, onların arkasında da sedyeyle, yürüyemeyecek kadar hasta ama Japonların çalışabilir dedikleri geliyordu; Hat'a katkı sağlayabilecekleri ama diğerlerine engel olmayacakları bir pozisyondu bu. Onların da arkasında, farklı dermansızlık safhalarında adamlar vardı, kendilerine koltuk değnekleri yapmış olanlar en sondaydı.

Kara Gardiner'ın arkasında biri, "Siktiğimin Noel töreni," dedi.

Önündeki bacaklara konsantre oldu. Kirli ve iskelet gibi görünüyorlardı. Uyluklarının ve baldırlarının kasları perişan kirişlerden

ibaretti ve kalçasının olması gereken yerde kayboluyorlardı. Bu grotesk karavan, esirlerin telle tutuşturulmuş bambu bir merdivenden (her adımda test edilmesi gereken sarsak bir şey) inmek zorunda olduğu kampın öbür ucundaki kayalığa ulaşmadan önce bile, Kara Gardiner yere uzanıp sonsuza dek uyumak istiyordu. Merdivenin üstünde birkaç tutunma noktası vardı, yağmurla ve çamurlu bokla kayganlaşmıştı ve berbat kokuyordu.

Bir insan zinciri oluşturup aletleri elden ele taşıyarak birlikte çalıştılar. Daha zayıflara destek oldular, bir şekilde sedyeleri düşürmeden çıkardılar. Bu hareketin işaret ettiği birlik gücü, en tepeye çıktığında Kara Gardiner'ın kendini daha az yorgun ve daha güçlü hissetmesine neden oldu. Ve bütün gücüne ihtiyacı vardı çünkü o gün altmış kişilik bir takımın çavuşuydu.

Sabahın ışıklarında etraf hâlâ loştu ve kayalığı geçip ormana girdiklerinde dünya karardı ve yol, Kara Gardiner'ın hatırladığından daha karanlık ve karmaşıktı. Kara Gardiner iyi bir takım lideri olabilmek için elinden geleni yaptı. Olabildiğince muhafızların etrafından dolanıyor, kotalarına hile karıştırmanın yollarını buluyor, hırsızlığı kimin yaptığı fark edilmeyeceği sürece değerli bir şeyler çalma fırsatını kolluyor, dayakları en aza indirgemeye çalışıyor, ekibindeki adamların bir gün daha hayatta kalmaları için uğraşıyordu. Ancak bugün kendinde değildi. Çok ateşi vardı; dang, sıtma, çalılık ateşi, beyin sıtması, ne olduğunu çıkarmak zordu ve önemli de değildi zaten. Bunun yerine adamlarına yardım etmeye odaklanmaya çalıştı. Kaval kemiği ülserden mahvolmuş genç Chum Fahey'den ağır ve ıslak kenevir halatını aldı. Chum orduya yazılabilmek için kuzeninin doğum sertifikasını almıştı. Üç yıldır ordudaydı ve daha on sekiz yaşına basmamıştı. Kara, Chum gibi oğlanların hayat tersine dönüğünde dal gibi kırıldıklarına şahit olmuştu. Sağındaki çekici dengelemesi için halatı sol omzuna attı.

Yolda ilerlerken Kara Gardiner aklını önündeki patikayı okumaya ve yorgun bedenini disipline ederek ayağını veya bacağını, kendini yaralamamak için doğru yere atmaya yoğunlaştırdı. Her zaman çe-

vikti. Şu anki zayıflamış halinde bile, düşeceğini hissettiğinde kendini kurtarabiliyordu. Bacaklarında hâlâ ustaca zıplayıp bir engelden kurtulabilecek ve başka bir şeyi, bir kayayı ya da kütüğü kullanarak enerjisini tüketecek bir bataklıktan veya dikenli bambu tellerden sıyrılacak güç vardı.

Ve yine kendine bugünün nasıl da güzel olduğunu, güçlü kalabildiği için nasıl şanslı olduğunu, böylece gücünü koruyabileceğini söylüyordu; çünkü Kara Gardiner'a göre zayıflık daha çok zayıflık yaratırdı, her yanlış adım bin yanlış adıma daha sebep olurdu, parmak uçlarında bir kalker taşının üstünde dengede durduğunda sonraki kayaya veya kaygan kütüğe adımını iyi atmaya çalışmak önemliydi. Böylece düşüp kendini yaralamaz, yarın ve sonraki günlerde de aynısını yapabilirdi. Ancak o, Ufak Middleton gibi vücudunun onu koruyacağına inanmıyordu. Göğsünü tırmalayarak, "Ben!" diye bağırmak istemiyordu. Kara Gardiner'ın inandığı pek bir şey yoktu. Eşsiz olduğuna veya yazılmış bir kaderinin olduğuna inanmıyordu. Kalbinin derinliklerinde bu tür fikirlerin saçmalık olduğunu, ölümün diğer birçok kişiyi bulduğu gibi onu da her an bulabileceğini biliyordu. Hayat, fikirlerle ilgili değildi. Biraz şansla ilgiliydi sadece. Ancak çoğunlukla kartlar hileli dağıtılıyordu. Hayat bir sonraki adımı doğru atmakla ilgiliydi.

Esirler bir küfür duydu ve tek sıra halinde yürüyüşleri durdu. Kafalarını kaldırıp geriye baktıklarında Kara Gardiner'ın, botlarını bir yarığa sıkıştırdığını gördüler. Kara sonunda ayağını ileri geri çevirip kurtardı. Bir kahkaha yükseldi. Botun üst kısmı Kara'nın ayağındaydı ama uyduruk dikişi yırtılınca tabanı tamamen kopmuş, yarıkta kalmıştı.

Kara aşağıya eğildi ve botunu çekince tabanı da ikiye ayrıldı. Elinde kalan parçaları yere düşürdü, omuzları çöktü, belki küfretti belki de etmedi. Herkes kendi savaşında kaybolmuştu ve hepsinin yola koyulması gerekiyordu. O da sendeleyerek ilerledi, titriyordu. Botun kalan kısmı ayak bileğinde sallanıyordu. Sonra ayağını kendine çekerek acıyla haykırdı, düştü ve kalkamadı.

"Sıçmış gibi duruyor," dedi Chum Fahey.

"Ayakkabısının içine sıçıldı," dedi Koyunkafa Morton.

"Aynı şey," dedi Chum Fahey.

Botlar veya ayakkabılar olmadan burada uzun yaşamak pek mümkün değildi. Botlar veya ayakkabılar olmadan insanın ayağını bambu dikenleriyle, kaya parçalarıyla kesmesi veya yaralaması çok kolaydı. Bu olduktan sonra bazen birkaç saat içinde enfeksiyon başlar, bir hafta içinde de tropik ülsere dönüşürdü. Bu tropik ülserler de birçok adamın ölümüne sebep oluyordu. Aslında hayatlarını yabanda geçirmiş bazı adamlar pek etkilenmeyip hayatta kalabiliyordu, hatta bazıları yalın ayak olmayı tercih ediyordu. Ancak Kara Gardiner, Boğa Herbert gibi Batı Avustralyalı bir sığır çobanı veya Ronnie Owen gibi bir zenci değildi. O Hobartlı bir liman işçisiydi ve ayakları yumuşak, korunmasızdı.

Sıra durdu, bekledi, ara verilmişti. Kara Gardiner bir zamanlar yediği turtayı düşünüyordu; tuzlu tart hamuruyla biftek ve böbrek, yanında da acı sos, onu bu yağmur ormanından götürecek herhangi bir şey... Ağzı sulanmıştı; sos kayısılıydı, yemek sosu da karabiberli. Fakat nefesini toplayamıyordu.

"Dostum?" dedi Koyunkafa Morton.

"Efendim," dedi Kara Gardiner.

"Daha iyi misin?"

"Tabii ki dostum."

"Daha iyi olmalısın."

"Evet dostum," dedi Kara Gardiner.

Bir yarım dakika daha kendine gelmeye çalışıp nefes nefese oflayıp pufladıktan sonra bir maymun gördü. Yolun biraz aşağısındaki ağacın alt dallarından birine tünemişti. Titriyordu, sırılsıklamdı.

"Şu zavallı küçük piçe baksanıza," dedi Kara Gardiner en sonunda.

"O özgür, seni gerizekâlı," dedi Koyunkafa Morton ve saçlarını sosis gibi parmaklarıyla ayırıp şapkasını geri taktı. "Ben özgür olunca evime, Queenstown'a geri döneceğim. İçmeye başlayacağım ve hiç durmayacağım."

"Tabii dostum."

"Sen hiç Queenie'ye gittin mi?"

Hâlâ yağmur yağıyordu. İki adam bir süre bir şey demedi. Kara Gardiner hırıldadı.

"Hayır dostum."

"Orada büyük bir tepe var," dedi Koyunkafa Morton. "Aslında dağ sayılır, bir tarafında Queenie var, öte yanında Gormanston. Kuş uçmaz kervan geçmez. İki madenci kasabası. Bir zamanlar ormanmış. Madenler ormanı yemiş. Kıçını silmeye bir yaprak bile yok. Dünyada öyle bir yer yok. Siktiğimin ayına benziyor. Cumartesi gecesi içip tepeyi aşabilir, Gormy'de kavga edip evine, Queenie'ye dönebilirsin. Dünyanın başka neresinde bunu yapabilirsin ki?"

10

Sonrasında beklerken pek konuşmadılar çünkü konuşacak çok az şey vardı. Herkes dinlenmeye çalışıyordu, iş yoğunluğu başlamadan önce enerjilerini toparlamak için verebilecekleri tüm molayı vermek istiyorlardı çünkü bu işi katlanılabilir kılacak ne enerjileri ne de güçleri vardı. Koyunkafa Morton yerel tütünle ve Japon ordu kitapçığından kopardığı bir sayfayla yaptığı sarma sigarayı yaktı, iyice içine çekti ve diğerlerine uzattı.

"Ne içiyoruz?"

"*Kama Sutra*."

"O Çinli."

"Ee?"

"Ayağı nasıl?" diye sordu arkadan biri.

"İyi değil," dedi Koyunkafa Morton, Kara'nın ayağını kaldırıp üstündeki çamurun bir kısmını eliyle sildi. Sanki bir navigasyon aletiymiş de kerteriz alıyormuşçasına ayağı, yüzünün etrafında hareket ettirdi.

"Ayak başparmağı ile yanındaki parmaklar arasında koca bir yarık var. Bayağı kötü."

Birisi, akşam olup kampa döndüklerinde ayakkabısı için yeni bir taban yapabileceklerini söyledi.

"İyi tarafı da şu..." dedi Kara Gardiner. "Bot hâlâ bende, değil mi?"

Kimse konuşmadı.

"Tek yapmam gereken yeni bir taban ayarlamak. Sonra yine ayakta olurum."

"Herhalde Kara," dedi Chum Fahey.

Herkes kampta taban yapılabilecek, taban niyetine ezilip dikildikten sonra bırakın bir gün, Hat'a gidene kadar dayanabilecek deri veya kauçuk olmadığını biliyordu.

"Düşününce hep iyi bir yan bulunabiliyor," dedi Kara Gardiner.

"Aynen öyle Kara," dedi Koyunkafa Morton. Karavanasını açtı, pirinç topunu ikiye böldü ve bir parçasını ağzına attı.

İşte bu kadardı. Yapılabilecek hiçbir şey yoktu ve yakında tekrar hareket etmeye başlayacaklardı. Orada uzanırken Kara Gardiner karavana kutusunun sertçe yanına battığını hissetti ve nasıl da acıktığını hatırladı, o küçük teneke kutuda, golf topu büyüklüğünde şimdi yiyebileceği bir pirinç topu vardı. Düştüğü için çamurluydu ama yine de yemekti. Ve ayrıldıkları kampta konserve süt vardı, onu da bu gece içmeye karar vermişti. Bu da iyi bir şeydi.

Doğrulmak için kendini zorladı. Gerçekten de iyi denebilecek birçok şey var, diye düşündü Kara Gardiner. Bir de ayağındaki acı, ağrıyan başı ve yemek ihtimalini düşündükçe daha da acıkmasa durumu olmasaydı her şey olabileceğin en iyisiydi.

Yanında Koyunkafa Morton'un yutkunduğunu duyabiliyordu. Birkaç kişi ona katılmıştı. Bazıları yalnızca birkaç pirinç tanesi yiyordu; bazıları tek lokmada hepsini yutuyordu.

Kara Gardiner, Keler Brancussi'ye, "Saat kaç?" diye sordu. Bir şekilde saatini kaptırmamıştı.

"Yedi elli," dedi Keler Brancussi.

Pirinç topunu şimdi yersem, diye düşündü Kara Gardiner, on iki saat daha yiyecek hiçbir şeyim olmayacak. Ve yemeyip tutarsa, kısa öğle yemeği arasına beş saat vardı, beş saat boyunca en azından yemek ihtimalini dört gözle bekleyebilirdi. Ancak şimdi yerse ne yemeği ne de umudu kalırdı.

Sanki içinde iki insan vardı. Biri mantıklı, tedbirli ve umutlu olması için ısrar ediyordu. Hayatta kalmaya çalışan bir adamın davranışı olmasının dışında, zerre kadar bir yiyeceği saklamanın mantığı neydi? Diğer insan da arzu ve ümitsizlik içinde bağırıyordu. Öğle yemeğine dek beklese, sonrasında yemeksiz geçecek yedi saati olmayacak mıydı? Yemeksiz geçirilecek on iki saat ile yedi saat arasında ne fark vardı ki? Sonuçta aç kalmak ile aç kalmak arasında fark var mıydı? Hem şimdi yemek yese bu hayatta kalma şansını artırmaz mıydı? Muhafızların darbelerinden sakınmasını, yanlış bir adım atmasını engelleyecek enerjiye sahip olmasını ve muhtemelen hayatını tehlikeye atabilecek yanlış bir çekiç darbesini engellemesini sağlamaz mıydı?

Artık arzu şeytanı, Kara Gardiner'ın içinde güç kazanmıştı; donuna bağlı karavana takımına tam uzanıyordu ki Koyunkafa Morton onu ayağa kaldırdı. Diğerleri de ayağa kalktı ve Keler Brancussi, Kara'nın omuzladığı çekici aldı. Şefkat duygusu değildi bu. Diğer birçok şeyde olduğu gibi bunda da birlikte hayatta kalan garip bir hayvan, tek bir organizma haline dönüşmüşlerdi. Kara Gardiner aynı anda hem yemeğinden ayrıldığı için öfkelenmiş hem de öğle yemeğinde yiyecek bir pirinç topu olacağı için rahatlamıştı. Ve öfke ve rahatlamayı aynı anda hissettiği bu haliyle tekrar yürümeye başladı.

Sonra Kara Gardiner ikinci kez düştü.

Onu ayağa kaldırmak için yanına gittiklerinde, "Bana bir saniye verin çocuklar," dedi.

Durdular. Bazıları aletlerini yere bıraktı, kimisi çömeldi, kimisi oturdu.

Yağmur ormanının ıslak ve karanlık zemininde yatarken, "Biliyor musunuz," dedi. "Hep şu zavallı lanet balıkları düşünüyorum."

"Ne saçmalıyorsun Kara?" diye sordu Koyunkafa Morton.

Nikitaris'in balık dükkânını anlatıyordu. Hobart'taki. Cumartesi sinemaya gittikten sonra Edie'sini yemek yemeye oraya götürürdü.

"Kral balığı ve patates," dedi onlara. "Köpekbalığı da iyidir ama kral balığı daha tatlıdır. Orada büyük bir akvaryum vardı, içinde bir sürü balık yüzüyordu. Japon balıkları falan değil, gerçek balıklar. Tekir, Avustralya somonu, kalkan, yediğimiz balıklar. Biz de onları seyrederdik," dedi Kara Gardiner. "O zamanlar bile Edie onlara acırdı. Denizden çıkarılıp o lanet akvaryumda kızartılmayı beklemek çok üzücü olmalı derdi."

"Sürekli Nikitaris'in dükkânını anlatıyor," dedi Keler Brancussi.

"Bunun, onların hapishanesi olduğunu hiç düşünmemiştim," dedi Kara Gardiner. "Onların kampı. Şimdi Nikitaris'in akvaryumundaki zavallı balıkları düşündükçe kötü oluyorum."

Koyunkafa Morton ona gerizekâlı olduğunu söyledi.

Kara Gardiner onları gitmeleri gerektiği konusunda uyardı, yoksa Kertenkele başlarına musallat olacaktı. Kendisi de arkadan tek başına yavaş yavaş gelecekti.

Hiçbiri hareket etmedi.

"Hadi dostlar," dedi.

Yine hiçbiri hareket etmedi.

Orada birkaç dakika daha uzanacağını ve Edie'nin memelerini, ne kadar güzel olduklarını düşüneceğini ve yalnız kalmak istediğini söyledi.

Ama diğerleri onu terk etmeyeceklerini söylediler.

Kara, komutanın onda olduğunu ve gitmelerini söyledi.

"Gidin!" diye bağırdı birden. "Size boktan bir emir veriyorum! Gidin!"

"Boktan bir emir mi?" diye sordu Koyunkafa Morton. "Yoksa sadece bir emir mi?"

"Çok komik," dedi Kara Gardiner. "Horoz MacNeice'in *Kavgam*'ı okuması kadar komik. Haydi. Siktirin gidin."

Oturanlar ayağa kalktı, ayaktakiler doğruldu ve yavaşça tekrar hareket ettiler. Kara, neredeyse hemen gözden ve akıllardan uzaklaş-

mıştı. Yol daha da çamurlu ve tehlikeli oldu, keskin kenarlı kalker taşlarının etrafı kaygandı. Buradan geçerken ayaklar kolayca kesilebiliyordu. Hemen etrafa dağıldılar, bir esirin sıradaki yeri, aşağı yukarı hastalığına göre değişiyordu. Küçük bir grup en öndeydi, bir düzine adamdan fazlası yoktu, mucizevi bir şekilde hâlâ sağlıklı ve zindelerdi, öbür uçta düşenler, sendeleyenler ve bazen sürünenler vardı, ikisinin arasında da hastaların sedyelerini nöbetleşe taşıyanlar. Bir de sağlıklı olsalar da dostlarının yanında kalan, onlara yardım eden, destek olan, vazgeçmeyenler vardı.

Böylece bahtsız sıraları ilerlemeye devam etti, koca tik ağaçlarının ve geçit vermeyen ormanın dikenli bambusunun arasında açtıkları dar koridordan ilerleyerek yol aldılar. Ağır adımlarla ve düşerek, sendeleyerek ve kayarak, yemeği düşündükçe küfrederek veya hiçbir şey düşünmeyerek, emekleyerek, sıçarak ve umut ederek, daha henüz başlamamış bir günde yollarına devam ettiler.

11

Dorrigo Evans kendi kendine, ülser kulübesinden çıkıp sabah vizitesi için derenin ötesindeki ve aşağısındaki kolera kampına giderken, "Dante'nin cehenneminin ilk dairesi," dedi. Üzerleri çürüyen kanvas kumaşla örtülmüş, terk edilmiş sığınaklardan oluşuyordu burası. Kolera olan herkes karantina altına alınmıştı. Ve burada hastalığa kapılanların çoğu ölüyordu. Sefaletlerinin çoğu için klasik bir isim bulmuştu: Hat'a giden yola Via Dolorosa demiş, esirler de bu ismi alıp Dolly Rose'a çevirmiş, sonra da sadece Dolly demişlerdi. Yürürken çıplak ayaklarıyla bir çocuk gibi çamuru deşti, bir çocuk gibi başı eğikti, bir çocuk gibi nereye gittiğiyle veya biraz sonra ne olacağıyla değil, ayağının çamurda açtığı, sonra hemen kapanan izle ilgileniyordu.

Ancak o bir çocuk değildi. Başını kaldırdı ve dimdik yürüdü. Sert görünüşünü bozmamalı, bir amacı olduğunu göstermeliydi, hiç olmasa bile. Bazıları kurtarılıyor, evet, diye düşündü kendi kendine, belki de kötü bir aktörden fazlası olduğuna ikna etmek istiyordu kendini. Bazılarını kurtarıyoruz. Evet, evet, diye düşündü. Onları karantina altına alarak da diğerlerini kurtarıyoruz. Evet! Evet! Evet! Ya da diğerlerinin bir kısmını. Hepsi göreceliydi tabii. Kendimi kral olarak görebilirim, diye düşündü. Ama hayır, göremezdi ve böyle düşünemezdi çünkü güneyin kuzey-kuzeybatısındaydı, düşünebildiği tek şey buydu; saçma sözcükler. Düşünceleri bile kendine ait değildi, gerçekler eğilip büküldü. Doğrusu, artık ne düşüneceğini bile bilmiyordu. Değil düşünce ve mantık, her türlü mananın ötesinde bir deliler evinde yaşıyordu. Sadece rol yapabiliyordu.

Ötesine sadece bu korkunç hastalığa sahip olanların ve onlara bakanların geçmesine izin verildiği kolera kampının çeperinde, Bonox Baker onu karşıladı. Hastabakıcı olmak için gönüllü olmuştu ve başka iki hastabakıcının da kolera olduğu haberini verdi. Hastabakıcı olmak için gönüllü olmak kendi çapında bir intihardı. Dorrigo Evans bu riski bir doktor olarak kabul edebiliyordu ama bundan kaçınabileceklerin neden böyle bir kaderi seçtiklerini anlayamıyordu.

"Ne kadar zamandır buradasın Onbaşı?"

"Üç hafta oldu Albay."

Bonox Baker'ın genç vücudu, ayağına büyük gelen ve aşınmış bir çift ayakkabıdan fırlıyor gibi görünüyordu. Bunları Singapur rıhtımlarında Japon işçi takımında çalışırken bir günde kaybolan ve ömür boyu takma isim olarak üzerine yapışan Bonox tozu konservesiyle birlikte çalmıştı. Diğer herkes yaşlanırken, on altı yaşındakiler yetmiş yaşındaymış gibi görünürken Bonox Baker ters istikamette gidiyordu. Yirmi yedi yaşındaydı ve on dokuz gibi görünüyordu.

Bonox Baker gençleşmesini Japonya'nın savaşı kaybetmesine bağlıyordu. Her ne kadar Siyam'ın yağmur ormanlarının derinliklerindeki bu savaş esiri kampında bulunan başka kimse farkında olmasa da bu yenilgi, Bonox Baker için barizdi. Savaşı Almanya ve Japonya'nın ona

karşı güttüğü ve tek amacının onu öldürmek olduğu kişisel bir sefer olarak görüyordu ve şimdiye dek, hayatta kalarak savaşı o kazanıyordu. Savaş esiri kampı, anlamsız bir yerdi. Ama Bonox Baker, Dorrigo Evans'ta daima farklı bir merak uyandırmıştı.

"Kolera başladığından beri mi Bonox?" diye sordu.

"Evet efendim."

En yeni hastaların yatırıldığı ilk barınağa gittiler. Çok azı hayatta kalanların olabildiğince toparlandığı ikinci barınağa geçebiliyordu. İlk barınaktakilerin birçoğu saatler içinde ölüyordu. Evans için en ümitsiz çadırdı bu ama aynı zamanda asıl işi de buradaydı. Bonox Baker'a döndü: "Geri dönebilirsin Bonox."

Bonox Baker hiçbir şey söylemedi.

"Ana kampa geri dön. Kendi payına düşeni yaptın. Hatta daha da fazlasını."

"Kalmayı tercih ederim."

Bonox Baker çadırın girişinde durdu, onunla birlikte Dorrigo Evans da.

Dorrigo Evans, Bonox'un başını kaldırdığını ve ilk kez doğrudan ona baktığını fark etti.

"Neden Bonox?"

"Çünkü birinin bunu yapması gerek."

Parçalanmış kanvas kumaşı kaldırdı ve Dorrigo Evans onun arkasından ançüez ezmesi ve bok kokan, şiddetiyle ağızlarını yakan bir kokuşmuşluğun içine girdi. Gazyağı lambasının sümüğümsü kırmızı alevi, karanlığın tuhaf, buharımsı bir dansla zıplayıp bükülmesine neden oluyordu. Sanki kolera basilinin bağırsaklarında yaşayıp hareket edenler onlardı. Barınağın öteki ucunda özellikle perişan görünen bir iskelet, doğrulup gülümsedi.

"Mallee'ye dönüyorum beyler."

Gülümsemesi nazik ve genişti, maymuna dönmüş suratını daha da groteskleştiriyordu.

"Eski tanıdıkları görme vakti," dedi Mallee'li çocuk. Çiçek saplarına benzeyen kollarını sallıyordu, ülserli ağzı bir çiçek gibi açmıştı.

"Eyvah eyvah! Lenny'nin eve döndüğünü görünce hem kahkahalara boğulacak hem ağlayacaklar!"

Bonox Baker, Dorrigo Evans'a, "Bu çocuk biraz serseri başladı, sonunda kafası tamamen gitti," dedi.

"Nasıl ama? Güzel değil mi? Ha?" Suratında delice bir gülümseme olan, maymun suratlı Mallee'li çocuğa kimse yanıt vermedi ya da yanıtladılarsa da bunlar iniltiler ve yumuşak feryatlardı.

"O lanet Victoria'lılar önleri geleni almışlar," dedi Bonox Baker. "Onu askere almaları için hepsini nasıl kandırmış hiç bilmiyorum."

Mallee'li çocuk sanki annesi onu yatağa yatırıyormuş gibi mutlulukla yatağına uzandı.

"Önümüzdeki ay on altı yaşında olacak," dedi Bonox Baker.

Çamur ve boktan oluşan bulamacın ortasında uzun, bambudan bir platform vardı, üstünde de acı çeken kırk sekiz başka adam yatıyordu. Dorrigo Evans garip bir şekilde yaşlanmış, kurumuş kovanlar veya ağaç kabuğu gibi olmuş, çamur renginde ve siyah gölgeli, bükülmüş kemiklere tutunan derileri teker teker inceledi. Mangrov ağacının kökleri gibi bedenler, diye düşündü Dorrigo Evans. Bir an tüm kolera çadırı gazyağı alevinde yüzdü. Tüm görebildiği, inleyen, kıvranan, içinde sonsuza dek yaşayacağı çamuru arayan mangrov kökleriyle dolu bir mangrov bataklığıydı. Dorrigo Evans bir iki kez gözlerini kırpıştırdı, bunun dang hummasının ilk safhalarında görülen bir halüsinasyon olmasından korktu. Akan burnunu elinin tersiyle sildi ve devam etti.

İlk adam iyileşiyor gibiydi, ikincisi ölmüştü. Onu pis battaniyesine sardılar ve cenaze görevlilerinin götürüp yakması için bıraktılar. Üçüncüsü, Ray Hale, öyle güzel iyileşmişti ki Dorrigo ona akşama taburcu olup hafif işlerde çalışabileceğini söylemişti. Dördüncü ve beşinci de ölmüştü ve Bonox Baker'la birlikte, onları da aynı şekilde iğrenç battaniyelerine sardılar. Burada ölüm hiçbir şeydi. İçinde bir tür rahatlık var, diye düşündü. Yine de bu duyguyla, hain bir acıma duygusuymuş gibi mücadele etti. Yaşamak, acı ve korkuyla mücadele etmektir, dedi kendi kendine. Ama insanın yaşaması lazımdı.

Bir sonraki iskeletin nabzını kontrol etmek için eğilip bileğini tuttuğunda kokuşmuş yaralar ve hareketsiz kemik yığını irkildi ve başını çevirdi. Tuhaf, yarı kör gözler yerlerinden fırlamış ve çok az görebildiği halde Dorrigo Evans'a sabitlenmişti. Sesi biraz tizdi, ölmek üzere olan yaşlı bir adamın bedeninde kaybolmuş bir çocuğun sesine benziyordu.

"Üzgünüm doktor. Bu sabah da ölmedim. Kusura bakmayın."

Dorrigo Evans tuttuğu bileği, kaburga kemiklerinin üstündeki pis derinin üzerine bıraktı.

"İşte böyle Onbaşı," dedi nazikçe. Ancak Dorrigo'nun gözleri bir anlığına yukarı çevrilmiş ve Bonox Baker'ın bakışlarıyla karşılaşmıştı. Hasta bakıcı, korkusuz üstünün gözlerinde bir an için korkuya yaklaşan garip bir çaresizlik gördüğünü sandı. Aniden Evans bakışlarını indirdi.

"Evet deme," dedi ölmekte olan adama.

İskelet yavaşça başını geri çevirdi ve garip hareketsizliğine geri döndü. Sarfettiği birkaç kelime onu bitirmişti. Dorrigo Evans parmaklarının ucuyla kırışık alnındaki ıslak, ince saçları taradı, gözlerinden uzaklaştırdı.

"Ne bana ne de başkasına."

Böylece iskelet gibi zayıf ikili devam etti. Uzun doktor ve kısa yardımcısı, her ikisi de neredeyse çıplaktı. Hastabakıcının absürd derecede büyük ayakkabıları, kenarları büzülmüş yüzünde çok geniş duran bir ordu şapkası vardı; doktor ise yağlı, kırmızı bandanası ve subay şapkasıyla az sonra kasabaya hovardalık yapmaya gidecek gibi duruyordu. Bu kafileyle ilgili her şey doktora koca bir maskaralık gibi geliyordu, kendisi de en zalim karakterdi: umut olmayan yerde umut dağıtan adam; bambu çubukların üzerine asılmış, su sızdıran, hastane olmayan bir hastanede; fare istilasına uğramış bambu suntalardan yapılma yatak olmayan yataklarda; pislik içinde bir yerde... Hastalarını iyileştirmek için bir doktorun ihtiyaç duyduğu neredeyse hiçbir şeye sahip olmayan bir doktordu o da. Yağ içinde kırmızı bir bandanası, şapkası ve insanları iyileştirmek için tartışmalı bir yetkisi vardı.

Yine de devam etmemenin, günlük vizitelerini yapmamanın, yardım etmeye çalışmamanın daha kötü olduğunu biliyordu. Sebepsizce, ömür boyu ayrı kaldıktan sonra sevgilisiyle köprüde buluşan Vivien Leigh'yi taklit eden hasta Jack Rainbow'u hatırladı. Adamların geçmişte yaptıkları gösterilerin (bunları filmlere ve müzikallere benzetmek için bambudan setler ve pirinç çuvallarından kostümler yapmışlardı) gerçek dünyayı kendi hastanesi ve doktorluğundan daha iyi temsil ettiğini düşünüyordu. Yine de tiyatro gibi bir şekilde gerçekti bu da. Tiyatro gibi faydası oluyordu. Ve bazen insanlar ölmüyordu. Onların yaşamasına yardım etmeyi bırakmayı reddediyordu. İyi bir cerrah değildi, iyi bir doktor değildi. Ve kalbinde, iyi bir adam olmadığını da biliyordu. Ama çabalamayı bırakmayı reddediyordu.

Bir hasta bakıcı yeni bir serum takmaya çalışıyordu. Yeşil bambudan kesilmiş kaba bir kateter ve Kara Gardiner'ın dünkü Japon kamyonundan çaldığı, ona bağlanmış lastik bir boru, gazyağı tenekeleri ve bambudan yapılmış damıtıcılarla sterilize edilmiş suyla üretilen tuz çözeltileriyle dolu eski bir şişeye uzanıyordu. Hasta bakıcının adı Binbaşı John Menadue'ydu ve teknik olarak kamptaki savaş esirlerinin emir komuta zincirinde üçüncü sıradaydı. Beyazperde yıldızlarınınkini andıran görünümünü, Trappist keşişlerinin konuşma şekliyle birleştirmişti ve konuşmak zorunda olduğu zaman genellikle kekeliyordu. Yalnızca yapması gerekenin söylendiği bir hasta bakıcı olarak çok mutluydu.

Hiyerarşiye saygı duyan Japonlar tüm aşağı rütbelerin çalışmasını isterken subaylardan böyle bir talepte bulunmamışlardı, böylece subaylar kampta kalmışlardı ve garip bir şekilde Japon İmparatorluk Ordusu'ndan ufak bir maaş alıyorlardı. Yardımı dokunmadığı sürece Evans'ın hiyerarşiye bir saygısı yoktu. Subayların maaşına el koymasının yanı sıra onları kampta çalışmaya da zorladı. Artık onlar da hastalara ve temizlik işlerine yardım ediyor, yeni tuvaletler, kanalizasyonlar ve su taşıma sistemleri yapıyor, kampın genel bakımını üstleniyorlardı.

John Menadue kateteri sokabilmek için ayak bileğinde bir damar arıyordu. Neşter olarak da bileylenmiş Joseph Rodgers çakısını

kullanıyordu. Adamın ayak bileği kemikten halliceydi ve hasta bakıcı gergin deride bir ileri bir geri giderek aranıyordu.

"Canını yakmaktan korkma," dedi Dorrigo Evans. "Bak."

Bıçağı aldı ve kesin, dikkatli bir şekilde kesti. Sonra da ayağındaki yuvarlak kemiğin hemen üstündeki kısımda damar yolunu açtı. Hızlıca uyduruk kateteri yerleştirdi. Koleralı hasta irkildi ama hareketin hızı ve kesinliği, işin başladığı gibi bitmesini sağlamıştı.

"Artık dayanabilir," dedi Dorrigo Evans.

Hijyen konusundaki ısrarı haricinde, su kaybını gidermek en büyük başarısı olmuştu. Sırf son iki günde birçok hayat kurtarmıştı ve birkaç adam, cesetlerinin yakılmasına çok az kalmışken kolera kampından canlı çıkabilmişti. Dorrigo bunun herkese umut verdiğini biliyordu.

Başka bir adam, "Burada ya ölüyorsun ya da dayanıyorsun," diye fısıldadı.

Az önce serum takılan adam, "Böyle işi sikeyim... Ölmedim," diye inledi.

Onlar bambu uyku platformunun kenarında aşağıya doğru teftiş ederek, tuzlu çözeltilerin seviyesini kontrol ederek, serumları tamir ederek, bazen şanslı birkaç kişiyi iyileşme bölümüne taşıyarak devam ederken koleralılar sanki küçülüp uzaklaşıyordu. Dorrigo Evans yakınlarına geldiğinde hepsi insandan daha küçük gözüküyordu, korkunç hastalık kendini gösterdiği birkaç saat içinde vücutlarını neredeyse tamamen tüketiyor ve onları kısa bir süre içinde de öldürüyordu. Bazıları vücutlarını eriten ve yaşamlarını kemiren kramplar yüzünden acıyla inliyor, diğerleri kısık, monoton bir sesle su için yalvarıyor, başkaları ise çökmüş ve gölgeli göz çukurlarından taş gibi bakınıyordu. Eve, annesine ve babasına gidecek maymun suratlı adama geldiklerinde onun öldüğünü gördüler.

"Bazen böyle yaparlar," dedi Bonox Baker. "Mutlu olurlar. Eve giden otobüsü yakalamak ve annelerini görmek isterler. İşte o zaman sonlarının geldiğini bilirsin."

Herkesin Şeker adıyla tanıdığı hasta bakıcı (Siyam yağmur ormanlarının kalbine Bayan Beeton'ın artık parçalanmış ve küflenmiş

bir yemek kitabını getirmesiyle ünlü olmuştu) sedyeyle geldiğinde Dorrigo Evans, "Sana yardım edeyim," dedi. İki bambu çubuğunun arasına yerleştirilmiş eski bir pirinç çuvalından oluşan derme çatma bir şeydi bu sedye.

İşi bittiği için Dorrigo Evans, Şeker'e ve Bonox Baker'a Lenny'nin eriyip kurumuş bedenini taşımaları için yardım etti. Dorrigo onun bir kuş ölüsünden sadece biraz daha ağır olduğunu düşünüyordu. Yine de yardım etmiş gibi hissetti kendini, bir işe yarıyormuş gibi. Tüm sedyeyi kaplayacak kadar büyük bir pirinç çuvalı yoktu. Acaba burada herhangi bir şeyden yeterince oldu mu hiç, diye merak etti Dorrigo. Lenny'nin bacakları sedyeden sarkıyordu.

O lanetliler evinden çıkarken Lenny'nin cesedi sürekli kayıyordu. Sedyeden düşmesini engellemek için cesedi yüzüstü yatırdılar ve sıska bacaklarını sedyenin iki tarafından sarkıttılar. Bacakları o kadar zayıftı ki anüsü tiksindirici bir şekilde dışarı fırlamıştı.

Şeker, sedyenin arka ucundan tutarken, "Umarım Lenny son bir kez daha sıçmaz," dedi.

12

Kolera başladığından beri artık günlük hale gelen cenazelerde borazancılık yapabilsin diye Jimmy Bigelow'u kamp görevlerine atamışlardı. Hastalar sedyelerle geldiğinde kolera kampının kenarında bekliyordu. Sonuncu sedye, gösterişli şapkası ve kırmızı bandanasıyla Dorrigo Evans ile saçma ayakkabılarıyla Mickey Mouse'a benzeyen Bonox Baker önde, başını garip bir şekilde geriye atmış Şeker arkada olacak şekilde taşınıyordu.

Jimmy bu acınası cenaze kortejini karanlık, yağmurlu ormanda takip etti. Borazanını deri askısı çürüyünce onun yerine taktığı düğümlü bir paçavrayla omzuna asmıştı. Borazanını ne kadar sevdiğini

düşünüyordu çünkü bu, ormandaki her şeyin arasında (bambu, giysiler, deri, yemek ve insan eti) çürümeye ve yıpranmaya dayanıklı tek şey gibi duruyordu. Alelade bir adam olmasına rağmen şimdiden pek çok şey görüp geçirmiş bu basit pirinç borazanda ölümsüz bir şeyler olduğunu hissediyordu.

Onları nemli bir açıklıkta bekleyen savaş esiri ölü yakıcıları, bir adamı yakmak için gerçekten fazla miktarda oduna ihtiyaç olduğunu öğrenmişlerdi. Dörtgen, göğüslerine kadar gelen bir bambu yığını yapmışlardı. Bir kolera cesedi, battaniyesi ve birkaç eşyasıyla birlikte yığının üstündeydi. Jimmy Bigelow onun Tavşan Hendricks olduğunu fark etti. Ne kadar küçük olduğunu görmek onu hep şaşırtırdı.

Koleranın dokunduğu herhangi bir şeye başkası dokunamazdı; odun yığanlar hariç. Ve koleranın dokunduğu her şey salgını önlemek için yakılmalıydı. Diğerleri üç yeni cesedi ve onların eşyalarını odun yığınının üstüne taşırken içlerinden biri Tavşan Hendricks'in eskiz defteriyle birlikte Dorrigo Evans'ın yanına gitti.

"Yakın," dedi Dorrigo Evans elini sallayarak.

Oduncu öksürdü.

"Emin değildik efendim."

"Neden?"

"Bu bir kayıt," dedi Bonox Baker. "Onun kaydı. Gelecekte insanlar... şey, bilsinler diye. Hatırlasınlar diye. Tavşan böyle olmasını istiyordu. İnsanların burada olanları hatırlamasını. Bize olanları."

"Hatırlamak mı?"

"Evet efendim."

"Her şey sonunda unutulur Bonox. Şimdi yaşamamız daha iyi."

Bonox Baker ikna olmuşa benzemiyordu.

"Unutmayalım da deriz ama," dedi Bonox Baker. "Bunu söylemez miyiz?"

"Söyleriz Bonox. Ya da okuruz. Belki de ikisi aynı şey değildir."

"Bu yüzden saklanması lazım. Unutulmasın diye."

"Şu şiiri bilir misin Bonox? Kipling'in. Hatırlamakla ilgili değil. Unutmakla ilgili. Nasıl da her şeyin unutulduğuyla."

Uzağa çağrılmış, gemilerimiz eriyip gider;
Çölde ve anakarada batar ateş:
Bak, dünün tüm şatafatı
Ninova ve Sur'la bir!
Milletlerin Yargıcı, acı bize şimdilik,
Unutmayalım, unutmayalım!

Dorrigo Evans, odunculardan birine bambuyu yakması için başıyla işaret etti.

"Ninova, Sur, Siyam'da Tanrı'nın unuttuğu bir demiryolu," dedi Dorrigo Evans. Alevin gölgeleri yüzünde kaplan çizgilerine benzer bir desen oluşturuyordu. "Kipling'in şiirinin her şeyin nasıl da unutulduğuyla ilgili olduğunu hatırlayamayacaksak başka herhangi bir şeyi nasıl hatırlayacağız?"

"Bir şiir kanun değildir. Kader değildir. Efendim."

"Doğru," dedi Dorrigo Evans. Ancak şaşkınlıkla onun için aşağı yukarı öyle olduğunu fark etti.

"Resimler," dedi Bonox Baker. "Resimler efendim."

"Ne olmuş onlara Bonox?"

"Tavşan Hendricks, kendisine ne olursa o=lsun resimlerin kalacağından emindi," dedi Bonox Baker. "Dünyanın da bileceğinden."

"Gerçekten mi?"

"Hafıza gerçek adalettir, efendim."

"Veya yeni dehşetlerin yaratıcısı. Hafıza, Bonox, adalete benzer çünkü o da insanlara kendilerini haklı hissettiren başka bir yanlış fikirdir."

Bonox Baker, odunculardan birine defteri açtırıp Japon istilasından sonra Singapur'da kafaları kazıklara geçirilmiş Çinlileri gösteren Hint mürekkebiyle yapılmış bir resmi gösterdi.

"İşte vahşetler burada, görüyor musunuz?"

Dorrigo Evans dönüp Bonox Baker'a baktı. Ancak Dorrigo Evans'ın görebildiği tek şey duman ve alevlerdi. Onun yüzünü göremiyordu.

Dumanın içinde canlı gibi gözüken kafalar vardı ama hepsi ölmüş ve kaybolmuştu. Arkalarında ateş büyüyordu, alevler canlı olan tek şeydi ve Dorrigo onun başını, yüzünü ve vücudunu, saçındaki kırmızı kamelyayı düşündü ancak şimdi istediği kadar uğraşsın onun yüzünü hatırlayamıyordu.

"Hiçbir şey dayanmaz. Anlamıyor musun Bonox? Kipling bunu kastediyordu. Ne imparatorluklar ne anılar. Hiçbir şey hatırlamayız. Belki birkaç yıl. Yaşarsak belki ömrümüzün çoğunda. Belki. Ancak sonrasında biz öleceğiz ve bunları kim anlayacak? Ve belki de elimizi kalbimize koyup unutmamak hakkında gevelerken hiçbir şey hatırlamıyoruzdur."

"İşkenceler de burada, gördünüz mü?" dedi Bonox Baker.

Bir Avustralyalının iki muhafız tarafından dövülüşünü gösteren kalem ve mürekkeple yapılmış bir eskizin olduğu sayfayı açmıştı. Ülser barınağının suluboya resmi. İskelet gibi kalmış adamların çalıştığı, kesmede taş kırdıkları bir karakalem resmi. Dorrigo Evans gittikçe rahatsız olduğunu hissetti.

"Bizim Tavşan, Box Brownie fotoğraf makinesinden daha iyiydi," diye gülümsedi Bonox Baker. "Boyalara nasıl erişti, hiç bilemeyeceğim."

"Bu resimlerin ne anlama geldiğini kim bilecek?" diye sordu Dorrigo Evans kısaca. "Ne hakkında olduklarını kim bilecek? Birileri bunu köleliğin kanıtı olarak görebilir, diğerleri de propaganda. Hiyeroglifler, kırbaç altında piramitleri yapmanın neye benzediği hakkında bize ne söyler? Bunu konuşuyor muyuz? Ha? Hayır. Sadece Mısırlıların muhteşemliğini ve harikalarını konuşuyoruz. Romalıların. St. Petersburg'un. Piramitleri inşa eden yüz binlerce kölenin kemikleri hakkında hiçbir şey söylemiyoruz. Belki de Japonları böyle hatırlayacaklar. Belki de Tavşan'ın resimleri sonunda bunun için kullanılacak, bu canavarların muhteşemliğini haklı göstermek için."

"Ölsek bile," dedi Bonox Baker. "Bize ne olduğunu gösterir."

"O zaman yaşaman gerekir," dedi Dorrigo Evans.

Şimdi sinirlenmişti ve adamlarından birinin, öfkelendiğini görmesine izin verdiği için daha da sinirliydi. Alevler büyürken, şimdiden

onu unuttuğunu biliyordu. O anda bile yüzünü, saçını, dudağının üstündeki beni unuttuğunu biliyordu. Parçaları hatırlayabiliyordu, parlak közler, dans eden kıvılcımlar, ama onu değil. Kahkahasını, kulak memelerini, kırmızı bir kamelyaya uzanan gülümsemesini...

"Hadi," dedi Dorrigo Evans. "Ateş sönmeden onu atalım."

13

Tavşan Hendricks'i kirli, bok bulaşmış battaniyesiyle birlikte kaldırdılar ve diğer cesetlerin yanına koydular. Çantasını da (içinde karavana takımı, bir kaşık, üç fırça, birkaç kalem, bir çocuğun suluboya takımı, takma dişleri ve bayat yerel tütünden başka bir şey yoktu) eskiz defteriyle birlikte yanına bıraktılar. Koleralılar ürkütücü bir biçimde hafifti. Peder Bob öldüğünden beri cenaze işlemlerini eski bir Anglikan papazı olan, ama belirtilmeyen ahlaki bir yoksunluk yüzünden meslekten men edilen Lindsay Tuffin yapıyordu. Fakat ondan da hiçbir haber yoktu ve alevler, cesetleri yok etmeye başlamıştı.

"Albay?" diye sordu Şeker.

Böylece zaman sıkıştırdığı, görev emrettiği ve rütbe zorunda bıraktığı için Dorrigo Evans doğaçlama bir cenaze merasimi yaptı. Onu daima sıktığı için resmî merasimi doğru düzgün hatırlamıyordu ve yeterli olacağını umduğu bir rol yaptı. Başlamadan önce iki cesedin adını sordu.

"Mick Green. Topçu. Batı Avustralya," dedi Şeker. "Jackie Mirorski. *Newcastle* gemisinde ateşçi."

Dorrigo Evans bu isimleri iki kez anacaktı; o andaki merasimde ve yıllar sonra kendi ölümünde. Cenaze merasimini, bunların dört iyi adam olduğunu ve onları Tanrı'ya emanet ettiklerini söyleyerek bitirdi. Ancak Tanrı'nın bununla ne alakası olduğunu hiç bilmiyordu. Kimse artık O'nun hakkında pek konuşmuyordu, Lindsay Tuffin bile.

Dorrigo Evans başını eğip alevlerden geri çekilirken Jimmy Bigelow öne çıktı, içine yerleşmiş olabilecek akrep ve çıyanları çıkarmak için borazanını salladı ve dudaklarına götürdü. Ağzı darmadağın olmuştu, damağının bütün derisi soyulmuştu. Dudakları da şişmişti ve dili... o kadar şişmişti ki pirinç artık sıcak şarapnel tadındaydı, ağzının içinde işlevini yerine getiremeyecek bir odun parçası gibiydi. Büyük Adam ona bunun, yemeklerindeki vitamin eksikliği yüzünden oluşan pellegra olduğunu söylemişti. Tek bildiği ağzının borazana üflemesi gereken havayı, dilinin tıkadığıydı.

Yine de o çok iyi bildiği ezgiyi çalmak için borazanı dudaklarına götürdüğünde melodinin garipliğinde kendini kaybedebilmişti. İlk başlarda yavaş notaları becerebilmişti. Sonrasında ezgi hızlandığında, *Son Nöbet*'in muhteşem gücünü aldığına inandığı o bölümde, melodinin yükselip indiği notalardaki kısa durakları yapabilmek için tüm vücuduyla savaşmak zorunda kalmıştı. Çalarken sanki dili kaybolmuştu ve onun yerine borazanın ağızlığını bir kalasla idare ediyordu, çaresizce bunun melodiyi vermesini, büyüyü sağlamasını umuyordu.

O karanlık, kasvetli yağmur ormanında her şeyde olduğu gibi Jimmy Bigelow'un, balina gibi şişmiş dilinin etrafından nefes vererek, notalara basmaya konsantre olurken çığlıklar atan sinir uçlarını kandırarak, o ormanda kalıp asla eve dönemeyecek herkes için son bir kez daha dağılmadan durarak doğaçlama yapması gerekti. Sonunda, herhangi bir duygu yüzünden değil (çünkü o anda dünkü beş cenazeden veya evvelsi gündekinden daha fazla bir şey hissetmemişti) borazanı çalarken hissettiği fiziksel acı yüzünden döktüğü yaşlardan utanarak hızla arkasını döndü. Kimse basit bir ezgiyi çalmanın ne kadar güç olduğunu bilmesin veya yumuşadığını düşünmesin diye.

Her ne kadar tüm vücudu bu korkunç borazan ezgisini, ölüm müziğini çalarken tüm vücudu yansa da çalmaya devam etti. Müziği yeni baştan duyuyordu, ne anlama geldiğini anlamıyordu, ölmelerinden nefret ediyordu, diğer tüm müziklerden daha çok nefret ettiği bu müziği çalmaya devam etmesi gerektiğini biliyordu ve hiç durmamaya kararlıydı. Bu ezgi, ona söyledikleri anlama gelmiyordu: askerin artık

dinlenebileceği, işinin bittiği anlamına. Ne işi? Neden? Nasıl dinlenebilirdi? Şimdi bunu çalıyordu ve bu soruları çalmayı hayatının geri kalanında hiç bırakmayacaktı, Anzak Günleri'nde, savaş esirlerinin toplantılarında, resmî törenlerde ve bazen bir akşamüstü evinde anılar ona galebe çaldığında. Çaldığı şeyin ne olduğunun anlaşılacağını umuyordu. Ancak insanlar bundan farklı şeyler anlıyordu ve yapabileceği bir şey yoktu. Müzik, sorulardan soru sorardı ve bu soruların bir sonu yoktu. Jimmy'nin her nefesi burgulanıp yükselerek, aynı seste yok olan ortak bir insan aşkınlığı rüyasına doğru çıkıyordu. Bir sonraki notaya, bir sonraki ifadeye, bir sonraki zamana dek erişilmezdi.

Savaştan hemen sonra sanki hiç savaş olmamış gibiydi, sadece arada bir gecenin ortasında sırtınıza batan, yatağın ortasındaki çıkıntı gibi nüksediyor ve onu nahoş bir bilince getiriyordu. Sonuçta, Şeker'in de dediği gibi, o kadar da uzun değildi, sadece hiç bitmeyecek gibi gelmişti. Ama sonrasında bitmişti ve onun hakkında bir şeyler hatırlamak bir süre çok zor olmuştu. Herkesin daha inanılmaz hikâyeleri vardı; El Alameyn'de, Tobruk'ta, Borneo'da çatışmalar, Kuzey Denizi'nde bir konvoyda yolculuk. Hem zaten artık yaşanacak bir hayat vardı. Savaş gerçek hayata ve gerçek dünyaya ara vermekti. İşler, kadınlar, evler, yeni arkadaşlar, aileler, yeni hayatlar, çocuklar, terfiler, işten çıkarılmalar, hastalıklar, ölümler, emekliye ayrılmalar... Jimmy Bigelow'un Hobart'ın kamplardan ve Hat'tan, yani savaştan önce mi yoksa sonra mı geldiğini hatırlaması güçleşmişti. Başına gelen onca şeyin gerçekten olduğuna, gördüğü onca şeyi gerçekten gördüğüne inanması güçtü. Bazen gerçekten savaşa gittiğine inanması bile güçtü.

Güzel yıllar geldi, torunlar, sonra da o yavaş düşüş... Ömrü yavaşça erirken savaş aklına gittikçe daha çok gelmeye başladı. Sonunda başka şeyleri çok az düşünüp anlatmaya başladı çünkü başka çok az şey olduğunu düşünüyordu. Bir süre *Son Nöbet*'i savaşta olduğu gibi, onunla ilgisi olmayan bir hisle çalabiliyordu. Bir görev gibi, bir asker gibi. Sonra yıllarca, on yıllarca hiç çalmadı, ta ki doksan iki yaşında üçüncü kalp krizinden sonra hastanede, ölüm döşeğindeyken... Borazanını, hâlâ tutan eliyle dudaklarına götürdü ve bir kez

daha dumanı gördü, yanan et kokusunu duydu ve birden başından geçen tek şeyin bu olduğunu anladı.

Dorrigo Evans, Bonox Baker'a, birlikte yanan odunları itip alevlerin cesetleri sarmasını sağlamaya çalışırlarken, "Tanrı'yla bir husumetim yok," dedi. "Başkalarıyla onun varlığını veya yokluğunu tartışacak değilim. Onunla bir sorunum yok, mesele benim. Bu işi böyle bitiriyor olmam."

"Nasıl?"

"Tanrı'yla. Tanrı şöyle, Tanrı böyle diye konuşarak."

Tanrı'yı sikeyim, demek istemişti aslında. Bu dünyayı yarattığı için sikeyim, ismini sikeyim, şimdi ve sonsuza dek, hayatlarımız için sikeyim, bizi kurtarmadığı için sikeyim, burada olmadığı için, siktiğimin bambusunda yanan adamları kurtarmadığı için.

Ancak insan olduğu için ve bir insan olarak alışılmışın dışındaki adamların arasında en gelenekseli olduğu için cenaze merasiminde söyleyecek bir şeyi olmadığında Tanrı, Tanrı, Tanrı diye gevelemişti ve zamansız, amaçsız ölümler hakkında söyleyecek pek bir şeyi olmadığını görmüştü. Adamların hoşuna gitmiş gibi görünüyordu ama Dorrigo Evans sonrasında ağzında dolanan o iğrenç hissi yutamamıştı. Tanrı'yı istemiyordu, bu ateşleri istemiyordu, Amy'yi istiyordu ama burada tek görebildiği alevlerdi.

"Hâlâ Tanrı'ya inanıyor musun Bonox?"

"Bilmiyorum Albay. İnsanlardan şüphelenmeye başladım ben."

Cesetler yanarken çatırdamaya ve patlamaya başladılar. Sıcaklıkta sinirleri kasıldığı için birinin kolu kalktı.

Oduncular dan biri ona el salladı.

"Güle güle Jackie. Artık buradan gittin dostum."

"Sanırım işler böyle," dedi Bonox Baker.

"Böyle olması gerektiğinden emin değilim," dedi Dorrigo Evans.

"Adamlara bir şey ifade etti. Galiba. Size etmese de."

"Öyle mi?" diye sordu Dorrigo Evans.

Kahire'de bir kafede duyduğu bir fıkrayı hatırladı. Çölün ortasında bir peygamber, susuzluktan ölen bir yolcuyla karşılaşır ve ona, tek

ihtiyacının su olduğunu söyler. "Ama su yok," diye cevap verir yolcu. "Evet," der peygamber, "ama olsaydı sen susuz kalmaz ve ölmezdin." "Yani öleceğim," der yolcu. "Su içersen ölmezsin," der peygamber.

Alevler yükselirken, hava dumanla dolarken ve közler yuvarlanırken Dorrigo Evans bir adım geri attı. Koku mide bulandırıcı ve tatlıydı. İğrenerek ağzının sulandığını fark etti.

Tavşan Hendricks doğruldu ve şimdi yüzünü kömürleştiren alevlere sarılır gibi kollarını kaldırdı; sonra içinde bir şey öyle şiddetle patladı ki hepsi yanan bambu ve közlerden kaçınmak için bir adım geri attı. Bambu yığını gittikçe şiddetlenen bir ateşe döndü ve Tavşan Hendricks sonunda yana düşerek alevlerde kayboldu. Bir diğer ceset de yüksek sesle patlayınca hepsi eğildi.

Büyük Adam doğruldu ve bambudan bir sırıkla, oduncuların cesetleri daha hızlı ve tamamen yanabilecekleri bir şekilde ateşin içine itmelerine yardım etti. Hepsi birlikte çalıştı, sürekli büyüyen alevleri beslemek için bambuyu dürttüler ve çevirdiler. Terlediler, nefes nefese kaldılar, durmadılar, durmak istemediler, birkaç saniye daha kendilerini yükselen alevlerde kaybettiler.

İşleri bittiğinde ve geri dönecekleri zaman Dorrigo Evans yerdeki çamurda bir şey gördü. Tavşan Hendricks'in eskiz defteriydi bu, biraz kararmıştı ama bunun dışında iyi durumdaydı. Küçük patlamanın şiddetiyle dışarı fırladığını tahmin etti defterin. İlk sayfalarla birlikte defterin karton kabı gitmişti. Ön sayfası, Kara Gardiner'ın bir Suriye köyünün mahvolmuş sokağında, gösterişli bir koltukta oturup kahve içtiği, arkasında da Kerevit Burrows dâhil birkaç başka kişinin olduğu bir resimdi. Dorrigo, Tavşan Hendricks'in Kerevit'yi patladıktan *sonra* çizmiş olması gerektiğini fark etti. Ondan kalan tek şey bu resimdi.

Dorrigo Evans eskiz defterini yerden aldı ve tekrar ateşe atmaya gitti ama son anda fikrini değiştirdi.

14

Gittikçe daha fazla adam Kara Gardiner'ı geçmeye başladı. Şekilsiz, boş çubuklar gibi adamlar, ağızları gaddarca kapalı veya bir karış açık ve gözleri kuru çamur gibiydi, akışkan bir şekilde değil, seğirerek ve sarsılarak yürüyorlardı, Kara da sırada gittikçe geriye düşüyordu. Her şeyi tükenmişti. Kalanın da, başının içinde ve etinde yanan o güçlü hastalık olduğunu biliyordu. Ülserli bacaklarının, vücudunu saf bir acıyla titretmesi için yapraklara sürtünmesi yeterliydi.

Yine de Kara Gardiner kendini şanslı sayıyordu: Botlarım var, dedi kendi kendine. Bir tanesinin şimdilik tabanı olmasa da bu gece bir şekilde onu tamir ederdi. Şüphesiz, diye düşündü Kara Gardiner, parçalanmış da olsalar botlarının olması iyi bir şeydi. Böylesine kasvetli bir anda şanslı olduğu düşüncesiyle cesaretlenerek, düşmemesi için kalın kenevir halatını köprücük kemiğine dayadı, silkinerek boynuna yaklaştırdı ve yürümeye devam etti.

Her ne kadar sürekli geriye düşüyor olsa da yağmur ormanının derinliklerine gitmeyi başardı. Gününün, bir şekilde üstesinden gelmeyi başaracağı bir sürü üstesinden gelinemeyecek savaştan oluştuğunu anlamıştı. Hat'a gidebilmek, Hat'ta öğle yemeğine dek çalışmak ve öğle yemeğinden sonra... vesaire. Ve şimdi her savaş, bir sonraki imkânsız adıma indirgenmişti.

Düşüşünü engellemek için elini kaldırdığında, dikenli bir bambu çalısına düştü, elini kesti Ayağa kalktığında, bir kayadan diğerine atlayabilecek, uzun adımlar atabilecek gücü ve çevikliği kalmamıştı. Her şey ters gitmeye başlamıştı. Defalarca sendeledi. Sarsıldı ve dengede durabilmek için kullandığı enerjisinin son damlasını kaybetti. Tekrar ve tekrar düştü. Her defasında ayağa kalkmak daha da güçtü.

İleri doğru atılırken başını kaldırıp kasvetli yeşil ormana baktığında yalnız kaldığını anladı. Önündeki adamlar bir tepenin ötesinde kaybolmuştu ve arkasındakiler de çok uzağındaydı. Kenevir halatı, gittikçe daha çok yağmuru emiyor, omzunda ağırlaşıyordu. Sürekli gevşiyor, köklere takılan şeritler halinde açılıyor ve sendelemesine neden oluyordu. Her defasında durup ipi geri sarıyor, gittikçe ağırlaştığı halde omzunda dengeliyordu.

Ayağı takıla takıla devam etti. Korkunç derecede zayıftı ve başı dengesiz, sarsaktı. İp tekrar sarktı, Kara takıldı ve yüzüstü çamura düştükten sonra yavaşça yan dönüp öylece kaldı. Birkaç dakika dinlenmesi gerektiğini, sonra iyileşeceğini söyledi kendi kendine. Ve çok kısa bir süre sonra bayıldı.

Uyandığında yanında dağılmış bir halatla, karanlık yağmur ormanının ortasındaydı. Tökezleyerek ayağa kalktı, bir parmağını burnuna götürdü, burnundan sümük ve çamur sümkürdü, başını salladı. Öne doğru sarsak bir adım attığında bir kaya çıkıntısının üstüne düştü ve yukardan bir kalker taşını yerinden sökerek omzuna düşürdü.

Devam etmem lazım, diye düşündü. Veya düşündüğünü düşündü, zihni artık o kadar yıpranmıştı ki bir ağırlık, bir kaya, ayrık bir şey gibi geliyordu ona. Emin olduğu tek şey paniklediği ve bir anlığına bayıldığıydı.

Dengesini topladı ve kayaya, dünyaya, hayatına öfkelenerek eğildi. Yerden bir kalker taşı aldı ve hasta vücudundan çıkarabildiği ufak bir öfkeyle ormana doğru fırlattı.

Yumuşak bir düşme sesi ve aynı anda bir küfür duydu. Vücudu gerildi.

"Amına koyayım Gardiner," diye tısladı tanıdık bir ses.

Kara Gardiner etrafına bakındı. Horoz MacNeice bir eli başında, bambu korusundan çıktı.

"Bizimle mi geliyorsun yoksa bizi ele mi vereceksin?"

Horoz MacNeice'in arkasında tanıyamadığı altı esir belirdi, onların da arkasında Gallipoli von Kessler vardı. Kara'ya o tanıdık, sıradan Nazi selamını verdi.

"Bizi çakozladığını sanıyorduk," dedi Kes.

"Neyi çakozladığımı?"

"Senin bildiğini ve dikkatli davrandığını, kestiriyormuşsun numarası yaptığını sandık," dedi Horoz MacNeice.

"Neyi bildiğimi?"

"İzin günümüzü. Japonlar bize vermiyor, biz de kendimiz aldık.

Kara Gardiner geriye, patikaya baktı.

"Bu sabah sayıldık ve Japonlar kampa döndüğümüz akşam içtimasına kadar bir daha saymıyor," diye devam etti Horoz MacNeice. "Hat'ta da hiçbir zaman saymazlar ve fark etmezler. Saklanıp dinleniyoruz ve herkes kampa geri dönerken onlara katılıyoruz. Katıl, sayıl ve... oldu bitti."

"Başkalarının sizin işinizi yapmasını bekleyemezsiniz," dedi Kara Gardiner. "Bu doğru değil."

"Geçen hafta yaptık, çekikler anlamadı. Bugün yine yapıyoruz."

"Ama siz bugün benim takımımdasınız," dedi Kara Gardiner.

"Ee?" diye sordu Horoz MacNeice.

"Ee, diğer adamlara haksızlık değil mi?"

Kes, bir kilometre ötede korunaklı bir kayalık bulduklarını söyledi, yağmurun gelmediği. Kimse onları görüp duyamazdı ve sadece karo valesinin eksik olduğu iyi bir kâğıt desteleri vardı. 500'ü iyi oynuyor muydu?

"Derinizi yüzene dek kırbaçlarlar sizi," dedi Kara Gardiner.

"Nereden bilecekler?" diye sordu Horoz MacNeice.

"Anlarlar ve kırbaçlarlar."

"Bizi korursun," dedi Horoz MacNeice. "Bugün takım çavuşu sensin. Geçen sefer Micky yaptı. Hiçbir şey söylemedi. Milleti biraz farklı yerlerde çalıştırdı, böylece her işte bir adam vardı. Her takımda sadece bir kişi azdı."

Kes bir de karo valesinin olmamasının 500'ü daha ilginç yaptığını söyledi. Ve...

"Mesele bu değil," diye araya girdi Horoz MacNeice. "Hem de hiç. Çekiklerin savaş gayretine ortak olmayı reddetmek. Bir yerde, bir zaman direnmeliyiz ve şimdi de tam zamanı."

Kara Gardiner biraz düşündü. "500'e katlanamıyorum," dedi.

Kes, doğrusu yapacak pek fazla şey olmadığını söyledi. 500 veya uyku. Belki de sabretmek. Ama kim bunun bir faydasını görmüştü ki?

"Siktir et," dedi Kara Gardiner, uyku kulağına güzel geliyordu ve başı tekrar zonklamaya başlamıştı. "Tartışamayacak kadar haşat

oldum. Ancak bu bir emir. Sizin kaytarmanız umurumda değil ama başkalarının bu yüzden acı çekmesi umurumda."

"Kimse acı çekmeyecek," dedi Horoz MacNeice.

"Emre itaat etmezsen..." dedi Kara. "Sen çekeceksin. Haydi gidelim."

Ancak halatı kaldırıp omzuna aldığında ve demiryoluna doğru talihsiz yürüyüşüne başladığında sadece Gallipoli von Kessler ona katıldı.

"Gardiner asla bir şey diyemeyecek kadar zayıf bir çavuş," dedi Horoz MacNeice yoldan dönüp yağmur ormanına giderken diğer adamlara. "Eski liderler gibi bir lider değil."

15

Albay Kota korktuğunun başına gelmesine şaşırmamıştı. Taylara topluluk olarak güvenilemezdi ve birey olarak da muhteşem hırsızlardı. O ve şoförünün, kamyonu ormanın ortasında bıraktığı ve esirlerden oluşan bir kurtarma ekibinin onu kampa kadar ittiği dört saat içinde Taylandlı çapulcular birçok hortumu çalmış ve kamyonu çalışmaz hale getirmişti. Bir muhafız en yakın kamptan yeni hortumlarla dönene kadar (akşamüzeri gelmesi bekleniyordu) kampta durmaya mecbur kalmıştı.

Gecikmesi bir gün süreceği için Albay Kota demiryolu hattını teftiş etmeye karar vermişti. Rehberi olarak yanına Kertenkele'yi alıp Hat'a doğru giderken biri oturan, diğeri çamurun içine uzanmış iki esire rastladılar. Oturan esir ayağa fırladı ama yolun ortasına uzanan hiçbir şey yapmadı. Her şeye kayıtsız gibiydi. Öldüğünü sandılar ama Kertenkele ayağıyla onu ittirip sırtüstü çevirince hatalarını anladılar ve ona bağırdılar. Bu işe yaramayınca Kertenkele onu sağlam bir

tekme attı ama adam sadece inledi. Tehditlerin ve dayağın artık etki etmeyeceğini görebiliyorlardı.

Albay Kota durumu ümitsiz buldu. Bunlar daha işe yürüyemezken nasıl demiryolu yapacaklardı? Sonra Kara Gardiner'ın boynunu fark etti.

Albay Kota, Kertenkele'ye Kara Gardiner'ı dizüstü oturtmasını ve boynunu eğmesini emretti. Avustralyalı esirin boynunu daha yakından inceledi. Zayıftı, kırışıklıkların arası pisti.

Evet, diye düşündü Albay Kota. Eti çamurlu, griydi. Böyle bir şeyin ancak üzerine işerdiniz. Evet, evet, diye düşündü Albay Kota. Tuhaf bir şekilde sürüngenimsi kırışıklığı ve karalığı onda bir anıyı canlandırdı ve aynı şeyi tekrar etmeyi arzuladı. Evet! Evet! Albay Kota delice, insanlıkdışı ve Asya boyunca arkasında cesetler bırakmış bir şeyin kendi gücü dâhilinde olduğunu biliyordu. Öylesine rahatça ve öylesine zevkle öldürdükçe de kendi ölümünün kontrolü dâhilinde olmayacağını anlıyordu. Başkalarının ölümünü kontrol etmek ise mümkündü. Ve garip bir şekilde öldürmek, kendi hayatından kalanları kontrol edebildiği hissini veriyordu.

Her halükârda, diye mantık yürüttü Albay Kota, hasta adamı tekrar kampa götürmek diğer esirin değerli enerjisini sadece boşa harcardı ve kamptaki az miktarda yemek de zaten ölmek üzere olan bir adam için boşa giderdi.

Kılıcını çekti ve Kertenkele'ye su matarasını uzatmasını işaret etti. Albay Kota garip bir şekilde kendi ellerinin titrediğini görebiliyordu. Ne korkuyordu ne de vicdanı sızlıyordu.

Sadece ay
Ve ben, buluştuğumuz köprüde,
Yalnız, üşüyerek.

Albay Kota, Kikuşa-ni'nin haikusunu iki kere okudu. Fakat ellerinin titremesini durdurmak zorundaydı. Adam önünde titrerken su matarasının kapağını çıkardı, kılıcına su döktü. Parlak yüzeyinde su

damlalarının birlikte akmasını seyretti, kaçışan ıslak kamçılı yılanlar. Bu güzellik onu sakinleştirdi.

Başını kaldırdı ve kılıcı Kara'nın boynunda biraz dinlenene dek, onu indirmeden önce nefesini düzene sokmaya çalıştı. Kılıcını orada tuttu, niyetini belli etti, kendi vücudunu hazırladı.

Kertenkele, Kara Gardiner'a, "Göz kapa!" diye bağırdı. "Göz kapa!"

Sigarasını yakarken ne demek istediğini anlatmak için Kertenkele iki kez göz kırptı.

Albay Kota bacaklarını açtı, dengesini buldu, bir çığlık atıp kılıcını kaldırdı ve Kikuşa-ni'nin haikusunu son bir kez daha okudu. Ancak orta dizedeki hecelerin doğru sırasını hatırlayamadı. Aklında şiiri sürekli karıştırıyordu.

Herkes bekledi; kılıcı diz çökmüş esirin üstünde sabitlenmiş halde Albay Kota, dudaklarında sigarayla Kertenkele, donakalmış bir halde onları izleyen Gallipoli von Kessler. Hiçbir şey göremeyen Kara Gardiner, sadece battaniye gibi üstünü örten ıslak sıcaklığı ve kapalı gözlerindeki teri biliyordu. Dehşetle bükülmüş, tükenmişti. Paçavra gibi vücuduyla hissedebildiği tek şey kendisi ile güneşin arasındaki kılıçtı.

Yutkunmaya cesaret edemedi.

Albay Kota'nın kokusunu alabiliyordu, çürük balıkların boğucu kokusu. Tepedeki kılıcın açlığını hissedebiliyordu. Kanı işitebiliyordu. Kendisininkini. Diğerlerininkini. Gittikçe daha gürültülü oluyordu.

Her şeyde simetri ve düzen olması gerektiğine inanan Albay Kota, zihni kendi zayıflığına küfrederken şaşırıp kaldı. Şaşkındı. Kontrolünü kaybetmişti ve garip bir şekilde bu da onun için gayet mantıklıydı, böylece kendi hayatının kontrolünü de kaybetmiş oluyordu. Ve buna asla izin veremezdi.

Kara Gardiner'a da sanki boynu çığlık atıyor gibi geliyordu. Tüm bunları sonlandıracak kılıç darbesini arzuladı. Kılıç şu anda iniyor mu, başı şimdiden kesiliyor mu diye merak ederken...

"Gitti," dedi Kes.

Birilerinin uzaklaştığını duydu; kısa bir sessizlik oldu ve aynı ayak sesleri geri geldi.

"Siktir olup gitti," dedi Kes. "Kontrol ettim. Bakabilirsin Kara."

Kara Gardiner gözlerini açtı.

Kota ve kılıcı kaybolmuştu. Kertenkele gitmişti. Sadece elma çekirdeği gözleriyle ona bakan Kes kalmıştı. Kara, yakınlardaki bir kayalığa ve onun ötesindeki tik siluetine baktı.

"Vay canına," dedi Kes. "Şu röntgencilere bir baksana."

Maymunların çığlıklarını duydu.

Yağmur ormanının kokuşmuş çamurunu kokladı.

Etrafındaki tüm bu hayata rağmen Kara Gardiner ilk kez kendi ölümünü hissetti. Tüm bunların devam edeceğini ve ondan geriye hiçbir şeyin kalmayacağını, her ne kadar ailesi ve arkadaşları birkaç yıl, belki onlarca yıl anısını hatırlasa da sonunda unutulacağını ve yere düşen bambudan, kaçamadığı çamurdan daha anlamlı olmayacağını anladı. Kara Gardiner yolun yukarısına ve aşağısına bakarken, yarım kilometre ötede çalışan çıplak köleleri düşünürken, en korkunç öfkenin onu ele geçirdiğini hissetti. Tüm bunlar hiç durmadan devam edecekti ve sadece o, yok olmuş olacaktı. Baktığı her yerde ona hiç ihtiyaç duymayan, o yok olsa bir an bile onu düşünmeyecek ve hatırlamayacak, hayatla dolu bir dünya görebiliyordu. Dünya onsuz devam edecekti.

"İyi misin dostum?" diye sordu Kes.

Kara Gardiner'ın gözleri dört dönüyordu ve gördüğü şey onun anlamsız olduğu, hiçbir şey olduğu, ona ihtiyaç duymayan bir dünyaydı. Onu bir bambu ateşine atarlardı, bir şeyler söyler veya söylemezlerdi, Jimmy Bigelow *Son Nöbet*'i çalardı ve on ya da yirmi yıl sonra hayatta kalanlar da yeni bir Japon İmparatorluğu'nda köle olurdu. Elli ya da yüzyıl sonra herkes bunun tamamen normal olduğunu kabul ederdi ve tek fark, onun burada olmaması olurdu. Birden uyumak istedi, sadece uyuması lazımdı. Sırtüstü döndü ve orada yattı. Vücudu çamura geri dönüyormuş gibi hissetti.

"Devam etmemiz lazım," dedi Kes. "Burada kalırsan seni öldürürler."

Kara Gardiner'ı ayağa kaldırmak için eğildiğinde Kes gırtlaktan gelen bir bağırtı duydu ve dehşetle Kertenkele'nin hızlıca patikadan döndüğünü gördü. Muhafız, Kes'i kenara itti, Gardiner'ı tekrar tekmeledi ve, "*Byoki evi, byoki evi,*" diye bağırarak patikanın aşağısındaki kampı gösterdi. Kara, o hezeyanlı halinde bile böyle bir şeye inanmakta güçlük çekti.

İnanamayarak, "*Byoki evi* mi?" diye sordu ve *hastane* anlamına gelen kamptaki karma dilde inledi.

"*Byoki evi!*" diye bağırdı Kertenkele ve söylediğini desteklemek istermiş gibi bir tekme daha attı.

Toplayabildiği tüm enerjiyle Kara Gardiner ellerinin ve dizlerinin üzerinde kalktı, yorgun bir köpek gibi dönüp muhafız fikrini değiştirmeden kampa doğru geri sürünmeye başladı. Kes hızlıca diğer yöne, demiryoluna doğru yürüdü. Kertenkele de albaya yetişmek için koşarak onu geçti. Gözden kaybolunca Kes durdu.

Şaşkınlık içinde, sol bacağının sebepsizce şiddetli bir spazm geçirmesini izledi, sanki elektrik teline bağlanmış gibi zıplıyordu. Sonrasında vücudu kontrolsüzce birkaç dakika boyunca şiddetle ve vahşice sallanarak titredi. Sonunda bittiğinde Hat'a doğru yürümeye devam edebildi.

16

Gün ortasından hemen sonraydı. Şeker pis, gri pirinç topunu öğle yemeği olarak yemişti ve kırık damıtıcıya ekleyebileceği bir gazyağı tenekesi bulabilmek için yemekhaneye doğru gidiyordu. Ayrıca aşçılardan birinin belki ona pirincin dibinden biraz verebileceğini umuyordu.

Şeker'in yaşı birçoğundan daha büyüktü, hatta belki de otuza yakındı ve dolu kültablalarını andıran gözleri garip, suskun mizacıyla birleşince bazılarının onun biraz deli olduğunu sanmasına neden oluyordu. Savaştan önce bir tuzakçıydı, Tazmanya'da bir göçebeydi ve yanında hiçbir şey taşımıyordu, sırt çantası bile. İç çamaşırını hayatında ilk kez, askere yazıldığında üniformasının yanında iki tane verdiklerinde giymişti. Ordu hayatının lüksüne hiç alışamamıştı, bu hayatın egzotikliğinin özeti, Cava'daki 21 oyununda kazandığı yemek tarifi kitabıydı. Şeker, içtima alanının ortasında, çamura gömülü Kara Gardiner'la karşılaştığında Bayan Beeton'ın domuz rulosunu hayal etmişti.

Sonrasında diğer esirlere, "Dolly'den buraya nasıl döndüğünü Tanrı bilir," dedi Şeker. "Ama dönmüştü."

Kara Gardiner'ın bunu elleri ve dizleri üzerinde, köklerin ve kayaların üzerinden, çamurun ve suyun içinden, uçurumdan aşağı nasıl yaptığını merak etmiş, hayretler içinde kalmış numarası yapmışlardı ama aslında hissetikleri şey korkuydu çünkü bir sonraki gün veya hafta onlar da onun yerinde olabilirdi ve Kara Gardiner'ın kendi içinde bulduğu şeyi onlar da bulmak zorunda kalabilirdi.

"Bağırsakları tamamen üstüne boşalmıştı ve zavallı herif bokla kaplanmıştı," dedi Şeker. "Galiba o siktiğimin yolunda her tarafa sıçarak süründü."

Şeker bu sözlerle onların ilgisini çekmişti.

"Zavallı herif, vay anasını, orada ne kadar kalmış kimbilir. Rüzgârlı bir günde kurt yeniği yaprak gibi titriyordu ateşler içinde. Öldüğünü sandım, o kadar berbat görünüyordu. Hay amına koyayım... Sonra nefes aldığını gördüm. Onu hemen Japonların gözünden kaçırayım diye düşündüm çünkü koduğumun hasta listesinde değilsen, ölsen bile Japonlar kaytardığını zanneder. Onu kaldırdım, bu boklu iskeleti, o bana dayanıyordu, ben de ona. Yarı sendeleyerek, yarı sürünerek Kara'yı bambu duşlara götürdüm. Biraz su, biraz paçavrayla yıkadım, temizledim, yüzünü sildim, boklu kıçını temizledim."

Şeker'in Kara'yı bambu duşunun altında tuttuğunu görebiliyorlardı. Birbirinin üstüne yığılmış iki ağaç gibi duran iki çıplak adamın ne kadar garip olduğunu biliyorlardı. Şeker'in gelirken, "Temiz olmak iyidir dostlar," dediğini duymuşlardı ve suyun bambu çubuklardan akışını görebiliyorlardı. Kara'nın, Şeker'in kollarında her yana savrulduğunu da. Kara'nın omuzlarından ve tavuk kaburgası gibi kalmış göğsünden suyun aktığını, Şeker'in, "Şu lanet kokuyu üzerinden çıkaralım," dediğini hayal edebiliyorlardı. Ve sonra aralarında herhangi biri, bu ağzı bozuk, yarı deli Şeker kadar ince bir adam olabilir mi diye merak ettiler.

Sonra Şeker, Kara'nın, Squizzy Taylor geldiğinde biraz kendine geldiğini, Kara'nın ona, Japon subayının kafasını keseceğini ama kesmediğini ve Kertenkele'nin onu geri gönderdiğini söylediğini anlattı.

"Squizzy Taylor başını sallayarak, 'Japonları tutarlı olmakla suçlayamazsın,' dedi. Gangster ellerini uzattı ve onu muayene etmeye başladı. Artık Kara saçmalamaya başlamıştı," diye devam etti Şeker. "Ve savaştan önce karısını nasıl da Hobart'ın kuzeyindeki Nikitaris'in balık dükkânına götürüp ona balık ve patates yedirdiğini anlatıyordu. Dükkânın camındaki büyük akvaryumda yüzen balıkları düşünmeden duramadığını söyleyip duruyordu. Düzbaşlı, tekir ve siyah sırtlı somon. Squizzy onu incelerken, gözkapağını açarken, göğsüne vururken, tüm o doktor şeylerini yaparken, 'Özel bir şey değil,' diyordu Kara."

"*Sadece balık mı?* diye sordu Squizzy. *Evet,* dedi Kara. *Sadece balık. Zavallı lanet şeyler, o cam kutuya kapatılmış dışarı bakıyorlardı.*"

"*Dilini çıkar Kara,* dedi Squizzy."

"*Avalon'da bir matineden sonra,* diye saçmalamaya devam etti. *Her zaman Nikitaris'in balık dükkânı. İki kral balığı, patates, ezilmiş deniz tarağı, tereyağlı ekmek.*"

"*Önce ölümün eşiğindeki herkesin çalışmasını istiyorlar,* dedi Squizzy. *Sonra bu zavallı piçi geri gönderiyorlar. Dilini çıkar Kara.*"

Kara, Edie'nin bunu nasıl sevdiğini anlatmaya devam etti. Sinemaya gitmeyi, sonra da balık yemeyi.

"Peki ya sonra, diye sormak istedim," dedi Şeker. "Ama Kara, Nikitaris'in dükkânında yüzen balıkları düşünmeden duramadığını anlatıyordu sürekli. Bunun doğal olmadığını, onların da savaş esiri olduğunu. Geri döndüğünde Nikitaris'in balık dükkânına gideceğini. Tüm balıkları toplayıp limana götüreceğini ve onları orada özgür bırakacağını anlatıyordu. *Yaşlı Nikitaris ne der, umurumda değil,* diye sayıklayıp duruyordu Kara. *Satın alacağım, siktiğimin yerini soyacağım, ne gerekiyorsa yapıp o balıkları çıkarıp ait oldukları yere, denize geri koyacağım.*"

"Squizzy ona heyecanlanmamasını, çok hasta olduğunu, hastanede kalacağını ve çıkınca ne balıkların ne de karısının güvende olacağını söyledi. Kara ise çimen yaprağı gibi titriyordu," diye anlatmaya devam etti Şeker. "Ne düşündüğünü, hatta nerede olduğunu bilip bilmediğini çıkarmak zordu. Belki de Avalon'da bir akşamdan sonra Edie'yle birlikte orada yemek yediğini hayal ediyordu. Belki de akvaryumdaki balıklara gülüyordu. Belki de onları fark etmemişti, belki de sadece Edie'nin memelerine bakıyordu, belki de Edie balıklara bakmayı bırakıp onunla ilgilenmesini söylüyordu. Belki de değil. Belki de, *nereye bakıyorsun,* diyordu, Kara da utanıp balıklara bakıyordu, akvaryumda yüzen balıklardan biri olduğunu düşünüyordu, belki de Squizzy Taylor bana onu hastaneye götürmemi söylerken kolunu bana dolamıştı, yağmur ormanında çıplak bir savaş esiriydi. *Bulabildikleri kinini versinler ona,* dedi bana, *dizanteri için de emetin verin.* Sonra koca gangster gözleriyle bana bakarak döndü ve kısık sesle, *kinin yok, emetin yok, neredeyse hiç yemek yok,* dedi. *Ama en azından dinlenebilir.*"

"Ve sonra," dedi Şeker, "bana inanmayacaksınız ama Kara kahkaha atmaya başladı ve sanki bizimle lanet ormanın ortasında değil de savaştan önceki Nikitaris'in balık dükkânındaydı. *Kinin yok,* dedi. *Emetin yok. İki kral balığı, bir düzine ezilmiş deniz tarağı ve biraz tereyağlı ekmek.* Squizzy, *ne dedi bu,* diye sordu. Ben de, *iki kral balığı, bir düzine ezilmiş deniz tarağı ve biraz tereyağlı ekmek efendim,* dedim."

"Squizzy kahkaha atmaya başladı," dedi Şeker. "Ben de öyle. Kara da öyle. Gülmeden duramadık. *İki kral balığı,* dedi Kara, *bir düzine*

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

ezilmiş deniz tarağı ve biraz tereyağlı ekmek. Birbirimize dayanmış, siktiğimin çamurunun ortasında, çatlayacakmış gibi kahkaha atıyorduk. Domuz rulosunun tadı nasıldır hiçbir fikrim yok. Ama sıcak, tuzlu, yağlı, ezilmiş balık... Bunu kimse unutamaz."

17

Ülser kulübesine yaklaştıkça Dorrigo çürüyen et kokusuyla sarmalandı. Çürük et kokusu o kadar iğrençti ki kolera kampının dışındaki vizitelerinde ona hasta bakıcı hemşire olarak yardım eden Jimmy Bigelow bazen ayrılmak zorunda kalır, dışarı çıkar ve kusardı.

Ülser kulübesine girdiklerinde koku daha da güçlendi. Dorrigo Evans bir elini burnuna götürdü, sonra bunun adamlara hakaret olacağını düşünerek elini çekti. Ülser hastalarının doldurduğu iki bambu platformun arasındaki bir koridora girdi. Koku artık değişmişti, güçlenmiş, daha da keskinleşmişti, hem de o kadar iğrenç bir şekilde keskinleşmişti ki Dorrigo'nun gözleri yaşarmaya başladı. Çıplak adamlardan oluşan sıra, garip bir akından sonra ölen sopa çekirdekleri gibi uzuyordu. Örülmüş bambuda yükselip alçalan çekirge kabukları da birbirlerine paralel değil farklı açılarda dizilmişti. Donuk böcek gözleri ardına kadar açılmış, boş bakıyordu, tavuk cesedi gibi görünen göğsünün kalkıp inişi, yaşadıklarının tek belirtisiydi. Arada bir gözlerinde bir şey gördüğünü hissediyordu ama korkunç şeylerdi bunlar; kıskançlık veya korkutucu bir kadercilik veya sürekli daha derinlerine düştükleri baş döndürücü bir dehşet. Bakmak zor, bakmamak daha da zordu. Birçoğu bihaber ve çoğu ilgisizdi. Bazıları da sessiz. Bazıları hezeyan içinde başlarını bir o yana bir bu yana çeviriyordu, bazıları mırıldanıyordu, bazıları yağmurun bambuda yol alması gibi acı vücutlarında gezinirken inliyordu.

Dorrigo Evans platformların arasında bir cumartesi akşamı eski dostlarıyla buluşuyormuş gibi laflayarak dolaşıyordu ama iki hasta bakıcının Jack Rainbow'u içeri taşıdığını görünce keyifli hali uçup gitti ve karnına kramp girdiğini hissetti. Hasta bakıcılardan biri Jack Rainbow'un kesilmiş sağ bacağından gelen kanı durdurmak için pis paçavraları kullanıyordu. Dorrigo Evans onu daha önce iki kez ameliyat etmişti. İlkinde ülser, alt bacağını ve bilek kemiğini yediğinde hemen dizinin altından bacağını kesmişti. İkincisinde kangren kesik bölgeye oturmuştu ve uyluk kemiğinin üstünden kesmek zorunda kalmıştı. Bu üç hafta önceydi ve şimdi tekrar buradaydı. Hasta bakıcılar onu, ülserleri bileylenmiş kaşıklarla temizlenen hastaların konduğu, bambudan bir masanın üzerine yerleştirdiler. Dorrigo Evans bacağı muayene etmek için geldi.

Ancak bakmadan önce kokusu geldi.

Kusmamak için elinden geleni yaptı.

Tekrar aynı şey olmuştu, iyileşmesi gereken yerde şimdi sadece siyah küf, enfeksiyon ve kısa bir sopa gibi kalmış kesik bacaktan çıkan kan vardı. Dorrigo Evans uyluk atardamarında kullandığı dikişlerin düşmüş olması gerektiğini fark etti.

"Kangren," dedi. Bunu özellikle tek bir kişiye söylememişti çünkü burnu olan herkes zaten biliyordu bunu. "Turnike."

Kimse tepki vermedi.

Ülser çadırında olduğunu, turnike veya başka bir ekipman olmadığını anlayarak, "Turnike? Ah Tanrım, hayır," dedi Albay Dorrigo Evans. Hızlıca kemerini çözdü, şortundan çıkardı ve Jack Rainbow'un bir oluk borusundan daha kalın olmayan uyluğundan geri kalan şeyin etrafına sardı. İğrenç katrandan yapılma, kâğıttan bir bardağa benziyordu. Nazikçe kemeri sıktı. Jack Rainbow kısık sesle inledi. Kanama yavaşladı.

"Kaldırın."

Hasta bakıcılar kollarıyla Jack Rainbow'u doğrulttu. İçlerinden biri teneke bir kutuyla ona su verdi ama titreyen ağzıyla kutunun kenarını yakalayamadı ve su döküldü.

"Seni ameliyathaneye götürüyoruz Onbaşı Rainbow," dedi Dorrigo Evans. Hasta bakıcılardan biri burnunu kaşımak için bir an durunca Dorrigo Evans sessizce, "Hemen," dedi.

Hasta bakıcılar, o ne kadar sessizce konuşursa emrin o kadar acil olduğunu biliyordu. Dorrigo başka bir hasta bakıcıya dönerken sedyeyle hızlıca uzaklaştılar.

"Binbaşı Taylor'ı bul. Ona ameliyathanede ihtiyacım olduğunu söyle. Bir de şortum için bana bir ip veya başka bir şey bulabilir misin?"

Albay ve hasta bakıcı birlikte ameliyathaneye koştular. Albay uzun bacaklarıyla çamurda koştururken bir eliyle şortunu tuttuğu halde hızı kesilmiyordu ve Jimmy Bigelow da ona yetişebilmek için elinden geleni yapıyordu.

Ameliyathane küçük bir kulübeydi. En önemli özelliği konumuydu. Hastane kulübesi ile ülser koğuşunun arasındaydı ve böylece hastalardan ve onlardan neredeyse hiç eksik olmayan hijyen sorunlarından uzaktı. Çatısı kanvas kumaştan değil yapraklardandı, bu yüzden kuru sayılırdı. İçinde bulunan aletler bir çocuğun ameliyathane hayalindekiler gibiydi. Bambu, boş yemek ve gazyağı tenekeleri ve Japonlardan çalınmış ıvır zıvırla (şişeler, bıçaklar, kamyonlardan çalınmış hortumlar) yapılmış şeylerdi, sihirli bir akıl yürütmenin zaferiydi. Kesilmiş teneke kutulardan yapılma reflektörlerin içinde mumlar vardı, gazyağı tenekelerinden yapılma bir sterilizatör, bambudan bir ameliyat masası, motorlardan çalındıktan sonra bileylenerek yapılmış ameliyat aletleri, üzerlerine sıçanlar, fareler ve başka herhangi bir şey tırmanmasın diye bir bavulun içinde bir masanın üzerine konmuştu.

Aletlerini sterilize etmek için hazırlarken ne yapabileceğini sorguladı Dorrigo. Hiçbir fikri yoktu. Squizzy Taylor, Nakamura'nın cezalandırmak istediği bir esir için kâğıt oynarken, "Aklından neler geçiyor?" diye sormuştu Dorrigo'ya. "Aklımdaki tek fikir," diye itiraf etmişti Dorrigo, "ilerleyip yel değirmenlerine doğru saldırmak." Taylor kahkaha atmıştı ama Dorrigo ciddiydi. "Ancak illüzyonlara olan inancımız hayatı mümkün kılar Squizzy," diye açıklamıştı. Kendisi

hakkında yaptığı, doğru olmaya en yakın açıklama buydu. "Gerçeklere inanmak zamanla bizi bitirir."

Hayatı her gün yeni baştan uyduruyordu ve uydurduğu hayallere ne kadar çok inanırsa bu yöntem o kadar işe yarıyordu. Ancak şimdi nasıl ilerleyecekti? Ameliyat masasından uzakta, kulübenin öteki ucunda ellerini yıkamaya başladı. Bir bambu çubuğundan devamlı akan suda ellerindeki yağlı kanı temizledi, yakınlardaki bir dereden su getirmek için adamların yaptığı eğreti tesisatlardan biriydi ve şimdi bunun da kolera taşıyabileceğinden şüpheleniyordu. Her şey zehirli gibiydi ve bazen gösterilen her çaba durumu daha da kötüleştiriyor, daha fazla ölüme sebep oluyordu. Dorrigo Evans, Jimmy Bigelow'u yanına çağırdı ve değerli damıtılmış suyu yavaşça ellerine dökmesini söyledi.

Ellerini suyla temizlerken Dorrigo Evans kendini sakinleştirmeye, zihnini ve bedenini toparlamaya çalıştı.

Panikliyordu. Bunun farkındaydı ve kendini sakinleştirdi, ameliyat öncesi temizlik rutinine kendini kaptırmaya çalıştı. *Her bir parmağın iyice temiz olduğundan emin ol.* Bunu yapabileceğini kendine söyledi. *Tırnaklar... tırnakların altında bir şey kalmasın.* Bunu yapabileceğine inanmıyordu ama başkaları inanıyordu. Ve *onların* inanmasına inanabilirse belki de yapabilirdi. *Bilekler... bilekleri unutma.* Tüm bunlar saçmalıktı ama yine de hayatta kalabilmek için, dedi kendi kendine, hayatta kalabileceğine dair saçma bir inancın olmalı.

Hasta bakıcılar artık sessizleşen Jack Rainbow'la birlikte geldiler. Onu ameliyat masasına yatırırlarken Squizzy Taylor geldi. Onu bulan hasta bakıcı, birbirlerine bağlanıp kaba bir ip haline getirilmiş renkli paçavralar çıkardı ve albaya uzattı.

"Kemerim bu mu?"

"Bu bir sari. Görünüşe göre."

Albay gülümsedi.

"Neyse, şortumu tutacak olmaları iyi. İşte..." dedi ellerini yıkamaya devam ederken şortunu dirseğiyle göstererek.

Hasta bakıcı eğreti ipi şortun etrafına sardı ve bir yanında bağlayarak uzun boylu cerrahın dar kalçalarına bir denizci kuşağı takıyormuş havası verdi.

Esmer çekiciliği (aynı anda dikkatli ve hassas bir ifadeye bürünebilen nemli koca gözleri ve kalem bıyığıyla) ve soyadı yüzünden, o ünlü Melbourne'lü gangsterin adı verilen Squizzy Taylor bir zamanlar gösterişli olsa da şimdi çok zayıftı. Daha önce hiç olmadığı kadar kötü bir karakter gibi görünüyordu ve bu da lakabının yerinde olduğunu doğruluyordu. Dorrigo'ya yardım ederken öğrendikleri dışında cerrahlık hakkındaki tek bilgisi tıbbi eğitiminden ve anlatılanlardan kalanlardı.

"Albay?"

"Ampütasyon," dedi Dorrigo Evans gözlerini ellerinden ayırmadan. "Tekrar."

"Dorrigo," dedi Squizzy Taylor. "Bacağının kalan kısmını gördün mü?"

"Biliyorum."

"Kesecek bir şey yok."

Dorrigo ellerini ovuştururken âdeta eziyordu. Temiz olmalılardı.

"Biliyorum. Yapılabileceğini..." diye başladı Dorrigo Evans, sonra tereddüt etti.

Ellerini sıktı. Yapabilir miydi?

"Tanrı aşkına Jimmy," diye aniden parladı. "Siktiğimin suyu malt viskiden daha değerli. Tarla sulamak için değil bu. Yavaş dök dedim sana."

"Şok yüzünden ölür Dorrigo."

"Kesmezsek de ölür. Kangren bu. Eğer... eğer kalçadan ampütasyon yaparsak şansı olabilir."

"Olur mu?" dedi Squizzy Taylor. "En modern hastanelerde bile kalça disartikülasyonu insanları öldürür. Burada böyle bir müdahalenin hiç manası yok."

"Anestezi için malzeme var mı?"

"Yeterince."

"Bir keresinde bir kalça disartikülasyonuna yardım etmiştim," dedi Dorrigo. "Sydney'de, otuz altı yılında. Yaşlı Angus MacNamee yapmıştı. En iyisiydi."

"Adam yaşadı mı?"

"Kadın. Aborjin bir kadın. Bir günlüğüne. Belki iki. Tam olarak hatırlayamıyorum."

"Neden yüksek uyluk ampütasyonu denemiyorsun? Onun bir şansı var."

"Kangren çok ilerlemiş."

"Ben bir cerrah değilim fakat bence o kadar da ilerlemiş değil. Turnikenin olduğu yerden kes bacağı."

"Her halükârda uyluğun yukarısından veya kalçadan, turnike yapabileceğimiz bir yer yok ve kanamadan ölebilir. Siktiğimin bacağından bir şey kalmamış Squizzy. Sorun bu."

"Eğer yuvarlak ve düz bir şeyle şuraya bastırırsam," diyen Taylor parmaklarıyla kendi kasığına bastırıp eti, damarları ve içinde bulundukları ikilemi hissederek yokladı. "Şuraya," dedi iki parmağını kasığına bastırarak. "Şuraya, uyluk atardamarına bastırırsam belki de kanı yeteri kadar durdurabilirim."

"Durdurmayabilir."

"Evet, durdurmayabilir."

"Sapı eğilmiş bir kaşıkla belki. Olabilir."

"Olabilir."

"Olabilir."

"İşe yarar. Ve senin çalışmana müsaade edecek kadar kan akışını kesebilir. Kanama olacaktır. Ancak bacağı kesersin, damarları kapatıp dikersin. Yine kanama olacaktır ama öldürmez."

"Hızlı olmam lazım."

"Hiç uyuşuk bir adam olmadın."

Jack Rainbow'un tükenmiş vücudu hafifçe titriyordu. Nefesi ağzından hafif bir tıslama olarak çıkıyordu.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

"Tamam," dedi Dorrigo Evans ellerini kurulamak için sallayarak. Jimmy Bigelow'u bir kaşık bulması için yolladı ve bambu masaya geri döndü.

"Şu bacağı biraz daha keseceğiz Jack, şu kokuşmuş kangreni keseceğiz ve..."

"Üşüyorum," dedi Jack Rainbow.

18

Dorrigo Evans biftek yağı gibi grileşmiş, kırlaşmış sakalların sigorta teli gibi sertleştiği, iri ve yuvarlak gözlü, kalkık burunlu sıska surata baktı.

"Bir battaniye getirin," dedi Dorrigo Evans.

"Pall Mall var mı doktor?"

"Maalesef yok Jack. Ama bundan sonra sana güzel bir sigara getirteceğim."

"Isınmak için Pall Mall gibisi yoktur doktor."

Jack güldü, öksürdü ve bir kez daha titredi.

Van Der Woude ev yapımı anestezikle geldi. Jimmy Bigelow mutfaktan bir kaşık ve yedek olarak da bir çorba kepçesi getirdi. Mumlar ve gazyağı lambaları yakılmıştı ama hepsinin bir araya gelmesi sanki sadece kulübenin karanlığını daha da belirginleştiriyordu. Hasta bakıcılardan biri bir fener yaktı.

"Henüz değil," dedi Dorrigo Evans. "Yedek pilimiz yok. Ben isteyene dek bekle."

Jimmy Bigelow ve Squizzy Taylor'a masada onun yanına gelmelerini ve ellerini Jack Rainbow'un altına sokmalarını işaret etti.

"Üçe kadar sayıyorum beyler."

Jack Rainbow'u yan çevirdiler. Squizzy Taylor, Jack'in omurgasına iğne yapınca Jack sanki birden boşaltılan bir oluk gibi ses çıkardı. Anestezik maddeyi ona damardan damla damla vermeye başladılar.

Kulakları brüksel lahanasına benzeyen ve inanılmaz derecede kısa boylu olan aşçı Wat Cooney mutfaktan et testeresiyle geldi.

Van Der Woude'nin karışımı iyiydi ama etkisine güvenilmiyordu. Jack Rainbow kısa sürede bilincini kaybetti ve mutfak testeresi ile diğer birkaç cerrahi aleti kaynatarak ampütasyon için hazırlandılar. Her şey sonunda hazır olunca Dorrigo Evans başlamak üzere olduklarının işaretini verdi. Katater kaldırıldı ve Jack Rainbow tekrar sırtüstü yatırıldı.

"Olabildiğince hızlı olacağız," dedi Dorrigo Evans. "Normal prosedür. Burada anahtar nokta kanamayı mümkün olan en aza indirgeyebilmek. Tutun onu," dedi Jimmy Bigelow ve Wat Cooney'ye. Squizzy Taylor'a da, "Kaşık hazır mı?" diye sordu. Taylor eğilmiş kaşıkla onu selamlar gibi yaptı.

"Yel değirmenine saldırın," dedi Dorrigo Evans ve derin bir nefes aldı. Taylor kaşığı nazikçe ama gittikçe kararlı bir biçimde Jack Rainbow'un mahvolmuş karnının altına bastırmaya başladı.

"Fener," dedi Dorrigo Evans. Jimmy Bigelow öne çıktı ve feneri kesik bacağa doğru tuttu.

Hastane kulübeleri gürültülüydü ama Dorrigo Evans onun bacağını kesmeye başlayınca Jack'in çığlıkları bütün sesleri bastırdı. Çürük etin kokusu o kadar keskindi ki kusmamak için elinden geleni yapıyordu. Fakat Jack Rainbow'un çığlıkları Dorrigo Evans'a yapması gereken şeyi yaptığını anlatıyordu: canlı eti kesmek.

Ameliyat kulübesine bir hasta bakıcı koşarak girdi.

"Ne istiyorsun?" diye sordu Dorrigo Evans başını kaldırmadan.

"Kertenkele, Kara Gardiner'ı hastaneden aldı."

"Ne?"

"Onu durduramadık. Kollarından tutup sürükleyerek götürdüler. Hat'ta çalışanların eksik olmasıyla ilgiliymiş. Onu cezalandıracaklar."

"Sonra," dedi Dorrigo Evans. Yüzü neredeyse Jack Rainbow'un kokuşmuş bacağından kalanların seviyesindeydi ve yaptığı işe konsantre olmuştu.

"Binbaşı Menadue onları sadece sizin durdurabileceğinizi söyledi."

"Sonra."

Uyluk atardamarını kestiğinde kanama oldu ama yine de çok korkutucu değildi.

"Kıskaçlar," dedi Dorrigo Evans. "Şu anda hiçbir şey yapamam. Siktiğimin sarı piçleri. Kıskaçlar? Piçler. Kıskaçlar!"

Uyluk atardamarını kıskaçladı ama doku koptu ve damardan masaya kan fışkırdı.

"Daha sert bastır," dedi Taylor'a. Orada olup bu zulmü durdurması gerektiğini düşünüyordu. Ayrıca kırık imbiği, Tay tüccarlardan daha fazla anestezik almaları gerektiğini ve gelecekte şimdiki gibi bir dehşet yaşamamak için ilk ampütasyonu mümkün olduğunca alttan yapmak zorunda olduğunu düşünüyordu.

Uyluk atardamarını ikinci kez kıskaçladı ve ikinci seferde de düştü. Kokuşmuş ölü etin daha da derinine inip kıskaçlaması gerekti. Durup bekledi. Bu sefer tutmuştu.

"Tamam," dedi. "Tamam."

Daha da fazla et kesti. Bir dakika içinde çürümüş etin tamamını kesmişti. Kanama vardı ama Taylor haklıydı, çok fazla değildi, ampütasyon yapabilecek kadar bacak kalmıştı sadece. Son bir saattir ilk kez biraz olsun rahatlamıştı.

"Kaşığı kaldırayım mı?" diye sordu Taylor.

"Henüz değil," dedi Dorrigo Evans. Jimmy Bigelow'a masadaki çürümüş eti işaret ederek, "Tanrı aşkına şundan kurtul," dedi.

Sonrasında nihai yarayı kapatabilecek kadar deri sıyırdı. Ardından özenle canlı kas dokusunu kemikten ayırdı, böylece kemiği daha üstten kesebilecek ve altta kalan et zamanla iyileşebilecekti.

"Testere," dedi.

Hasta bakıcılardan biri ona mutfaktaki et testeresini verdi. Rahat çalışamıyordu, o yüzden uyluk kemiğinin üst tarafını nazik, ufak hareketlerle kesiyor, ete daha fazla zarar vermemeye uğraşıyordu. Kısa zaman içinde bir parmak boyunda bir kemik parçası düştü.

Üç adam artık ameliyata tüm dikkatlerini vermişti. Dorrigo Evans, Van Der Woude'nin domuz bağırsaklarından elde ettiği iplikle uyluk

atardamarını dikmeye başladı. Bu bağırsaklar temizlenmiş, haşlanmış, iplik haline getirilmiş, sonra tekrar temizlenip haşlanmış ve ameliyat öncesi tekrar haşlanmıştı. Cerrahi dikiş ipiyle kıyaslandığında kaba oldukları açıktı ama işe yarıyorlardı. Ancak bu sefer sadece bir ıslaklığı, doku ve kandan oluşan bir bulanıklığı dikmeye çalışıyordu. Fenerin ışığı sönüyordu ve her şeyiyle her bir dikişi tam doğru yere atmaya uğraşıyordu.

Sonra kanama durdu.

Başarmıştı. Atardamarı dikmişti ve Jack Rainbow yaşayacaktı. Soluk soluğa kaldığını fark etti. Gülümsedi. Kalan kasları ve deri parçasını kemiğin üzerine dikmek için hazırlamaya başladı. Başını kaldırıp Squizzy'ye baktı.

"Kaşığı kaldır Binbaşı. Nazikçe."

Squizzy Taylor kaşığı kaldırdı. Dorrigo Evans çalışmaya devam etti, artık daha yavaş daha dikkatliydi. Jack yaşayacaktı. Bu adamın hayatını kurtaracaktı. Nekahet süresini atlatması gerekecekti, enfeksiyon kapabilirdi tabii. Ancak kurtulma şansı artık daha yüksekti. Tamam, çok yüksek değildi belki ama yine de iyiydi. Şimdi yapabileceği en iyi işi yapmaya konsantre olmuştu. Kesik bacağı bir yastığın üzerinde, yanında çocuklarıyla orta yaşlı bir Jack Rainbow hayal ediyordu. Canlı. Sevilen. Ve yaptığının beyhude ve sebepsiz olmadığını, başarısız olmadığını biliyordu.

"Feneri kapat," dedi.

Bitirmişti.

Doğruldu, sırtını ovdu, Jimmy Bigelow'a göz kırptı ve tekrar dönüp kesik bacağa baktı. Şaşırtıcı bir şekilde temiz bir iş olmuştu. Yaptığı işle gurur duydu. Demin diktiği et parçalarının arasından gelen ufak bir kan sızıntısı görmüştü ama hasta bakıcı kesik bacağı temizliyordu ve kanı da sildi.

Dorrigo bir sigara yaktı, rahatlatıcı dumanı iyice içine çekti ve güldü.

"Kaşık," dedi.

"Siktiğimin eğik kaşığı," dedi Squizzy.

The Lancet'ta yayınlanabilir bu.

Tekrar Jack'e döndüğünde, kesiğin üzerinde birkaç taze kan damlası olduğunu gördü.

Wat Cooney ikinci sefer kanı silerken, "Kesik bacağı neden temizleyip bandajlamıyorsunuz?" diye sordu.

Cevap verircesine, kan tekrar ortaya çıktı. Dikilen deri şişiyor, damlalar ısrarlı bir kanamaya dönüşüyordu, sonra yaranın her yerinden kan akmaya başladı. Wat Cooney dehşet içinde Dorrigo'ya baktı.

Squizzy Taylor hiç aklına getirmek istemediği bir düşünceyi sözlere dökerek, "Uyluk atardamarını tutan dikişler açılmış olmalı," dedi. Bir an donup kaldı.

"Kaşık!" diye bağırdı.

Kulübenin öteki ucundaki Jimmy Bigelow, "Ne?" diye sordu.

"Uyluk atardamarındaki dikişler çözülmüş. Tekrar açmamız lazım."

Squizzy Taylor kaşıkla birlikte geri koştu.

"Fener! Jimmy, fener! Yarım dakikamız var."

Çünkü yarım dakikadan sonra Jack Rainbow'un kalbi, vücudundaki tüm kanı boşaltmış olacaktı. Kaşığı yerine koyamadan Jack Rainbow'un vücudu sarsılmaya başladı.

"Kaşık!"

Jack Rainbow krize girmişti.

"Kaşık!" diye bağırdı Dorrigo Evans.

Squizzy Taylor kaşığı bastırmaya uğraştı ama Jack'in vücudu titreşirken bunu yapamıyordu. Jimmy Bigelow feneri yaktı ve yerine geçti ama fener karardı ve sonra tamamen söndü.

"Fener!" diye bağırdı Dorrigo Evans. "Koduğumun ışığı nerede?"

Vücut çılgınca sarsılıyordu.

"Tutun onu! Sıkı tutun! Sıkı. Kaşık! Sıkı! Tutun şu herifi!"

"Elimden geldiğince bastırıyorum ama yerinde durmuyor," diye bağırdı Squizzy Taylor.

Kan her yerdeydi, bambunun üzerinde, onların üzerinde, aşağıdaki karanlık çamura yağlı çizgiler halinde damlıyordu. Jimmy Bigelow ve Wat Cooney'nin Jack Rainbow'u tutup sabitlemesi biraz

daha zaman aldı ama hâlâ bir deri bir kemik kalmış o ufacık beden sanki içinden elektrik geçiyormuş gibi aşağı yukarı zıplıyordu ve artık her yere bulaşmış gibi duran kan, ellerinin kaymasına sebep oluyordu.

"Bacak," dedi Dorrigo Evans. "Bacağı tutun!"

Ancak ortada tutulabilecek bir bacak kalmamıştı, sadece kanlar içinde, garip bir şekilde hareket eden ve rahat bırakılmak istenen bir şey vardı sanki. Geriye kalan ufak uyluk parçası kanlar içinde olduğu için kaygandı ve üzerinde çalışılamıyordu, loş ışıkta ve kanın karmaşasında Dorrigo Evans hiçbir şeyi doğru düzgün göremiyordu. Titremeler yavaşladı ve sonra durdu, uyluk atardamarına erişebilmek için eti tutan dikişleri bulmayı becerebildi ama onları kestiğinde Jack Rainbow tekrar sarsıldı. Squizzy'nin kaşığı kanlı bulamacın içinde kaydı ve kan Jack Rainbow'un sağlam ayağına kadar büyük bir kavisle fışkırdı.

Parmaklarıyla Jack'in bacağından arta kalan bataklığı dikebilecek bir şeyler bulabilmek için çabalıyordu, parmaklarının ucuyla tuttuğu şey pıhtıydı, eline gelen et çamur gibiydi, hiçbir şey, dikebileceği *hiçbir* şey yoktu, ipliği tutabilecek hiçbir şey yoktu. Damarın duvarları ıslak emici kâğıt gibiydi. Dorrigo Evans kanama devam ettikçe ve Jack Rainbow'un vücudu şiddetle sarsıldıkça, artan bir dehşetle yapabileceği hiçbir şey olmadığını anladı. Ama bir şeyler olması gerek, dedi kendi kendine. Düşün! Düşün! Bak!

Her sıçramayla kan ufak bir fıskiyeden çıkar gibi geliyordu. Sanki Jack Rainbow'un vücudu içindeki kanı boşaltmak istiyordu. Dorrigo Evans damarın mümkün olduğu kadar yukarısından dikmek istiyordu, kan hâlâ fışkırıyordu, Squizzy Taylor akışı durduramıyordu, kan her yerdeydi, çaresizce onlara zaman kazandırabilecek bir şey düşünmeye çalışıyordu ama aklına hiçbir şey gelmiyordu. Dikiyordu, kan akmaya devam ediyordu, ışık yoktu, dikişler sökülüyor, hiçbir şey tutmuyordu.

"Daha sert bastır," diye bağırıyordu Squizzy Taylor'a. "Siktiğimin kan akışını durdur."

Ancak Squizzy Taylor ne kadar bastırırsa bastırsın kan akmaya, Dorrigo Evans'ın ellerine ve kollarına bulaşmaya, içinden bir türlü

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

kurtulamadıkları Asya'nın çamuruna ve bataklığına süzülmeye devam ediyordu. Asya'nın cehennemi gittikçe daha çok onları kendine çekiyordu.

Sarsılmalar titremelere dönüştü. Dorrigo Evans kesik bacağın gittikçe daha derinlerine uzanıyor, o çalışırken etraftaki etler kopup dökülüyordu. Bir ara iğnesi kemiğe vurdu. Jack'in bir nefesten farksız, kısık sesle birkaç kelime söylediğini duyduğunda düşünmeye, bir yol bulmaya, umudunu kaybetmemeye çalışıyordu.

"Büyük Adam?"

"Jack?"

"Ölecek miyim?"

"Galiba."

"Soğuk," dedi Jack. "Sikeyim, çok soğuk."

Dorrigo Evans, Jack'in kesik bacağında çalışmaya devam etti. Çıplak ayakları bambudan yapılma eğreti ameliyat masasının altındaki kanlı çamura bileklerine kadar gömülmüştü, içinde büyük kavgalar koparken dışarıdan sakin görünüşünü koruyabilmesi garipti. O damarı aramaya devam etti, mesleğinde tutunabileceği bir şeyler arıyordu ve bilinçsizce ayak parmaklarıyla çamuru deşiyordu.

Sonunda buldu ve dikişler tutsun, Jack yaşasın diye elinden geldiğince dikkatle ve nazikçe çalıştı. Sonunda bittiğinde ve kafasını kaldırdığında Jack'in birkaç dakikadır ölü olduğunu ve diğerlerinin bunu ona nasıl söyleyeceğini bilemediğini anladı.

19

Albay Kota, Koreli çavuştan gittikçe daha çok rahatsız oluyordu. Muhafız hakkındaki her şey güvenilmez ve tekinsiz gibiydi. Yürüyüş tarzı ve herhangi bir yöne yavaşça dönmesi bile sahte geliyordu. Traverslere, kayalara, toprağa, demirlere ve hamam böcekleri gibi

çalışan kölelere baktıkça, Korelilerin neden ön cephede savaştırılamayacaklarını anladı Albay Kota.

Demiryolunu teftiş ederken (toprak setleri ve manevra hattını, kayalık tepelerden, siyah bulutları tutan gri kalker taşlarından geçen rayları ve yağmur ormanındaki geçitlerde bulunan, muson tufanlarında gökkuşağı gibi eğilen tik ağacından muhteşem köprüleri) düşünebildiği tek şey patikada gördüğü esiri nasıl öldüremediği ve çavuşun bu garip davranışı izlediğiydi. Ancak şimdi bile haikunun hecelerinin tam sırasını hatırlayamıyordu. Koreli çavuş, onun yapmacık gülümsemesi, Kota'nın her sözünü onaylayarak saçmalaması, operasyonun verimliliğiyle övünmesiyle onun sinirini inanılmaz ölçüde bozuyordu. Albay Kota, her iltifatın arkasında aşağılama, her onayın arkasında alay, her övüncün arkasında küstahlık olduğundan emindi. Koreli'yi en iyi ihtimalle utandıracağını ve en kötü ihtimalle sinir edeceğini düşünerek sebepsiz yere esirlerin sayılmasını emretti.

Sayı dokuz eksikti; muhafızlar da çok şaşırmıştı. Dokuz esir kayıptı. Bu duyulduktan sonra yarım saat sonra yapılan ikinci sayımda gizemli bir şekilde sekiz kişi ortaya çıktı. Balta suratlı Japon albay, gizlenen sekiz kişinin cezalandırılmak üzere ortaya çıkmasını ve dokuzuncu kişinin de kim ve nerede olduğunu söylemelerini emretti.

Kimse öne çıkmayınca bu çeteden sorumlu esir çavuşun ortaya çıkmasını ve örnek olarak ağır bir şekilde cezalandırılmasını emretti. Bir süre karışıklık yaşandıktan sonra, dokuzuncu adamın çavuş olduğu ve Hat'ta değil, kampta olduğu ortaya çıktı.

O akşamüstü kampa döndüğünde Albay Kota, Koreli bir muhafızın önünde haikuyu unuttuğu için bir esiri öldürememesinden kaynaklanan öfkesiyle Nakamura'yı azarladı. Kendisi de oldukça utanan Japon binbaşı, adını bir türlü hatırlayamadığı Koreli çavuşu bulup birkaç kere sertçe tokatladı, görünüşe göre hastanede saklanan esirin adını aldı, bir içtima yapılmasını ve esirin toplanan diğer savaş esirlerinin önünde cezalandırılmasını emretti.

Kertenkele kendi adına, yediği tokatları umursamıyordu ama emir pek hoşuna gitmemişti. Esir Gardiner'la kârlı işler yapıyordu

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

ve ona göre bu suçlama diğerlerinden bile anlamsızdı. Her ne kadar Gardiner şarkı söyleyip ıslık çalarak onu bazen gıcık etse de ara sıra işe yarıyordu. Daha birkaç gün önce Kertenkele, Gardiner'dan tüm astsubaylar için taze biftek almıştı. Ama işler böyleydi. Tabii dayaktan sonra Gardiner'ın ona, onun da Gardiner'a işi düşecekti. Bu şekilde devam edecek, sonu hiç gelmeyecekti. *Dünyayla savaşabilirsin ama dünya seni hep yener.* Elden ne gelirdi ki?

Böylece Gardiner, Kertenkele'nin onu gönderdiği hastanede bulundu. Yürüyemediği için de Kertenkele onu almaya giden iki muhafıza, Kara'nın cezalandırılması için içtima alanına sürüklenerek getirilmesini emretti.

20

Gün bitiyor, hava serinliyor, adamlar da en azından burada çalışmak zorunda olmadıklarını düşünüyorlardı. Birkaç dakika boyunca veya artık ne kadar sürecekse dinlenebileceklerdi ve dinlenmeyi her zaman hoş karşılıyorlardı. Yemekten sonra dünyalarında en hoş karşılanan şeydi. Ancak burada olmak istemiyorlardı.

İçtima alanının ortasında durdular. Hafif görevler verilmiş yüz kadar esir, o akşam muson yağmuru altında, ıslak maymunlara acıyan Kara Gardiner'ın, Kertenkele tarafından, işlemediği bir suç yüzünden cezalandırılmasına şahit olmak için toplanmıştı. Hat'tan dönen esirler bu sefil toplantıya katıldıkça sayıları da arttı.

Kertenkele yorulunca, diğer iki muhafız onun işine devam etmek için öne çıktı. Bir anlığına yağmur ormanından meyvemsi, ıslak bir koku geldi ve bu koku bazılarına şeri içkisini hatırlattı, aileleriyle birlikte geçirdikleri Noellerde annelerinin yaptığı meyveli tatlıları düşündürdü. Muhafızlardan biri Kara'nın yüzünü tokatlarken ve diğeri vücuduna yumruklar geçirirken, esirlerden bazıları kızarmış

balkabağı, kuzu eti ve erik pudingi yedikten sonra bira içtikleri anılarında mutlu olmaya çalıştılar. Her ne kadar Kara'nın dövüldüğü hatırasını, altı gün veya yetmiş yıl sonra da olsa, ölene dek taşıyacak olsalar da bu olay o sırada bir kayanın düşmesi veya fırtına çıkması kadar kontrollerinin dışındaydı ve bu yüzden düşünmemeye çalışıyorlardı. Sadece gerçekleşiyordu ve bununla başa çıkmanın en iyi yolu düşünecek başka şeyler bulmaktı.

Koyunkafa Morton (dikkat çekememek için yavaşça, dikkatlice) savaştan önce bir amele olarak evin temelini attığı zamanlarda yaptığı gibi, ayaklarının altında çamuru şekillendiriyordu. Jimmy Bigelow başparmağının ucunu işaret parmağında gezdirdi ve bu nazik dokunuş onu bir kadının parmaklarının, kalçasında gezindiği bir yatağa götürdü. Kadın onu öpmek için kendisine doğru çekerken dudağının üzerindeki belli belirsiz tüylerin harikalığını hatırladı.

Bir on dakika sonra Kertenkele dinlenmişti ve belki de onların dikkat etmediğini anlayarak tüm esirlerin altı adım ileri çıkmasını emretti. Artık vuruşların, tokatların ve yumrukların sesi, her ne kadar donuk ve belirsiz olsa da toplanmış adamlarca duyuluyordu. Artık neredeyse çıplak adamın üniformalı muhafızlarca dövülmesine bakmamanın bir çaresi kalmamıştı. Islak, şişmiş suratı, muhafızlar ona yumruk atarken veya bambu çubuklarla vururken sanki hayretle bakıyordu.

"İmdat!" diye inledi Kara Gardiner. "Yardım edin!"

Ya da inlemeleri kulaklarına öyle gelmişti. Kara'nın garip, zorlu nefesine (hayatta kalmaya çalışırken çıkardığı yarı hırıltı, yarı kanlı gırtlaktan sesler, ara sıra inlemeler) ve gelen tüm seslere artık kayıtsız kalamıyorlardı. Ancak yine de kayıtsız kaldılar.

Keler Brancussi, Maisie'sinin yüzünü görmeye çalışıyordu. Her gün Tavşan Hendricks'in karakalem eskizine bakıyordu ama bunun ötesine geçmeye çalıştığında, onu hatırlamak istediğinde her şey bulanıklaşıyordu. Mae West fantezisi gittikçe güçleniyordu ve Maisie gittikçe zayıflıyordu. Yine de dayak devam ederken hatırlamak için elinden geldiği kadar uğraştı çünkü artık şu anda hayatında gerçekle-

şen şey haricinde başka herhangi bir şeye inanabileceğini düşünmeye başlamıştı.

Böylece gördüler ama görmediler, duydular ama duymadılar. Ve biliyorlardı, hepsini biliyorlardı ama yine de bilmemek için uğraştılar. Yine de bazen esirler yeni bir ses yüzünden tekrar dayağa dikkat kesiliyorlardı, Kertenkele'nin bulup Kara Gardiner'ın kafasına attığı ufak bir tik kütüğünün sesi gibi örneğin. Veya sanki o kirli bir halıymışçasına, kolu kalınlığında bir bambu çubukla Kara Gardiner'a vurduğunda. Darbe üstüne darbe, canavarın yüzünde bir canavarın maskesi.

Esirler açlıktan ölüyordu ve gittikçe düşünceleri akşam yemeğine kayıyordu. Her ne kadar ufak olsa da hâlâ gerçekti ve onları bekliyordu. Fakat dayak onlardan bu zevki çalıyordu. Bütün gün sadece ufacık, yapışkan bir pirinç topu yiyerek çalışmışlardı. Yağmurda ve sıcakta çalışmışlardı. Kaya kırmış, toprak taşımış, dev tik ağaçlarını ve bambuları kesip taşımışlardı. İşe giderken ve dönerken on bir buçuk kilometre yürümüşlerdi. Dayak bitene veya Kara ölene dek yemek yiyemeyeceklerdi ve içlerinden gizli gizli, öyle veya böyle bu işin hemen bitmesini istiyorlardı.

Hat'tan daha fazla adam sendeleyerek gelmeye başladı, esirlerin sayısı iki yüze, sonra da üç yüzden fazlaya ulaştı. Hepsi de diğerleri gibi çamurun içinde başka adamların bir adamı dövmesini izlemek zorundaydı ve hiçbirinin bunu engellemek için yapabileceği veya söyleyebileceği bir şey yoktu.

Muhafızlara saldırmak, Kertenkele ve diğer ikisini yakalamak, onları bayıltana kadar dövmek, kafalarını yarmak, bir ağaca bağlayıp karınlarını süngüleriyle deşmek, hâlâ hayattalarken boyunlarına mavi kırmızı bağırsaklarını kolye gibi asmak ve böylece muhafızlara olan nefretlerinin ufak bir kısmını göstermek istiyorlardı. Esirler bunu düşündü, sonra da bunu düşünemeyeceklerini düşündüler. Çökmüş ve boş yüzleri, dayak devam ettikçe daha da çöktü ve boşaldı. Sonra bu adam olamayan adamlar, insan olamayan insanlar tanıdık bir sesin bağırdığını duydular.

"*Byoki!*"

Dönüp de Dorrigo Evans'ın onlara doğru koştuğunu görünce bir anlığına moralleri düzeldi. Ülserli bileği kesilmiş bir bambuya sürtününce Dorrigo daha da çok bağırdı.

"*Byoki! Byoki!*"

Ancak Kertenkele, Avustralyalıların komutanını tamamen görmezden geldi. Binbaşı Nakamura, arkasında Teğmen Fukuhara olduğu halde cezayı teftiş etmek için içtima alanına gelirken başka bir muhafız da Dorrigo'yu esirlerin ilk sırasına doğru itti.

Sıradan çıkan Dorrigo Evans, Japon subaylara cezalandırmayı sonlandırmaları için yakardı. Bazıları Nakamura'nın hafifçe başını eğerek albayın üst rütbesini saygıyla selamladığını ama kendi albaylarının, Japonların hoşuna gitmese de eğilmeye karşılık vermediğini fark ettiler.

Dorrigo Evans'ın, "Bu adam çok hasta. Dinlenmeye ve tedaviye ihtiyacı var, dayağa değil," dediğini duydular.

Ama arkasında dayak devam ediyordu.

21

Nakamura söyleneni dinlerken topukları üzerinde yaylanıyordu. Kaşınıyordu, ağzı kurumuştu, öfkeli ve telaşlıydı. Shabu'ya ihtiyacı vardı, tek bir hap. Esirin dövülmesini izlemek ona keyif vermiyordu. Ancak böylesi insanlarla ne yapabilirdi ki? Ne? İyi ve nazik ailesi onu iyi ve nazik bir adam olarak yetiştirmişti. Ve emrini verdiği eziyetin onda sebep olduğu acı, onun ne kadar da iyi ve nazik bir insan olduğunun kanıtıydı. Aksi takdirde neden acı çeksindi ki? Fakat tam da iyi bir insan olduğu için (iyiliği; hürmet ve acı verse de görev olarak algılıyordu) bu cezayı emredebilmişti.

Çünkü bu dayak daha üstün bir amaca hizmet ediyordu. Bir gecede onların payına düşen demiryolu hattını bitirme görevleri inanılmaz ölçüde artmıştı. Bugün esirler özellikle zorluk çıkardıkları için ve muhafızlar da bunu anlayıp tedirgin oldukları için bir esirin cezalandırılması, muhafızlara otoritelerini tekrar kurma ve esirlere kutsal görevlerini hatırlatma şansı sunuyordu.

Ayrıca kayıp esirleri Albay Kota'nın ortaya çıkarması da başka bir meseleydi. Böylece Nakamura'yı ve komutası altındaki tüm mühendisleri ve muhafızları utandırmıştı. Cezanın sebebi suç değil şerefti. Başka seçeneği yoktu. Bir insan İmparator ve demiryolu için yaşardı ve demiryolu sonuçta İmparator'un iradesinin tecessümüydü. Yoksa yaşaması, hatta ölmesi için bile bir sebep yoktu.

Fukuhara ona Avustralyalı albayın yine ilaçtan bahsettiğini söyledi. Ne ilacı, diye düşündü Nakamura. Karargâh onlara hiçbir şey göndermiyordu. Ne makine ne yemek ne de ilaç. Sadece birkaç eski, kırık el aleti ve bu yeşil çölde yokluktan mucize yaratmaları için imkânsız emirler. Bir de Koreliler. Beş para etmez Koreliler. Onları ön cephede savaştırmadıklarına şaşmamak lazımdı. Onlara Avustralyalı esirlere muhafızlık yapmaları için bile güvenilemezdi. Onun da ilaca ihtiyaca vardı. Shabu lazımdı. Eğer demiryolunun ona düşen kısmını zamanında tamamlayamazsa utancından kendini öldürmek dışında bir seçeneği kalmazdı. Kendini öldürmek istemiyordu ama İmparator'u yüzüstü bırakıp Anayurt Adaları'na dönemezdi. Bundan daha iyisini yapabilecek bir adamdı. Ve sonraki birkaç saat içinde yapılması gerekenleri yapması için biraz shabu'ya ihtiyacı vardı.

Dayak devam ederken Nakamura, Koreli çavuşun güçlü darbeler indirmediğini fark etti. Nakamura'yı çok rahatsız eden bir amaç eksikliğiydi bu. Koreliler, Koreliydi işte ve işlerini düzgün yapmıyorlardı. Belki de yorulmuştu ama bu bir bahane değildi. Nakamura cezalandırılmasını emretmişti, emir gerekli ve haklıydı ama yine de muhafız emri ciddiye almıyor gibiydi.

Fukuhara, Avustralyalı albayın, esirin suçsuz olduğu ve muhafızlardan biri tarafından çok hasta olduğu için hastaneye gönderildiği

iddialarını geri çevirirken Nakamura orada durdu ve kaşınmaya, zaman öldürmeye, Korelinin esiri dövüyormuş gibi yapmasını seyretmeye devam etti. Esir sersemlemiş görünüyordu ama yine de muhafızın zayıf vuruşlarına direnebiliyordu. Esir sendelediğinde, sendelemesini bambu çubuğun darbelerine uyduruyor gibiydi ve muhafız da bu tiyatroyu sonlandırmak için hiçbir şey yapmıyordu. Esir cezayla dalga geçiyordu ve bu da Nakamura'yı delirtti, derisinin daha da kaşınmasına sebep oldu. Sadece o shabu hapına ihtiyacı vardı ama bu aptallığı, bu kabiliyetsizliği izleyerek daha ne kadar bekleyecekti ki?

Avustralyalı albay dayağı sonlandırmak için şimdi de taktik değiştirip otoritesinin ayaklar altına alındığı argümanını savunmaya başlamıştı. Bir albay ve komutan olmasına rağmen hiçe sayıldığını, rütbesinin ve şerefinin küçümsediğini söylüyordu.

Nakamura, Fukuhara'ya döndü. Cezayı artık sonlandıracaktı ve herkes işine dönecekti; acınası bir gösteri olsa da amacına hizmet etmişti. Ancak Nakamura dönerken sol ayağı devamlı sarkan dolağına bastı, sağ ayağı büküldü ve sol ayağını kaldırmaya çalışırken bir şekilde sağ ayağındaki bota takıldı ve çamurun içine düştü.

Kimse bir şey söylemedi. Dayak bir anlığına durdu ve Japon binbaşı ayağa kalkarken de devam etti. Pantolonunun bir bacağı çamurla kaplanmıştı ve gömleği lekelenmişti.

Düşmanların ve dostların yüzlerini incelediğinde Nakamura herkesin onun düşüşünü gördüğünden emin oldu ve küçük düştüğünü fark etti. Esirler. Koreliler. Japon subayları. Yeterince katlanmıştı tüm bunlara. Yorgundu. Sabahın üçünden beri ayaktaydı. Daha yapacak çok işi vardı, gün bitmek üzereydi ve demiryolunun yapımı hiç olmadığı kadar takvimin gerisinde kalmıştı. Küçük düşmüş, öfkeli, çamur içindeki Nakamura esirlerin bir kenara bıraktığı aletleri gördü. Zihni birden netleşti. Bu katlanılması güç Avustralyalı albayın derdini anladı; şimdi o da kendisine hakaret edilmiş gibi hissediyordu. Ve hem Avustralyalı albayın hem de kendisinin sorununu nasıl çözeceğini anladı.

Aletlerin yanına gitti, bir kazma sapı aldı, elinde tarttı ve bir beyzbol sopası gibi tutarak Avustralyalı albayın yanından geçip Koreli

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

muhafızın esiri dövdüğü yere gitti. Muhafıza hazırolda durmasını emretti. Nakamura ayaklarını yere sağlam bastı, kazma sapını geri çekip bir samuray kılıcı gibi kullanarak olanca gücüyle muhafızın sol böbreğine geçirdi.

Koreli inledi, sarsıldı ve neredeyse düşüyordu. Güçlükle tekrar hazırola geçti. Nakamura kazma sapını başının üzerinde kaldırdı ve güçlü bir savuruşla Korelinin boynuna vurdu. Son olarak da kazma sapını elinin tersiyle başının yanına geçirdi ve Kertenkele bir dizinin üstüne çöktü. Nakamura ona Japonca bağırdı, kazma sapını kafasına fırlattı, Dorrigo Evans'ın yanına yürüyüp eğildi. İstemsizce Dorrigo Evans da karşılık olarak eğildi.

Nakamura kısık sesle konuştu. Fukuhara, Avustralyalı albay için tercüme etti, muhafızın küstahlığı yüzünden cezalandırıldığını ve şimdi de esirin cezasının devam edeceğini söyledi.

Önlerinde, Kertenkele tekrar ayağa kalktı, kazma sapını yerden aldı, Kara Gardiner'a doğru birkaç adım sendeledi, dengesini buldu ve yeni bir şevkle kazma sapını esirin sırtına indirip kaldırmaya başladı. Kara Gardiner dizleri üzerine çöktü ve Kertenkele, suratına okkalı bir tekme attığında tekrar ayağa kalkmaya çalışıyordu.

Avustralyalı albay tekrar itiraz etmeye başladığında Nakamura tercümanına uzaklaşmasını işaret etti.

"Bunun suçluluk duygusuyla bir alakası yok," dedi yorgun bir şekilde.

Tükenmiş, çıplak vücudu kendini toplamaya, bir sonraki darbeden sakınmak için hareket etmeye çalışırken Kara Gardiner'ın bedeni artık zarif görünmüyordu. Darbelere karşı koymakta gecikiyordu. Ayağa kalkarken muhafızın bambu sopası yanağında patladı. Başı yan döndü, güçlükle nefes alıp düşmemeye çalışırken geriye doğru eğildi ama artık vücudu hantallaşmıştı. Ayağı takıldı ve düştü.

Muhafızlar sırayla Gardiner'ı tekmelerken Nakamura, Başo'dan bir haiku mırıldandı yine. Fukuhara sorgularcasına ona baktı.

"Evet," dedi Nakamura. "Söyle ona."

Fukuhara bakmaya devam etti.

"Şiir seviyor," dedi Nakamura.

"Japonca söylenince çok güzel," dedi Fukuhara.

"Söyle ona."

"İngilizcede güzel olmaz."

"Söyle ona."

Eliyle pantolonunun kenarını düzelten Fukuhara, Avustralyalı'ya döndü. Boynu daha da uzun görünecek şekilde dik durdu ve kendi tercümesini okudu:

Acı dolu dünya.
Kiraz çiçekleri açarsa,
Açar.

22

Dorrigo Evans uyluğunu delice kaşıyan Nakamura'ya baktı. Demiryolunun yapılması için, tam da o sırada yüz binlerce insanın ıstırabının sebebi olan demiryolunun yapılması için, o aptal toprak setlerin, rayların ve cesetlerin, kazılan toprağın ve biriken pisliğin ve patlatılan kayaların ve daha fazla cesedin, bambu dayanakların ve sallanan köprülerin ve tik traverslerin ve daha da fazla cesedin, sayısız demiryolu çivisinin ve bitmeyen demir rayların, ceset üstüne ceset üstüne ceset üstüne cesedin sebebi olan o demiryolunun var olması için Kara Gardiner'ın cezalandırılması gerektiğini anladı. O anda Nakamura'nın korkunç iradesine hayran oldu; Kara Gardiner'ın dövülmesinden duyduğu ümitsizliğin çok üstüne çıkan bir hayranlıktı bu. Gaddarca gücüne, hiçbir şüpheye yer bırakmayan ahlak kurallarına bağlılığına duyulan bir hayranlık. Çünkü Dorrigo Evans kendisinde, bununla mücadele edebilecek denklikte bir yaşamsal güç bulamıyordu.

İfadesiz suratı ve bir çilecininkine benzeyen lime lime tuniğiyle, Kertenkele'yi dövmesi ve bağırarak emirler yağdırmasıyla, Nakamura artık Dorrigo Evans'a geçen gece kâğıt oynadığı, daha bu sabah insan hayatları için pazarlık yaptığı garip ama yine de insana benzeyen bir subay gibi gelmiyordu. Artık bireyleri, grupları, milletleri eline geçirip onları doğalarından, kendi yargılarından uzaklaştıran, umursamaz bir kadercilikle önüne geçen her şeyi yok eden bir güç gibiydi.

Kertenkele eğilip Kara Gardiner'ı itfaiyeci kaldırışıyla kollarına aldı. Omzuna attı ve sonra tekrar ayağa kaldırdı. Sanki dayak bitmiş gibi garip bir duraksama oldu ama Kara tekrar dengesini sağladığında üç muhafız, o tekrar düşene dek bambu sopalarla ve kazma sapıyla dövmeye devam ettiler. Böylece bir döngü başladı; dayak, düşme, tekmeleme ve tekrar dayak atmak için ayağa kaldırma.

Ve bunu izlerken (Kertenkele, Kara Gardiner'ı dövmek için tekrar ayağa kaldırırken ve elinin tersiyle iki tokat atarken) Dorrigo Evans sanki korkunç bir depremin dünyayı sarstığını hissediyor ve bu sarsıntıyla birlikte istemsizce titriyordu. Ve o uğursuz titreme, hayatın gerçeğiydi.

"Durmalı," diyordu Dorrigo Evans. "Bu yanlış. Adam hasta. Çok hasta."

Ama bu tartışılacak bir konu değildi. Nakamura bir elini kaldırdı ve yeni, daha kibar bir sesle onunla konuştu.

"Binbaşı Nakamura elinde biraz kinin olduğunu söylüyor," dedi Fukuhara. "Hasta adamların çalışmasına yardım etmek için. İmprator'un iradesi bunu emrediyor, demiryolunun buna ihtiyacı var."

Ve titreme daha da şiddetlenerek devam etti.

Dorrigo Evans, Nakamura'nın yardım etmek istediğini ama emir verdiği dayak konusunda hiçbir şey yapamayacağını anladı. Kinin ancak diğerlerine fayda sağlardı. Nakamura yardım edebileceğine yardım edecekti ve kinin de onlara yardım etmesine yardımcı olacaktı. Fakat titremeyi durduramıyordu. Kara Gardiner'a yardım edemiyordu. Demiryolu bunu buyuruyordu. Nakamura bunu anlamıştı. Dorrigo Evans'ın da bunu kabul etmesi gerekiyordu. Onun da demiryolunda bir

payı vardı. Nakamura'nın da bir payı vardı. Ve tabii Kara Gardiner'ın da; onun payına düşen hunharca dövülmekti.

Kara Gardiner'ın kendini korumak için vücudunu, kollarını ve bacaklarını kullanması, muhafızlar için yağmur, bambu veya kaya gibi doğal engellerdi; umursanmayacak, kesilecek veya kırılacaklardı. Ancak mücadele etmeyi bıraktıktan sonra onu ayağa kaldırmaya bir son verdiler. Çığlıkları, uzun bir iniltiye dönüştü ve zalimce işleri, daha yavaş bir tempoda devam etti.

Olanları izlerken Dorrigo Evans'ın içinde bir şeyler oluyordu. Burada üç yüz kişi, üç adamın bir araya gelip tanıdıkları bir adamı yok edişini izliyor ve hiçbir şey yapamıyorlardı. Ve izlemeye, hiçbir şey yapmamaya devam edeceklerdi. Bir şekilde tüm bu olanlara rıza gösteriyor, titremeye uyuyorlardı ve aralarında Dorrigo Evans en başta geliyordu. Çok geç gelmiş, çok az şey yapmış ve şimdi olanlara bir şekilde razı gelmişti. Bunun nasıl olduğunu anlamamıştı, sadece olduğunu biliyordu.

Bir anlığına dehşetten kaçınamayacağı, şiddetin ebedî olduğu, en büyük ve tek hakikat olduğu, yarattığı medeniyetlerden daha büyük, bir insanın taptığı tüm tanrılardan daha büyük olduğu gerçeğine vakıf oldu. Sanki insan, onun âleminin ebedî olmasını sağlamak için vardı ve şiddet saçıyordu. Çünkü dünya değişmiyordu, bu şiddet her zaman vardı ve asla sonlanmayacaktı, insanlar diğer insanların botlarının, yumruklarının, dehşetinin altında ölecekti. İnsanlık tarihi şiddetten ibaretti.

Ancak bu hisler, Dorrigo'nun zihninde uzun süre yer edemeyecek kadar garip ve baş döndürücüydü; bir anlığına aklına takıldılar, sonra kayboldular. Arkasında, Nakamura artık ayrılıyordu. Japon subayının düşünceleri de karmaşık ve anlamlandırılamayacak kadar rahatsız ediciydi. Görev, İmparator, Japon ulusu gibi daha teskin edici düşünceler ve demiryolu inşası gibi daha pratik dertler, bu hislerin yerini aldı ve yine, tekerlekte koşturan bir fare gibi Nakamura'nın zihni ona verilen görevi itaatkârca yerine getirmeye döndü.

On dakika içinde dayağı unutmuştu bile. Ve bir saat sonra tekrar içtima alanının yanından geçerken esirlerin hâlâ hazırolda beklediğini görünce dayağın bitmediğini fark etmişti. Gece olduğu için iki ekstra muhafız, alanı aydınlatmak için fırtına fenerleri tutuyordu. Esir bir şekilde üstündeki paçavraları da kaybetmişti ve çıplaktı, onu cezalandıran muhafızların üniformaları da yağmur, çamur ve kanla koyulaşmıştı. Esir artık direnmeye veya kaçmaya uğraşmıyor, dayağı bir saman çuvalı kadar pasifçe yiyordu. Muhafızlar onu sopalarıyla dövmedikleri zaman eski bir top gibi aralarında tekmeliyorlardı. Fakat zaten o da artık bir insana değil, yanlış ve doğaya aykırı bir şeye benziyordu.

Nakamura dayağın daha önce bitmiş olmasını tercih ederdi ama araya girmemek daha iyi gibi geldi. Dört shabu hapı almıştı, Onbaşı Tomokawa'nın yanına gidip Taylandlı bir nehir tüccarından Mekhong viskisi alması için onu nehir kampına göndermek üzereydi. Biraz shabu ve viski, diye düşündü Nakamura. İhtiyacı olan buydu.

Ve titreme devam etti, diğer muhafızlar yorulup bıraktıklarında Kertenkele itaatkârca, özenle ve ritmik bir şekilde Kara Gardiner'ı kazma sapıyla dövmeye devam etti.

Ve onun vuruşlarının sadece tek bir sonu olabilirdi.

23

Kara Gardiner gözlerini açtı ve kırptı. Yüzüne yağmur damlaları düştü. Ellerini çamurun içine doğru itti ama batmaya devam ettiler. Bokun içinde yüzüyordu. Tekrar ayağa kalkmaya çalıştı. İmkânsızdı. Gittikçe daha çok bokun içinde yüzüyordu. Kendini korumak için toparlanmaya çalıştı. İşe yaramadı ve iğrenç deliğin daha da dibine batmaya başladı. Gözlerini kapadığında tekrar dayak yiyordu. Gözlerini açtığında bokun içinde boğuluyordu, yüzeye çıkmaya, dışarı

tırmanmaya uğraşıyordu. Fakat çok kaygandı, karanlıktı, tutunacak bir yer bulamıyordu ve bulduğunda kendini yukarı çekecek gücü yoktu. Vücudu ona yardımcı olmuyordu. Sadece onu iki büklüm eden tekmelere ve darbelere yanıt veriyordu. Burada ne kadar zamandır bulunduğunu bilmiyordu. Sonsuzluk gibiydi sanki. Bazen de az önceymiş gibi. Bir ara annesinin sesini duydu. Nefes almakta güçlük çekiyordu. Daha fazla yağmur damlası hissetti üzerinde. Kahverengi çamurdaki canlı, kırmızı yağı gördü, annesinin onu çağırdığını duydu tekrar. Ama ne dediği belirsizdi; onu eve mi çağırıyordu yoksa bu deniz miydi? Bir dünya vardı ve bir de kendisi vardı, ikisini birbirine bağlayan ip gittikçe uzuyordu, çaresizce kendisini, annesinin onu çağırdığı yere çekmeye uğraşıyordu. Ona seslenmeye uğraştı ama zihni ağzından çıkıp uzun, uzun bir nehir gibi denize ulaşıyordu. Tekrar gözlerini kırpıştırdı. Bir maymun çığlık attı, dişleri beyazdı. Bayırın tepesinde ay gülümsüyordu. Hiçbir şeye tutunamıyordu ve batıyordu. Denizi duydu. "Hayır," dedi veya dediğini düşündü. Hayır, deniz olmaz. Hayır! Hayır!

24

Onu gecenin ilerleyen vakitlerinde buldular. Başı aşağıda, benjo dedikleri, umumi tuvalet olarak kullanılan uzun ve derin, yağmurun dövdüğü boklu hendeğin içinde. Bir şekilde, sonunda dayak bitince mahvolmuş vücudunu taşıdıkları hastaneden çıkmış ve oraya gitmişti. Çömeldiğinde dengesini kaybedip içine düştüğünü varsaydılar. Kendini yukarı çekecek gücü kalmadığı için boğulmuştu.

Jimmy Bigelow, "Bu bokun içine nasıl düştün?" diye yakındı. Cesedi çıkarmak için bir iple aşağıdaki boklu suya inmeye gönüllü olmuştu. Kalçasına kadar pisliğin içine girdiğinde, "Tamam," diye bağırdı ipi tutanlara. "Tamam!"

İkinci bir ipi cesede bağlarken de onunla konuştu.

"Ah, seni siktiğimin aptal piçi! Diğer gerizekâlılar gibi yattığın yere sıçamaz mıydın? Siktiğimin battaniyesini doğru katlayamaz mıydın?"

Kara Gardiner'ın cesedini çıkarırlarken gazyağı fenerinin ışığında ona baktı. Kurtçuklarla kaplıydı, o kadar morluk içinde, dövülmüş, pis ve bok içindeydi ki bir an o olamayacağını düşündü.

Cesedi hastaneye taşıdılar. Gazyağı tenekesi içindeki suyla ve hem şiddet dolu hem de nazik madenci elleriyle Koyunkafa Morton, Kara'nın üzerindeki pisliği temizleyerek ertesi gün gömülmesi için hazırladı.

Tam da ölmek için bir gündü, özel bir gün olduğu için değil, olmadığı için. Artık her gün ölmek için uygun bir gündü ve onları kaygılandıran, bir sonrakinin kim olacağı sorusu şimdi yanıtlanmıştı. Bunun bir başkası olduğu için karınlarında hissettikleri şükran duygusu, açlık, korku ve yalnızlıkla birlikte onları kemiriyordu, ta ki soru yeniden, yenilenmiş ve inkâr edilemez bir şekilde geri dönene kadar. Ve verebildikleri tek yanıt şuydu: Birbirleri vardı. Onlar için, bundan sonra sonsuza dek, ben yoktu, biz vardı.

25

Ertesi sabah Horoz MacNeice *Kavgam*'ı bulmak ve günlük on dakikalık hafıza egzersizini yapmak için elini çantasına attı. Gecenin bir vakti aklında bir düşünceyle uyanmıştı. İşten kaytarmanın kendi fikri olduğunu söyleyerek öne çıksaydı Gardiner ölmezdi. Ancak, diye düşündü, bunu yapsaydı belki de Kara yerine o ölecekti. Ama belki de ölmezdi. Veya her ikisi de ölürdü. İşin içinde Japonlar olunca bilmek imkânsız, dedi kendi kendine. Hasta olduğu için, onların çavuşu olduğu için Gardiner'ın her halükârda öleceğini düşünerek kendini rahatlattı.

Önceki gün, Japonlar suçlu esirlerin öne çıkmasını emrederken Horoz MacNeice'in aklındaki en gürültülü ses bağıran Japonlar değil, elinin arasında yumurta kabuğuyla yakalandığı anda Gardiner'ın attığı kahkahaydı. Horoz'un öne çıkabileceği anda düşünebildiği tek şey Gardiner'ın ondan çaldığı kararmış ördek yumurtası ve aynı yumurtanın kabuğunu kullanarak onunla dalga geçmesiydi. Gardiner tarafından önceki sabah aşağılanması, Gardiner'ın dövülmesinden daha acı verici bir his uyandırıyordu onda. Hayır, diye düşünmüştü Horoz MacNeice. Böyle bir adama yardım edemezdi. Fakat onu öldürmek istememişti.

"Hayır, bunu istemedim," diye mırıldandı kendi kendine. "İstemedim."

Çantasının dibinde karavanasını, sonra da nemli, kıvrık *Kavgam*'ı buldu. Tam onu dışarı çıkaracakken eli bir şekilde bunca zamandır yanında taşıyabildiği üniformasının gömleğine sürtündü. Daima düzgünce katlayıp düz tutmuştu ama şimdi bir şişkinlik vardı. Kitabını bıraktı, gömleğini eliyle yokladı ve çantasından bir ördek yumurtası çıkardı. Alt dudağı sarktı. Yumurtayı bulduğu için hissettiği rahatlama, neredeyse anında kelimelerle anlatılamayacak bir dehşetle yer değiştirdi. Sanki gizlenmesi gereken koca bir ayıpmış gibi hızlıca yumurtayı tekrar çantasına soktu ve *Kavgam*'ı çıkardı.

Ama ne kadar uğraşırsa uğraşsın tek kelimesini ezberleyemedi.

26

On yıllar sonra, Jimmy Bigelow çocuklarının giysilerini daima katları dışarı gelecek şekilde katlamalarında ısrarcı olacaktı. Hobart'ın banliyösündeki evlerinde dolapların çekmecelerini açar ve giysilerin düzgün katlanıp katlanmadığını kontrol ederdi. Giysilerini düzgün katlamadıkları için onlara asla vurmaz veya tokat atmazdı. Yalvarıp

yakarır, emir verip buyurur ve sonunda, çocukları endişeyle izlerken, tükenmiş bir şekilde giysileri kendisi katlayıp dizerdi. Açıklayamadığı, isimsiz bir korku hissederdi. Çocukları da onun hayat boyu taşıyacağı, hem sevgiden hem korkudan kaynaklanan, babalarının mırıldanarak açıp kapadığı çekmecelerin ötesinde yatan karmaşayı hissederlerdi. Anlamadıklarını biliyordu ama yine de göremiyorlar mıydı? Nasıl bilmezlerdi? Bunun bariz bir şekilde ortada olması lazımdı. Her şeyin; havanın, bir kararın, bir battaniyenin ne zaman değişeceğini asla bilemezdin.

Ve bir hayatın.

Ama hiçbirini bilmiyorlardı. Tek bildikleri, ne olursa olsun babalarının asla onları incitmeyeceğiydi. En kötü halinde onları dizlerine yatırır, elini kaldırır ve orada, popolarının üstünde tutup kalırdı. Bazen dizlerinin ve bacaklarının titrediğini hissederlerdi. Yukarı doğru kaçamak bir bakış attıklarında elinin titrediğini, gözlerinin dolduğunu görürlerdi. Babalarının, yumuşak yanaklarına gelebilecek beklenmedik bir tüfek dipçiğinden onları korumak istediğini, bu zalim dünyanın gafil, ahmak ve tedbirsizler için hazırladığı dehşetlere karşı onları uyarmak istediğini, kimsenin hazırlanamayacağı şeylere karşı onları hazır tutmak istediğini nasıl bilebilirlerdi? Ama sadece tek bir şey biliyorlardı, babaları onları asla incitmezdi.

Vücudu titreyerek zamanda bir ileri bir geri giderken, "Tamam," dediğinde ve birden onları dizinden kaldırıp geri ayaklarının üstüne koyduğunda ne demek istediğini biliyorlardı. Gözlerini kaçırıp elini uzatarak onlara gitmelerini söylerdi.

"Bu kadar. Tamam mı? Sadece bu kadar. Sadece bir dahaki sefere dışa doğru katlayın. Dışa. Her zaman dışa. Tamam mı?"

Onlar da dışarı, güneşe doğru koştururlardı.

Belki de sevgi için gereken zamanı ayırmamıştı. Sevgi, ellerinden kayıp gitmişti. Belki de bir şekilde (niye böyle olduğunu da bilmiyordu) sevginin ele avuca sığmaz çemberlerindense çalışmanın tahmin edilebilir çizgilerini, kucaklayacak kollardansa bir battaniyenin katlanmasını seçmişti.

Ancak bazen oradaydı: Açık bir pencereden dışarıyı izlediğinde Jodie'nin başını kaldırıp ona baktığını ve dünyanın en büyük gülümsemesiyle el salladığını gördüğünde. Sevginin, arka bahçesindeki kahverengi çimlerde ve bir su fıskiyesinin elmas parıltısında oynadığını gördüğünde şaşırmıştı. Hayatta kalacak kadar şanslı olduğunu gördüğü, sevip sevilmeyi yaşadığı için şaşırmıştı. Ve çocuklarının dışarıda, güneşin altında oynamasını izlerdi. Utanç içinde. Hayranlıkla.

27

Peki ya Hat'a ne oldu? Küresel bir Japon İmparatorluğu hayali radyoaktif tozda kaybolunca demiryolunun ne bir amacı ne de işlevi kalmıştı. Demiryolundan sorumlu Japon mühendisler ve muhafızlar tutuklanmış veya ülkelerine geri gönderilmişti. Hat'ta çalışan esirler salınmıştı. Savaşın bitiminden haftalar sonra Hat kendi sonunu kucaklamıştı. Taylandlılar onu terk etmiş, İngilizler parçalamış, yerel kabileler de söküp satmıştı.

Bir süre sonra Hat eğilip bükülmeye başladı. Setleri çöktü, toprak dolguları ve köprüleri sellerle yıkıldı ve ray hattı geri doldu. Terk edilme, metamorfoza döndü. Bir zamanlar ölümün kol gezdiği yere hayat geri döndü.

Hat, yağmuru ve güneşi kucakladı. Toplu mezarlarda, kurukafaların, uyluk kemiklerinin ve kırık kazma saplarının arasında tohumlar belirdi; demiryolu çivilerinin, köprücük kemiklerinin, tik traverslerin, kaval kemiklerinin, kürek kemiklerinin, omurgaların, incik ve kalça kemiklerinin arasından filizler yeşerdi.

Hat, esirlerin taşıdığı toprağa ve kayalarla oluşturduğu setlere yabani otları kabul etti; esirlerin inşa ettiği köprülerin yıkıntısına termitleri aldı; uzun sıralar halinde taşınan raylara pası buyur etti; çürümeyi ve yıkımı kucakladı.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Sonunda geriye kalan da hiçbir şey bilmeyen ve umursamayan sıcaklık, yağmur bulutları, böcekler, kuşlar, hayvanlar ve bitkilerdi. İnsanlar birçok şeyden sadece bir tanesiydi ve her şey yaşamak istiyordu. En yüce yaşam biçimi ise özgürlüktü; insanın insan olması, bulutun bulut, bambunun bambu.

Yıllar geçti. Birkaç yer, anıların önemli olduğunu düşünenlerce temizlendi, zamanla dönüşüm geçirdi ve garip bir şekilde gövdesiz bacaklar olarak hayata döndü.

Çünkü Hat bozulmuştu, tüm hatların sonunda olduğu gibi; hepsi bir hiç içindi ve geriye hiçbir şey kalmamıştı. İnsanlar anlam ve umut arayıp durdu ama geçmişin yıllıkları, sadece kaosun çamurlu bir hikâyesiydi.

Ve o devasa, uçsuz yıkıntıda yalnız ve düz yağmur ormanı hüküm sürdü. İmparatorluk hayallerinden ve ölü adamlardan geriye kalan tek şey uzun çimlerdi.

Bu dünya bir çiy tanesi
Yalnızca bir çiy.
Ama yine de.

İssa

@ayisigikitap

1

Shinjuku Rashomon'un pürüzlü sırtı boyunca susam taneleri gibi dağılmış, atılan bir taşla ürkütülmüş kargalar, geçmişinin külünde katılaşacak Tokyo'nun üzerinde yükseldi. Çırpan kanatların altındaki şehir hayal meyal seçiliyordu. Kısa süre önce aynı kargalar, ateş fırtınasına dönüşmüş şehirde pek sık görülen cesetlerden beslenmişlerdi. Şimdi geniş ve yakılmış, mahvolmuş düzlüğün üzerinde, dul ve yetimlerin, bitik ve sakatlanmış eski askerlerin, delilerin, ölmekte olanların ve çaresizlerin, yolları bazen Amerikan askerlerinin cipiyle kesişenlerin dolaştığı tuhaf alanlarda ve labirentlerde uçuyorlardı. 1946'nın o acı kışında yaşanan yeniden yapılandırma çadırlardan, ardiyelerden ve teneke sığınaklardan pek fazlası değildi. Daha şanslı olanlar buralarda barınırken diğerleri altgeçitler, tren istasyonları ya da molozlardaki oyuk ve mağaralarla yetinmek zorunda kaldı.

Taşı atan adam Tenji Nakamura önceden Japon İmparatorluk Ordusu'nun İkinci Demiryolu Alayı'nda binbaşıydı. Yıkılmış sütunların ve ateşe verilmiş binaların enkazından oluşan düzensiz bir kemer altında, güçlü yağmurdan saklanıyordu. Burası bir arka sokakta şans eseri yıkım ve oyuklar sayesinde oluşmuştu. Bu enkaz yığını büyük şehirlerine açılan devasa bir kapı gibiydi. Kaotik tünelden geçmek zorunda olan bölge yerlileri, yıkılmış Shinjuku genelev bölgesine gidip geldikleri bu yere Shinjuku Rashomon derlerdi. Tilkiler, fareler, fahişeler ve hırsızlar Shinjuku Rashomon'un en yaygın sakinleriydi. Onun oyuklarında, yuvalarında ve yarı yıkılmış odalarında yaşarlardı. Nakamura'nın bu yıkık dökük geçitten bile görebildiği Fuji Dağı, bir buçuk asır önce büyük Hokusai, resmini yaparkenki gibi yeniden

dünyalarının üzerinde duruyordu, bir kez daha tamamen görünür, değişken ve değişmez, sabit ve ölümsüzdü.

Ancak Fuji Dağı'nın şimdi hükmettiği dünya, gaddar biçimde ölümcüldü. İnsanlar her gün ölüyordu ama yaşamaya devam etmek zorundalardı. Sokaklar aç ve çaresizlerin ucuz ve ölümcül içeceği kasutori'yle ya da ordu depolarından çalınmış shabu'yla hissizleşmiş insanlarla doluydu. Nakamura'nın sefaleti kendi shabu alışkanlığını kırmıştı ve ona geri dönmemekte kararlıydı. Bir zamanlar geniş ve tehditkâr sürüler halindeki aç köpekler çökmüş yollarda dolaşıyordu. Onlardan daha aç çocuklar da yollarda yankesici, dilenci ve pezevenk olarak çalışıyordu.

Hepsi kurt bunların, diye düşündü Nakamura.

İlginç gözleri ve ani hareketleriyle, Nakamura onlarda ürkütücü, hassas ve tehditkâr bir şeyler olduğunu düşünüyordu. Altı yedi yaşlarında ve çok zayıf görünüyorlardı ancak ergenlik çağındalardı. Kadınlar her yerde kendilerini satıyordu, Amerikalı şeytanlara hizmet etmeyi reddeden çok azı garip bir gurur ve daha az gelir sahibi oluyordu. Ancak çoğu fahişeliğin getirdiği zenginlikten zevk alıyordu. Bir gece böyle bir kadınla birlikte olduktan sonra kadının yaptığı işe öfkelendi, şimdi kendi hayatının yansımasını görmüştü ve kadına Amerikalılarla nasıl yatabildiğini sordu. Kadın da gülümseyen kırmızı dudaklarında yeni yakılmış bir Lucky Strike'la ona şöyle dedi: "Artık hepimiz fahişe değil miyiz?"

Nakamura iki buçuk ay önce terhis edildiğinden beri böylesi insan ve mekân harabelerinin ortasında yaşıyordu, aralarında hiç kimseydi ve bundan memnundu. Kendini koruyabileceği tek silah bir levyeydi, onunla hem arada bir geçimini sağlıyor hem de kaşınan bedeninden söküp aldığı bitleri eziyordu. Onunla yıkılmış binalardan, bir zamanların Tokyo'sunun kumundan, çamurundan ve külünden kırık ahşap çerçeve parçaları çıkarıyor, yapabildiği kadar ayıklıyor ve parçaları kömürcülere satıyordu. İmparatorluk'un bir zamanlar büyük başkentinin yanmış kalıntılarına baktıkça Nakamura'nın düşünceleri nereden biraz miso çorbası ya da bir kâse pirinç bulabileceğine gitti.

Bazen bu tür aşırıya kaçmalar, beklenmedik ödüller verirdi: Önceki gün farelerin bile gözden kaçırdığı, enkazın derinlerinde gömülü bayat meşe palamutları bulmuştu. Ancak onları yediğinden bu yana başka hiçbir şey bulamamıştı.

Düşüncelerini açlıktan başka bir şeye çevirmek için yerde serili bir gazeteyi aldı. Birkaç günlüktü ve biri aniden dikkatini çekene kadar hiçbir kelimeyi anlamadan birkaç haber okudu. Dikkatlice ve çaresizce okudu. Olası savaş suçlarına ilişkin daha fazla eski savaş esiri kamp personelinin tutuklanması için Amerikalıların çıkardığı tutuklama emirleriyle ilgiliydi bu haber. Makale, aranan şüphelilerin isimlerinin listesiyle bitiyordu ve listenin ortasında uzun zamandır korktuğu şeyi gördü. Kendi adı da olası bir B Sınıfı savaş suçlusu olarak yer alıyordu.

Nakamura yeniden kaşınmaya başladı. Savaş suçlusu değildi ancak asıl savaş suçlusu olan Amerikalılar yapabilirlerse onu öldürmek istiyorlardı. İçinde öfke yükselmeye başladı. Fakat öfkesinin altında, günlük hayatta kalma düşüncelerinin bittiği yerde, kaderin kendisini aradığını bilen bir hayvanın sıkıcı ama her zaman var olan korkusu vardı. Nakamura, Amerikalıların iri yarı ve gürültülü bedenleriyle, savaş suçlusu olduğuna inandıkları kişileri, özellikle savaş esiri kamplarıyla ilgisi olanları gaddar bir etkinlikle avladıklarını duymuştu. Hayatta kalıp yakalanmamakta ve idam edilmemekte kararlıydı çünkü onuru bunu gerektiriyordu. Kaşıntısı şiddetlendi, elini pantolonunun içine attı ve kasığını yırtarcasına kaşıdı. Deri döküntüsü, kıl ve bit karışımını çekti, yere attı.

Nakamura havanın iyileşmesini beklerken parmağını levyenin soluk yeşil boyasında gezdirdi. Hâlâ elinde duran birkaç biti, tırnağı ile levye arasında ezerek öldürdü. Durumunu düşündü: Hayatta kalmanın yolu kereste aşırmaktan geçmiyordu. Canı yanıyordu. Korkunç, önlenemez soğuk onu daha da acıktırıyordu ve şimdi Amerikalılar peşindeydi. Nakamura yine gazetedeki listede yer alan ismine baktığında Amerikalıların günlerdir onu avlamak üzere aradıklarını dehşetle fark etti. Düzenli olarak ipuçlarını izliyor, yanlış izleri eliyor, diğerlerine

odaklanıyorlardı ve her saat ona daha da yaklaşıyorlar, o da bir idam ipinin sonundaki ölümüne daha da yaklaşıyordu. Nakamura hayatta kalmak için bir şey yapması gerektiğini fark etti ve bu da her şeyi yapabilmeyi düşünmek zorunda olduğu anlamına geliyordu. Ancak o zaman bu karşı koyma duygusu tamamen umutsuzluğa ve yenilgiye yol açtı. Ne yapabilirdi? Ne? Nakamura onurlu olanın, diğerlerinin yaptığı gibi kendini öldürmek olacağını düşündü.

Ve kaderini kendi ellerine alıp onurlu bir şekilde ölmeye karar verdiği anda yukarıdan belirsiz sesler duydu. Bu seslerin ne olduğuna ilişkin tüm varlığının doyumsuz bir merakla dolduğunu fark etti, başka bir şey yapmak sefil kaderini düşünmesinden daha iyi gibiydi.

Delikten sürünerek çıktı, yağmurda ayağa kalktı ve yavaşça başını çevirip dikkatle dinledi. Sonra bir kadının tısladığını duydu. Ses yukarıda bir yerden, Rashomon'un sol kısmını oluşturan bir enkaz yığınından geliyordu.

Nakamura mümkün olduğunca sessiz şekilde büyük ve gevşek taş yığınına ve kemer altının sol kanadını oluşturan kırık yapılara doğru süründü ve levyesini sıkıca tuttu. Enkazda yumruk büyüklüğünde küçük bir deliğe rastladı. İçine baktığında bombalanmış bir odanın kalıntılarını gördü, uzak duvarın üst yarısının olması gerektiği yerde bir açıklık vardı. Nakamura odanın belki de bir zamanlar düzgün ve hoş bir yer olduğunu görebiliyordu ama krizantem desenli duvar kâğıdı artık kalın bir toz ve is tabakasının altında kalmıştı. Nakamura buranın bir çeşit hayvan ini gibi olduğunu düşündü. Çürümüş bir tatami halısı ve birkaç yastık, yatak görevi görüyordu. Kırık tuğlalarla desteklenmiş üç bacaklı bir masa vardı ve üstünde de kirli bir ayna asılıydı.

Kadının tıslaması tekrar başladı, şimdi çok yakındı ve Nakamura vücudunu kadının sesinin geldiği yere döndürünce odanın uzak bir köşesinde onu görebildi. Orada bir fahişe ve on altı, on yedi yaşlarında uzun bir mutfak bıçağı tutan genç bir delikanlı duruyordu. Altlarında, hâlâ biraz kan gelmesine bakılırsa boğazı henüz kesilmiş bir Amerikan askerinin üniformalı cesedi uzanıyordu. Fahişe, çocuğa

Amerikalı'yı neden öldürdüğünü sorarak onu azarlıyordu ama kız üzgün değildi, sadece öfkeliydi.

Nakamura görüş açılarından saklanarak her şeyi izledi ama gözüne takılan şey bu sahne değildi, yaşanan olay umurunda değildi. Ancak derme çatma makyaj masasında duran şey dikkatini çekmişti: iki gyoza mantısı ve bir Amerikan çikolatası.

2

Nakamura gözetleme deliğinden aşağı dikkatle ve sessizce emekledi, Rashomon'un üstüne ve duvardaki açıklığa doğru süründü. Başını çatı demirinin gevşek tabakasının üzerine yavaşça kaldırdığında fahişe, ölü adamın ceplerini yokluyordu. Amerikalı'nın bedenini diğer tarafa çevirdiğinde hafif bir mırıltı duyuldu. Kız geriye zıpladı fakat adamın akciğerlerinden hava çıktığını fark etti, giysilerini aramaya devam etti. Arka cepten bir tomar Amerikan doları çekti.

Ancak Nakamura'nın odaklandığı şey gyoza mantısıydı. Mançukuo'da askerlik yaparken onlardan nasıl yediğini hatırlıyor, başka bir şey düşünmüyordu. Onları hatırladığında ve şimdi bunlara ulaşma imkânı varken ağzının suları akıyordu. O gyoza mantılarını ne kadar istediğinden başka bir şey düşünemiyordu. Kendini hazırladı ve delikten fırladı.

Odaya yuvarlandı ve levyeyi savurarak zıpladı. Bir an hepsi ölü Amerikalı'nın bedeni üzerinde birbirlerine baktılar. Fahişe, pahalı bir çiçek baskılı bluz, geniş bir pantolon ve parlak siyah Japon terlikleri içinde bir tomar Amerikan dolarını tutuyordu. Çocuğun elinde bıçak ve Nakamura'nın elinde de levye vardı.

Çocuk kükreyerek bıçağıyla Nakamura'ya saldırdı ve Nakamura hem korku hem de soğukkanlı bir deneyimle kendini üstün hissederek daha iyi denge kurmak için hafifçe çömeldi ve levyeyi bir kılıç gibi

savurdu. Levye yukarı doğru geniş bir kavis çizerek çocuğun kafasına indiğinde yumuşak ve cıvık bir ses çıktı. Bir çekicin karpuzu yarma sesi gibiydi. Nakamura'ya göre bu ses sanki çok uzun bir süre havada kalmıştı. Yalnızca bir an için, o aynı tuhaf sonsuzlukta çocuğun şiddetli öne eğilme hareketi tümüyle sona erdi. Çocuk sessizce yere düşmeden önce Nakamura'ya zamanda garip bir boşluk oluşmuş gibi geldi.

Ne Nakamura ne de fahişe bir şey söyledi. Çocuğun bedeni şiddetle kasılsa da öldüğünü biliyorlardı. Kan çıkmaya başladığında kasılmalar yavaşladı, sonra durdu ve Nakamura çocuğun kirli, uzun saçındaki bitleri fark etti. Odayı dolduran nemli tozun ürpertici kokusunun kesinlikle bilincindeydi.

Fahişe ağlamaya başladı. Nakamura üç bacaklı masaya doğru iki adım atarak iki gyoza mantısını tükürüklerle ıslanmış ağzına tıkıştırdı. Onları yutarken gözlerini kıza sabitledi. Aklına başka bir fikir gelmişti.

Konuşmak için levyeyi kullanarak kızın elindeki bir tomar doları işaret etti. Kız eli titreyerek parayı adama uzattı. Nakamura parayı cebine attı ve sonra uzattığı levyesinin ucuyla kızın çiçek desenli bluzunu kaldırdı. Kız gözlerini yavaşça levyeden kaldırıp adamın gözlerine dikti, başını eğdi ve bir adım geri gitti. Soyunmaya başladı.

Çıplaktı, çarpık bacaklıydı. Hoş olmayan zayıf kalçaları sarımsı küçük yaralarla kaplıydı. Kasığının ipeksi kılları pullu, beyaz teniyle tezat oluşturuyordu. Memeleri memeden çok hafif şişlikler gibiydi ve teni solgundu. Nakamura şimdi kokusunu alabiliyordu, kış sonundaki damızlık bir inek gibi yıkanmamış ve terliydi.

Üç ayaklı makyaj masasına doğru gitti ve kirli tatami halısına uzandı. Nakamura kızın soluğunu duyabiliyordu, tık nefesti. Kızdan iğreniyordu, kendini Amerikalı şeytanlara satmıştı ve şimdi de kirli, iğrenç vücudunu ona sunuyordu. Adam fahişenin giysilerini aldı, çikolatayı cebine attı ve mağaradan dışarı çıkmaya hazırlandı. Bir an durup iki cesede baktı.

Amerikalı zaten hiçbir şeydi. Japon çocuğun yüzü fena halde sivilceliydi. Nakamura cinayetin abartıldığını düşündü. Bir insan vicdan

azabı, suçluluk duyabilirdi ve en başta Mançukuo'da yaptıklarından pişmanlık duymuştu. Ama ölüler kısa zamanda yüzlerini kaybetmişti. Onlardan birini hatırlamaya çalıştı. Ölüler ölüdür, diye düşündü, o kadar. Yine de iki ceset ve biri Amerikalı... Dikkatli olmazsa başına bela açabilirdi, zaten aranıyordu.

Nakamura kopkoyu kanın oluşturduğu birikintiye basmaktan kaçınarak Amerikalı'ya doğru diz çöktü. Terhis edildiğinde Nakamura'ya sıktıkları DDT'nin kokusunu aldı. Amerikalı'nın başka bir türe ait olduğunu hissetti, iri yarı ve tuhaf görünüyordu. Avustralyalılar ormanda böyle gözükmüyorlardı, bu büyük ve ölü Amerikalı gibi değillerdi.

Cesede hiç dokunmadığından emin olarak levyenin bir ucunu Amerikalı'nın yarı kapalı yumruğuna ve göğsüne doğru ustaca yerleştirdi. Sonra düşünerek çubuğu adamın eline sürttü, parmaklarına iyice bastırdı ve levyeyi kan birikintisine bıraktı. Fahişe ortadan kaybolup ağzını kapalı tuttuğu sürece Amerikalılar ve polis şu sonucu çıkaracaklardı: Bir pezevenk, Amerikalı'yı dolandırmaya çalışmış, sonra kavga çıkmış ve her ikisi de ölmüş.

Döndü ve göğüs hizasındaki delikten kendini yukarı çekti, arkasından kızın ayağa kalktığını duydu. Nakamura kızın ayak bileklerine yapıştığını hissedene kadar oralı olmamıştı. Kendisini kurtarmak için kıza iki sağlam tekme atmak zorunda kaldı ve kız da Amerikalının cesedine doğru savruldu.

Enkazdan aşağıya doğru kayarken arkasındaki bağırışı duyabiliyordu. Fahişeye bakmak için döndü; kolu küçük, kana bulanmış memelerinin üzerindeydi. Delikten çıkmış, Amerikalıların ona nasıl tecavüz ettiklerine dair bir şeyler söylüyordu ve Nakamura gelmeden önce de ağabeyi onu korumaya çalışıyordu. Nakamura bu hikâyeyle hiç ilgilenmiyordu. Deliğe geri süründü, kızı omzundan yakalayıp mırıldanan başının üzerinde bir tuğla tuttu.

"Bunu unut," dedi Nakamura. "Amerikalı'yı unut, ağabeyini ve beni unut."

Fahişe daha yüksek sesle inledi. Adam, tuğlayı kızın ağzına dayadı.

"Unutursan yaşarsın," dedi öfkeyle.

Kızı deliğine geri itti, Shinjuku Rashomon'a süründü ve şehre doğru yol aldı.

Fahişeden çaldığı elli Amerikan dolarıyla sahte kimlik aldı ve kızın giysilerini başka bir fahişeye satarak kazandığı parayla da Kobe'ye bir tren bileti buldu. Zalim bir kış gecesinde, tüm pencereleri patlamış üçüncü sınıf bir vagonda, eski demiryolu alayı binbaşısı Tenji Nakamura olarak geçmişinden uzağa ve eski Japon askeri Yoşio Kimura olarak geleceğine seyahat ediyordu.

Koşullar Tokyo'da olduğundan daha iyi değildi. Kobe de yalnızca çukurlar, çamur, tuğla yığınları ve kablo gibi kıvrılmış çelikten ibaretti. Ancak Nakamura kendisi ile ölü Amerikalı ve ölü çocuk arasına ihtiyacı olan mesafeyi koyduğunu hissetti. Aylarca hırsızlıkla ve karaborsayla kıt kanaat yaşadı. Ama hiç güvende hissetmiyordu. Bir keresinde savaş esiri kamplarından birindeki uzun boylu Avustralyalı subayı uzaktan gördüğünü düşündü. Nakamura öyle korkmuştu ki bir hafta sonra sokaklara sadece bir geceliğine çıkmıştı.

Savaş suçları davalarını yakından izlemeye başladı. Şimdi, defalarca kaçan bir savaş esirini döven bir Japon askerinin savaş suçlusu olarak nasıl suçlu bulunup asıldığını okuyordu. Nakamura bunu anlamanın imkânsız olduğunu düşündü.

Dayak mı?

Japon Ordusu'ndayken hep dövülmüştü ve diğer askerleri dövmek de görevi olmuştu. Eğitimdeyken iki kez yere serilmiş ve bir kulağının zarı patlamıştı. Üstünün iç çamaşırlarını yıkarken "yeterince gayret göstermediği" için bir beyzbol sopasıyla kalçalarına vurulmuştu. Acemi er olduğu zamanlarda da bir emri yanlış duyduğunda üç subay tarafından bayılana dek dövülmüştü. Tüm gün tören alanında ayakta tutulmuş, yere düştüğünde emre itaatsizlikten bilincini kaybedene kadar dövülmüştü.

Peki dayak, birini nasıl savaş suçlusu yapardı? Ve bir savaş esiri neydi? Cephe Hizmeti Yasası, yakalanan bir subayın kendisini öldüreceğini özellikle belirtmemiş miydi? Bir savaş esiri neydi? Hiçbir şey. Utanması, onuru olmayan bir adam. Var olmayan bir adam.

Dayak mı?

İyi bir subaydı ve diğer subaylardan bazıları, disiplin ihlalini tokatlatmakla geçiştirdiği için onu fırçalamıştı.

Nakamura, Onbaşı Tomokawa'yı bir kabahatinden dolayı tokatladıktan sonra Albay Kota ona, "Çok iyi kalplisin," demişti. "Bir adamı böyle bir şey yapınca sadece tokatlıyor musun? Ben onu öyle bir döverdim ki beni asla unutamazdı."

Sonrasında Nakamura, Kobe'nin berrak gökyüzüne doğru çığlık atmak istedi. Bir savaş esiri neydi? Ne?

3

Choi Sang-min, bambu bir tabure üzerinde karanlıkta oturuyordu. Hüküm giymiş bir adam olarak kendisine verilmiş bir lükstü bu. Bazı eski savaş esirlerinin Kim Lee'yi Bangkok'ta bir genelevin üst katından attıklarını duymuştu. Bu ona mantıklı ve akla yatkın geliyordu. Kim Lee de kendisi gibi bir muhafızdı; savaş esirlerini öldürmüştü ve savaş bittiğinde de esirler onu öldürmüştü. Kendi durumunun aksine bu oldukça anlaşılabilirdi. İntikamlarını adalet törenleriyle süsleyen Avustralyalıların ikiyüzlülüğünden tiksindi. Kalbinde onu da her zaman öldürmek istediklerini biliyordu, peki neden oynanıyordu bu oyun?

Ne kol saati vardı ne de başka bir saat. Sezgilerinden başka, gece saatin kaç olduğunu bilmenin yolu yoktu. Ancak sezgileri artık işe yaramıyor gibiydi. Gece bitmek bilmiyor fakat yine de ondan uzaklaşıyordu. Changi Hapishanesi akşam belki iki saat erken kilitlenmişti. Düşünseydi, geceyarısına yakın bir zamanda olduğunu çıkarabilirdi. Ama bunu veya hiçbir şeyi gerçekten düşünmedi. Choi Sang-min, düşüncenin ötesinde bir yerde kaybolmuştu. Aklı da iki duygu arasındaki zamandaydı. Biri deli ve hırıltılı bir öksürük gibi üzerine gelen ve bir kaçış yolu bulmak için kendini paraladığı, ne

hücresinden ne de yaklaşan ölümünden kaçışın olmadığını keşfettiği için onu Changi hücresinde çılgına çeviren bir panikti.

Ve sonra, ıstırap verdiğini düşündüğü bir gerçek karşısında öfkeye kapılıyordu. Japon Ordusu'nun bir üyesi olarak hapsedildiğinde aylık elli yen maaş alıyordu, savaş bittikten sonra, iki yıldır hiçbir şey alamamıştı. Öfkesi aritmetik ya da açgözlülükten değil, aynı zamanda bir adaletsizlik hissinden de kaynaklanıyordu. Elli yen, orada olmasının tek nedeniydi. O halde neden alamıyordu?

Ve hiçbir zaman bu parayı alamayacağını, elli yenin bir anlamı olmadığını fakat bir şekilde kendisinden çalındığını bildiğinden, tekrar panik duygusuna geri döndü. Bir kez daha kaçışın mümkün olmadığını fark edip aklı elli yenin verilmemesine duyduğu öfkeye gidene kadar parmaklarını duvarlarda, ellerini hücre parmaklıklarında, kapıda gezdirerek, itip dokunarak ve bir çıkış yolu arayarak hücresini adımlamaya koyuldu.

Yargılanması, Avustralyalı bir askerî mahkemede yürütülmüş ve iki gün sürmüştü. Doğrudan sorgulandığı zaman haricinde, tüm yargılama İngilizceydi ve neredeyse hiçbir şey anlamamıştı. Sonunda yüzü rüzgârın söndürdüğü bir muma ve sesi de bir mezar kazıcısınınkine benzeyen yargıç ilk kez doğrudan Choi Sang-min'e bakıp konuştu. Gözü, yargıcın dudaklarına kararlılıkla sabitlenmiş bir tercüman, Choi Sang-min'in kulağına bozuk Japonca cümleler fısıldadı.

Çevirmen şöyle söyledi: "Çelişkili doğasından dolayı ... yazılı şahitlikler şeklinde sunulan kanıtların yetersizliği sebebiyle ... cinayetle ilgili (Avustralya İmparatorluk Kuvvetleri Çavuşu Frank Gardiner) dava düşmüştür." Ve daha samimi bir ses tonuyla devam etti: "Bu iyi bir haber, çok iyi."

Ve sonra bölük pörçük çeviriye döndü.

"Suçlamalar ... Er Wat Cooney'nin öldürülmesini emreden ... bunlar onaylanmaktadır ... diğer daha küçük suçlar olarak ... kötü muamele, önlenebilir acı ve ölüme yol açan yiyecek ve ilaç kısıtlaması dâhil. B Sınıfı savaş suçlusu bulunduğun için ... asılarak idam edileceksin."

Çevirmen bu kez bir yorumda bulunmadı.

Daha çok konuşuldu ama Choi Sang-min artık hiçbir şey duymuyordu. Mahkemede sorgulanırken Koreli bir çavuş olarak bir mahkûmun ölümünü asla emredemeyeceğini açıklamaya çalışmıştı ama Avustralyalı avukatlar Albay Kota adlı bir subayın sorgusundan alıntı yaparak bunu gerçekleştirdiğini söylediler. Kota'nın kanıtı çok sayıda Koreli ve Formozalı muhafızın suçlu bulunmasına yardım etmişti, Choi Sang-min de onun daha sonra cezasız serbest bırakıldığını duymuştu. Choi Sang-min, sözde öldürme emri verildiğinde Cooney'nin artık kampta olmadığını bildirdi. Ancak kamp kayıtları karmaşık ve eksikti, durumun böyle olduğuna dair kanıt sunamıyordu.

Mahkûm edilmesinden sonra, hükümlü Koreliye neşterleri anımsatan parlak gözlü, zayıf bir adam olan Avustralyalı savunma avukatı bir af dilekçesi yazmasını salık verdi. Choi Sang-min yabancı bir ülkede ölmeye razı gelmişti ve ıstırabını uzatmanın manasını anlayamıyordu. Choi Sang-min ve Changi'de B Sınıfı ve C Sınıfı savaş suçlusu olarak tutulan diğer Koreli ve Formozalılar, müttefiklerin Japon asilzadeleriyle bağlantılı olan subayları serbest bıraktığını ve kendileri gibi daha düşük rütbeli olanların günah keçisi olarak asılmalarına izin verdiklerini fark etmişti. Choi Sang-min hiç tutuklanmamış ve şüphesiz tutuklanmayacak olan Binbaşı Nakamura'yı ve serbest kalan Albay Kota'yı düşündü. Her ikisi de muhtemelen bir yerde Amerikalılar için çalışıyordu.

"Hepsi aynı," dedi Choi Sang-min.

"Ne?" diye sordu avukatı nemli gözlerle.

"Hepsi aynı," dedi Choi Sang-min. Kendi kaderci kabulünü göstermek için yaptığı fakat avukatının idamını engelleme ve hükmü hafifletme girişimi için bir onay olarak anladığı bir yorumdu bu. Avukat dilekçeyi teslim etti ve Choi Sang-min'in hayatı ve işkencesi dört ay daha uzatıldı.

Choi Sang-min, Changi'deki her adamın kendi kaderini farklı şekilde nasıl var ettiğini ve geçmişini de bu yönde yarattığını fark etti. Bazıları tavizsiz biçimde suçlamaları inkâr etmişti fakat yine de asılmış

ya da uzun süreliğine hapse atılmışlardı. Bir kısmı da sorumluluğu kabul etmiş ancak Avustralya mahkemelerinin otoritesini tanımayı reddetmişlerdi. Onlar da asılmış ya da daha çok veya daha az süreler için hapsedilmişti. Diğerleri, değil İmparator'un iradesine karşı gelmeyi, Japon askerî sistemi içerisinde otoriteyi tanımayı reddeden düşük rütbeli bir muhafız ya da asker olmasının imkânsızlığını bildirerek sorumluluğu reddediyordu. Kendi aralarında basit bir soru sordular. Kendileri ve tüm eylemleri basitçe İmparator'un iradesinin ifadeleriyse o halde neden İmparator hâlâ özgürdü? Amerikalılar neden İmparator'u destekleyip yalnızca İmparator'un araçları olmuş insanları asıyordu?

Ancak kalplerinde hepsi İmparator'un asla asılmayacağını ve kendilerinin asılacaklarını biliyorlardı. Tıpkı İmparator için dövüp, işkence edip öldürdükleri gibi, şimdi sorumluluk kabul etmeyen adamlar da İmparator için asılacaktı. Sorumluluğu kabul edenler ya da hiçbir şey yapmadıklarını söyleyenler kadar kötü şekilde asıldılar onlar da. Birbirleri ardına sallandırdılar, aynı şekilde bacakları salındı, aynı şekilde sıçtılar ve aynı şekilde aniden şişen penisleri sidik ve sperm fışkırttı.

Yargılanması sırasında Choi Sang-min pek çok şeyin farkına vardı (Cenevre Antlaşması, emir komuta zinciri, Japon askerî yapısı ve dahası). Şimdiye dek bunlara dair belirsiz fikirleri vardı. Korktuğu ve nefret ettiği Avustralyalıların garip bir şekilde farklı biri, Kertenkele dedikleri bir canavar olarak ona saygı duyduğunu keşfetti. Ve Choi Sang-min ondan bu kadar nefret ettiklerini öğrendiği için mutsuz değildi.

Japonlarda gördüğü nefretin aynısını Avustralyalılarda da hissetti. Kore'de çocukken okulda Japonca konuşmak yerine Korece fısıldarken yakalandıktan sonra sınıfın arkasında ayakta durduğu gibi, Japon bir aile için çalışırken durumunun ailenin ev hayvanından daha kötü olduğu gibi, Japon Ordusu'ndayken en düşük Japon askerinden daha düşük rütbeli bir muhafızken olduğu gibi, bir kez daha bir hiç olduğunu anladı. Şimdi Kim Lee'nin kaderi onunkinden iyiydi. Fakat bazıları kendisinden veya Kim Lee'den çok daha kötü

şeyler yapanların hayatlarının bağışlandığını biliyordu. Nasıl? Neden? Hiçbirinin bir anlamı yoktu.

Diğer yandan Avustralyalı mahkûmları dövmenin anlamı vardı. Kısa süreliğine de olsa, kendisinden çok daha iri olan Avustralyalı askerleri döverken önemli biri olduğunu hissetmişti. Onları istediği kadar tokatlayabileceğini, onlara yumruklarıyla, bastonla, kazma sapları ve çelik çubuklarla vurabileceğini biliyordu. Yalnızca Avustralyalılar devrilip inledikleri sürece bu onu *bir şey* ve *biri* yapıyordu. Bazılarının dayaktan öldüğünün hayal meyal farkındaydı. Zaten muhtemelen öleceklerdi. Böyle bir yer ve zamandı, istediği kadar düşünsün ne yaşadığını tam olarak kavrayamıyordu. Şimdi tek pişmanlığı daha fazlasını öldürmemiş olmasıydı. Ve keşke öldürmekten ve öldürmenin bir parçası olduğu yaşamdan daha çok zevk alsaydım, diye düşündü.

Avustralyalılar dava süresince birbirleriyle konuşurken Choi Sang-min, bunun nefretin ötesinde bir şey olduğunu anladı. Asla sahip olmadığı, fakat ondan üstün Japonların her zaman elinde olan, hayata dair bir kesinlikti bu. Ve kendisine Avustralyalıların hayatı ve ölümü üzerinde bir güç verildiğinde ilk olarak onları dövdü çünkü Japonlar onu bu şekilde yetiştirmişti ve çok yavaş çalışan ya da kaytaran birini dövmekte tuhaf bir şey görmüyordu.

Busan'daki Japon İmparatorluk Ordusu'ndaki erlerle aynı katı askerî eğitime tabi tutulmuştu. Hepsi Koreliydi ve hiçbir zaman asker olmayacaklardı: Görevleri, kendilerini öldüremeyecek kadar korkak oldukları için teslim olan düşman askerlerine muhafızlık etmekti. Yürüyüş, ateş etme ve süngülemenin yanı sıra Japonların en ufak hatada bile ısrar ettikleri yüz tokatlama olan *binta* öğretilmişti onlara. Tek bir kişi hata yapsa bile herkes tokatlanmak zorundaydı. Her gün tüm acemi Koreli muhafızları birbirlerine bakan iki sıra halinde diziyorlardı ve her acemi, karşısındakine tokat atmak zorundaydı. Sağ el sol yanakta, sol el sağ yanakta, sırayla, bir tarafın yüzü çok kötü şişene kadar devam ediyordu. Tüm emirlere uyulması gerekliydi. Choi Sang-min'in hayatı artık *binta*'dan ve emirlere itaat etmekten ibaretti. Sağ el sol yanakta, sol el sağ yanakta. Kaçıp eve gitmeyi çok

istiyordu ama kaçarsa ailesinin Japon otoriteleriyle sıkıntı yaşayacağını biliyordu. Ve bunun yanı sıra bir ayda kabaca elli yen kazanacaktı.

Karşısındaki ere eğer aynı şekilde karşılık verirse ona yumuşak davranacağını nasıl fısıldadığını hatırladı. Japon subay yaptıkları hileyi hemen anladı; erlerin hayranlık duyduğu yakışıklı bir adamdı. Choi Sang-min bile onun yürüyüşünü, konuşurken yavaş ve keskin bir şekilde dönmesini taklit ediyordu. Şimdi subay, Choi Sang-min'in kulağına bağırıyordu.

"Numara mı yapmak istiyorsun?" diye bağırdı. "O zaman bu acıtmıyormuş gibi yap bakalım."

Kısa bir çelik çubukla her iki böbreğine birden öyle sert vurdu ki Choi Sang-min günlerce kanlı işedi. Ertesi sabah erler birbirlerini tokatlamak üzere bir kez daha sıraya dizildiklerinde Choi Sang-min, karşısındakini o korkunç bir öfkeyle dövdü; sağ el sol yanakta, sol el sağ yanakta.

Ve ilk başta on altı yaşında küçük ve cılız bir Koreli çocukken uzak bir ülkede ormana gönderildiğinde kendisinden daha iri yarı, uzun ve yaşça büyük Avustralyalı adamlardan korkmuştu, geniş sırtlı, kalın kollu ve kıllı uyluklu orangutanlardı. Her zaman ıslık çalıp şarkı söylüyorlardı. Deneyimlerine göre Koreliler ve Japonlar bunların hiçbirini herkesin önünde yapmazdı ve bu garip neşeden nefret ediyordu. Ve bu yüzden vermesi gereken cezalarda daha ileri gitti; onlara baskı yapıp bu neşenin bitmesi gerektiğini açıkladı. Ve bir zaman sonra adamlar ezilip büzülmeye başladılar. Kolları çürümüş, bacakları tükenmişti. Daha az ıslık çalıyor, artık nadiren şarkı söylüyorlardı.

Ve aslında mahkûmlar başlarına geleni hak etmişlerdi. Çalışmaktan kaçmaya yeltendiler ve kaçamadıklarında da işleri kötü ve tembelce yaptılar. Çok daha az yapmalarına karşın o etraftayken bazen hâlâ ıslık çalar ya da şarkı söylerlerdi. Her şeyi çalıyorlardı; yemek, aletler ve para... Bir işi kötü yapabilirlerse bunu bir zafer olarak görüyorlardı. Bir deri bir kemiklerdi, çalışırken bir anda ellerindeki işi bırakıp orada, rayların üstünde ölürlerdi. İşe giderken ve işten geri dönerken

ölürlerdi. Uyurken ve yemek için beklerken ölürlerdi. Bazen onları dövdüğünüzde ölürlerdi.

Öldüklerinde Choi Sang-min dünyaya ve bu adamlara sinirlenirdi. Sinirlenirdi çünkü yemek veya ilaç olmaması onun suçu değildi. Sıtma ve koleranın olması onun suçu değildi. Onların köle olması onun hatası değildi. Kader vardı ve kaderleri buydu, onun kaderi de orada olmaktı, onların kaderi orada ölmekti ve onun kaderi burada ölmekti. Japon mühendislerin her gün ihtiyaç duyduğu adamları sağlamak, çalışmalarını ve Japon mühendislerin yapılmasını istedikleri işleri yapmalarını temin etmek zorundaydı. Ve işini yapıyordu. Yemek yoktu, ilaç yoktu ve demiryolu hattı inşa edilmeli ve iş yapılmalıydı. İşler hem esirler hem de kendisi için daima sona ermesi gerektiği gibi bitmişti. Ancak bu işleri yaptı, görevini yerine getirdi ve hattın kendi paylarına düşen kısmı inşa edildi. Ve Choi Sang-min bu başarıdan gururluydu, kısa ömründe tattığı tek başarıydı. Görevini tamamlamış ve bu da onu iyi hissettirmişti.

Tamamen deliye döndüğü anlar da aslında aşkın bir coşkuya benziyordu. Karanlık ve cahil dünyasında kendini özgür hissediyordu; dahası hayatında ilk kez canlı hissediyordu. Başkalarına zarar verdiğinde tüm nefreti ve korkusu, öfkesi ve gururu, zafer duygusu ve mutluluğu bir araya geliyordu ya da ona şimdi öyle geliyordu, hayatının o kısa süre içinde bir anlamı olmuştu. Ve böyle anlarda nefretinden kaçıyordu.

Demiryolunun inşası için mühendislerden gelen baskıya rağmen, onlara ne kadar vurursa o kadar küçüldüklerini, ne kadar az ıslık çaldıklarını ya da şarkı söylediklerini ve kendisinin ne kadar çok büyüdüğünü izlemekten zevk alıyordu. Tekme ve yumruk atıp dövmeye devam ettiği sürece özgürleşiyordu. Yeni Gine'de Avustralyalıları ve Amerikalıları yediklerini Japon İmparatorluk Ordusu hikâyelerinde duymuştu ve bunun açlıktan daha fazlası olduğunu anlamıştı. Bunların hiçbirinin nefsi müdafaa olmadığını, yapılanların Avustralyalılara, onların neşter gözlü avukatlarına ya da mum damlatan yargıçlarına bir anlam ifade etmediğini biliyordu. Kendisi bir muhafız olduğu için bir

hayvan gibi yaşamıştı, bir hayvan gibi davranıyordu, bir hayvan gibi anlıyordu, bir hayvan gibi düşünüyordu. Hayvanlığın içinde gizlenmiş insanlığını keşfetmekten utanmadı, sadece bunun onu götürdüğü yere şaşırdı. Asılarak ölüme mahkûm edileceği ona tercüme edildiğinde, ne olduğunu anlamadan fakat özgürlüğünün bitip sonunun geldiğine dair donuk bir farkındalıkla, bunu bir hayvan gibi taşıdı.

Yargıcın mum fitili gözleri ona titrek alevlerle bakıyordu ve adam da ona zaten ölü olduğunu bildiği gözlerle bakmıştı. Başını ileri geri salladı, büyük ve korkunç bir şeyin üstüne geldiğini hissetti. Elli yenlik maaşı hakkında soru sormak istemişti ama bir şey demedi ve şimdi bir kez daha kendini hücresinde adımlarken buldu, kaçmanın bir yolunu arıyordu. Ama bir yol yoktu ve hiç olmamıştı.

4

Ölümlerinin nedeni çabucak ve garip şekilde araba kazaları, intiharlar ve yavaş gelişen hastalıklar oldu. Çocuklarının çoğu sorunlu ve sıkıntılı, engelli, gerizekâlı veya tuhaf doğuyordu. Çoğu evlilik sarsılmıştı ve devam edenler olsa bile bu bazen yanlış giden şeyleri düzeltme arzusundan çok zamanın gelenek ve görenekleri yüzündendi. Kocalar tek başlarına kaçtılar, başkalarıyla şehir merkezinde kaldılar, çok fazla içki içtiler, sarhoşken ehliyetini kaptıran ve bir içki içmek istediğinde şehre at üstünde gelen Boğa Herbert gibi biraz çıldırdılar. Örneğin biri, eşiyle bir intihar anlaşması yaptıktan sonra zehri onunla paylaşmış, uyandığında karısı ölmüş kendisi hayatta kalmıştı. Ya sessizlerdi ya da Horoz MacNeice gibi çok fazla konuşuyorlardı. Horoz şişmanladıktan sonra apandisit yarasıyla gösteriş yapıyor ve onu süngüleyen Japonları anlatıyordu. Gallipoli von Kessler, Broadmeadows Gazi Locası'nda bir gün onu yakaladığında, "Nah yaptılar Horoz," dedi.

"Merak etmeyin," dedi Horoz MacNeice. "Kessler böyledir işte... Hep pis bir komünistti fakat iyidir. Dağ Aslanı dedikleri bir muhafız vardı, o piç hakkında savaştan sonra tanıklık ettim."

İçtiler tabii. İçtiler ve içtiler, ne kadar çok içerlerse içsinler sarhoş olamadılar. Terhis edildiklerinde ordu doktorları onlara ve ailelerine bu konu hakkında konuşmamalarını söyledi, konuşmak iyi olmazdı. Zaten bir kahramanlık hikâyesi değildi bu. Kokoda ya da Ruhr Vadisi'ndeki Lancaster değildi. *Tirpitz*, Colditz ya da Tobruk değildi. O halde neydi? Hope and Anchor'da buluştuklarında Chum Fahey'nin söylediği gibi, sarı adamın kölesi olmaktı.

"Gerçekten övünülecek bir şey değil," dedi Koyunkafa Morton. Komiklerdi gerçekten. Bazıları yok oldu. Ronnie Owen, İtalyan bir kadınla evlendi ve kadın, Koyunkafa Morton'ın eşi Sally'ye adamın asker olduğunu iki yıl sonra öğrendiğini söyledi. Yaşananlar dillendirilmiyordu.

"Bonox Baker yıllarca bir şey söylemedi, sonra bir gece pompalı tüfekle geldi," dedi Jimmy Bigelow. "Bokunu çıkardı. Lanet bir peynir rendesinin arkası gibi görünüyordu. Sonra yeniden sessizliğe gömüldü. İşte bunun gibiydi."

"Zavallı yaşlı Keler Brancussi," dedi Koyunkafa Morton. Ve o hikâye tekrar anlatılamayacak kadar üzücüydü. Eşinin karakalem eskizini kamplarda, Japonya'ya giden cehennem gemisinde taşımış, köle olarak çalıştığı Nagazaki'deki Mitsubishi gemicilik, atom bombasında yok olup kendisi bir şekilde hayatta kaldığında ona tutunmuştu. Tepelere kaçıp kendini kurtarmış, yüzen çıra gibi nehri dolduran ölülerin yanından geçmiş ve ciltleri su yosunu gibi uzun şeritler halinde soyulan yaşayanlardan kaçmıştı. Yürürken, bisiklet sürerken ya da koşarken karbondan heykellere dönüşmüş insanlara rastlamıştı, o mavi ateş ve siyah yağmur cehenneminde, savaş esirleri gibi ölürken, annelerini çağıran acı içindeki tüm Japonları geçmişti. Onca zaman, Suriye köyünde bir sabah Tavşan Hendricks'in resmini çizdiği haliyle, Maisie'yi görmeye çalışmıştı.

Onu bu dünyada farklı kalan tek şey olarak hayal etmeye çalışmıştı ve Maisie orada olduğu sürece ölmeyecek ya da delirmeyecekti, Maisie orada olduğu sürece dünya iyi bir yerdi. Bir Amerikan uçak gemisinde Manila'ya giderken, Amerikalı denizcilere kartpostalı göstermiş, adamlar da çok şanslı biri olduğu konusunda ona katılmışlardı. Sonunda Melbourne'e giden bir gemiyle Fremantle'a ulaşmış ve oradan eve telefon etmişti.

"Dave ve Maisie'nin telefonu." Bir erkek sesi cevap vermişti. "Ben Dave."

Keler Brancussi telefonu kapatmıştı. Gemisi Fremantle'dan çıktığında, ilk gece suya atladığı fark edilmiş ve hiçbir zaman bulunamamıştı.

Birdenbire bira, yangına körük gibi gelmişti. Kendilerini içmedikleri zamanki gibi hissetmek için içtiler, savaştan önce ayık oldukları zamanlarda olduğu gibi. O gece için kendilerini vahşi ve bütün hissettiler, henüz perişan değillerdi, tüm olanlara güleceklerdi. Güldüklerinde savaş hiçbir şeydi ve ölü olan herkes aralarında canlıydı, başlarına gelen her şey içlerinde kıpırdayan, onlara öylesine sert vuran bir şeydi ki bu duyguyu yavaşlatmak için hızlıca bir içki daha içmeleri gerekiyordu.

Ve o gece Keler Brancussi aralarında canlıydı, küçük Wat Cooney canlıydı, Kerevit Burrows, Jack Rainbow ve Ufak Middleton canlıydı. Ölen herkesi, Koyunkafa Morton'ı, ölmüş olması gereken o adi ve piç Horoz MacNeice'i bazen sevgiyle hatırladığını söyledi. Ve eski, yünlü bir pantolonla çıkagelen (paçaları öyle yıpranmıştı ki pantolonu bir korkuluktan aldığını düşündüler) Gallipoli von Kessler, Kara Gardiner'ı andı ve sonra Jimmy Bigelow şarkı söylemeye başladı.

"Her gün her yönden biraz daha iyi oluyor."

O gece Hope and Anchor'da pantolonlarının arkası ısınıp onları bir bira daha almaya itene kadar bar ateşinin etrafında durdular. Bin dokuz yüz kırk sekiz veya belki kırk yediydi. Zaman bilinmiyordu, gece sayılmazdı, yalnızca içeride olmak iyi hissettiriyordu, ortam sıcaktı. Terhis edildiklerinden bu yana hepsinin bir araya geldiği olmamıştı hiç. Jimmy Bigelow pek konuşmuyordu. Geri döndüğü evlilik, bıraktığı evlilik değildi. Ya da kendisi farklı dönmüştü.

"Yapabileceğimin en iyisini yapıyorum," dedi bir ara.

Çocuklar vardı. Sonunda dört çocuğu olmuştu ve ona *aile babası* deniyordu. Ama değildi. Dört çocuğu olan bir adamdı. Kimse Kara Gardiner hakkında daha fazla bir şey söylemedi, Nikitaris'i anlatan Gallipoli von Kessler dışında.

"Evet," dedi Koyunkafa Morton. "Lanet olası Nikitaris'in balıkçı dükkânı. Onu anlatmadan duramazdı, değil mi?"

5

Jimmy Bigelow hiçbir şey söylemedi. Uğraşıyordu, önemli olan buydu, değil mi? Ama konuşmadı. Bir müzisyen, birisi, bir şey olma umutları boşa çıkmıştı. Çinko işletmesinde tezgâhtar olarak çalışıyordu. Sevdiği büyük grupların müziği artık revaçta değildi. Caz ve modern caz denen yeni müzik türlerinden hoşlanmıyordu. Trafik sıkışıklığından müzik çıkarmaya benzeyen dalgalı bir gürültüydü bu. Bu müzikle dans edemezsin ya da âşık olamazsın, diye düşündü Jimmy. Al Bowlly değildi. Benny Goodman veya Duke değildi. Müziğin sonuydu bu. Ve Jimmy Bigelow gibi biri için umudun da sonuydu. Büyük gruplar bitmese de çöküyordu.

İnandığı şeyler denize dökülüyor, yitip gidiyor, sonsuza dek kayboluyordu. Eve dönerken onu karşılayacağını düşündüğü şeyler, olmayı ve hayatını üzerine kurmayı umut ettiği şeyler artık yok oluyordu. Hiçbir şeye değmediğini anladı. Artık kendi hayatına uymuyordu, hayatı parçalanıyordu ve uyumlu olabildiği parçalar, işi ve ailesi dağılıyor gibiydi. Dulcie'yle, hayatıyla, cazla ve dansla işleri yoluna koymak istedi ama hayır, bitmişti. Durumu düzeltmek istedi fakat bunun imkânsız olduğunu düşündü.

Ancak bardan çıkıp Elizabeth Caddesi'nde Nikitaris'in balıkçı dükkânına doğru yola çıkmalarının nedeni bu değildi. *Yanlışı düzelt-*

mek. Nerdeyse geceyarısı olduğu için bar kapanıyordu. Sarhoşlardı ve bardan atılmışlardı, yapacak daha iyi bir işleri yoktu.

Hobart'ın o ilkbahar gecelerinden biriydi, hayırseverlik kadar soğuktu, kar özellikle yükseklerde şiddetli yağıyordu, zaman zaman da sulu kar çılgın bir sarhoş gibi pencereleri ve teneke çatıları tokatlıyor, tırmalıyordu.

Elizabeth Caddesi'nden önlerinde uzun adımlarla yürüyen Gallipoli von Kessler'in aşınmış pantolonunu takip ederek Nikitaris'in balıkçı dükkânına yöneldiler. Bir havan topu ateşleyebilirdiniz ve kimseye çarpmazdı. Balıkçı dükkânı kamplarda hayal ettikleri gibi değildi, her yerde insanların, buhar ve pişen yemek kokusunun olduğu, Kara'nın kız arkadaşının orada oturup içeri girmelerini ve mecbur oldukları şeyi yapmalarını beklediği yer değildi.

Vardıklarında, "Bir rahibenin dudakları kadar kapalı," dedi Koyunkafa Morton.

Nikitaris'in yeri kapalıydı. Kapılar kilitlenmişti, içerdeki dükkân cansızdı, tüm ışıklar dükkânın önündeki akvaryumu aydınlatıyordu. Balıklar camda daireler çizerek yüzüyordu. Bir çift düz başlı, bir trompet balığı, iki gümüş tevali balığı ve bir çütre balığı. Geceye bulanmış sokakta bu akvaryuma bakanlardan başka kimse yoktu.

"Peki," dedi Koyunkafa Morton. "*Gerçekten* mutsuz göründüklerini söyleyemezsiniz."

"Belki biz de kamplarda mutsuz görünmüyorduk," dedi Jimmy Bigelow.

Elleri ceplerinde, ısınmak için omuzlarını silkip, bir gece yarısı treninin gelmesini beklermiş gibi bir ayaktan ötekine zıplayarak orada duruyorlardı. Ya da gitmesini.

"Bir grup sarhoş kadar ahmakça bir şey olamaz," dedi Gallipoli von Kessler. "Tavuklar bile bir şey yapar."

Jimmy Bigelow içinde hiçbir şey hissetmiyordu. Hissetmekte güçlük çekiyordu. Hissetmek istiyordu ama isteyerek sahip olunabilecek bir şey değildi bu. Bir taş alıp avucunda çevirdi. Dükkân camına baktı. Büyük bir dökme camdı, üzerine düzgünce NIKITARIS'İN BALIKÇI

DÜKKÂNI yazılmıştı, oldukça parlak ve süslü bir yazıydı. Elini omzunun gerisine götürüp taşı olabildiğince sert bir şekilde cama attı.

Camın çatladığını duydular. Bir anda tamamen tuzla buz olmadı. Ama uzun bir çatlak, yavaşça ve uğultuyla açıldı sanki. Jimmy Bigelow, biri ağzını köşelerinden kesmiş gibi gülümsedi.

Sonra hepsi taş attı, cam kırıldı ve düştü, içeri girdiler. Gallipoli von Kessler bir pirinç bir tavayı kapıp kepçe gibi kullanarak balıkları sudan çıkardı. Birkaç aksilikten sonra tüm balıkları iki kovaya alıp suyu dökmemeye çalışarak limana geri döndüler.

Limanda birkaç kerevit ve kral balığı tekneleri sallanıyordu ve körfezin ötesinde zalim bir rüzgâr vardı. Koyunkafa Morton, Constitution Limanı'nın kenarında durarak başını bir kovaya soktu ve bağırdı:

"Özgürsünüz amına koyayım!"

Ve kovayı döktü.

Balıklar suyun sesine düştü.

6

Sonraki gece Hope and Anchor'da bu hikâye artan bir utanç verse de zevkle anlatıldı. Sonunda Jimmy Bigelow gidip Nikitaris'i görmeleri ve camın parasını ödemeleri gerektiğini söyledi. Hâlâ erkendi ve dükkânın ışıkları açıktı. Cam henüz yazı yazılmadıysa da değiştirilmişti.

İçeride tavalarla uğraşan birkaç yaşlı kadın ve dükkânın satış kısmında tezgâhı temizleyen bir çocuk vardı. Koyunkafa Morton, Bay Nikitaris'i sordu. Çırak ortadan kayboldu ve arka kısımdan, gençliğinde bir taş ustasıyken sahip olduğu sessiz kararlılığı hâlâ üzerinde taşıyan yaşlı bir adamla geri döndü. Saçı gümüş rengiydi ve cildi, kendini beyazlatmaya çalışıp başarısız olmuş birinin rengine benziyordu. Koyu renk gözlerinde nemli bir boşluk vardı. Tütün ve anason kokuyordu.

"Bay Nikitaris," dedi Jimmy Bigelow.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu yaşlı adam. Aksanı ağırdı. Sesi yorgun ve kızgın çıkıyordu. "Sarsıcı bir gün geçirdim. Ne istiyorsunuz?"

"Bay Nikitaris," dedi Jimmy Bigelow, "biz..."

"Siparişinizi oradaki kadına iletin."

"Biz..."

"Oradaki Bayan Pafitis," dedi yumrulu bir parmakla göstererek. "Size yardım edecek."

"Biz özür dilemeye geldik," dedi Jimmy Bigelow.

"Bir ahbabımız vardı," diyerek başladı Koyunkafa Morton. Ve bu kez yaşlı Yunan hiçbir şey söylemedi. Öyle kamburdu ki gözlerini görmek çok zordu, Koyunkafa Morton ona hikâyelerini anlatırken siyah beyaz fayanslı zemine bakıyordu.

Sözlerini bitirdiğinde, Jimmy Bigelow yaşlı adam Nikitaris'e kırık camın, balıkların ve tüm zararın parasını ödemek istediklerini söyledi.

Yaşlı Yunan bir an duraksadı. Gözlerini kaldırıp etrafta gezdirdi ve adamlara birer birer baktıkça, hafifçe başını salladı.

"Dostunuz muydu?"

Bütün göçmenler gibi yeni dilindeki en eski ve doğru kelimeleri bulmak için yanılmaz bir içgüdüye sahip gibiydi.

"Dostumuzdu," dedi Koyunkafa Morton.

Koyunkafa Morton cüzdanını çıkardı. "Size ne kadar borcumuz var Bay Nikitaris?"

"Adım Markos," dedi. "Ama bana Marko deyin."

"Bay Nikitaris. Malınıza zarar verdik."

Titrek, yaşlı elini uzatıp salladı. "Hayır," dedi. "Kaldır şunu." Sonra aç olup olmadıklarını sordu ve cevabı beklemeden onun misafirleri olarak yemeğe kalmaları gerektiğini söyledi.

"Oturun ve yiyin," dedi yaşlı adam. "Yemek iyidir çocuklar."

Adamlar ne yapacaklarından emin olamayıp birbirlerine baktılar.

"Benim misafirimsiniz," dedi, bir sandalye çekti ve elini Jimmy Bigelow'un omzuna koydu. "Lütfen," dedi. "Oturun. Yemelisiniz."

Ve böylece adamlar oturdular.

"Şarap sever misiniz? Sevebileceğiniz bir kırmızı şarabım var. İçki iznim yok, bu yüzden göstere göstere içmeyin ama bardaklarınıza istediğiniz kadar doldurabilirsiniz çocuklar."

Ocağa gitti, tel süzgeci patates kızartmasıyla doldurup geri geldi.

"Köpekbalığı mı seversiniz yoksa kral balığı mı? Bazıları köpekbalığı tercih eder ama bana güvenin, kral balığı kılçıklı olsa da kesinlikle lezzetlidir. Hem de çok. Yemelisiniz," dedi. "Yemek güzeldir."

Balıkları ve patatesleri masalarına getirdi, sonra tezgâhın arkasındaki küçük bardaklara kırmızı şarap doldurup onları da getirdi. Yanlarına oturdu. Onlar yedikçe konuşmalarına izin verdi. Nefessiz kaldıklarında böyle bir kışın kayısılar için iyi bir yaz getireceğini anlattı. Sonra kendi hayatını anlatmaya başladı. Lipsi Adası'ndan gelmişti, hayat orada güzel ama zordu, ölen eşinden söz etti, genç adamlar olarak önlerinde nasıl bir hayat olduğundan bahsetti. Zengin bir hayat. Evet. Balıkçı dükkânına gelenler sonrasında hep mutlu olduklarını anlatıyorlardı. Bunun doğru olduğunu umuyordu.

"Gerçekten böyle," dedi. "Hayat böyle."

"Çocuklarınız var mı?" diye sordu Jimmy Bigelow.

"Üç kızım var. Çok iyilerdir. İyi aileler kurdular. Ve bir de oğlum. O da iyi bir çocuktur. İyi..."

Ve yaşlı Yunan bir an kekeledi, anlaşılmaz bir şey söyledi ve yüzü garip bir eksende bocaladı. Bir sonbahar fırtınasında sallanan yaşlı ve budanmış kayısı dalları gibi yumrulu parmaklarını yüzüne getirdi. Sanki ifadesini netleştirmek ister gibiydi.

"1943'te Yeni Gine'de öldürüldü," dedi. "Bougainville."

Çalışanlar toparlandı, dükkân yavaşça boşaltıldı, kilitlenip terk edildi ve dışarıda sokağın gürültüsü ara sıra bir su birikintisine çarpan bir arabanın sesine kadar azaldı. İçeride, bir barın açık kalmayacağı geç bir saate kadar yaşlı Yunan'la pek çok şey üzerine sohbet etmeye devam ettiler. Ama umurlarında değildi. Oturuyorlardı. Balıkçılık, yemek, rüzgârlar ve taşçılık, domates yetiştiriciliği, kümes hayvancılığı ve kuzu pişirme, kerevit ve tarak yakalama hakkında konuştular. Hikâyeler anlatıp espriler yaptılar, aslında anlatılanların hiçbir anlamı

yoktu, akıcılık her şeydi, kırılgan ve güzel bir rüyanın kendisiydi tüm bunlar.

Kızarmış balık, patates ve ucuz kırmızı şarabın onları ne kadar iyi hissettirdiğini açıklamak zordu. Her şeyin tadı tam kararındaydı. Yaşlı Yunan onlara kendi kahvesinden yaptı; küçük fincanlarda, yoğun, koyu ve tatlı. Sonra onlara kızının yaptığı cevizli hamur işlerinden verdi. Her şey garip ve bir o kadar da samimiydi. Basit sandalyeler rahattı, mekân iyi hissettiriyordu ve insanlar iyiydi. Ve gece sürdükçe dünyada olmak istediği başka bir yerin olmadığını düşündü Jimmy Bigelow.

7

Dorrigo Evans 1948 sonbaharında Sydney'de Douglas DC-3'ten ayrılırken kendisini bekleyen kadını görünce hem korkmuş hem de etkilenmişti. Japonlar ve Almanlar 1945'te teslim olmuş olabilirdi ama Dorrigo Evans bir süre daha teslim olmamıştı ve olmayacaktı. Savaşını yiğitçe sürdürmeye çalışmış, terslikler, dalavereler, gerilimler ve maceralar için tüm fırsatlara balıklama atlamıştı. Kaçınılmaz olarak bunlar giderek azaldı. Yıllar sonra, savaş sırasında, üç buçuk yıl boyunca bir savaş esiri olsa da temelde özgür olduğunu kabul etmenin zor olduğunu fark etti.

Ve böylece Dorrigo Evans yapabildiği kadar geri dönmeyi erteledi. Ama on dokuz ay boyunca Güneydoğu Asya'da çeşitli ordu görevlerinde çalıştıktan, şehitliklere ve savaş sonrası yeniden yapılandırmaya kadar her şeyle uğraştıktan sonra ya orduda geleneksel bir kariyer yapmak ya da sivil hayatın getireceği imkânlarla yüzleşmek zorunda kalmıştı. Bu imkânların ne olabileceğini bilmiyordu fakat birden ona cazip gelmişti ve ordu onun için artık eskisi gibi yenilgi ve zaferleriyle vahşi bir macera değildi. Canlılar (Ah canlılar!) düzen üzerine kurulmuş

her şeyi sürekli yırtıyor, katı olan her şeyi buharlaştırıyordu. Servet, ün, başarı, pohpohlanma... Bunların hepsi sivil hayatta bulacağı anlamsızlık hissini yalnızca yoğunlaştırmıştı. Hayatına anlam veren şeyin ölüm olduğunu asla kabullenemedi.

Sydney'de bir fırtınaya tutuldukları sırada DC-3 rahatsız edici şekilde sarsılırken yanında oturan Şehitlikler Komisyonu'nun tıknaz subayı, "Sıkıntı, içimizdeki en iyiyi ortaya çıkarır," demişti. "Bizi asıl mahveden günlük hayattır."

Tanımadığı küçük bir kalabalığa doğru asfalt yolda yürürken son karşılaştıklarından beri yedi yıldan fazla zamanın geçtiği yeni sivil hayatıyla, atlattığı pek çok başka engelle buluştuğu gibi buluşmaya kararlıydı. Cazibe ve cesaretle, zamanın geçmişteki aptallıkların neredeyse hepsini temizleyeceği bilgisiyle.

"İleriye doğru," diye fısıldadı kendi kendine. Yüzüne, çekici olduğuna inandığı bir gülümseme yerleştirdi. "Yel değirmenine saldır."

Geleneksel anlamda güzel bir kadın geleneksel bir jestle eldivenli elini salladı, bunun geleneksel bir duyguyu ilettiğini biliyordu: neşe, esrime, rahatlama. *Aşk*, diye düşündü. Sadakatin hakkı korunmuştu, korkuyordu. Dorrigo hepsinin dışında olduğundan hiçbiri ona pek bir şey ifade etmiyordu. İlk birkaç kelimeden sonra da olsa kadının sesini tanıdı, yaz havası ılık ve boştu, Asya'nın nemli havasından sonra bir şekilde hayal kırıklığı yaratıyordu ve öpüştükten sonra bile kadının adını hâlâ hatırlayamıyordu. Dudakları kuru ve umut kırıcıydı, tozu öpmek gibiydi. Ve sonunda neyse ki aklına geldi.

"Ella," dedi adam.

Evet, diye düşündü, adı buydu. Pas gibi bir tadı vardı.

"Ah, Ella," dedi daha yumuşak bir şekilde, adını yeterince söylerse diline başka anlamlı sözler de gelir diye umuyordu. Ama gelmedi.

Ella Lansbury yalnızca gülümsedi. "Bir şey söyleme sevgilim," dedi. "Sahte bir şey söyleme sakın. Sahte adamlara katlanamam."

"Ama ben..." dedi Dorrigo. "Tamamen sahteyim. Ben buyum."

Ella zaten gülümsüyordu, Dorrigo bu her şeyi bilen, ama hiçbir şey bilmeyen gülümsemeyi zaman geçtikçe daha sevimsiz bulacaktı. Bu

beklenmedik şekilde kuru dudaklar, her şeyin ayarlandığını ve hiçbir şeyden endişe duymamasını söylüyordu. 1941'de Amy'nin göğüslerini öperken ona evlenme teklif ettiğini hatırladı. Amy'yi düşünmekten kendini alamıyordu. Ella'nın sürekli olarak ona neden evlenme teklif etmediğini sormasından biraz olsun kaçabilmek, devamlı Amy'yi düşünmekten ve sonuçta hissettiği suçluluktan kaçmak için Ella'nın göğüslerine açılan karmaşık labirentte yolunu bulmak istiyordu ve bunun için ona en büyük bilmeceyi sorması gerekmişti: "Ella, benimle evlenir misin?"

Adamın gerçekte ne düşündüğünü bilmiyor muydu?

Göğüslerinde kayboluş yoktu. Ella hakkındaki her şey ona sadece daha acı verici şekilde Amy'yi hatırlatıyordu. O zamanlar utanmıştı ve şimdi daha da kötüydü.

"Bu yüzden seni seviyorum Alwyn," dedi kadın.

Alwyn mi? Bir an kadının kimden söz ettiğini anlamadı.

Ve sonra bu kişinin kendisi olduğunu hatırladı.

"Çünkü sen sahte değilsin."

Ve onu kucakladığı şekilde, kaçınılmaz bir baskıyla, sonraki günlerde karşılaştığı tüm insanlar, evlenecekleri fikrini kabullendiler. Yedi yıl önce savaşın yaklaşan gölgesinde aceleyle yapılan bir nişanın ve yakında denizaşırı bir yolculuğa çıkacak olmasının herhangi bir düşünce ya da pişmanlık getireceğine dair kimse şüphe duyamazdı. Aradan geçen yıllarda Dorrigo pek çok hayat yaşamışken, kadın sadece Dorrigo'nun artık neredeyse hiç hatırlamadığı bir hayaliyle yaşamıştı. Ya da Dorrigo Evans'a öyle geliyordu. Bazen içinde öfkeli ve küstah bir şey hissederdi ama hiç bilmediği bir şekilde yorgundu ve hayatının kendi bireysel, mantıksız korkularından çok daha öte bir iradeyle düzenlenmesine izin vermek çok daha kolay görünüyordu. Her durumda, aklının bir korku kampına benzediğini hissetti. Düşüncelerine gerektiğinden fazla ağırlık vermek istemiyordu. Etrafında yaklaşmakta olan evliliğinden heyecan duyan, kendisinden daha makul ve akıllı olan pek çok insan vardı ve garip düşünceleriyle kafası öyle karışıktı ki onların ağırbaşlılığına ve akıl sağlığına güveniyor, onu yeni ve daha

iyi bir yere götüreceklerini umuyordu. Aynı zamanda doğasının bir parçası olan bu çocuksu halde yeni ve bilinmez, özellikle korkutucu olan herhangi bir şeyin heyecanı ona kaçınılmaz olarak çekici geliyordu. Ve onu hiçbir şey Ella Lansbury'yle evlenme ihtimalinden daha fazla korkutmadığı için bunu, üç hafta sonra sarhoş bir haldeyken yapmıştı; kadın ona yeni bir takım elbise seçmişti ve bu elbise de Aziz Paul Katedrali'ndeki düğünleri kadar yapay görünüyordu.

Hatta öpüşmeden önce kendi adını bir kez daha unuttu, kadının pudra kokusunda kaybolmuştu. Ve sonunda aklına geldi. Alwyn, evet buydu. "Ben, Alwyn," dedi. Dönüp kadına baktı fakat sadece dar yüzünü ve her zaman biraz çirkin ve uzun bulduğu o tuhaf, kemerli burnu ile ince kaşlarını görebiliyordu. Onda çekici hiçbir şey yoktu. Daha yumuşak bir şekilde, "Sen, Ella Evans'ı karım olarak kabul ediyorum," dedi, sadece gülümsedi, dudakları hafifçe aralandı fakat bir şey söylemedi.

Resepsiyonda aslında şöyle söylemek istemişti: Ben Alwyn değilim, tamamen sahteyim. Ancak bunun yerine yalan söyleyip yedi yıllık bir ayrılıktan sonra bile devam eden bir aşkı anlattı, Odysseus ve adamlarınınkine eşdeğer, mitolojik bir zaman dilimiydi bu. Ve kendisinin benzediği tek klasik kahraman bir koç olsa da (kahkahalar) Ella gerçekte onun Penelope'siydi ve sonunda İthaka'ya gelmekten memnundu (daha çok alkış).

Hayatının geri kalanında şartlara ve kendisinden beklenenlere teslim olacaktı, bu tuhaf ağırlıklara da "görev" diyecekti. Evliliğine dair kendini ne kadar suçlu hissederse, öncelikle bir eş ve sonra bir baba olarak hata yaptığı için sosyal hayatında da bir o kadar umutsuzca yalnızca iyi olanı yapmaya çalışacaktı. Ve iyi olan, görevi olan şey diğer insanların beklentileriydi. Kötü ve aşağılık olansa kendisiydi, eşinden başka biriyle yattığı ilk zamanı düşündü, karısının en yakın arkadaşı, büyüleyici ıslak dudakları ve kurnaz bir gülümsemesi olan Joan Newstead'le, balayından bir ay sonra birlikte olmuştu. Herkes başka bir yere gittiğinde Sorrento'da bir kulübede buluşmuşlardı.

Deneyimlenen her şey o dar yolda,
Işıltıların geçtiği bir kemerdir. . .

Kadına böyle fısıldamıştı. Ona dönmeden önce bir parmağını sineklikte yukarı aşağı gezdirdi, başını eğip alt dudağıyla kadının koyu renk meme ucunu yakaladı, göğsünde yumuşak nefeslerle Tennyson'dan şiir okumaya devam etti:

. . . sınırı giderek kaybolur
Sonsuza dek ben kımıldadıkça.

O gece bir barbekü partisi vardı çünkü Coolgardie dolabında bırakılan et sıcaktan bozulmaya başlamıştı. Etin karneyle dağıtılması yeni bitse de iyi etin ziyan olması onları rahatsız ediyordu. Belki çok içmiş, belki de yeterince içmemişti. Başı dönüyordu, midesi çivilerle doluydu. Büyük, yanlış ve Ella'yla arasına gizlenmiş bir şey yüzünden şişkin ve gergin hissediyordu, bundan böyle Ella'dan hiçbir şey saklamak istemiyordu. Joan Newstead şimdi Dorrigo'nun, eşine gösterdiği ilgiyi kıskanıyordu. Ne yapıyorum ben, diye düşündü Dorrigo. Yakalanmak mı istiyordu?

Biftek aşırı sıcak okaliptüs ağacı kömürünün ateşinde kızartılmıştı ama eti kestiğinde hâlâ pişmemişti ve bir an o gün, muson yağmuru ve Hızlan'ın ortasındaki günlük vizitesinin ikinci kısmını gerçekleştirmek üzere doğru kampa gitti. Dorrigo ülser kulübesine yaklaştıkça çürümüş etin pis kokusuyla sarıldı. Ve bozuk et kokusunun nasıl kötü olduğunu hatırladı, Jimmy Bigelow kusmak için dışarı çıkacaktı.

8

Choi Sang-min mahkûm edildikten sonra tüm mahkûmların, Japonların, Korelilerin ve Formozalıların, eşit şartlarda yaşadığı Changi Hapishanesi'nin P Koğuşu'na gönderildi. Ona üzerinde İngilizce harflerle CD"[17] yazan kirli, kahverengi bir üniforma verdiler. Bu harfler onun ölüme mahkûm edildiğini gösteriyordu. Choi Sang-min oradaki her CD'nin bir çeşit faaliyetle günlerini umutsuzca doldurmaya çalıştığını fark etti. Kimse geleceğin getirebilecekleriyle ilgili üzgün ya da endişeli görünmüyordu. Ve içinden bir şeyler yükseliyordu, şüphesiz başka bir şeylerin üzerini örtüyordu, ömür boyu süren korku ve aşağılanma hissi buharlaşmış gibiydi. Bunların hiçbirinin bir anlamı yoktu. Ve şimdi öldürülme sırası ondaydı.

Her sabah hücrelerinden çıkarılır, yıkanıp hiçlikle dolu başka bir güne başlarlardı. Hücrelerin ortasındaki mutfakta üstsüz oturup go ya da shogi oynar veya ellerindeki birkaç kitabı ve dergiyi yeniden okurlardı. Birkaç haftada bir Hintli bir yüzbaşı gümüş gözlükleriyle belirir, bir idam bildirisini okurdu. Mahkûmlar sessizce, korkudan donmuş halde bekler, kimin öleceğini merak ederlerdi. Herkes kendisinin değil de yanındakinin öleceğini duyduğunda son derece rahatlardı.

Ziyaretlerin üçüncüsünde Choi Sang-min öleceğini fark etti, öyle hissettiği için değildi bu farkındalık çünkü o anda hiçbir şey hissetmiyordu. Ona verilen kâğıt parçasından da anlamamıştı. O kâğıt parçasını tuttu ama kendisi ve hayatı ile o kâğıt parçasının söyledikleri arasında bağlantı kuramadı.

P Koğuşu'nda etrafına bakındı. Kâğıdın hiçbir anlamı yoktu. O yalnızca bir insandı. Ve Choi Sang-min, insan *bir şeydir*, diye düşündü. Bir insan pek çok şeyle, değişimle doludur, demek istedi. Bir insan, iyi ya da kötü, muhteşemdir. Hiçbir şey olan ve asla değişmeyecek olan bu şeyin, içinde kımıldayıp değişen her şeyin sonu olabilmesi imkânsızdı. İyi, kötü, muhteşem.

17 (İng.) İdama mahkûm edilmiştir anlamına gelen *Convicted to Die*'ın kısaltması. (ç. n.)

Ama sonu gelmişti.

Ve kendini alev gibi hissederken diğerlerinin gösterdiği korkunç rahatlama sayesinde, sonunda ertesi sabah idam edileceğini anladı.

Ölecek dört adam için bir Japon yemeği ve sigara verildi, bir de Budist rahip gönderildi. Din hakkında hiçbir zaman çok düşünmemiş olan Choi Sang-min, hakkında da çok düşünmediği babasını hatırladı, babası bir keresinde Chongdoist olduğunu söylemişti ve Budist rahibin varlığı onu öfkelendirdi.

Choi Sang-min pilavına, miso çorbasına ve tempuraya baktı. Annesinin baharatlı kimchi yemeğini özlemişti, tatsız Japon yemeklerinden nefret ediyordu. Ama şimdi nefret ve öfkenin ona faydası yoktu. Son yemeğini yiyemedi. Çünkü son yemeğini yerse bu *son* yemeği olurdu. Son yemeğini yemezse yiyene kadar ölemezdi. Belki son yemeğinin ne olacağına karar verene kadar başka yemekler de olacaktı. Ancak bu son yemeğe katılmadı. Son bir yemek, ölümün kaçınılmazlığına boyun eğmekti. Ve ölümüne boyun eğmedi.

Sigaralarını içip sevdiklerinden bahseden diğer mahkûmların aksine bir şey söylemedi. Konuşmalarına katılmadı, hayatına karşı bir kâğıt parçası, kozmik bir güç gibiydi.

Yemekten sonra gardiyanlar tartıları getirip yerleştirirken ve onları tartmak için işaret ederken bir şey söylemedi. Choi Sang-min'i tarttılar. Boyunu ölçtüler. Diğerleri ona söylediği için nedenini biliyordu. Nasıl bildikleri ise bir gizemdi. Sanki darağacı hakkındaki bilgileri, analarının sütünü emerken öğrenmiş gibi söylemişlerdi.

Cellat, idam mahkûmu düşerken boynunu kıracak doğru düşüşü ve azami gücü elde etmek için kenevir halatını onun boy ve kilosuna göre ayarlıyordu. Sonra Choi Sang-min'le aynı ağırlıkta bir kum torbası doldurup kenevir halatını bağlayacak ve uzatmak için bir gece sallandıracaktı, böylece yarın Choi Sang-min asıldığında ipte sekme olmayacaktı. Sekme olmadığı için de boynu o anda kırılacaktı.

İdam edilmeden önceki gece mükemmel bir irade gücü gösteren Japon bir subayı hatırladı. Gardiyanlar onu tartmaya geldiklerinde onlara kırık İngilizcesiyle Japonlar için öldüğünü, İmparator için savaş

esirlerini çok çalıştırmaktan utanmadığını ve bir asker olarak yalnızca ülkesi yenildiği için öleceğini anladığını söylemişti.

Choi Sang-min de böyle bir açıklık ve kesinlik istiyordu. Japonlarda bu vardı, en azından her zaman olduğunu hissetmişti. Ve şimdi yumruk ve postallarıyla savaş esirlerini ezmeye çalışırken hissettiği şeyi görebiliyordu, Avustralyalılarda da aynı şey vardı. Herkeste vardı, dünyadaki herkeste vardı. Kendisi dışında herkeste.

İpler şimdi Choi Sang-min ve diğer üç adamın son kez bağlanmayı bekledikleri dehlizin arkasındaydı. İdam günlerinde CD'ler bu salonda onaylanan idam tarihlerini öğrenmek için sessizce beklerlerdi, darağacına giden mahkûmun adımlarını ve son sözlerini duyabiliyorlardı. Japon subay, "İmparator çok yaşa!" diye bağırmıştı. Zemindeki kapak açılmış ve arkasından cansız bedenin gümbürtüsü duyulmuştu.

Ama Choi Sang-min, kendisi gibi bir Koreli için böyle bir tavrın anlamı olmayacağını düşündü. Ülkesi için bir şey yapmamış, ülkesi de ona bir şey yapmamıştı. Belirli bir inancı yoktu. Anne babasını düşündü, ölümünü duyduklarında yaşayacakları üzüntüyü hayal etti ve aylık elli yenden başka neden öldüğüne dair tek iyi sebep sunamadığını fark etti.

Bu ölüm antresinde beklerken Kenji Mogami adlı bir mahkûm muhafız, şarkılar söylüyordu. Kısa bir süre savaş esiri kampında birlikte çalışmışlardı. Ona Dağ Aslanı diyorlardı fakat kimseyi asla incitmemiş olan da ölecekti. Choi Sang-min şarkı söyleyen bir Avustralyalıyı ve onun şarkı söylemesini nasıl engellediğini hatırladı ama Kenji Mogami'nin şarkı söylemesine dair bir şey yapamadı. Japon bir subay tek başına vals yapıyordu. Sonra hücrelerine götürüldüler.

Uyuyamıyordu. Neredeyse acı verici bir şekilde canlı ve uyanıktı ve şimdi hayatının her saniyesini tatmak ve bilmek istiyordu. Kaçamamaktan duyduğu panik ile elli yenini alamadığı için hissettiği öfke arasında vahşice sallanan zihnini durdurmak için diğerlerinin idamlarını nasıl karşıladıklarını hatırlamaya çalıştı.

Bir Koreli kaçınılmaz on üç adımı yürürken, "Yaşasın büyük Kore ülkesi!" diye haykırmıştı.

Hangi büyük Kore ülkesi, diye düşündü Choi Sang-min. Benim elli yenim nerede? Ben Koreli değilim, dedi kendi kendine. Japon da değilim. Koloniden biriyim. Elli yenim nerede? Bilmek istiyordu. Nerede?

Bir köylü olan babası onun eğitim almasını istemişti ama zor zamanlardı ve ilkokulda üç yıl boyunca Japon mitolojisi ve tarihini öğrendikten sonra Koreli bir aile için hizmetçilik yapmaya başladı. Ona kalacak yer, aylık iki yen ve düzenli dayak veriyorlardı. Sekiz yaşındaydı. On iki yaşında da Japon bir aile için çalışmaya başladı, ona kalacak yer, aylık altı yen ve ara sıra dayak veriyorlardı. On beş yaşındayken Japonların İmparatorluk'taki savaş esiri kamplarında çalışacak muhafızlar aradığını duydu. Aylık elli yen veriyorlardı. On üç yaşındaki küçük kız kardeşi aynı ücretle rahatlatıcı kadın olarak çalışmak için Mançukuo'ya gitmek üzere Japonlarla sözleşme yapmıştı.

Kardeşi ona hastanelerdeki askerlere yardım edeceğini söylemişti ve çok heyecanlıydı. Kızın okuma yazması olmadığı için ondan tekrar haber alamamıştı ve rahatlatıcı kadınların ne yaptığını öğrendikten sonra onun hakkında düşünmemeye çalıştı çünkü düşündüğünde onun iyiliği için kısa sürede ölmesini umuyordu.

Pek çok adı olsa da (Korece adı Choi Sang-min; Busan'da ona verilen ve cevap vermesi beklenen Akira Sanya ve şimdi muhafızların ona seslendiği Avustralyalı ismi, Kertenkele) kim olduğuna dair fikri olmadığını fark etti. Diğer mahkûmlardan bazılarının Kore ve Japonya, savaş, tarih, din, adalet hakkında tuhaf fikirleri vardı. Ama hiçbir fikrinin olmaması, diğerlerinin sahip olduğu fikirlerden iyiydi. Bunların hiçbiri kendi fikirleri değildi fakat sloganımsı düşünceleri; radyo yayınları, konuşmalar, ordu kitapçıkları ve Japon askerî eğitiminde maruz kaldıkları aynı bitmez tükenmez dayaklarla özümsemişlerdi. Busan'da sesi çok kısık veya duruşu yanlış diye tokatlanmıştı, fazla Koreli gibi davrandığı için tokatlanmıştı, diğerlerini nasıl tokatlayacağını ona göstermek için onu tokatlamışlardı, hem de olabildiğince sert. Choi Sang-min bundan hep nefret etti. Kaçmak, evine dönmek istedi. Ama kaçarsa cezalandırılacağını biliyordu ve daha kötüsü, ailesi

de cezalandırılacaktı. Güçlü bir Japon askeri olması için onu dövdüklerini söylediler. Fakat o asla bir Japon askeri olmayacağını biliyordu. Bir muhafız olacak, insandan daha aşağılık kimselere, ölmeden önce teslim olmayı seçmiş olanlara gardiyanlık edecekti.

Choi Sang-min ölmek için sırasını beklerken umutsuzca kendine ait bir fikri olsun istiyordu. O uzun gecenin sonunda kendisine bir fikir edineceğini, huzuru anlayıp onu tanıyacağını umuyordu. İmparator'a inanan Japon subayı ya da Kore'ye inanan Koreli muhafız gibi olmayı umuyordu. Belki elli yenden daha fazlasını istemeliydi. Ama aklına hiçbir fikir gelmedi ve zaman hızla aktı, sabah oldu.

Hücre aydınlanmaya başlarken sakin kalabilmeyi istedi, bu duyguya ihtiyacı vardı. Daha önce Japon bir aile için çalışmıştı. Ailenin babası, İskoçya'da eğitim görmüş bir mühendisti. Tüvit ceket giyerdi ve İngilizler gibi, Choi Sang-min'den daha iyi yemek yiyen bir köpeği vardı, ailenin masasındaki kırıntılarla beslenirdi. Aile, köpeği çok severdi ve Choi Sang-min'in günlük görevlerinden biri de köpeği gezdirmekti. Köpeğin büyük gözleri ve kocaman bir kafası vardı; sopayı bir kez daha atması için beklerken Choi Sang-min'e baktığında kafasını sallardı. Bir gün ayak işleri için çarşıya giden Choi Sang-min'le birlikte köpek de gitti. Arka sokaklardan kestirme bir yol buldu ve ayak başparmağını yoldaki eski bir taşa çarptı. Taşı öfkeyle aldı ve köpek ona sevgi göstererek başını bir yandan öbür yana salladı ve Choi Sang-min'in onu bir top ya da sopa gibi atmasını bekledi. Ve Choi Sang-min elleri kan ve kıkırdakla kararıp yapış yapış olana kadar taşı tekrar tekrar köpeğin başına çaldı.

Köpeğin cesedini on yen karşılığında bir kasaba satmış ve sonra Japon ailenin yanına dönmüştü. Hava güzeldi, yumuşak bir rüzgâr yüzüne serinlik ve iyilik ulaştırıyordu. Yanından geçtiği herkes gülümsüyordu ve cana yakın gibilerdi, içinde büyük bir dinginlik vardı.

Başka bir canlıyı öldürmekle gelen garip gücü ve özgürlüğün o neşeli anını yeniden tatmayı öyle istiyordu ki. Ama o duyguyu yaşatmak için hücresinde öldürebileceği bir şey yoktu ve tıpkı bir zamanlar Japon mühendisin köpeğini öldürmekten zevk aldığı gibi, yakında da

başkaları onun ölümünden zevk alacaktı. Hücresi gitgide daha fazla aydınlandı. İlk olarak ellerini açıkça görebildi, sonra da uyluklarını ve ayaklarını. Midesinde ani bir korku yumağı hissetti. Choi Sang-min bir daha asla kendisini sabah ışığında göremeyeceğini biliyordu.

Gardiyanlar onu darağacına götürmek için geldiklerinde mücadele etti. Bir hamamböceği görmüş ve onu öldürmek istemişti. Ama zaman yoktu. Elleri arkada bağlandıktan sonra bir doktor çağırıldı ve bir tercüman aracılığıyla Choi Sang-min'e sakinleştirici ilaç isteyip istemediği soruldu. Cevap olarak çığlık attı. Hâlâ hamamböceğini görebiliyordu. Sinirlerini yatıştırması için ona dört fenobarbital hap verildi ama yaşadığı gerilimle hapları geri kustu. Doktor ona morfin vermeden önce topuğunun altına gelen hamamböceğini ezmeyi başardı. Midesi bulanıyor, hafifçe başı dönüyordu. P Koğuşu'ndan kısa mesafeyi yürüdü ve her iki yanında onu destekleyen bir askerle darağacına ulaştı. Şimdi her şey çok çabuk gelişiyordu. Avluya girdiklerinde bir duvara dayalı iki kum torbası gördü. Belki bir düzine adam vardı, belki de daha fazla. En aşağıdaki sehpada altı adam vardı. Onu sehpanın tepesine kadar hasır paspasla kaplı bir rampada yürüttüler. İpin beklediğinden de kalın olmasına şaşırdı. Ona bir gemi halatını hatırlattı. Neşeli bir zalimlik hissetti. İpe, anlıyorum, demek istedi. Beni istiyorsun. Zihni sakindi, hatta zevk aldığı bile söylenebilirdi ama yüzü kasılıyordu. Çok insan vardı ve hiç kimse konuşmuyordu, yüzü kasılmadan duramıyordu. Yanında, belki beş metre ötede, ikinci bir döşeme kapağı açıktı, gergin bir ip sarkıyordu. İpin ucunda Kenji Mogami'nin asılı olduğunu fark etti.

Bir şey söylemek isteyip istemediği soruldu. Yukarı baktı. Bir yerlerde saat çanı vuruyordu. Bir fikri olduğunu söylemek istedi. Biri sessizce güldü. Askerlere ve gazetecilere baktı. Hiçbir fikri yoktu. Ona aylık elli yen ödenmişti ama bu pek de iyi bir miktar değildi. Elli yen hiçbir şeydi. Aşağıda, ayaklarının pozisyonu için doğru yerleri gösteren tebeşir izlerini gördü. Elli yen, diye bağırmak istedi. Askerler kollarını tutmaya devam ediyordu. Başını eğdi ve başına bir örtü geçirildi. Gözlerini kapattı, sonra açtı. Âdeta sonsuzmuş gibi yavaş geçen aylardan sonra

her şey çok hızlı oluyordu. Kanvas kumaşı hissedebiliyordu ve siyahlığı gözlerine geceden daha korkunç geliyordu, bu yüzden gözlerini yine kapattı. Sabah havası sıcaktı. Örtü havasızdı. Başına geçirilen ipi fark etti, aynı zamanda ayak bileklerinin birbirine bağlandığını anlamıştı. Onlardan yavaşlamalarını, beklemelerini isteyecekti ama kararlı ve sert bir itişle boynunda sertçe sıkılan ipi hissetti ve çıkardığı tek ses istemsiz bir iç çekiş oldu. Nefes almak zor geliyordu. Yüzü vahşice seğiriyordu. Onu öldürürlerken Kim Lee'nin yaptığını umduğu gibi yüzlerine tüküremediği bile. Askerler onu iki adım öne götürdüler ve şimdi tebeşir izlerinin tam üzerinde durduğunu biliyordu. Altındaki zeminin birden yok olduğunu hissedip döşeme kapağının çarparak açıldığını duyduğunda son düşüncesi, burnunu kaşıması gerektiğiydi. Durun, diye bağıracaktı. Elli yenime ne...

9

Yıllar geçti. İkuko Kawabata adında bir hemşireyle tanıştı, anne ve babası savaşın son aylarında Kobe'deki yangın bombasında ölmüş, genç bir kadındı. Barıştan sonra erkek kardeşi açlıktan ölmüştü. Şehir âdeta moloz ve enkaz yığınıydı, İkuko'nun hikâyesi de diğerleri gibi konuşmaya değmeyecek kadar sıradandı.

İkuko'nun parlak bir cildi ve sağ yanağında büyük bir doğum lekesi vardı, her ikisi de açıklanamaz biçimde Nakamura'nın hoşuna gitmişti. İnsana hem erotik hem de sinir bozucu gelen tembel bir gülümsemesi de vardı. Bu gülümsemeyle aralarındaki herhangi bir anlaşmazlığı sona erdirmek ister gibiydi.

İkuko sayesinde, Nakamura bir hastanede iş bulmuştu, ilk olarak sıradan bir memur ve sonra da depo görevlisi olarak çalışmıştı. Karaborsa işini arkasında bıraktığı için memnundu çünkü ne çok kazanç getiriyordu ne de güvenliydi, daima Amerikalılara yakalanmaktan

endişe duyuyordu. Hatta yeni işinde bile insanlardan kaçınıyordu. Ama aynısını yapan daha birçokları vardı ve Nakamura bunun nedenini bildiğini düşünüyordu. Aynı anda hem yalnız kalmak istediği hem de bir insanın varlığına ihtiyaç duyduğu için de İkuko'nun yanına taşındı. Sağlıklı bir kadındı ve eve iyi bakıyordu, böylesi erdemlere sahip bir kadın bulduğu için minnettardı.

Hastanede Kameya Sato adında bir doktorla go oynamaya başlamıştı, yıllar içinde alışkanlık güvene, güven de sessiz bir arkadaşlığa dönüştü. Oita'dan gelen Sato kendisini hastalarına adamış, sessiz ve mütevazı bir adamdı. Diğer doktorların aksine asla beyaz önlük giymeme gibi tuhaf bir alışkanlığı vardı. Sato, Nakamura'dan çok daha iyi bir go oyuncusuydu ve bir akşam eski asker, cerraha iyi go oynamanın sırrının ne olduğunu sordu.

"Şöyle ki Bay Kimura," dedi Sato. "Her şeyde bir yapı ve bir örüntü vardır. Ancak biz onu göremeyiz. Bizim işimiz o yapıyı ve örüntüyü keşfetmek, onun içinde çalışmaktır."

Sato, eski askerin bu cevabı anlamadığının farkındaydı. Bu yüzden iki parmağını Nakamura'nın göbeğinin bir yanına nazikçe bastırarak devam etti.

"Bir apandisi alacaksam buradan başlarım. Kyushu'da bana öğretilen yapı ve şablona göre kasları ayırır, böylece şişmiş apandisi hasta için en güvenli ve en stressiz şekilde çıkarabilirim."

Bu da Japonya'nın hekim yetiştiren en iyi üniversitelerinden biri olan Kyuşu hakkında konuşmalarına sebep oldu. Nakamura bir gazetede Amerikalıların iddiasına göre anestezi olmaksızın Amerikalı havacıları ameliyat eden bazı doktorların yargılanıp mahkûm edildiğini anlatan bir haber okumuştu. Raporlar ve mahkûmiyetler o zaman Nakamura'yı sinirlendirmişti ve şimdi de konuyu öfkeyle açıp hiddetle sonlandırmıştı:

"Amerika'nın yalanları!"

Sato, go tahtasından başını kaldırdı, sonra tekrar eğilip siyah bir taş koydu.

"Ben oradaydım Bay Kimura," dedi Sato.

Mütevazı cerrah gözlerini kaldırıp garip bir yoğunlukla onu süzene dek Nakamura, Sato'ya dik dik baktı.

"Savaşın sonlarına doğru orada, Profesör Fukujori İşiyama'nın emrinde bir stajyerdim. Bir gün bana hücrelerdeki bir Amerikalı havacıyı getirmem emredildi. Uzun boylu, ince burunlu, kızıl, kıvırcık saçlı bir adamdı. Onu yakalayan adamın ateş etmesi sonucunda yaralanmıştı ama bana güveniyordu. Ona sedyeyi gösterdim ve tek başına üzerine yattı. Onu ameliyathaneye değil de anatomi bölümündeki bir diseksiyon odasına götürmem söylenmişti."

Nakamura meraklanmıştı.

"Ve orada?"

"Ve orada yine bana güvendi. Ona diseksiyon masasını gösterdim. Odanın içi doktorlar, hemşireler, diğer stajyerler ve birkaç ordu subayıyla doluydu. Profesör İşiyama henüz gelmemişti. Amerikalı ayağa kalktı ve kendi başına diseksiyon masasına uzandı. Ve bana göz kırptı. Amerikalılar nasıl göz kırpar bilirsin. Göz kırptı ve gülümsedi, sanki ona yaptığım bir espriyi anlamış gibi."

"Sonra," dedi Nakamura. "Ona anestezi yapıldı ve Profesör İşiyama yarasını ameliyat etti."

Sato eline başka bir go taşı aldı. Cilalı, lens şeklindeki yüzeyini sanki siyah, kör bir göze masaj yapar gibi başparmağıyla ovuyordu.

"Hayır," dedi Sato. "İki hasta bakıcı kollarını, bacaklarını, gövdesini ve başını deri kemerlerle masaya bağladı. O sırada Profesör İşiyama geldi ve diğerlerine seslendi. Diseksiyonunun, önümüzdeki büyük savaşlarda askerlerimize faydalı olacak önemli bilimsel veriler toplamaya yarayacağını anlatıyordu. Bu tür işler kolay değildi ama tüm bilimsel başarılar fedakârlık ve bağlılık gerektirirdi. Bu şekilde doktorlar ve bilim adamları olarak İmparator'un değerli hizmetkârları olduklarını kanıtlayabileceklerdi."

Nakamura go tahtasına baksa da artık oyunu düşünmüyordu.

"Orada olmaktan gurur duyduğumu hatırlıyorum," dedi Sato.

Sato'nun söyledikleri Nakamura'ya son derece mantıklı geliyordu. Sonuçta, başka durumlar için başka şekilde formüle edilmiş olsa-

lar da aynı argüman tüm yetişkinlik hayatını belirlemişti ve her ne kadar buna katılmasa da Sato'nun hikâyesindeki tanıdık şablonlar, Nakamura'nın, Profesör İşiyama'nın anestezi kullanmamış olsa bile doğru ve etik davrandığından emin olmasına sebep olmuştu.

"Amerikalı hâlâ direnmiyordu," diye devam etti Sato. "Başına gelecekleri hayal bile edemiyordu. Profesör İşiyama başlamadan önce sanki bu sıradan bir ameliyatmış gibi hepimiz hastaya doğru eğildik. Belki bu onu teskin etmiştir. Profesör İşiyama adamın ilk önce karnını kesti ve sonra karaciğerinin olduğu yerde bir kesik açtı. Ardından safra kesesini ve karnının bir kısmını ayırdı. İlk başlarda canlı ve zeki bir insan olarak görünen Amerikalı artık yaşlı ve zayıf görünüyordu. Ağzı tıkalıydı ama zaten kısa süre sonra çığlık atacak hali de kalmamıştı. Sonunda Profesör İşiyama kalbini söktü. Hâlâ atıyordu. Teraziye koyduğunda ağırlıklar titredi."

Sato'nun hikâyesi Nakamura'nın üzerinden taşan bir nehrin bir kayalığı içine alması gibi geçti. Önce etrafına doldu, sonra üzerinden geçti ve en sonunda onu kapladı. Fakat içinde hiçbir şey hareket etmedi. Her ne kadar bu, Amerikalıların söylediklerinin doğru olduğu ve Nakamura'nın yanıldığı manasına gelse de, bu tarz şeylerin yapılma sebepleri ona o kadar mantıklı geliyordu ki canlı ve bilinci yerinde bir adamın kesilmesini anlatan bu hikâyede Nakamura dikkat çekici hiçbir şey olmadığını hissediyordu.

"Garip geldi ama ilk başta bunu pek düşünmedim," diye devam etti Sato. "Sonuçta savaştaydık. Sonra başka günlerde diğer havacılar üzerinde ameliyatlar yapıldı. Birinin mediyastinumu açıldı, bir diğerinin yüzünün sinir kökleri kesildi. Katıldığım sonuncu operasyonda bir askerin kafatasında dört delik açıldı ve ne olacağını görmek için her deliğe bir bıçak sokuldu."

Çalışanlar için ayrılmış küçük bir bahçede go oynuyorlardı. Mevsim bahardı ve Sato sustuğunda Nakamura akşamın erken saatlerinde öten kuşları duyabiliyordu. Gün ışığının son, uzun huzmelerini, parıldayan açık ve koyu renkli ipliklere çeviren bir akçaağaç vardı.

"Savaştan sonra Profesör İşiyama hapishanede kendini astı," dedi Sato. "Başkalarını da yakaladılar, ölüme mahkûm ettiler, cezalarını hafiflettiler ve sonunda saldılar. Ben de bir süre yargılanacağımı düşündüm ama artık o zamanlar geçti. Amerikalılar bunu unutmak istiyor, biz de öyle."

Sato okuduğu gazeteyi Nakamura'ya uzattı.

"Şuna bir bak," dedi.

Bir fotoğrafın yanındaki küçük bir haberi gösteriyordu. Kan alıp satan başarılı bir şirket olan Japonya Kan Bankası'nın kurucusu Bay Ryoiçi Naito'nun hayır işlerinden bahsediyordu.

"Mançukuo'da Bay Naito'yla birlikte çalışmış meslektaşlarım var. Benzer işler yapan en iyi bilim adamlarımızın liderlerinden biri Bay Naito'ydu. Dirikesim. Ve başka birçok şey. Esirler üzerinde biyolojik silahların test edilmesi. Şarbon. Söylediklerine göre hıyarcıklı veba da. Esirler üzerinde el bombalarının ve alev makinelerinin de test edilmesi. Yüksek kademelerden destek alan büyük bir operasyondu bu. Bugün Bay Naito saygıdeğer bir figür. Neden? Çünkü ne bizim hükümetimiz ne de Amerikalılar geçmişi deşmek istemiyor. Amerikalılar bizim biyolojik silah çalışmalarımızla ilgileniyor; Sovyetler'e karşı hazır olmalarına yardımcı oluyor bu. Biz bu silahları Çinlilerde denedik, onlar da Korelilerin üzerinde kullanmak istiyor. Yani, şanssızsan veya önemli değilsen asılmıştın. Veya Koreliysen. Ancak Amerikalılar artık iş yapmak istiyor."

"Bizler de savaşın kurbanlarıyız," dedi Nakamura.

Sato bir şey söylemedi. Nakamura en derinlerinde, Japon halkı gibi onun da gaddarca suçlanan şerefli, iyi bir insan olduğuna inanıyordu. Bir kurbandı evet; o, İkuko, onların idam edilen arkadaşları ve Japonya'nın kendisi. Bu duygu başına gelen her şeyi açıklıyor, hatta sırlar ve kaçamaklarla dolu, sahte kimlikli ve insanlardan uzakta geçirdiği sefil hayatına belirli bir ihtişam katıyordu. Ancak Sato'nun hikâyesiyle heyecanlanmıştı. Şimdi zihninde ilahi bir hürriyetin uzak ihtimali bulunuyordu.

"Deprem olduktan sonraki o garip sesi bilir misin?" diye sordu Sato. Karanlık çökerken yorgun yüzü bulanıklaşıyordu. "Sallanmalar ve çılgınca sarsıntılar bitince," diye devam etti Sato, "ve her şey... asılmış tablolar, aynalar, pencereler, kancaya asılmış anahtarlar, her şey titreyip bu sesi çıkarır."

"Elbette," dedi Nakamura.

"Sanki tüm dünya bu titrek sesi çıkarır."

"Evet," dedi Nakamura.

"Amerikalı'nın kalbi, diseksiyon odasındaki terazinin paslanmaz çelik kabını titrettiğinde böyleydi. Sanki tüm dünya titriyordu."

Sato garip biçimde gülümsedi.

"Bana neden güvendiğini biliyor musun?"

"Profesör İşiyama'nın mı?"

"Hayır, Amerikalı havacının."

"Hayır."

"Çünkü beyaz önlüğümün, ona yardım edeceğim anlamına geldiğini düşünüyordu."

10

Nakamura ve Sato, Sato'nun geçmişini bir daha asla konuşmadılar. Ancak bu hikâyedeki bir şey Nakamura'yı rahatsız etmeye başladı. Sonraki aylarda gittikçe daha az go oynar oldular. Nakamura artık cerrahın sıkıcı biri olduğunu düşünüyordu. Eskiden ilginç ve içten biri olarak görürdü onu. Ve oyunlar da keyifli olmaktan ziyade katlanılması gereken angaryalara dönüşmüştü. Dahası bu hissin garip ve açıklanamaz bir şekilde karşılıklı olduğunu hissediyordu. Sato, Nakamura'yla bir sigara içmek için deponun ofisine gelmez oldu ve Nakamura da Sato'nun hastanede bulunabileceği bölgelerden kaçınmaya başladı. Sonunda go oynamayı bıraktılar.

Nakamura, Sato'dan uzaklaşırken başka insanlara yaklaşmaya başladı, bir şekilde insan olarak daha dürüst olma gücünü kendinde buldu. Onun gibi birçok insan olduğunu (görevlerini yapmış, utanç duymamaya kararlı, gururlu, iyi insanlar) ve onların da kendilerini savaşın kurbanı olarak gördüklerini anlamıştı. Artık kimsenin söylediği kişi olmadığı, kimsenin göründüğü gibi olmadığı ve herkesin sadece konuşulabilir şeyleri hatırladığı o zamanın sona erdiğini fark etti. Son savaş suçluları salınırken Nakamura da son gizlilik numaralarından vazgeçti ve gerçeği kabullenerek hayatını şerefli bir şekilde yaşamaya karar verip gerçek adına geri döndü. Sonraki yıl da İkuko'yla evlendi.

İki kızları oldu, nazik babalarını yürekten seven sağlıklı çocuklar olarak büyüdüler. Küçük kızları Fuyuko, altı yaşındayken otobüs çarptığı için neredeyse ölecekti. Fuyuko'nun o zamanlara dair en canlı anısı, babasının başı eğik bir biçimde gece gündüz başında durmasıydı. Kızlarına göre o sanki başka bir dünyadandı, gömleklerini yanlış ilikliyor, kemer takmayı unutuyor, örümceklere zarar vermekten kaçınıyor (gördüklerini yakalayıp dışarı atardı), sinekleri öldürmüyordu.

İyi bir adama dönüşmesinin özündeki garipliği sadece o hissediyordu. Bu ikiyüzlülük müydü? Günah çıkarma mıydı? Suçluluk muydu? Utanç mıydı? Kasti mi yoksa bilinçsiz miydi? Yalan mıydı yoksa gerçek miydi? Sonuçta birçok ölüme tanıklık etmişti – hatta bazen inkâr edemeyeceği neredeyse vahşi bir gururla bu infazların bir parçası olmuştu. Ancak hiçbir sorumluluk hissetmiyordu ve zaman, suçlarının anısını silmiş, hafızasının iyilik ve hafifletici sebepler bulmasına izin vermişti. Yıllar geçtikçe sadece bunların onu çok az etkilemesinden etkilenir olmuştu.

İyimserlikten ziyade merakla, 1959'un baharında Japonya Kan Bankası'nda bir işe başvurdu. Onu görüşmeye çağırmalarına şaşırmıştı. Bir kış sabahı erkenden Osaka trenine bindi. Japonya Kan Bankası'nın merkezinde öğle yemeğine dek bekletildi, sonunda onu beklediği gibi bir toplantı odasına değil de bir yöneticinin geniş odasına buyur ettiler. Oturmasını ve yine beklemesini söylediler. İçeride

kimse yoktu. On beş dakika kadar sonra arkasındaki kapı açıldı ve bir ses ona arkasını dönüp bakmamasını ve yerinde kalmasını söyledi. Parmakların, ensesinde bir hilal çizdiğini hissetti. Sonra arkasında bir adam şiir okumaya başladı:

Denizin üzerinde, suda cesetler,
Dağların üzerinde, çimde cesetler...

Elbette Nakamura, *Umi Yukaba*'yı biliyordu. Savaş sırasında o kadar popüler olmuş bir şiirdi ki radyoda bir çatışmanın haberi verileceğinde (bu haberlerde Japon askerlerinin şerefsizce teslim olmaktansa şerefli bir ölüme kavuştuğu söylenirdi) önce bu şiir okunurdu. Nakamura sanki bir şifreymiş gibi son iki dizeyi okudu:

İmparatorumuzun yanında ölüyoruz,
Asla geri dönüp bakmıyoruz.

Eli yine ensesinde hissetti.

Arkasındaki adam, "Ne kadar da iyi bir boyun, muhteşem bir boyun," dedi.

Nakamura arkasını dönüp yukarı baktı. Saçı beyazlamıştı, vücudu daha cüsseliydi ama yüzü, her ne kadar daha sarkık ve gülümsüyor olsa da hâlâ bir köpekbalığı yüzgeci gibiydi.

"Boynunu görmem lazımdı. Olduğunu sandığım kişi olduğundan emin olmam lazımdı. Biliyorsun, asla unutmam."

Nakamura'nın sorgulayıcı bakışlarını yakalayınca Kota açıkladı.

"Mançukuo'dan bazı eski dostlarım burada iyi işler yapabileceğimi düşündü."

Nakamura'nın iş görüşmesinin kalanı formalite icabıydı, sanki her şey çok önceden kararlaştırılıp tamamlanmıştı. Ayrılmak için çıkarken Kota onu yeni işi için tebrik etti. O akşam eve dönüp de İkuko'ya olanları anlattığında neredeyse hıçkırarak ağlayacaktı.

"Böyle bir iyilik karşısında," diye sordu İkuko'ya, "bir insan nasıl etkilenmez?"

***

On yıllar sonra Taro Ootomo adında, Japonya'nın Büyük Doğu Asya Savaşı'ndaki rolü hakkındaki birçok yanlış anlamayı düzeltmek isteyen genç ve milliyetçi bir gazeteci, artık yüz beş yaşına gelen, madalya almış asker Kota'yla röportaj yapmaya gitti. 1950'lerin sonunda Kota'nın bazı Zen dergilerine Japon buşidosunun derin ruhani temelleri hakkında yazdığı bazı makaleleri okumuştu. Kota, Zen'den ilham alan Japonların, hayat ile ölüm arasında nihai olarak bir fark görmemesinin, yarattığı sıkıntılara rağmen onları esaslı bir askerî güç yaptığını iddia ediyordu. Ancak Taro Ootomo semt ileri gelenleri ve yerel bir televizyon ekibiyle birlikte onun yüz beşinci yaşını kutlamaya gittiğinde evde kimse yoktu.

Taro Ootomo genç ve hevesliydi, ısrar etti. Kota'nın büyük kızı Ryoko'yu ziyaret edip niyetinin iyi olduğunu anlattı, onun sayesinde yaşlı gaziye ulaşmaya çalıştı. Fakat Ryoko, Taro Ootomo'ya hiç cesaret vermedi. Babasının yabancılarla, özellikle kolayca yanlış anlaşılabilecek olan savaş ve onun yıllar boyu verdiği hizmetler hakkında hiç konuşmadığını söyledi. Artık bu yaşında, yaşayan bir Buda gibi olmaya çalıştığını söyledi Taro Ootomo'ya.

Bu konuşmadan, Ryoko'nun, babasıyla ilgilenmediğini de anlamıştı Ootomo. En iyisinin onu umursamamak olacağını düşünerek, milliyetçi arkadaşlarıyla birlikte Kota'nın yüz beşinci yaş günü için bir kutlama organize etmeye başladı. Asaletle ve saygıyla hareket edecekti, gazileri onurlandırmanın yanı sıra Japonya'nın yirminci yüzyıl savaşlarının yanlış anlaşılmış ruhani temelini de kamuoyuna duyuracaktı. Ancak Ootomo ne zaman Kota'yı ziyarete gitse evde kimse yok gibiydi.

Ryoko'nun hareketlerindeki bir şey ve Kota'nın kapıyı açmaması Taro Ootomo'yu rahatsız etmeye başlamıştı ve bunu birlikte içerlerken

eski okul arkadaşı ve şimdi polis teğmeni olan Takeşi Haşimoto'ya da söyledi.

Haşimoto işin içinde bir bit yeniği olduğunu sezdi. Biraz zorlanarak da olsa emeklilik kayıtlarını inceledi ve Ryoko'nun, babasının vekaletini aldığını gördü. İki ay önce Kota'nın hesabından iki milyon yen çekilmişti. Haşimoto, Kota'nın evi için arama izni çıkarttı. Şehrin eskiden nezih bir semtindeydi ancak apartmanlar bir zamanlar gözde olsalar da artık bakımsızlığa terk edilmişti. Düşen sıvaları yakalamak için ilk katın üstüne gelişigüzel bir şekilde yerleştirilmiş telden kafesler vardı. Asansörün kapıları açılmadığı için Haşimoto ve beraberindeki üç adam yedinci kata merdivenle çıkmak zorunda kaldı.

Şiir kitaplarıyla dolu raflarla bezeli bir apartman dairesinde Haşimoto, yaşlı bir adamın mumyalanmış bedenini buldu. Koku yoktu. Yıllardır, belki de on yıllardır ölüydü, diye düşündü Haşimoto. Takeşi Haşimoto sol eliyle uzanarak usulca yatağın üzerindeki çiçekli örtüyü kaldırdı. Yavaşça çürüyen cesedin sıvıları çarşafta kalın, koyu bir leke bırakmıştı. Bu harenin ortasında, derisi kemiklerinin üzerinde parşömen gibi gerilmiş halde Şiro Kota duruyordu.

Hem yaşayan hem de artık ölü olan Buda'nın, yanındaki komodinde, Başo'nun muhteşem seyahatnamesi *Kuzeyin Derinliklerine Giden Dar Yol* duruyordu. Haşimoto, kuru bir çimen yaprağıyla işaretlenen sayfayı açtı.

"Günler ve aylar sonsuzluğun yolcularıdır," diye okudu. "Geçip giden yıllar da öyle."

11

Komuta subayı olarak bu, John Menadue'nun görevi olmalıydı ama yeterince cesaret gösterememişti. Hiçbir zaman cesur olamamıştı, ne Hat'ta ne de Avustralya'ya döndüklerinde. Dorrigo Evans, Bonox

Baker'dan kimsenin Jack Rainbow'un dul karısını ziyarete gitmediğini, John Menadue'nun onun madalyalarını dul karısına vermesi gerektiğini ama bir türlü yapamadığını anlatan bir mektup almıştı. Böylece, balayından döndükten birkaç ay sonra ve evliliğinin ne olduğunu anladıktan sonra (evliliğin pek özenilecek yanı yoktu) Dorrigo Evans bir ANA uçağına binerek Hobart'a gitti. John Menadue'yu Nikitaris'in balık lokantasının iki bina yanındaki bir barda buldu.

Yağmur ormanında John Menadue bir lider olmadığını anlamıştı. Bazı insanlarda, Büyük Adam gibi mesela, bu içten geliyordu, diye düşündü John Menadue. Ancak onun için bu sözkonusu değildi ve bu garipti çünkü John Menadue'ya babası onun bir lider olduğunu ve liderliğin karakter dışında başka hiçbir şeyle ilgisinin olmadığını söylemişti. Hutchins Okulu'nda ona lider olduğu söylenmişti çünkü Hutchins okuluna sadece liderler alınırdı. Liderliğin onun doğal kaderi olduğu çünkü doğuştan lider olan herkesin kaderinde bu olduğu, bunun da Hutchins'teki herkesi kapsadığı söylenmişti. Dünya ona bunu söyleyip durdu, böylece John Menadue (eğitimi, bağlantıları, inkâr edemediği karakteri ve değiştirilemez kaderi yüzünden) doğruca askerî okula gitmişti. John Menadue, Hat'a gidene kadar tüm bunların doğru ve kendisinin de iyi bir lider olduğunu düşünmüştü. Sonrasında öncelikli amacının başkalarına yardım etmek değil, kendi hayatını kurtarmak olduğunu, babasının karakter konusunda haklı olduğunu ama oğlu konusunda yanıldığını anladı.

John Menadue otoriteyi anlıyordu. Ve o gün, Nikitaris'in balık lokantasının iki bina yanında, hâlâ yakışıklı, hâlâ hayatta, kral balığı filetosu yerken, John Menadue otoritesi olmadığını anlamıştı. Dorrigo Evans gibi bir adamda (çirkin sayılabilecek ahlaksız bir çapkın, kalabalıklarda saklanan bir münzevi, ona Tanrı'nın her nedense bahşettiği otorite hariç hiçbir otoriteyi tanımayan) böyle bir otorite olmasının nasıl mümkün olduğunu merak ediyordu. John Menadue'ya yaptığı iyiliği hiç önemi olmayan bir hareketmiş gibi gösteriyordu Dorrigo.

John Menadue, Dorrigo Evans'a, "Üzgünüm," dedi. "Les Whittle'ın karısını görmeye gittim. Sonrasında bir daha bunu yapamadım. Les'i hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum. *Waterloo Köprüsü*'ndeki Robert Taylor'ı bir hayli canlandırmıştı. Onca insan arasında karşısında Jack Rainbow vardı, değil mi?"

"Hatırlamıyorum. Nasıl öldüğünü duydun mu?"

"Hayır."

"Sonunda kendini Japonya'da bir kampta bulmuş. Japonlar için kapalı bir denizin altındaki kömür madeninde kölelik yapıyormuş. Açlıktan ölüyorlarmış. Savaş bitince Yankiler oradaki esir kamplarına paraşütle malzeme yollamışlar. Amerikanlı kurtarıcılar, tepeleme yiyecek dolu iki yüz kiloluk çelik sandıklar bırakmışlar. Adamlardan biri, yaz mevsiminde uçuşan hindibalar gibi olduğunu söylemişti. Herifler her yerde heyecan yapmış. Sonra iki yüz kiloluklar düşmeye başlamış, çatıları delmiş, üstüne düştükleri her şeyi parçalamışlar. Les'in üstüne de Hershey çikolatası dolu iki yüz kiloluk bir sandık düşmüş ve ezilerek ölmüş."

İçinde birkaç kurdele ve madalyanın sallandığı bir ayakkabı kutusu uzattı Dorrigo Evans'a. Kutunun kapağında Jack Rainbow'un karısının ismi ve adresi yazılıydı.

"Bu ne biçim bir ölüm?" diye sordu John Menadue. Bakışları ayakkabı kutusuna kilitlenmişti. "Açlıktan ölecek bir adamı yemek mi öldürüyor? Hershey çikolataları. Tanrı aşkına Dorrigo, lanet olası Hershey çikolataları. Ne diyebilirsin ki?"

"Ne dedin?"

"Doğru şeyleri. Yalan söyledim. Çok oturaklı bir kadındı. Ufak, tıknaz ama oturaklı bir kadın. Ve benim yalan söylememi dinledi. Uzunca bir süre bir şey söylemedi. Sonra da, 'Biliyor musunuz, onu gerçekten hiç tanıyamadım. Üzücü yanı bu. Onu tanımak isterdim,' dedi."

Jack Rainbow'un karısı Neika yakınlarında, Hobart'ın tepesindeki dağın yamaçlarındaki bir köyün birkaç kilometre ötesinde yaşıyordu.

Dorrigo Evans'ın adres sorduğunu duyan barmen, onu elinde mallarla o yöne gidecek bir Cascade Biracılık kamyonu şoförü olan ufak tefek bir adamla tanıştırdı. Dorrigo'yu oraya bırakabilir ve iki saat sonra dönerken onu geri alabilirdi.

Hobart'tan biraz çıktıklarında kar yağmaya başladı. Kamyonun titreyen tek sileceği, karla eğilmiş okaliptüs ve koca eğreltiotlarıyla dolu yolu görebilmeleri için camın ufak bir kısmını siliyordu. Camın kalan her yeri beyazlığa bürünmüştü ve Dorrigo Evans düşüncelerinin de beyazlığı izlediğini fark etti. Bir elini kaldırıp parmaklarıyla havayı yokladı, o uyluk atardamarının boşalmasını engelleyebileceği başka bir yol olup olmadığını düşünüyordu. Parmakları boşluğu, soğuğu, beyazlığı, hiçliği yokladı.

"Soğuk, değil mi?" diye sordu şoför, parmaklarını oynattığını görmüştü. "Bu yüzden bunları takıyorum," dedi ve yünlü bir eldiven taktığı elini direksiyondan çekti. "Yoksa soğuktan ölürüm. Antarktika'nın Scott'ı derler bana dostum."

Dağ yolunu çıktılar, Fern Tree köyünün içinden ilerleyip Neika'yı geçtiler. Yamacın öteki tarafına geçtiklerinde şoför, Dorrigo Evans'ı yosun kaplı iki direk ile karlı bir yolun kenarında duran kırık bir kapının bulunduğu çiftliğin önünde bıraktı. Çiftlik harabeye dönmüştü ve karın getirdiği beyazlık ve sessizlik burayı daha da metruklaştırıyordu. Çitler bükülmüş, bazı yerlerde devrilmişti. Barakalar bakımsızdı, küçük şerbetçiotu tesisi artık dökülüyordu.

Kadını betondan, ufak bir mandırada tereyağı yaparken buldu. Üzerinde fırıl fırıl dönen kırmızı amber çiçeklerinin bulunduğu pamuklu bir etek ve dirseklerinden sökülmeye başlamış, elde dokunmuş bir kazak vardı. Çıplak bacakları uzun zamandır ağda görmemişti ve morluk içindeydi. Yüzünde sadece çökmüş umutlar vardı, ağzının çizgisi her iki yanda daha da ince çizgiler halinde aşağı sarkıyordu.

Adını ve birlik numarasını söyledi, daha fazla bir şey söyleyemeden onu hemen ortasında yanan fırın sayesinde ısınmış mutfaktan içeri, karanlık ve soğuk salona aldı. Ona *efendim* diye hitap etti. Buna

gerek olmadığını söyleyince de Bay Evans dedi. Nemli gibi gelen bir koltuğa oturdu.

Koridorun sonunda, açık bir kapıdan parlak krem rengine boyanmış lambri bir duvar kaplaması görebiliyordu, önünde de demirden bir yatak vardı. Kadının o yatakta Jack'le mutlu olduğunu umdu. Birkaç saat sonra olacağı gibi, bir kış gecesi onların birlikte olduğunu hayal etti. Birlikte daha iyi ısınıyorlardı, belki de yatak odasındaki şöminenin ateşini izliyorlardı. Jack, Pall Mall sigarasını içine çekiyordu.

12

"Beş çocuğumuz var," dedi. "İki oğlan, üç kız. Ufak Gwennie hık demiş babasının burnundan düşmüş. En küçükleri Terry, Jack gittikten sonra doğdu ve babasını hiç görmedi."

Uzun bir sessizlik oldu. Cerrahlık hayatı boyunca Dorrigo Evans beklemeyi ve insanların gerçekten söylemek istediklerini söylemelerine izin vermeyi öğrenmişti.

"Yalnız kalmaya dayanamıyordum," dedi sonunda. "Yalnızlıktan çok korkuyorum. O savaşa gittiğinde tüm çocuklarla birlikte uyurdum." Anılar onu gülümsetmişti. "Altımız bir yatakta. Çok saçma, değil mi?"

Çaydanlığın fokurdama sesi geldi ve kadın mutfağa gitti. Ordu pardösüsünü kadına verdiğine pişman olmuştu. Elinde çatlak bir fincanda çayla ve büyük bir pastanın kalanlarıyla geri döndü.

"Çok sessiz," dedi. "Kar yağdığı için. Koca bir battaniye gibi. Bu yüzden çocukları etrafımda tutmayı seviyorum. Fakat küçükler, Jack'in kız kardeşinin yanında ve büyükler de okulda." Duraksadı. "Jack karı çok severdi ama Tanrım... bazen hissediyorum."

Ona pastadan ikram etti, Dorrigo da teşekkür edip pasta tabağını sehpanın üstüne koydu. Kadın tabağın kenarındaki kırıntıları işaret

armağıyla bir süre tabağa itti ve başını kaldırmadan, "Aşka inanır ısınız Bay Evans?" diye sordu.

Beklenmedik bir soruydu bu. Dorrigo cevap vermesine gerek lmadığını anladı.

"Bence aşk, yaptığınız bir şeydir. Size hazır verilmez. Siz yaparsınız."

Kadın duraksadı, belki de bir karşılık veya yargılama bekliyordu ıma Dorrigo Evans ikisini de sunmayınca cesaretlenip devam etti.

"Ben böyle düşünüyorum Bay Evans."

"Dorrigo deyin lütfen."

"Dorrigo. Ben gerçekten böyle düşünüyorum Dorrigo. Ve Jack ile benim bunu gerçekten yapacağımızı düşünüyordum."

Oturdu ve sigara içmesinin bir mahzuru olur mu, diye sordu. Jack oradayken ve bir tren gibi dumanlar çıkarırken hiç sigara içmezdi. Ama şimdi Jack burada olmadığı için ona benzediğini ve bunun biraz yardımcı olduğunu söyledi.

"Pall Mall ha?" dedi kadın parlak kırmızı paketten bir sigara çıkarırken. "Jack, Woodbines içmezdi. Tüm o ağzı bozukluğunu telafi edecek bir şey belki. 'Çeyrek cesaret, bir yarı sarhoş ve tam bir kadın,' derdi. Hangi aptal böyle mutlu olmaz ki?"

Bir fırt çekti, sigarayı küllüğe koydu ve dik dik baktı. Başını kaldırmadan, "Fakat *siz* aşka inanır mısınız Bay Evans?" diye sordu.

Sigaranın ucunu küllükte çevirdi.

"İnanır mısınız?"

Dışarıda, diye düşündü Dorrigo, bu dağın ve karın ötesinde milyonlarca insanla dolu bir dünya var. Onları şehirlerinde görebiliyordu, sıcağın ve ışığın ortasında. Ve uzaktaki o izole evi de görebiliyordu. Belki de kısa bir süreliğine de olsa burasının ona ve Jack'e ikisinin merkezinde olduğu bir evren gibi gelmiş olabileceğini hissetti. Ve bir anlığına King of Cornwall'da Amy'yle birlikte, kendileri ait olduğunu düşündükleri odadaydı; deniz, güneş ve gölgelerle, Fransız balkonun çerçevelerinden dökülen beyaz boyayla ve paslı kilitle, akşamüstünün meltemi ve geceleri sahile vuran dalgaların sesiyle... Ve oranın da bir zamanlar evrenin merkezi gibi geldiğini hatırladı.

"Ben inanmıyorum," dedi kadın. "Hayır, inanmıyorum. Çok küçük bir kelime bu, sizce de öyle değil mi Bay Evans? Fern Tree'de piyano öğretmenliği yapan bir arkadaşım var. Müzik kulağı çok iyidir. Benim kulağım beş para etmez. Ancak bir gün bana her odanın bir notası olduğunu söylemişti. Sadece bulmanız gerekirmiş. Duvarlara doğru şakımaya başladı. Sonra birden bir nota bize geri döndü, duvarlardan yankılandı ve yerden yükseldi, tüm odayı kusursuz bir uğultuyla doldurdu. Ne de güzel bir sesti... Sanki bir erik atmışsınız, sonra o tek erik, bir bostana dönüşmüş gibi. Orada olsanız inanamazdınız Bay Evans. Tamamen farklı bu iki şey, bir nota ve bir oda birbirini bulmuştu. Kulağa... doğru geliyordu. Saçmalıyor muyum? Aşk derken bunu mu kastediyoruz sizce Bay Evans? Bize geri dönen notayı? Bulunmak istemeseniz bile sizi bulmasını? Bir gün birini bulursunuz ve ona ait her şey size garip bir uğultuyla geri döner. Yerine oturur. Güzeldir. Kendimi hiç iyi ifade edemiyorum, değil mi?" dedi. "Kelimelerle aram iyi değildir. Ancak biz öyleydik. Jack ve ben. Birbirimizi pek de iyi tanımıyorduk aslında. Onunla ilgili her şeyi sevdiğimden emin değildim. Sanırım benimle ilgili bazı şeyler de onun canını sıkıyordu. Fakat ben o odaydım ve o da o notaydı. Ama şimdi Jack gitti. Ve her şey sessizleşti."

"Jack'in yanındaydım," diye başladı Dorrigo. "Öldüğünde. Pall Mall istiyordu."

13

Döşek yamru yumru olmuştu ve ortasında eski bir Kuzey Hobart kazağıyla gelişigüzel bir şekilde doldurulmaya çalışılmış bir göçük vardı. Yan döndü, vücudunu yatağın kenarlarında, vadi ve düzlüklerinde, yamaçlarında, girinti ve çıkıntılarında gezdirdi. Yatağın şekline girdikten sonra kadına yanaştı, dizlerini onun dizlerinin altına getirdi

ve bir dirseğini onun beline dayayarak eliyle onu sardı ve ona sarıldı. İkisini de tedirgin eden onca şeyi, kelimelerle karıştırmadan anlatarak derin bir rahatlık hissettiler. Yalnız kalmaya dayanamıyordu. Belki de ısınmak için birlikte yatıyorlardı. Belki de sessizliğe karşı birbirlerine tutunmuşlardı, o sesin geri gelmesini umut ederek. İkisi de yanlarında yatan kişinin, bu sesin asla gelmeyeceğini anladığını biliyordu. Sulu sepken yağan karın teneke dama vurmaya başladığını duyabiliyordu. Onunla ısınmak yeterliydi. Belki de tek şey buydu. İnanılmaz derecede yaşlı hissetti. Temmuzda otuz dört olacaktı Dorrigo. Yolun başına gelen bira fabrikası kamyonunun kornasını duyana dek sessizce birbirlerine sarıldılar.

Dorrigo gittikten sonra kadın madalyaları şömineye attı. Birkaç gün sonra külü temizlerken şömine tepsisinde erimiş cürufu gördü ve kalıntıları tavukların bahçesine atarken aslında ne olduklarından emin olamadı. On dokuz yıl sonra, 1967'nin büyük yangını hepsini aldı götürdü. Artık oğlunun işlettiği şerbetçiotu çiftliği, ahşap evi ve yeni tuğla evi, Jack'le olan fotoğrafları, hepsi yangında kül oldu. Bir zamanlar tavuk kümesi olan yere yeni bir kül tabakası yerleşti. Birkaç yıl sonra da orada eğreltiotları, kızılcık ve mersin ağaçları yetişmeye başladı, ta ki Jack'in hayali, bir ormanla kaplanana dek. Orman yapraklarını ve dallarını döktü, zamanla küller küf, turba ve yeni bitki tabakasının altında kaldı.

Ona iyi davranan ve onun da iyi davrandığı kendinden genç bir adamla evlendi ama Jack Rainbow'la birlikteliği gibi değildi bu evlilik. Bir süre sonra bu adam da bir traktör kazasında öldü.

Hayatının sonlarına doğru Jack'in neye benzediğini hatırlayamadığını fark etti. Sesini, kokusunu, onu nasıl sardığını ve okşadığını, dışarıda kar yağarken yavaşça Pall Mall'ını içişini. Bazen uykuya dalarken Pall Mall gibi koktuğunu düşünürdü. Bazen bir odanın uğuldadığını hatırlardı. Ancak o kokuya, düşünceye veya sese tutunamazdı ve uyku onu derinlere, gittikçe uzağa götürürdü. Uğraşıyordu

ama sadece bir süreliğine, çok kısa bir süreliğine, yalnız olmadığı ve üşümediği haricinde hiçbir şey hatırlayamıyordu.

***

Kamyon dağdan aşağıya inerken Dorrigo Evans kamyon şoförüyle yabancıların konuştuğu gibi konuşmaya, niye buraya geldiğini açıklamaya başladı.

"Onlarda bir şey vardı," dedi. "O öldü ve ben hayattayım ama o benim hiç bilmediğim bir şeye sahipti."

"Nedir o?"

"Onlar bir çiftti," dedi Dorrigo Evans.

"Bir çift," dedi kamyon şoförü. "Annem ve babam, onlar da bir çiftti. Ben ve hanımsa, eh, biz kıyamet gibiyiz. Her gün kavga."

Ormanın içinden yılan gibi kıvrılarak geçen yoldaki birçok virajdan birini alabilmek için neredeyse frenin üzerinde ayağa kalkacak kadar yavaşladı. Yol düzleşince vitesi tekrar ikiye aldı ve konuşmaya devam etti.

"Ama bir çift miyiz? Yani... hayır. İyi bir kadın, tamam. Ama aşk?"

"Aşk," dedi Dorrigo Evans. "Evet, galiba aşk."

Kamyon şoförü birkaç kilometre boyunca bunu düşündü. Sonra da dedi ki: "Belki de birçok insan hayatında hiç aşkla tanışmıyordur."

Bu fikir Dorrigo'nun aklına daha önce gelmemişti. "Belki de öyledir."

"Belki de bize suratlarımız, hayatlarımız, kaderlerimiz, mutluluğumuz ve mutsuzluğumuz veriliyordur. Bazılarına çok gelir, diğerleri şansına küssün. Aşk da öyle. Bira için farklı boyda bardaklar gibi. Kimisine çok gelir, kimi de hemen içer ve biter. Bir bilirsin, bir de bilemezsin. Belki de bunların hiçbiri elimizde değildir. Kimse duvar veya ev yapar gibi aşk yapmaz. Nezle gibi yakalanırlar. Onları mahveder, sonra geçip gider ve başka bir şeymiş gibi davranmak adamı cehenneme sürükler."

"Bu kadar mı?"

"Öyle işte," dedi kamyon şoförü. "Nereliyim demiştin?"

"Anakaradan."

"Tahmin etmiştim," dedi kamyon şoförü. Bu açıklama ziyadesiyle kişisel bir muhabbeti hem açıklıyor hem de sonlandırıyordu.

Melbourne'e giden öğleden sonra uçağı bir kavis çizip sonra tekrar düzeldikten sonra Dorrigo Evans uçağın camından karlı dağı ve arkasındaki kusursuz mavi göğü görebiliyordu. Dünya böyledir, diye düşündü. Sadece böyledir. Ardından uçak beyazlıkta kayboldu ve o da düşüncelerinin kaybolduğunu fark etti. Bir elini uzattı ve parmaklarını havada ittirdi, sanki hâlâ o uyluk atardamarını vaktinde bulabilecek gibiydi.

Sevimli bir ses, devasa itici motorların sağır eden gürültüsü arasında var olan o samimiyet kozasında, "Buradan soğuğun geldiğini hissedebiliyorsunuz," dedi. Dorrigo Evans önüne döndü ve yanında çekici bir kadının oturduğunun farkına vardı. Mavi kantaron rengindeki jakarlı bluzu, bembeyaz göğüslerin yuvarlak hatlarını ortaya çıkarmıştı.

"Evet öyle," dedi.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu kadın.

Dorrigo gülümsedi.

"Elleriniz donmuş gibi görünüyor," dedi kadın.

"Eh öyle," dedi. Birden uzattığı ellerinin ve boşluğu, soğuğu, beyazlığı, hiçliği yoklayan parmaklarının farkına varmıştı.

Bu dünyada
Cehennemin çatısında yürürüz
Çiçeklere bakarak.

İssa

@ayisigikitap

1

Muhasebe müdürü vekili olmak için uzun bir görüşme yaptıktan sonra tutulmuş boynunu ovarken garip bir yumru hissettiğinde Tenji Nakamura'nın boğazı birkaç haftadır tuhaf bir şekilde tahriş olmuştu. Hiç önemsemedi bunu, gerçekten de önemsemeye vakti yoktu çünkü personel departmanında hiç olmadığı kadar yoğundu ve kıdemli yönetici konumuna yükselmeye hazırlanıyordu; hastalandığı fikrine kapılamazdı.

Ancak boğazı gittikçe ağrımaya başladı. Yediği yemeği yutarken boğazı acımaya başlayınca çok az yemek yemeye, çoğunlukla miso çorbası içmeye başladı. Ancak öksürdüğünde kan gelmeye başlayınca pes etti ve doktora gitti. Teşhis kesindi: Nakamura gırtlak kanseri olmuştu.

Tümör alındı ve her ne kadar konuşması ameliyat sonrasında etkilenmiş olsa da Nakamura bu darbeyi olgunlukla karşıladı. Kendini, her felaketten sağ kurtulan biri olarak görüyordu ve yeni, tiz sesini bir şeref madalyası gibi taşıdı. İnanılmayacak ölçüde kutsanmış görüyordu kendisini. Ancak üç ay sonra, elini boynunda gezdirdiğinde ufak, gergin ve tuhaf bir şişlik daha fark etti. Bunu da aklından defetti. Fakat şişlik büyüdü ve beraberinde onu halsiz bırakıp olduğundan çok daha yaşlı gösteren daha fazla ameliyat ve radyoterapi getirdi. Tükürük bezleri tükenmişti ve artık sadece sıvı yemek yiyebiliyordu, onu da güçlükle. Bu çileyi çekerken İkuko'nun nasıl da olağanüstü bir kadın olduğunu fark etti, kendisini ona bakmaya adamıştı âdeta. Daima keyifli, morali yüksekti. Onun kuru ve kokuşmuş bedeninden rahatsız olmuş gibi görünmüyordu. Tedavi esnasında oluşan yaraları iyileşirken karısının daima hoş ve taze koktuğunun, sanki bedeni bir

iyilik timsaliymiş gibi cildinin pırıl pırıl parladığının farkına vardı. Bazen onun yaydığı, hiç solmayan tembel gülümsemesinde saklanan o sağlıklı görüntü nefesini keserdi.

İkuko her sabah işe gitmeden önce onun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için iki saat erken kalkardı. İşleri bir çırpıda halledebilmesine hayrandı ama asıl sevdiği sadece onun varlığı ve dokunuşuydu. Bir süre sonra yanında oturup parmaklarının tersiyle yüzünü okşaması için her şeyi yapacak konuma geldi. İkuko'ya göre hiçbir şey yapmamak zaman kaybı olsa da o aynı *hiçbir şey* Nakamura'nın hayatındaki en önemli şeydi. O sırada hiç korku hissetmiyor, kısa bir süre için acısı katlanılır hale geliyordu. Ve karısının iyiliğinden bunca zamandır habersiz olmasına hayret etti.

Ve dahası, karısının iyiliği onun da içindeki iyiliği ortaya çıkarıyordu. Hastalığını mizahla ve metanetle taşıdı. Ondan daha hasta olanları ziyaret etmek için zaman ayırdı, hatta yaşlılara yemek götüren bir hayır işinde çalıştı. Herkese karşı daha düşünceli ve iyi yürekliydi: ailesine, arkadaşlarına, komşularına, hatta yabancılara. Tenji Nakamura kendi içinde böyle bir iyilik keşfettiği için şaşırmıştı. Ben iyi bir adamım, diye geçiriyordu artık içinden. Ve yakalandığı kanser hastalığının karşısında, onu tanıyan herkesi hayretler içinde bırakan bu düşünce ona inanılmaz bir rahatlık ve huzur verdi.

2

İşte bu zamanda Tenji Nakamura, halsizken ama yavaş yavaş güçlenirken, hayatının nasıl da kutsanmış olduğunu fark etmişken, demiryolundaki bölüğünün bir üyesi olan Aki Tomokawa'dan bir mektup aldı. Eski onbaşısı birkaç yıldır komutanını arıyordu ve mektubunun sonunda, zarfın ona ulaşmasını umduğunu yazıyordu.

Tomokawa dar kafalılığı ve yağcılığıyla Nakamura'yı hep rahatsız etmişti ama şimdi eski onbaşısını daha farklı, birlikte çok şey paylaştığı asil ve iyi bir adam olarak görüyordu. Nakamura, Tomokawa'nın sadakati karşısında duygulanmıştı. Sanki bu sadakat, karısının iyiliği ve her akşam yanında oturup onunla konuşan kızlarının şefkatiyle aynı kökten geliyordu ve karşılığında bir iyilik yapması gerekiyordu. Shinjuku Rashomon'da savaş suçluları şüphelileri arasında adını gördüğü günden beri Nakamura eski arkadaşlarıyla görüşmekten kaçınmayı bir kural haline getirmişti ve kazara Kota için çalışmaya başlaması hariç bu kurala uymuştu.

Fakat şimdi bu tutumu ona hem saçma hem de bencilce geliyordu. Müttefikler'in öç alma vakti çoktan bitmişti. Kendini kuzeydeki Hokkaido Adası'nda bulan Tomokawa eski dostlarının çoğunu bulmuş ve onların farklı sonlarından haberdar olmuştu. Sadece bu değil, eski alaylarından bir grup demiryolu mühendisi, Siyam'ın artık bilindiği ismiyle Tayland'a dönmüş ve 1944'te Siyam-Burma demiryolunu ilk kez bir uçtan öbürüne kateden lokomotifin paslı kalıntısını bulmuşlardı. Şu anda onu tamir ediyor, Japonya'ya geri getirmeyi, muhteşem başarılarının şerefine Yasukuni Tapınağı'nda sergilemeyi amaçlıyorlardı.

Bu muhteşem işi duyan Tenji Nakamura, yaşıyla birlikte biriktirdiği nimetlerin yanı sıra, artık korkmasına gerek olmadığını anladı. Artık korkmadığı için gurur duymak ve diğerlerinin gururunu da paylaşmak istedi. Tomokawa'nın mektubu, zihninde Shinjuku Rashomon'daki o günden beri baskısı altında yaşadığı korkudan sonunda kurtulmasını simgeliyordu. Nakamura hastalığına rağmen kuzeyin derinliklerindeki Sapporo kasabasına gidip eski arkadaşıyla buluşmaya karar verdi.

Vardığında kışın ortasıydı ve şehrin yıllık kar festivali için hazırlıklar son aşamasındaydı. Nakamura kar festivalinin temasının Japon filmlerinde ve televizyonunda popüler olan canavarlar olduğunu televizyonda görmüştü. Sapporo Havalimanı'ndan Tomokawa'nın dairesine taksiyle giderken Japonya Öz Savunma Kuvvetleri'nden askerlerin, devasa buz heykeller yapılmasına yardım ettiğini gördü.

Yanlarından geçerken şoför hepsinin adını söylemekte ısrar etmişti: ateş kusan kaplumbağa Gamera, Godzilla, Dev Robo, kocaman alnı ve çıkık üst dişleriyle Kızıl Kobra, dev tırtıl Mothra, kocaman kafası ve dokunaçlarıyla İmparator Giyotin. Bu isimlerin hiçbirinin Nakamura için bir anlamı yoktu ama incelikli Japon işçiliğine, böylesi bir çabanın gerektirdiği yenilmez Japon ruhuna hayran kaldı.

Tomokawa çok katlı bir devlet konut biriminde kalıyordu ve Nakamura burada kayboldu. Doğru binayı bulana kadar aramaktan ve soğuktan bitap düşmüştü. Yine de Tomokawa oradaydı işte! Onu tekrar görmek ne kadar da güzel olmuştu! Şişmanlamış, kelleşmiş, hatta Nakamura'ya göre biraz kısalmıştı ama aynı turp kafalı Tomokawa'ydı; her ne kadar turp yüzünü bezeyen karaciğer lekeleriyle biraz bozulmuş ve Nakamura'ya sürüngenimsi bir şeyleri çağrıştırmış olsa da. Ve hâlâ biraz sinir bozucu olsa da Tomokawa eski komutanını gördüğü için mutlu olmuştu, içten ve doğaldı, Nakamura bir zamanlar rahatsız edici bulduğu şeyleri artık sevimli, hatta büyüleyici bulmaya kararlıydı.

Tomokawa'nın karısı, kocasından bile kısaydı. Alt çenesi önde olduğu için kelimeleri yutuyormuş izlenimi bırakıyordu. Buna rağmen veya belki de bu yüzden, kendine güvenen bir kadındı. Nakamura'nın hoşuna gideceğinden biraz fazlaydı bu özellik, ama aşırı samimiyetini sıcaklık ve şefkat belirtisi olarak görmeyi tercih etti. Bunlar da Bayan Tomokawa'nın özel bir kadın olduğunu belirten niteliklerdi.

"Çok yetenekli bir komutan," dedi Bayan Tomokawa ve ona iki büyük, yumuşak koltuğuyla birlikte Batılı tarzda dekore edilmiş oturma odalarını gösterdi. "Asker, iş adamı ve bizim Hokusai'miz!"

Tenji Nakamura şaşkınlığını gülümseyerek sakladı. Onu ölümsüz ressamla mı karıştırmıştı yoksa bir kelimenin yarısını yutmuş muydu? Hayır, bir karışıklık yoktu.

"Hâlâ resim çiziyor musunuz Komutanım?"

Elinde askerî bir kartpostal vardı ve onu Nakamura'ya verdi. Kartpostalın üzerinde Tomokawa'nın 1943'teki halini gösteren ufak bir çizim vardı. Bayan Tomokawa'nın, bunu Nakamura'nın çizdiğini

sandığı aşikârdı çünkü kartpostalın arkasına Nakamura ufak bir not yazmış, Tomokawa'nın sağlıklı olduğunu belirtmişti.

Dışarıda kar bulutlarıyla hava kararmıştı.

"Beni bağışlayın," dedi Nakamura. "Fakat bir süre dinlenmem lazım."

Oturmak için izin istedi. Batılı koltuğu tarz olarak kaba ve model olarak da zevksiz bulmuştu; üzerine oturduğunda sanki bir canavar ona sarılmış ve onu boğuyormuş gibi hissetti. Yolculuk, onu sandığından daha çok yormuştu ve sersem gibi görünmemek için seyahati boyunca minimuma indirdiği morfin tedavisi yine de onu olduğundan daha fazla etkiliyor gibiydi.

Başlı başına rahatsız edici olmayan, garip bir ayrılık hissine kapıldı. Aynı zamanda odadaki her sesin, kokunun ve hareketin farkına vardı. Eşyalar canlıydı, o lanet koltuklar bile canlıydı ve her şeyi anladığını hissetti. Ama ne zaman anlayışını kelimelere dökmeye kalkışsa ellerinden kaçıyordu. Aniden eve dönmek istedi ama bunun, Tomokawa ziyaretinin formaliteleri bitene kadar mümkün olmayacağını biliyordu. Gözlerini kapattı. Etrafında, her yönde, dünyanın daha önce hiç bilmediği bir biçimde canlı olduğunu hissetti ve sonunda kendisini bu sevince bıraktığında ölüyor olduğunu da anladı.

3

Dorrigo Evans orta yaşlarının sonuna gelirken görünüşü de büyüdü ve Don Kişotvari bir hal aldı. Sanki her anlamda abartılı ve aşırı heyecanlıydı. Ella'nın dikkat çekmekten hoşlandığı gibi, sanki sesi sonuna dek açılmıştı. Görünüşü heybetli ama mesafeliydi ve gözlerinde garip, sorgulayıcı bir bakış vardı. Hayranları için bu görüntü çekici, hatta zarafet timsaliydi. Onu çekemeyenler için öfkelendirici farklılığının başka bir unsuruydu. Erkeksi kararlılığı yerinde duruyordu.

Uzun boyunun ve hafif kamburluğunun ağırbaşlılıkla karıştırıldığını fark etmişti ve bu karışıklığın sunduğu maskeden hoşnutsuz değildi.

Savaştan sonraki on yıllar boyunca ruhunun uykuda olduğunu hissetmişti. Her ne kadar hayatını ardı ardına ve bazen aynı zamanlarda zina yapmanın, taşkınlıklar sergilemenin, manasız şefkat gösterilerinin ve pervasız ameliyatların riskleri ve tehlikeleriyle canlandırmaya çalışsa da işe yaramadı. Pineklemeye devam etti. Bir doktor olarak gerçekliğe hayrandı, bunu savunuyor, böyle yaşamaya çalışıyordu. Ancak doğrusu, gerçeğin varlığından şüpheliydi. Bir zamanlar, ömrünün zirvesindeyken gerçekdışılığın hayattaki en büyük kuvvet olduğunu anlamasına yol açmış firavunvari bir köle sisteminin parçası olmuştu. Şimdi de hayatının abidevi bir gerçekdışılık olduğunu hissediyordu. Önemsiz olan her şeye (profesyonel hırslar, statünün peşinden gitme, duvar kâğıdı rengi, bir ofisin büyüklüğü veya özel park yeri) en büyük değer veriliyor, öte yandan önemli olan her şey (zevk, neşe, arkadaşlık, aşk) bir kenara atılıyordu. Hayat çoğunlukla sıkıcı, genel olarak da garipti.

Artık kapalı alanlardan, kalabalıklardan, tramvaylardan, trenlerden, ışığı kesip onu içine çekilmeye zorlayan onca şeyden korkmadığını fark etti ama artık başka birçok şeyi o ışıktan bir sakınma olarak görüyordu. Akşamları, günleri, yılları, bazen bir ömrün en güzel zamanlarını kaplayan o dolgudan korkmayacak kadar çok şey görmüştü ama bunu sıkıcı buluyordu. Yine de sıkıcı olan şeylere katlanabilirdi. Ve sayısız anma yemeğinde, bağış toplama kahvaltılarında, hayır işlerinde, şeri partilerinde ve akşam yemeği partilerinin baş döndürücü dehşetinde ve sonrasında hastane ve üniversite heyetlerinin, hamisi olmasını sağladıkları birçok hayır kurumunun, kulübün ve kuruluşun toplantılarında bu sıkıcılığa katlandı.

Her şey sıkıyordu onu. Ella sıkıyordu. Ella'nın arkadaşları sıkıyordu. Evi bile insanı tüketen bir baş ağrısı veriyordu. Kendisinden sıkılıyordu. Rutin cerrahiden gittikçe daha çok sıkılıyordu; rutin olmayan cerrahide de komplikasyonlar oluşurdu, bir şeyler ters giderdi, hayatlar mahvolur, her şey birden sonlanır veya kurtarılırdı. Yaptığı zinalardan, cinsel hayatının karmaşasından sıkılıyordu ve ruhunun

tuhaf uykusunu, bu garip uyku büyüsünü bozabilecek biri olduğunu hayal ettiği için belki de böylesine şevkle zina peşinde koşuyordu. Ara sıra bir kadın onu yanlış anlar, onunla bir geleceği olabileceğini düşünürdü. Dorrigo da hemen, bunun bir aşk macerası olmadığına dair onun gözlerini açardı. O vakitten sonra onun sadece tenin zevkleriyle ilgilendiğini düşünürlerdi fakat doğrusu, hiçbir şey onu bundan daha az ilgilendirmiyordu.

O ne kadar saldırıyorsa, yel değirmeni o kadar geri çekiliyordu. Yunanların ceza fikrini düşündü, en çok istediğin şeyde sürekli başarısız olmaktı ceza. Sisifos her gün kayayı dağın tepesine iter ama kaya yine aşağıya yuvarlanır ve böylece her gün aynı işi tekrar yapmak zorunda kalırdı. Tanrıların yemeğini insanlara getiren, sonsuza dek aç ve susuz Tantalos, bir gölün ortasında durmaya mahkûm edilirdi. Ne zaman eğilse su seviyesi iner, başının üzerindeki dallardan bir meyve almak istediğinde dallar uzaklaşırdı. Belki de cehennem böyle bir şey, diye düşündü Dorrigo. Aynı başarısızlığı sonsuza dek tekrar etmek. Belki şimdiden cehennemdeydi. Zehri içerken ölümsüz ruhu keşfeden Sokrates gibi, Dorrigo da aşkının gerçek nesnesini hiç olmayacak bir yerde, Amy olmayan diğer tüm kadınlarda arıyordu.

Hevesi kaçtığında, duygusuz seksten daha dehşet verici bulduğu bir duygusallık tiyatrosu oynamaya başladı. Saçma, komik, inanılmaz ve kesinlikle artık çevresi haline gelmiş Melbourne sosyetesinde anlatılamayacak bir şeydi bu. Başkalarının yanında kendine gülmek isterdi ama bu imkânsızdı.

İçinde, derinlerde ve uzaklarda saklı bir yerde ne anlayabildiği ne de dokunabildiği, uyuyan bir türbülans olduğunu biliyordu. Aynı zamanda bir boşluktu bu türbülans, tamamlanmamış şeylerle ilgili bir işti. İçiyordu, neden içmeyecekti ki? Öğle yemeğinde birkaç kadeh şarap, bazen kahvaltı çayının yanında viski, akşam yemeğinden önce bir veya iki negroni (işgal kuvvetleriyle birlikte Kobe'deyken Amerikalı bir binbaşıdan edindiği bir alışkanlıktı bu) ve yanında şarap, sonrasında brendi ve viski, sonrasında yine viski ve bundan sonra yine viski. Ruh hali artık daha da tahmin ve kontrol edilemez bir şekilde

değişiyordu. Bazen rezil davranıyordu. Kış mevsiminde bir aslan gibi Ella'yı sözleriyle, kayıtsızlığıyla, onun çabalarına ve sevgisine karşı gösterdiği öfkeyle rencide ediyordu. Ella'nın babasının cenazesinden sonra ona iyi bir sebebi, hatta kötü bir sebebi olmaksızın bağırmıştı. Onu sevmek istiyordu, onu seviyor olmayı diliyordu. Ancak onu, bir adamın karısını sevdiği gibi değil de başka türlü sevdiğinden korkuyordu. Ella'ya zarar vererek onun da aynı farkındalığa gelmesini sağlamaya çalışıyordu, onun için yaratılmadığını anlamasını, kendisini uykusundan uyandıracak bir tepki vermesini sağlamayı istiyordu. Hiç gelmeyen bir çözümü bekliyordu. Ve Ella'nın acısı, kalp kırıklığı, gözyaşları ve üzüntüsü, ruhunun derin kış uykusunu bitireceğine daha da derinleştirdi.

4

Ella sevgisiz yaşamayı hayal edemiyordu. Ailesi tarafından sevilmiş, o da karşılık olarak onları çok sevmişti. Basitçe, sevgiden ibaretti. Kendisini adayacak şeyler arıyordu. Dorrigo'nun hastanedeki sorunlarını dinliyor, bir hasta kaybettiğinde onunla birlikte yas tutuyordu. Onun sözüne göre sadece Dorrigo'nun değil, Avustralya'daki sağlık sisteminin de sonunu getirecek aptal bürokratlarla ve onun yöntemlerine karşı çıkan cerrahlarla giriştiği kavgalarında ona hak veriyordu.

Olgunlaştıkça çekici bir kadın olmuştu. Kuzguni bir renge boyalı saçları daha da dikkat çekiyordu. Esmer tenliydi, diğer kadınlar onun zarif sükûnetine, başkalarına olan şefkatine, yumuşak huyluluğuna ve tarzına hayrandı. Yapısı veya ışıltılı teni sayesinde olduğundan daha genç gösteren bir canlılığı vardı. Erkekler, Ella'nın görünüşünden, hareketlerinden, yazın esmer bacaklarından ve erkekler onun yanında kendileri hakkında konuşurken dikkatlice gülümsemesinden hoşlanırlardı. Güzelliğinin tek kusuru burnunun ucunun hafifçe yu-

karı kalkık olmasıydı. Bu, bazı açılardan ona karikatürize bir hava veriyordu. Çoğu insan bunu hiç fark etmezdi ama yıllar geçtikçe Dorrigo gittikçe daha fazla görmeye başladı, ta ki sabah kalktığında ya da işten eve döndüğünde ilk gördüğü şey bu olana dek ve bazen başka hiçbir şey göremeyene dek.

Dorrigo'ya ve onun hayatına o kadar inanıyordu ki Dorrigo'nun fikirlerini kendisine aitmiş gibi tekrar ediyor, bunu da daima onun sinirlerini bozacak biçimde yapıyordu. "Lanet olası bürokratlar," diyordu örneğin. "Sadece hastaları öldürmekle kalmayacaklar." Bu da olmazsa bazı cerrahların tıbbi cehaletlerinden bahsetmeye başlardı.

Dorrigo onu dinlerken görebildiği tek şey burnunun hafifçe yukarı kalkık olduğuydu. Bir zamanlar çok güzel olan yüzünü gülünç gösteriyordu ve artık o kadar da güzel değil, hatta tuhaf göründüğünü düşünüyordu. Ve ne zaman Ella'nın, onun bir ay veya bir hafta önce söylediği bir fikri tekrar ettiğini duysa, hem fikrin banalliğine hem de şimdi önemsiz, hatta aptalca bulduğu bir şeyin sadakatle tekrarlanmasına hayret ederdi. Yine de Ella, Dorrigo'nun söylediği bir şeyin banal ve saçma olduğunu söyleseydi Dorrigo öfkeden kudururdu. Aslında Ella tarafından onaylanmak istiyor ama bu olunca da onu hemen küçümsemeye başlıyordu.

Dorrigo'nun sinirlerini bozacak şekilde çocuklarının da her söylediğini onaylıyordu.

"Ebeveynin görevi ebeveynliktir," derdi ona. "Çocukların görevi de yaşamak."

Bunu söyledikten sonra sinirinin bozulduğunu saklamaya çalışır, Ella'nın burnunun ucunu görmemek için yüzünü çevirirdi.

"Sana katılıyorum," derdi Ella. "Daha haklı olamazdın. Ebeveyn ebeveynlik yapmazsa bizim ne işimiz var?"

Dorrigo, çocuklar, arkadaşları, geniş ailesi, hepsi onun dünyayı anlaması için vardı. Onlarla birlikte, onlarsız olduğundan çok daha büyük ve heyecan dolu oluyordu dünya. Dorrigo'dan da aynı sevgiyi beklemesine rağmen hayal kırıklığına uğruyor, ama bu sevgisizliği, Dorrigo'yu sevmekten vazgeçmek için bir neden olarak görmüyordu.

Sorun Ella'nın yaptıklarındaydı. Onun sevgisi sebepsizdi ve mantığa asla boyun eğmezdi. Her ne kadar karşılık görmek için can atsa da ne olursa olsun bunu talep etmiyordu.

Fakat Dorrigo'nun evde olmadığı geceler gözleri açık uzanır, uyuyamazdı. Onu ve kendisini düşünür, en bunaltıcı üzüntüyü hissederdi. Kendine güvenen bir kadın olabilirdi ama kesinlikle aptal değildi. Onun kelimelerini ve fikirlerini tekrarlamasının sebebi, kendi fikirleri olmaması değildi. Onun doğası, başkalarıyla birlikte yaşamakla ilgiliydi. Sevgisiz dünya neydi ki? Sadece nesnelerden, ışıktan, karanlıktan ibaretti.

"Lanet olası bürokratlar. Aptal cerrahlar. Ah o zavallı, zavallı adam," derdi. Tekrar ve tekrar. Sonra da açıklanamaz bir şekilde, gözyaşları kuruyana dek ağlardı.

5

Birkaç dakika boyunca Tenji Nakamura bir şey söylemedi. Savaşa gitmeden önce inandığı Japonya'yı hatırlamaya çalışıyordu; ruhunun da güçlü ve iyi olduğunu hatırladığı güzel ve asil bir Japonya. Kendisi de bu ülkeye tüm ruhuyla ve olanca saflığıyla hizmet etmişti. Ancak savaş esirinin Siyam'da onun ve diğer adamların portresini yaptığı o gün hakkında hafızasındaki bir şeyler onu rahatsız ediyordu, neden böyle olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu. Hatırlamaya çalıştığı için veya morfinin etkisiyle, neyi hatırlamaya çalıştığını bile unuttu. O anda düşünebildiği tek şey, görüş alanının hemen dışında, şehrin üzerinde donmuş canavarların yükseldiğiydi. Tomokawa'nın evine gelmek için donmuş canavarların önünden geçmişti, havalimanına geri dönerken yine donmuş canavarların altından geçecekti. Tomokawa'nın onunla konuştuğunu fark etti ve konsantre olmaya çalıştı ama canavarlar artık odanın içinde gibiydi.

"Bilirsiniz," dedi Tomokawa. Ama Tomokawa artık canavar Gamera'ya benziyordu. "İlk başta beni savaş suçlusu diye yakalamalarından çok korkuyordum. Ve düşünürdüm: Şaka olmalı bu, diye. Çünkü tek dertleri esirlere ne yaptığımızdı."

Nakamura, Tomokawa'nın sesini duyabiliyordu. Ancak konuşuyor gibi değildi, ağzından ateş çıkaran dev bir kaplumbağaya benziyordu.

"Mançukuo'da onca Çinliye yaptıklarımızı düşününce..." dedi nefesi kükürt kokan kaplumbağa. "Hele bir de kadınlarıyla nasıl eğlendiğimizi!"

Nakamura artık tamamen ayılmıştı ve etrafına rahatsızca bakıyordu. Bayan Tomokawa'nın mutfakta olduğunu ve onları duyamayacağını fark etti.

"Eh, siz de hatırlıyorsunuzdur eminim," diye devam etti dev kaplumbağa. Nakamura'nın kendisine, bunun aslında Tomokawa olduğunu hatırlatması gerekmişti. "Bu yüzden o savaş esirlerinin rahat olduğunu düşünüyorum, hem bizim sayemizde demiryoluyla yaptıklarından gurur duymalılar. Fakat bizi Çinlilere yaptıklarımız yüzünden değil de esirler yüzünden asmak! Gerçekten... akıldışı. En azından ben böyle düşünüyorum."

Bayan Tomokawa, elinde yemekle mutfaktan döndü ve birden tekrar insan gibi görünen Tomokawa, konuyu değiştirdi. Fakat tüm bu süre boyunca Nakamura, Tomokawa'nın söylediklerini ve hepsinin ne kadar mantıklı olduğunu düşünüyordu. Çünkü onlar on beş ay içinde, İngilizlerin beş katı zamanda yapılamayacağını söyledikleri bir demiryolu yapmışlardı. Boynunu ovunca daha o gün büyümüş yeni bir sertlik hissetti ya da Nakamura'ya öyle geliyordu. Çünkü içindeki yumrunun günün her saati, saatin her dakikası büyüdüğünü hissedebildiğini düşünüyordu. Elbette bunu hissetmemek için uğraşıyordu. Çabalayarak bunu düşünmeyi bırakabildi ve onu gittikçe daha çok ilgilendiren başka bir şeye konsantre oldu: savaş. Çünkü savaş da gittikçe içinde büyüyordu.

Hastalıkla, açlıkla ve Müttefikler'in hava saldırılarıyla savaşmışlardı. Hasta adamları çalıştırmak kolay değildi ama neredeyse hiç

bulunmayan sadece sağlıklı esirlerle çalışmaya kalksalar demiryolu nasıl inşa edilirdi? Bir zamanlar, belki de yüzlerce köle işçi ve esirin öldürülmesi suçlamasıyla yargılanabileceğini biliyordu. Kaç kişiydi? Hayır, kaç kişinin öldüğüne dair hiçbir fikri yoktu.

Ancak ulaşımın zor olduğu, hastalık ve ölümün her gün kol gezdiği sonu gelmeyen bir yağmur ormanında kendini hiçe sayarak görevini şeref ve adanmışlıkla yaptığını biliyordu. Demiryolu, Japon ruhunun zaferi olmuştu. Tüm o üstün teknolojilerine rağmen Avrupalılar denemeye bile korkarken onların ruhunun kazanacağını göstermişlerdi. Demiryolu rayları yapma kapasiteleri kalmadığı için İmparatorluk'taki (Cava, Singapur ve Malezya) stratejik olarak önemsiz demiryollarını söküp Siyam'a taşımışlardı. Ağır inşaat makineleri olmadığı için işleri, ruhun bedenle yapabileceği mucizelere kalmıştı. Ölümleri durdurmak onun elinde değildi çünkü demiryolunun İmparator için yapılması gerekiyordu ve demiryolunu yapmanın başka bir yolu yoktu. Kendi dostlarının ve Tomokawa'nın dostlarının ölümünü üzüntüyle hatırladı. Hem yağmur ormanında hastalıktan ölenleri hem de sonradan Amerikalılar tarafından asılanları.

Zihni onları geçti, çocukluğuna doğru yol aldı ve burada hayatını adı konulmayan doğal bir düzene göre yaşayan bir çocuğun yanına oturmaya çalıştı. Ancak kendisinin artık o çocuk olmadığını biliyordu. Bir yerde, bir şekilde, o çocuğun dünyayı anlayışı ile kendisininki farklılaşmıştı. Tekrar İkuko'nun sesini duydu, o rahatsız edecek kadar aptal gülümsemeyi gördü ve aynı zamanda dehşet gibi bir utanca kapıldı. Doğru ve gerçek olduğunu düşündüğü her şey yanlış ve sahteydi, tüm bu şeylerle birlikte o da sahteydi. Fakat böyle bir şey nasıl mümkün olabilirdi? Bir hayat nasıl böyle sonlanabilirdi? Ölümden korkmaya başladı, öleceği için değil de daha çok gerçekten dilediği gibi yaşayamadığını hissettiği için. Ve Tenji Nakamura neden böyle olduğunu anlayamıyordu.

Karısının ve kızlarının onda sevdikleri, bir sineğe bile zarar vermeyen o iyiliğin içinde, ne kadar ıstıraplı ve şüphe uyandıracak olsa da hayatını İmparator'a ve İmparatorluk'a adamasını sağlayan katı

iyiliğin aynısı bulunuyordu. Ve bu iyilik İkuko'nun hastalara bakması, sabah iki saat erken kalkıp parmaklarını kocasının yanağında gezdirmesi gibi bir iyilik değildi. Daha farklı bir iyilikti ve İmparator hem şimdi hem de gelecekte, bunun vücut bulmuş haliydi. Onun için Nakamura başkalarının kanını dökmüştü ve isteyerek kendi kanını da dökerdi. Bu evrensel iyiliğe hizmet ederek, bir adam değil birçok adam olduğunu, bu nihai iyilik adına yaptığını bilmese, başka durumlarda kötülük olarak göreceği şeyleri yapabildiğini biliyordu. Her şeyden öte şiiri seviyordu ve İmparator tek kelimelik bir şiirdi. Belki de diye düşündü, en muhteşem şiir buydu. Evreni kapsayan, ahlakın ve tüm ıstırabın ötesine geçen bir şiir. Ve tüm muhteşem sanat eserleri gibi, bu da iyiliğin ve kötülüğün ötesindeydi.

Yine de bir şekilde, üzerinde durmak istemediği bir biçimde bu şiir dehşete, canavarlara ve cesetlere dönüşmüştü. Ve içinde merhamet hissini bastırma kapasitesinin neredeyse sonsuz olduğunu keşfetmişti. Zalimce davranmaktan açıkça zevk aldığını biliyordu çünkü hiçbir insanın yaşamının bu evrensel iyiliğin yanında bir değeri olamazdı. Tomokawa'nın zalim koltuğu tarafından yutulurken bir anlığına merak etti: Peki ya bu evrensel iyilik, en korkunç kötülüğün maskesi olmuşsa?

Bu fikir, üzerinde düşünülemeyecek kadar korkunçtu. Gittikçe nadirleşen bir berraklık anında, Nakamura yaklaşan şeyin vücudunda ölüm ile hayat arasında gerçekleşecek bir savaş olmadığını, ancak kendisini iyi bir adam olarak hayal etmesi ile buz canavarları ve sürünen cesetlerin kâbusu arasındaki çatışma olduğunu anladı. Siyam'ın yağmur ormanlarında, Shinjuku Rashomon'un harabelerinde ve Japonya Kan Bankası'nda işine yarayan aynı demir iradeyle, hayatını iyi bir adam gibi geçirdiğini kabul etmesi gerektiğine karar vermişti.

Birden zihni huzur buldu. Güçlerini daima İmparator için, İmparatorluk için kullanmıştı. Çocuklarına huzur içinde gideceğini söylemek istedi, gözü arkada kalmadan ailesinin ve arkadaşlarının onu beklediği ölüler diyarına ulaşacaktı. Ancak iyi bir insan olduğu düşüncesine sarılmak gittikçe güçleşiyordu. İkuko ona dokunduğunda, o yaşına rağmen teninin hâlâ güzel olduğunu ve biraz ahmakça gülümseme-

sini gördüğünde ondaki iyiliğin, kendisinde, kalbinde bulunmadığını anladığında bu düşünce neredeyse dağılıyordu. Hayatındaki iyi şeyleri İmparator'un iradesinden, emirlerden ve otoriteden ayrı olarak hatırlamaya çalıştı. Bunlarla, ona iyi bir hayatın kanıtı olabilecek başka bir iyilik fikri oluşturmak istiyordu. Avustralyalı bir doktora kinin teklif ettiğini hatırlıyordu. Ve bir dayağın şiddetinden elem duyduğunu. Ancak bu düşünceler, iskelet gibi olmuş insanların yağmurda ve çamurda süründüğü görüntülere karışıp umutsuzluğa döndü. Bu sürünen cesetleri, Tomokawa'nın dairesindeki canavarların arasında, bitmek bilmeyen yağmurda ve cehennem ateşi arasında görmeye başladı. Ve Tenji Nakamura, o korkunç bedenlere sahip insanlar kendi ölümlerini ne kadar huzur içinde karşılamışlarsa onun da yakında kendi ölümünü o kadar huzurla karşılayacağını fark etti.

"O esir ressamı hatırlıyor musunuz?" diye sordu Tomokawa. "Ona çizenin siz olmadığını söyledim ama beni dinlemiyor. Avustralyalıydı. Şu çavuşla arası iyiydi, geceleri şarkı söyleyenle. Bizim hakkımızda dehşet öyküleri anlatıyorlar! Ama esirler şarkı söylediğine göre o kadar da kötü olmamalı."

Nasıl yaşamışız böyle, diye içinden geçirdi Nakamura.

"Hayatımın en mutlu zamanlarıydı," dedi Tomokawa.

Nakamura'nın düşüncelerinin ötesinde, kar olanca şiddetiyle dünyaya yağıyor, önüne kattığı her şeyi silip yok ediyordu. Yakında ölecekti, tüm iyilik ve kötülük bir hiç olacaktı. Canavarlar eriyecek ve kara okyanusa karışacaktı. Bir anlığına burnuna DDT kokusu geldiğini sandı ve birçok şey gördü: bir şey söylemek için go tahtasından başını kaldıran Sato'yu, ölü bir çocuğun bedeninden kaçışan bitleri, insandan daha az bir şeye indirgenmiş bir adamın yağmur ormanının ortasında, açıklıkta iki büklüm yattığını. Hayatında, kaderini aldattığı hissine kapılmıştı. Birden vücudunun sarsıldığını hissetti ve uyandı. Ne kadar zamandır uyuduğunu bilmiyordu.

Bayan Tomokawa, her zamanki gibi kelimelerin yarısını yutarak, "Komutan, biraz sazan suşi alır mıydınız?" diye sordu.

Nakamura hiçbir şey hissetmiyordu ama vücudu, bir zamanlar o Amerikalı'nın kalbinin konulduğu terazi gibi titriyordu.

"Pazardan alıyorum. Biraz tuzlu ama biz de zaten tuzlu severiz."

Nakamura başını salladı.

***

Sonraki bahar, Tomokawa ailesi, Bayan Nakamura'dan kocasının öldüğünü söyleyen bir kart aldı. Bayan Nakamura kartında, kocasının ölüm döşeğindeki çılgınlıklarından, nedensiz öfkesinden, ona bakan kızlarına ve kendisine en ufak nedenlerden ötürü (yanağına dokunmak veya gülümsemek gibi) vahşice saldırmasından bahsetmemişti. Bunun yerine ölmeden önceki gece, zamanının geldiğini anlayarak amatör bir şair ve gelenekçi bir adam olduğu için ölüm şiirini yazmaya koyulduğunu anlatmıştı.

"Sonuna kadar mütevazı bir adamdı," diye devam etmişti Bayan Nakamura. "Birkaç saat uğraştı ama hastalığı yüzünden zayıflamıştı. Ve sonunda Hyakka'nın ölüm şiirini asla geçemeyeceğini söyledi. Ona göre bu şiir, hissettiği her şeyi onun yapmayı umabileceğinden çok daha iyi açıklıyordu." Bayan Nakamura, kocasının son eyleminde geçen sene Sapporo'ya yaptığı yolculuktan esinlendiğini ve bu yüzden onlara da şiirin bir kopyasını gönderdiğini söylüyordu. "Öldüğünde ailesi yanındaydı," diye sonlandırmıştı yazdıklarını Bayan Nakamura. "Onun, hayvanların bile acı çekmesine katlanamayan iyi bir adam olduğunu biliyorlardı. İyi bir hayat sürmüş, mutlu ve şanslı bir adamdı."

Bayan Tomokawa, ölüm şiirinin yazılı olduğu diğer kâğıdı aldı ve kocasına okudu:

Kışın buzu
Temiz suda eriyor...
Kalbim temiz.

6

Ella Evans bir gece Cerrahlar Koleji Yönetici Komitesi'nin akşam yemeğinde, "Bazen onun dünyadaki en yalnız insan olduğunu düşünüyorum," dedi. Ve herkes kahkahalar attı. Sevgili yaşlı Dorry mi yalnızmış, diye düşündüklerini hayal edebiliyordu. Her erkeğin en iyi arkadaşı, her kadının gizli arzusu olan Dorrigo mu?

Fakat Dorrigo, Ella'nın bildiğinden haberdardı. Evliliğinde yalnızdı, çocuklarıyla yalnızdı, ameliyathanede yalnızdı, birçok tıbbi, sportif, hayır ve gazi kuruluşlarının yönetiminde yalnızdı, bin kadar eski savaş esirinin toplantısında konuşma yaparken yalnızdı. Etrafında yorgun bir boşluk vardı, sanki şimdiden başka bir yerde yaşıyormuş gibi (daima çözülüp sarılan sınırsız bir rüya veya bitmek bilmeyen bir kâbus, hangisi olduğunu bilmek zordu) bu ünlü doktoru çevreleyen, nüfuz edilemez bir boşluk vardı ve buradan asla kaçamıyordu. Işığı tekrar yakılamayan bir deniz feneriydi o. Rüyalarında annesinin ona mutfaktan seslendiğini duyabiliyordu: "Oğlum, gel buraya oğlum." Fakat içeri girdiğinde her yer karanlık ve soğuktu. Mutfak köze dönmüş sütunlardan ve külden ibaretti, gaz kokuyordu ve evde kimse yoktu.

Ancak Dorrigo Evans evliliğini bir çöl gibi görmüyordu. Bundan çok öteydi. Örneğin evliliğini bir başarısızlık olarak görmenin veya Ella'yı sevmediğini düşünmenin haksızlık olacağına inanıyordu. Ayrıca ayarlanmış evliliklerin (her ne kadar kendileri ayarlamış olsalar da) pratik doğası gereği, sevgi için emek veriyorlardı. Ella'yla ilk tanıştığında onu müstakbel bir eş gibi görmüştü ve zaten o yaşlarda her erkeğin aklında evlilik vardı. Genç zihninde aşk, öyle veya böyle şiir dizeleriyle süslenmiş evlilik anlamına geliyordu. Açıkça bir yerlere geleceği belli olan bir adamın karısı olarak Ella kusursuz görünüyordu: sevecen, evine düşkün, kocasının yükselmesiyle ondan bile daha çok ilgili biri. Ella geleneklerle uyumlu ve edebiyatla doluydu. Tüm bunların aşk olduğunu sandı ama evlendikten sonra bunun yeterli olmadığını hemen anlasa da sahip olduğuyla yetinmeyi kabul etti.

Sonrasında, Ella çocuklarına hamileyken, dolgun göğüsleri ve koyu meme uçları tam bir harikayken, düşünceleri beklenmedik ve ruh hali garipken, yani hiç sıkıcı değilken onu çok sevmişti. Onu sürekli aldattığı için onunla yatmaya katlanamamaya başladığı zamanlardan önce karısının sırtına yanaşır, karısının kokusunu içine çeker ve o ana dek bulamadığı bir huzura kavuşurdu. Ona göre seksin değil, uzanıp birlikte uyumanın aldatmak olduğunu ve bunu da hiç yapmadığını açıklamaya uğraşmadı.

Üç çocuklarını (Jessica, Mary ve Stewart) onlardan uzaklaştıkça daha da derinden seviyordu. Dorrigo'nun tavrı iyi huylu bir ihmalkârlıktı aslında. Ella'yla olan ilişkisini, çocukların kendi aralarında kopyalayacaklarını hiç tahmin etmemişti. Birbirlerine karşı düşmanlıkları ve soğuklukları onun için katlanılamazdı; kalbi kırılıyor, bunun kalıcı olmamasını umuyordu, Ella'ya gösterdiği hoyratlığı çocuklar kendi aralarında tekrarladıklarında onlara hoyrat olmamaları için yalvarıyordu. Kendini baba olmaya uygun görmüyordu ama bu şekilde davranmaya devam etti çünkü her konuda aynı şekilde devam ediyordu. Bunun kendi kişisel korkularına teslim olmak anlamına gelip gelmediğini merak ediyordu.

O ve Ella, başkalarının yanında en iyi hallerini sergiliyor, böylesi zamanlarda birbirlerine hayranlık besliyorlardı. Hatta Ella'nın bir akşam yemeğinde ona sevimli dediğini bile duymuştu. Sevimli! Ella'ya hayrandı ve onunla birlikte olduğu için de ona acıyordu. Arkadaşlarına samimi bir biçimde savaşın ve kampların, kocasının yakasını bırakmadığını söylediğini duymuştu. Ondan bir trajedi yaratmaya çalışıyor gibiydi ve Dorrigo birçok trajedi görmüş olduğu için onun böylesine saf olmasına, kocasını ve kendisini dramlaştırmasına öfkeleniyordu. Sonunda dönüştüğü şey için onu lanetlemesini istiyordu, bir piçe dönüşmüştü. Ancak bu Ella için çok basit olurdu, dahası Ella kendine göre onu hâlâ seviyordu, yani Dorrigo kendisinden vazgeçmesine rağmen Ella ondan vazgeçmemişti. Saçlarını Françoise Hardy gibi kestirip mor Sobranie sigarası içmeye başlamıştı, Dorrigo'ya çekici gelmesini umduğu bir mesafelilik çabasıydı bu. Kırılganlığı (Dorrigo için onun en ilginç

özelliği buydu) bozulmadı, her ne kadar bu kırılganlık, nefret ettiği o kokulu dumanda gittikçe gizleniyor olsa da.

Ella, Sobranie'yi dudaklarından çekerek, "Ne istiyorsun?" diye sorardı. Bu sorunun gerçek bir cevabı yoktu. Ve Dorrigo yalan söyleyip, "Hiçbir şey," dediğinde, "Sükûnet," dediğinde, "Sen," dediğinde, "Biz," dediğinde o da, "Tamam ama *gerçekten* ne istiyorsun Alwyn? Söyle bana, ne? Ne?" diye karşılık verirdi.

Gerçekten de ne, diye merak ederdi Dorrigo.

"Sadece bedenleri mi, seks mi, bu mu?" diye sorardı ve onun sakinliği, öfkeden çok daha fazla canını acıtırdı. "Tek istediğin durmadan boşalmak mı? Bu mu?"

Sakinliği, dürüstlüğü, o paha biçilmez kederi... Buna Dorrigo mu sebep olmuştu?

"Sen bundan mı ibaretsin?" derdi Ella sigarasının dumanını üfleyerek. "Bu mu?"

Bu muydu? Nasıl da nefret ediyordu o dumandan. Hayatında hiç bayağılaşmamış Ella'yı bayağılaştırdığından korkuyordu. Medeniyetin her gün, herhangi birinin aslında ömür boyu hapisle cezalandırılacağı suçları işlemesini nasıl meşru kıldığını düşünüyordu. İnsanlar da bunu umursamayarak, güncel gelişmelerden, politikadan veya savaştan dem vurarak suçu onaylamış oluyorlardı. Medeniyetle hiç ilgisi olmayan bir alan yaratıyor, bu alana özel hayat diyorlardı. Ve o özel hayatlarında medeniyetten ne kadar uzaklaşırlarsa, özel hayatları o kadar gizli bir hal alıyor, kendilerini o kadar özgür hissediyorlardı. Ancak öyle değildi. İnsan, dünyadan asla kurtulamazdı; hayatı paylaşmak suçu paylaşmaktı. Hiçbir şey insanın zihnini yıkayıp temizleyemezdi. Başını kaldırıp Ella'ya baktı.

"Bu mu?" diye sordu Ella.

Dorrigo, "Değil," dedi.

Cevabı ikisine de yapmacık ve yalan gibi gelmişti; daha da kötüsü zayıftı ve Ella sadece başını salladı. Her ne derse desin, Ella daima güçlü yalanları zayıf gerçeklere tercih ediyordu.

Dürüstlüğüyle birlikte, orta yaşına gelince Ella parfüm kullanmaya başlamıştı. Parfümün rayihası Sobranie sigaralarının dumanıyla birleşince Ella'ya, Dorrigo'nun kimi zaman heyecan verici, erotik ama çoğunlukla bağışlanmayı bekleyen bir gardırop dolusu eski kıyafet gibi bayat ve klostrofobik bulduğu bir hava katıyordu. O parfümü sıkmamasını, Sobranie içmemesini, saçını Françoise Hardy gibi kestirmemesini istiyordu. Çünkü tüm bunlar, onun cesareti, gururu, inanılmaz üzüntüsüyle oluşturulmuş bu sahte kılık o kadar acı doluydu ki evin her odasını inletiyordu. Ella'yı bu kadar katılaştırmamış olmak için her şeyi yapardı.

7

Ella'yla birlikteliklerinin ilk yıllarında Amy'yi çok düşünürdü. Amy'yle yaşadığı şeyin ne olduğunu merak ediyordu. Ama hiçbir fikri yoktu. Aşkın ötesinde bir güç gibiydi bu. İlk tanışmalarını önemsiz olarak hatırlıyordu. Dudağının üzerindeki benin toz zerreleriyle gizlendiğini fark etmişti, güzel olduğu için değil, tozlu ışık huzmelerinin arasındaki hali çarpıcı olduğu için. Garip konuşmalarını düşünmesinin sebebi cezbedici olması değil, bir şekilde onu eğlendirmiş olmasıydı. Ertesi gün Catullus'u almak için kitapçıya döndüğünde Amy'yi değil, kitabı hafızasına kazımış olduğunu hatırlıyordu. Kızıl kamelyalı kadınla şansa buluşması, kısa zamanda unutacağı türden garip bir karşılaşmaydı.

Savaş sonrasının o ilk yıllarında onu unutmadıysa da (bir zamanlar Amy'nin, Dorrigo'nun var olmasının tek sebebi olduğu gibi) yine de düşüncelerinden yavaşça silinmeye başlamıştı. Hafızanın mukadderatından kaçmaya çalışırken, geçmişi kovalamanın daha büyük kayıplara yol açtığını hudutsuz bir hüzünle fark etmişti. Bir ifadeyi, kokuyu, tebessümü akılda tutmak bir ölüm maskesi gibi onu bir kalıba dökerek sabitlemekti, dokunulduğu anda ufalanıp parmaklarınızda toza

dönüşürdü. Ve yıllar içinde Amy'nin hatırası küçüldükçe Ella onun en güçlü müttefiği ve en güvenilir danışmanı oldu. Öfkelendiğinde Dorrigo'yu yatıştırır, engellerle karşılaştığında cesaretlendirirdi. Ve günbegün, karşısına çıkan her olayla birlikte, hayatın koşturmacası içinde, onun hakkında neredeyse hiçbir şey hatırlayamayacak hale gelene kadar Amy'nin anısı yavaşça gömüldü. Haftalar geçer, onun hiç aklına gelmediğini fark ederdi, sonra bu süre aylara döndü ve sonra bir baktı ki onu en son düşüneli nice aylar geçmiş. Üzerinde, paylaşılan ufak şeylerin kokusunu duymaya başladı (yemek, havlular, çatal bıçaklar, fincanlar, birlikte yaşanan bir hayatın birleşmiş amaçları) aynı kokuyu Keith Mulvaney'nin üzerinde duyduğunda iğrenmişti.

Ella'yla arasında bir deneyim komplosu oluştu. Sanki çocukları büyütmek, birbirlerine müşfikçe destek olmak, yılların hatta on yılların özel konuşmaları ve ufak samimiyetleri (uyandıklarında her ikisinin kokusu, çocuklardan biri hasta olduğunda her ikisinin titreyen sesi, hastalıklar, üzüntüler, beklenmedik şefkatli hareketler), sanki tüm bunlar artık aşk her ne ise, ondan daha bağlayıcı, daha önemli ve inkâr edilemezdi. Çünkü Ella'ya bağlanmıştı. Yine de tüm bunlar Dorrigo Evans'ta eksiksiz ve tartışma götürmez bir yalnızlık yaratmıştı, bu yalnızlığın kulaklarında yankılanan sessizliği o kadar gürültülüydü ki tekrar ve tekrar bu sessizliği bozabilmek için başka bir kadın arıyordu. Yaşlanıp eskisi kadar hayat dolu olmadığında bile Don Kişotvari zamparalıklarına bir ara vermedi. Hiçbir şey hissetmiyorsa, birçok yönden tehlikeliyse, onun için daha iyiydi. Ancak yaptıkları, yalnızlığının çığlıklarını dindirmek bir yana, bu çığlıkları daha da güçlendirdi.

Çok uzun zaman önce bir meteorun düşmesinin kocaman bir kratere ve göle sebep olması gibi Amy'nin yokluğu da etrafındaki her şeyi şekillendiriyordu. Onu düşünmediğinde, hatta özellikle onu düşünmediğinde bile. Adelaide'a gitmeyi kesinlikle reddediyordu, orada büyük bir mesleki veya savaş gazisi toplantısı olduğunda bile. Bahçıvanlığa karşı gösterdiği tek ilgi (genelde bu işi Ella'ya veya bahçıvana bırakıyordu) sadece bir seferinde Toorak'ta yeni bir eve taşındıklarında,

Ella'nın kızmasına aldırmadan, bahçedeki kocaman ve çok güzel bir kırmızı kamelyayı söküp atmak olmuştu. Garip bir şekilde bitmek tükenmek bilmeyen sadakatsizliği Amy'nin hatırasına olan sadakatiydi aslında. Sanki Ella'yı hiç durmadan aldatması Amy'yi onurlandırmak içindi. Bilinçli olarak düşünmüyordu bunu, herhangi biri böyle söylese dehşete kapılırdı ancak o yıllarda karşısına çıkan hiçbir kadın ona bir şey ifade etmemişti.

Böylece öfkeli, hayretler içinde, şaşırmış kadınların biri gitti diğeri geldi; çalışmaya devam etti ve itibarı yükseldi. Bölümlere, dergilere ve sağlıkla ilgili ulusal soruşturmalara başkanlık etti, insanların iyi niyetinin konumlarıyla ters orantılı olduğunu keşfetti ve bir akşam yemeğinde konuşmacı abartarak hayatını *parlak bir kariyer* olarak tanımladığında şaşırıp kaldı. Sonra bu his geçti, şaşkın bir hayal kırıklığına dönüştü. Sürekli seyahat etmek zorunda hissediyordu kendini; uzun müddet sıkılıp bekliyor sonra onun gibi başarıdan başı dönmüş insanlarla gereksiz toplantılar yapıyordu. İçten içe kimyasal kokan, hava geçirmez otel odalarında geçirdiği uykusuz gecelerde neden gittikçe daha az insanın onun ilgisini çektiğini merak etti. Anlayamadığı bir biçimde ünü yayılıyordu. Gazete yazıları, televizyon röportajları, paneller, yönetim kurulları, gitmek zorunda olduğu sosyal etkinlikler... Tüm bunlar o kadar düz ve sonsuzdu ki dikkatli bakarsa dünyanın eğimini görebileceğinden korkuyordu. Dünya böyledir, diye düşünürdü. Sadece böyledir.

Bir akşam geç vakitlerde acil bir apandisit ameliyatı için hastaneye çağrılmıştı. Genç hastanın adı Amy Gascoigne'du.

Ellerini yıkarken, "Amie, amante, amour," diye mırıldandı.

Yanındaki lavaboda ellerini yıkayan ve cerrahın sayıklamalarına alışık olan başhemşire güldü ve bu şiirin nereden geldiğini sordu. Ameliyathaneye girerken Dorrigo Evans yıllardır ilk kez bilinçli bir şekilde Amy'yi düşündüğünü fark etti.

"Unutmuşum," dedi.

Güneşten ışık çalmış, sonra da dünyaya düşmüştü. Ekibin kalanı neşterin titrediğini görmesin diye bir süre ameliyat masasına sırtını dönüp toparlanmayı bekledi.

8

Bu yıllarda Dorrigo Evans'ın ağabeyi Tom'la olan ilişkisi gelişti. Yanında Ella ve çocuklar olduğu halde, hatta bazen özellikle onlar olduğu için hissettiği yalnızlığa bir merhem buldu. Tom'la geçirdiği zamanda, ayda bir telefonla konuşarak ve bir süre sonra her yıl kış ortasında Sydney'ye gittiğinde ve ünü yayıldıkça Sydney'ye daha sık gitmeye başladığında, aralarında kardeşlerin hissettiği o özel yakınlığı buldu. Pek çok şeyin izah edilmesine ihtiyaç duymadıkları bir rahatlıktı bu, garip davranmanın, hata yapmanın önemi yoktu ve aralarında en önemsiz, havadan sudan laflarla paylaşılan bir ortaklık vardı. Aslında kan bağı dışında neredeyse hiçbir ortak yönleri olmasa da Dorrigo Evans, ağabeyinin yanındayken kendisinin çok daha büyük bir şeyin bir parçası, ağabeyinin de aynı şeyin başka bir parçası olduğunu hissediyordu ve buluşmaları kendi benliklerini dayatmaktan ziyade benliklerinin birbirlerinin içinde erimesiydi.

Babaları, annelerinden sadece birkaç yıl fazla yaşamış, 1936'da kalp krizinden ölmüştü ve yedi çocuğun en küçüğü olarak, Büyük Buhran'dan önce Avustralya'nın çeşitli yerlerine dağılan diğer kardeşleriyle pek bir ilgisi olmamıştı. Dört ablası Victoria'nın batı bölgelerindeki yün değirmenlerine gitmişti; onları aslında hiç tanımamıştı ve dördü de 1950'lerde öldüğünde, cenazelerine katılmıştı. Çocuklarına ve kocalarına yabancılarmış gibi bakmış ama onlara yine de yardım etmişti. En büyükleri Marcy'ye on yıldan uzun süre destek olmuş ancak Marcy, 1962 yılında Melbourne'de teşhis edilemeyen bir kanser sebebiyle ölmüştü. Queensland'in kuzeyinde, şeker ka-

mışı işçisi olarak iş bulan en büyük ağabeyi Albert, 1956'da, şeker rafinerisindeki bir patlamada ölmüştü. Tom, Sydney'de çocuksuz bir evlilik yapmış, Redfern demiryolu işletmeciliğinde işçi olarak çalışmış ve emekli olduktan sonra Balmain'deki arka bahçesinde sebzelerine bakıp mahallesindeki barda dart oynamaya başlamıştı.

Şubat 1967'de Ella, yakın zaman önce kocasıyla birlikte, Tazmanya'ya taşınan kız kardeşinin evinde, çocuklarla birlikte geçirecekleri bir haftalık bir tatil planladı. Dorrigo'dan habersizce düşünülüp ayarlanan bu tatiller, paylaştıkları hayatın en eğlenceli noktası gibi dursa da aslında bir aile olduklarını gösteren son kalıntılardı. Bu tatilleri Ella ayarlıyor, Dorrigo da uyum sağlıyor ve hepsi *aile zamanı* dedikleri bu toplu cezadan nefret ediyordu.

Hobart'a uçacakları cumartesi günü, telefonda ağabeyi Tom'un kalp krizi geçirdiği haberini alınca karmaşık duygular yaşadı. Bir yandan üzülmüştü, öte yandan Tazmanya'daki tatilin en azından ilk birkaç gününden kaçabilmek için eline iyi bir bahane geçmişti. O akşam Sydney'ye giden bir uçak bulabilmişti ama pazar günü oraya vardığında Tom hâlâ konuşamayacak kadar anestezi etkisindeydi. Ancak pazartesi olunca Dorrigo onunla uzun uzadıya konuşabilmeye başlamıştı.

Tom ona Kent Oteli'nde dart tahtasını tam on ikiden vuracakken kalp krizi geçirdiğini anlattı.

"Tam on ikiden mi?"

"Çantada keklikti," dedi Tom. "Çok utanç verici bir durumdu ama. Elimde bir dart oku, yerde kendi sidiğimin içinde. Kalp krizi geçirmek için daha mahrem bir yeri tercih ederdim, domates tarlası gibi örneğin."

Ağabeyi hiç olmadığı kadar konuşkan görünüyordu ve Dorrigo kısa süre sonra Tazmanya'daki çocuklukları hakkında konuşmaya başladıklarını fark etti. Tom'un Cleveland hakkındaki hikâyeleri hiç bitmeyen bir şarkı gibiydi, bazılarını biliyordu, çoğunu ise hiç duymamıştı. Hamurlu Yates'in ismi geçti ve Tom, Hamurlu'nun sıklıkla trenden daha hızlı koşabileceğini iddia etmesini hatırladı. Kanıtlaması

istendiğinde de üzerinde sadece uzun beyaz donu kalana dek soyunmuş, Cleveland yabanındaki gümüş sazlar ve naneli kauçuk ağaçlarının arasında Launceston-Hobart ekspresiyle yarışmıştı. Tren bir düdük çalarak Conara Kavşağı'na doğru dönerken Hamurlu yorgunluktan yere yapışmış ve çizikler içinde yenildiğini kabul etmek zorunda kalmıştı.

"Hamurlu hep çok hevesliydi," dedi Dorrigo.

"Seksen beş yaşında hâlâ tek başına dans ediyordu," dedi Tom. "Sonlara doğru Leyland P76 koleksiyonu yapıyordu. İstesen elinden çıkaramayacağın bir araba. Yüzüstü gömülmeyi ve herkesin, o sonsuzluğa uğurlanırken kıçını öpmesini istedi. Ancak ben onu daima o uzun beyaz donuyla çalıların arasında koşarken hatırlayacağım. Hayat böyle bir şey işte, değil mi? Onu alt edeceğini zannedersin, ondan daha akıllı olduğunu düşünürsün ama her defasında seni aptal konumuna düşürür. Seni yere yığar ve düdük çalarak, buhar çıkararak kendinden memnun bir şekilde geçip gider."

Bu sözlerden sonra güldüler.

"Hamurlu'nun, Jackie Maguire'ın kuzeni olduğunu biliyor musun?" diye sordu Tom.

Hayır, Dorrigo bilmiyordu bunu. Tom ve Jackie Maguire için şiir okuduğunu, Rose Teyze'nin tavsiyelerini dile getirdiğini sevgiyle hatırladı.

"Yaşlı Jackie," dedi Tom. "İyi adamdı. Çok iyi bir adam. Hayatı bilirdi. Karısı siyahiydi, biliyor musun?"

Bir anlığına Dorrigo, Jackie Maguire'ın karısını hiç hatırlayamadı. Sonrasında yıllardır zihninin derinliklerinde saklı bir anı, farkında olduğundan çok daha fazla onu etkilemiş ve rahatsız etmiş bir anı belirdi zihninde. Dorrigo, geleneksel Tazmanya mazeretlerinden biri olan aristokrat İspanyol kanı hakkında belirsiz hikâyeler duymuş olsa da kadının Aborjin olduğunu bilmiyordu ve böylece hep sormak istediği soruları sormaya başladı.

"O zamanlar, onca yıl önce. Kadın kaybolmadan önce. Seni onunla görmüştüm," dedi Dorrigo.

"Bayan Jackie Maguire mı?"

"Onu öpüyordun."

"Öpüyor muydum? Nerede?"

"St. Andrews Oteli'nin arkasındaki tavuk kümesinin orada."

"Yo, öpmüyordum."

"İkinizi gördüm. Sana sarılmıştı."

"Tavşan avından dönüyordum. O da çamaşırları asıyordu. Yapacak işim yoktu, ben de ona yardım ettim. Şimdi düşününce, kötü bir halde olduğunu anlayabiliyorum. Ancak o zaman öyle gelmemişti. Sadece konuşuyorduk. Aile hikâyeleri. İnsanlar. Ben de kimseye anlatmadığım şeyleri anlatmaya başladım. Gördüğüm şeyleri. Savaşı. Ve birden çok fazla geldi her şey. Bunu hatırlıyorum. Nefesim kesildi ve doğru düzgün konuşamamaya başladım. Kaybolmuştum. O da beni bir çocuk gibi tuttu. İşte aşağı yukarı bu kadar."

"Yüzünü onun boynuna gömmüştün."

"Ağlıyordum Dorry. Tanrı aşkına, ağlıyordum."

"Ona ne oldu Tom? Neden birden yok oldu? Başına ne geldiğini hep merak etmişimdir."

"Yaşlı Jackie ona biraz vururdu. Onu seviyordu ama kadın ondan yirmi yaş küçüktü, mutlu olmadığını da biliyordu. Eh, elden ne gelir? Rose Teyze'nin bir faydası dokunmaz. İyi bir adamdı Jackie ama şişeye dokununca kadını döverdi. Bu kadarını biliyorum. Ancak nereye gittiğini hiç bilemedim. En azından uzun yıllar boyunca. Sonra ondan gelen bir mektup beni burada, Sydney'de buldu. Melbourne'e gitmiş, oradan sonra da Yeni Zelanda'ya. Otago'da bir duvarcıyla evlenmiş. Adam hakkında başka bir şey söylemiyordu. Herhangi bir şeyle ilgili bilgi de yoktu. Mektubun yanında annesinin, öldükten sonra bunu bana göndermesini istediğini söyleyen, oradaki kızından gelen bir not vardı. İşte bu kadar. Sanırım başkaları da okuyacağı için yaşlı Jackie'den veya burada, Tazmanya'daki ailesinden bahsetmemişti."

Cleveland'da yaptıkları futbol maçlarını, Jo Pike'ın yük arabasını, Albay Cameron'ın adamının elinde bir tüfekle Albay Cameron'ın koyunlarını öldürdüğü için Tom'un köpeğinin peşine düşüp mutfaklarına

girdiği ve Tom'un, odasından elinde bir tüfekle çıkıp, "Köpeğimi vurursan ben de seni vururum," dediği günü andılar.

Tom artık yorulmuştu. Dorrigo onunla vedalaştı, yatağını düzeltip onu rahatlattı, ona çok iyi bakıldığını söyledi ve oradan ayrıldı. Arkasından yaşlı bir sesin seslendiğini duyduğunda koridordaydı.

"Ruth!"

Dorrigo Evans durdu ve geri döndü. Odanın arsenik yeşili aydınlığında yastıklara yaslanarak doğrulmaya çalışan ağabeyi birden hiç de Tom gibi görünmüyordu (o ana dek zihninde gençlik coşkusunun ve gücünün bir imgesi olarak yer etmişti), şimdi çok yaşlı ve hasta bir adam gibiydi.

"Onun adı Ruth'tu."

Dorrigo Evans orada durup Tom'un ne demek istediğini veya ne dilediğini anlamadan öylece baktı. Hasta odasına tekrar girdi ve Tom'un yatağının dibine oturdu. Tom ağzını kıpırdatıyor, yeniden konuşmaya hazırlanıyordu. Dorrigo bekledi. Tom çökmüş bedenini dikleştirdi ve konuştuğunda kardeşine değil, uzaktaki duvara bakıyordu.

"Bayan Jackie Maguire. Onun adı Ruth'tu Dorry. Ruth. Ve Ruth'un bir bebeği vardı."

Durdu. Dorrigo bir şey söylemedi. Tom tekrar kendini yastıkların üzerine çekti, inledi ve öksürdü.

"Evet, bir bebek. Temmuz 1920. Üçüncü çocuğuydu. Nasıl sakladığını bilmiyorum. Ama sakladı. Jackie uzaklardaydı, anakarada iş arıyordu. Sanırım Diamantina'da iş bulmuştu, orada bir arkadaşı vardı. Jackie'nin bebekten hiç haberi olmadı. Cleveland'da kimsenin yoktu. Sürekli bol giyiniyordu. Eh, oranın nasıl olduğunu hatırlarsın, bir Paris değildi, lanet olası Orta Çağ'dan kalmaydı, bu yüzden ne giysen olurdu. Böylece sanırım iyi bir iş başardı. Launceston'da bebeği doğurdu. Bir oğlan. Ve onu Hobart'a yolladılar. Savaş yüzünden, işte, bir şekilde ağlamaya başladığım gün, dediğim gibi bana sarıldı. Bana bebekten bahsetti. Ona ne olduğunu yeni öğrenmişti."

"Peki neden sana anlattı Tom?"

Tom'un ağlamaklı gözleri çakmak çakmak olmuştu, kırılgan bedeni gerildi ve Dorrigo çocukken hayran olduğu adamdan bir şeylerin geri döndüğünü hissetti.

"Çünkü babası bendim, lanet olsun, bu yüzden işte."

Ve sonunda Tom dönüp kardeşine baktı. Gözleri Dorrigo'nun gözlerini deliyordu; gözbebekleri garip bir şekilde küçük ve boştu; kibritle delinmiş eski gazete kâğıtlarını andırıyorlardı.

"Çocuğu Gardiner adında bir aile büyütüyordu. Hali vakti yerinde insanlardı. Ruth üzülmüştü. Ben de üzülmüştüm. Ama elden ne gelir? Ona iyi bakılıyordu ama biz bakamadığımız için üzülüyorduk. Kimse onun peşine düşüp onu geri isteyerek herkesin hayatını mahvetmeyecekti; bebeğin, ailenin, Ruth'un, benim, Jackie'nin. Hayır. Kimse böyle bir şey yapmayacaktı. Katlanmak zorunda olduğum şeylerden biriydi işte. Son savaştan sonra aileyi tanıyan Hobart'lı biriyle karşılaştım. Çocuğa Frank adını koymuşlar anlaşılan. Savaşta ölmüş. Tek evladım... Ve onunla hiç tanışamadım bile. Tayland'da senin de olduğun o lanet, iğrenç savaş esiri kamplarından birinde ölmüş."

9

Sydney, dinlenmek için Vietnam'dan gelen Amerikan askerleriyle doluydu. Akşamüstüydü, şehri sıcak basmıştı, sıcaktan ve askerlerden kurtulmak, Tom'un az önce ona anlattıklarını sindirmek için, hastalarına yürümenin en iyi ilaç olduğunu söyleyen Dorrigo Evans kendi tavsiyesine uymaya karar verdi.

Hastaneden çıkıp rıhtıma yürüdü ve oraya gelince de kalabalıktan uzaklaşmak için Kirribilli'deki bir cerrah arkadaşını ziyaret etmek için Sydney Limanı Köprüsü'nün üzerinden yürümeye başladı. Aylak aylak dolaşan turistlerin arasında kendini kaybetmek hoştu, köprü genişti ve Sydney manzarası açık, teskin ediciydi.

Köprünün ortasında durdu. Doğudan esen hafif bir meltem, denizin ferahlığını getiriyordu ve aşağıda, mavi beyaz dalgalar öksüren suya baktı. Daha yakınlarda, toprak kırmızısı dev vinçler yeni opera binasının çıplak yelkenleri üzerinde nöbetçi gibi duruyordu. Binanın girift iskeleti Dorrigo'ya kuru kauçuk yapraklarının dantel gibi damarlarını çağrıştırıyordu. Manzaranın ötesinde batan güneş, şehri gölge ve ışıktan oluşan şeritlere dönüştürüyordu. Kenardaki korkuluklardan çekilip yürümeye başladığında ilk kez onu uzakta görür gibi oldu, bir anlığına o gölge şeritlerinin birinden ışığa çıkmıştı.

Birkaç saniye sonra onu tekrar gördü, ona doğru geliyordu, köprünün kuzey tarafını destekleyen kumtaşı direğin kemeriyle çerçevelenmiş, etrafındaki kafaların oluşturduğu denizin içinde onun yüzü gemi enkazı gibi yüzüyordu. Dorrigo geniş yürüyüş yolunun dış kısmında, köprünün devasa demirlerinin gölgesindeydi. Tüm benliği, yolun iç tarafında yürüyen bu yabancıya konsantre olmuştu, sanki gün ortasında yürüyen bir hayaletti gördüğü.

Kalabalıkta onu üçüncü sefer seçtiğinde artık daha da yaklaşmıştı. Modaya uygun güneş gözlükleri takmış, belinde beyaz bir kemer olan kolsuz, koyu mavi bir elbise giymişti. Yanında iki çocuk vardı; ufak kızlar ellerinden tutmuşlardı. Köprünün demirden kafesinde yankılanan trafik gürültüsünde çocukların kahkaha attığını, konuştuğunu ve onun da cevap verdiğini görebiliyordu. Sesini duyamasa da biliyordu: O bir hayalet değildi.

Onun öldüğünü sanmıştı ama işte buradaydı, ona doğru yürüyordu. Belirgin biçimde yaşlanmıştı ancak Dorrigo'ya göre zaman onu daha da güzelleştirmişti. Yıllar ondan bir şeyler götüreceğine, onun gerçekte olduğu kişiyi daha da iyi ortaya çıkarmıştı.

Amy.

Bunca yıldır savaşlarıyla, icatlarıyla, sayısız dehşetiyle ve mucizeleriyle var olmaya devam eden o koca boşluğun birden yok olduğunu fark etti. Atom bombası, Soğuk Savaş, Küba Krizi ve transistörlü radyonun onun yürüyüşüne, kusurlarına, özgür kalmak için çırpınan göğüslerine ve çok güzel saklanmış gözlerine hiçbir etkisinin olmadı-

ğını gördü. Daha açık renge boyanmış saçları, doğal halinden daha çok yakışmıştı ona. Belki biraz daha incelmiş bedeni onu daha da gizemli yapmıştı. Çizgilerle hafif bir kasvete bürünen yüzü Dorrigo'ya güçle ve soğukkanlılıkla dolu gibi geliyordu.

Adelaide'daki kitapçının tozlu ışık huzmeleri arasından onu ilk kez gördüğünden beri çeyrek yüzyıl geçmiş olsa da zamanın onu bu kadar az etkilemiş olması karşısında şaşırmıştı. Sonsuza dek kaybettiğini düşündüğü onca duygu, şimdi ilk hissettiği andaki kadar güçlü bir şekilde geri dönmüştü.

Duracak mıydı yoksa yürümeye devam mı edecekti? Seslenecek miydi yoksa hiçbir şey söylemeyecek miydi? Karar vermesi gerekiyordu. Tanıdığı ve tanımadığı birçok hayatı birkaç saniye içinde tartması gerekiyordu; şimdiki hayatını, geçmişte onunla yaşadığı ilişkiyi ve Amy'nin hayal bile edemediği şimdiki hayatını. Yakından görüyordu onları, çocuklar Amy'nin belirgin özelliklerini almıştı. Yüzlerinde Amy'den gelmeyen özellikler de vardı ve bu, Dorrigo'nun canını mümkün olabileceğini düşündüğünden daha çok acıttı. Belki de evliliğinde mutluydu. Nefes almak Dorrigo için güçleşiyordu. Amy'ye doğru yürümeye devam ederken bin tane çılgın, çıldırtıcı düşünce kafasının içinden geçiyordu. Kendi kendine, onun hayatını alt üst edemeyeceğini söyledi. Sonra da bunu yapmaya mecbur olduğunu, hayatın henüz bitmediğini, tekrar baştan başlayabileceklerini...

Amy yaklaşıyordu. Zihni gittikçe hızlanırken adımlarını yavaşlatmaya çalıştı. Midesi bulanıyordu, dengesini kaybedecek gibiydi. Üst dudağındaki ufak beni görebileceği kadar yaklaşmıştı. Artık onun her zamanki gibi güzel olduğunu, hatta herhangi bir şekilde güzel olduğunu bile düşünmüyordu. Sadece onu istediğini düşünüyordu. Boynundaki kolye kontrol edemediği bir hatırayı canlandırmıştı. Dorrigo'yu görmüş müydü? Ona seslenecekti. Evet, seslenecekti! Sonrasında, arkasında güneşin tüm ışığıyla, başparmağı ve işaret parmağıyla elbisesinin yakasını tutup yukarı çektiğini gördü. Bir anlığına, belki de o taşkın ışığın içinde Amy'nin ona sarılacağını ve onu hayatına kabul edeceğini umdu.

Ancak bir şeylerin sadece başlangıcında ışık vardı.

Tam bir şeyler söyleyecekken, tek kelime etmeden birbirlerinin yanından geçtiklerini fark etti. Gölgede yürümeye devam etti, önüne bakıyordu. Yanlış anlamıştı. Amy'yi, kendisini, ikisini, aşkı, özellikle aşkı çok yanlış anlamıştı. Zamanı yanlış anlamıştı. Buna inanamıyordu ama inanmak zorundaydı. Onun ölümü, kendi hayatı, onlar, her şey, *her şey* yanlıştı. Ve hatasının ağırlığı o kadar büyük, o kadar nefes kesiciydi ki buna karşı mücadele edemiyor, arkasını dönemiyor, seslenemiyor, geri koşamıyordu. Sonunda köprünün öteki tarafına geçtiğinde ancak arkasını dönebilecek gücü kendinde buldu.

Amy görünürde yoktu.

Yürüme yolunun ortasında durdu, insanlar etrafından geçiyordu; sanki yolda duran bir duba, bir çöp tenekesi veya bir cesetmiş gibi. Lut'un karısını ve bu hikâyenin nasıl yalan olduğunu düşündü. Arkanı dönüp bakmadığın zaman tuza dönerdin. Onu durdurması gerektiğini ve artık bunu asla yapamayacağını fark etti. Asla yürümeye devam etmemeliydi ama etmişti.

Bir seçim mi yapmıştı? Peki ya Amy? Onun bir seçim yapma şansı hiç olmuş muydu? Yoksa hayat insanları önüne katıp sürüklüyor, birleştirip ayırıyor muydu?

Etrafında, arkasında, önünde, insanlar her yöne yürüyorlardı. Uzun süre önce kaybolmuş, ışıkta uçuşan toz zerreleri. Şimdi de her şeyin çelikte ve taşta, denizde ve güneşte, bulutsuz mavi gökyüzünde alçalan ve yükselen sıcaklıkta, toprak rengi vinçlerde ve kükreyip geçen otobanda kaybolduğunu biliyordu.

Bir süre daha orada durdu, yükselen demir yarım dairelerin ve kükreyen trafiğin, mavi günün ve ışıldayan suyun ortasında önemsiz bir figürdü. Sevdiğini kaybettiğin zaman dünya ne kadar da bomboş oluyor, diye düşündü.

Tekrar önüne döndü ve yürümeye devam etti, tüm yollarda yönsüzdü. Onun öldüğünü sanmıştı. Ancak şimdi sonunda farkına varmıştı: Amy yaşamaya devam etmişti, ölen kendisiydi.

10

Köprüden geçtikten sonra Amy, Çember Rıhtım'da iki yeğenine dondurma aldı ve kız kardeşinin Manly'deki evine gitmek için feribotu yakaladı. Yıllarca Dorrigo'nun öldüğünü sanmıştı. Ancak son zamanlarda, ünü yayılmaya başlayınca, savaşta ölmediğinden haberdar olmuştu. Feribotun arkasına oturmuş ışıldayan suların uzaklaşmasını izlerken neden, neden, diye düşünüyordu, neden hayattaysa onu bulmak için geri gelmemişti? Kız kardeşinin evine döndüğünde neden, diye düşünüyordu. Bitkinlik içinde yatağına uzanırken neden, diye düşünüyordu. Yeminini bozduğu için onu asla affetmeyecekti.

Onun da patlamada ölmüş olduğunu düşünebileceği hiç aklına gelmemişti. Keith ona Dorrigo'nun öldüğünü söyledikten sonra üzüntüden kendisini kaybedip Dorrigo'yla birlikte ilk gittikleri plaja gidip orada bütün gece onu düşündükten sonra Cabriolet'nin içinde uyuyakalmıştı. Döndüğünde de patlamanın gerçekleştiğini fark etmişti.

Son yıllarda ara ara Dorrigo'yu bulmayı düşünmüştü. Birçok kez buna çok yaklaşmıştı, hatta telefon numarasını bulup kenara bile yazmıştı fakat aslında hiçbir şeye yaklaşmış değildi. Ne zaman ona ulaşmayı düşünse içinde bir bunaltı hissediyordu. Dorrigo'dan ne istiyordu? Dorrigo ondan ne isterdi? Bazen onu yeterince iyi hatırlayıp hatırlamayacağını bile merak ederdi. Zaten, her hâlükârda, Dorrigo'ya ne diyecekti ki? Onun öldüğünü sandığını mı söyleyecekti?

Keith'in ölümünden sonra kalan mirasla rahat bir hayat yaşadığını; savaş bittikten çok sonra iyi huylu, eğlenceli, para kazanmaktansa kaybetmeyi daha iyi bilen ve sonunda tüm parasını kaybedip söylendiğine göre Amerika'ya kaçan bir mücellitle yaptığı ikinci evliliğini nasıl anlatacaktı? İşte bu kadardı. Birkaç tane daha kısa ömürlü ilişkisi olmuştu. Dorrigo'ya tüm bunların, hatta mücellidin bile aşk olmadığını nasıl söyleyebilirdi? Daha hafif bir şeydi, bir şapka veya elbise veya bulut. Ama kim bir bulutu hatırlardı ki?

Ve ne zaman bir mektup yazacak ya da telefon edecek olsa Dorrigo'nun onu hiç aramamış olması, söz verdiği gibi savaştan sonra onun için geri dönmemiş olması, karşısına koca bir engel gibi dikilirdi. Artık konumları tamamen değişmişti: O, ünlü Dorrigo Evans'tı, daima yükseliyordu ve Amy... Amy hiç kimseydi, batıyordu. Ve sonrasında da o teşhis gelmişti. Bu haberi ona nasıl verebilirdi?

Kız kardeşi ikinci kez çağırdı onu.

"Tamam," dedi Amy, "bir dakika daha."

Çok yorgundu. Onun hakkında birçok şeyi unutmuştu. Fakat oydu işte. Dorrigo ölmemişti ve şimdilik Amy de hayattaydı. Bu yeterliydi. Kolyesini çıkardı ve inciyi parmaklarında yuvarladı. Birçok şey hissetti. Sonra yere koydu. O önemli biri olmuştu, hatta daha da ötesine, Dorrigo'nun bir insandan daha ötesine geçtiğini görebiliyordu.

Öte yandan Amy kısa süre sonra bir hiç olacaktı. Tedaviler devam ediyordu, ağırdı ve onkoloğunun söylediğine göre aslında nafileydi. İki yerde temizlik yapmasına rağmen geçim savaşı veriyordu ancak kız kardeşi ona bakmaya karar verdikten sonra çalışmayı bırakmıştı. Hayalleri de yıllar önce tükenmişti.

Artık günbatımlarının, az sayıda ama çok sevdiği arkadaşlarının, şehrin büyüsünün, sabahın erken saatlerinin sıcaklığının, delice bir yağmur sonrasında zift ve bina kokusunun, plajlardaki yaz karnavallarının, güneşli bir öğleden sonra köprü manzarasının, bazen tanıştığı yabancıların, yeğenlerini şımartmanın, bir yaz akşamı tek başına hatıralara dalmanın keyfini çıkarıyordu. Bazen mutlu oluyordu.

Arada sırada deniz kenarında bir odayı, ayı ve onu, karanlıkta gezen saatin akrebinin yeşilliğini, kıyıya vuran dalgaların sesini ve ne daha önce ne de daha sonra hiç tatmadığı bir duyguyu hatırlardı.

Dorrigo'yla irtibata geçmeyecekti. Onun bir hayatı vardı, Amy'nin de başka bir hayatı: İkisinin birleşmesini hayal etmek bile imkânsızdı. Ve insan, hayal edemediklerini asla yapmamalıydı.

On sekiz ay sonra, beklenenden altı ay daha geç, bir banliyö mezarlığına gömülecekti. Dönümlerce sıradan mezar arasında başka bir sıradan mezar. Kimse bir daha onu görmeyecekti, bir süre sonra

yeğenlerinin bile hafızalarından silinecekti ve geriye hiçbir şey kalmayacaktı. Kalan tek şey, dünyanın uzun gecesinde ışıldayan, birlikte gömülmeyi istediği inci bir kolye olacaktı.

11

O gece Dorrigo Evans, Melbourne'e uçtu. Ertesi gün sabah ilk uçakla Hobart'a gitti; 707'nin motorlarının baş döndürücü gürültüsünde ve onların davet ettiği garip hiçlikte, huzurlu bir arafta buldu kendini. Uçağının Hobart'a inişi, adanın güneyinde çıkan yangınların yarattığı ağır duman ve şiddetli rüzgârlar yüzünden sert olmuştu. Uçak şiddetle kaynayan bir tenceredeki bezelye tanesi gibi düşüyor, sallanıyor ve altüst oluyordu. İndiklerinde onları kül kokusu ve yüze tokat gibi çarpan sıcak rüzgârlar karşıladı.

Onu karşılamaya yaşlı Freddy Seymour gelmişti. Cerrahlar Koleji'nin Tazmanya şubesini yöneten yaşlı bir cerrahtı ve biraz egzantrik bir şekilde, tam da Freddy gibi, yaşına rağmen mükemmel bir zarafete sahip 1948 model Ford Mercury kullanıyordu. Cerrahlar Koleji o gün Hobart'ta bir otelde Dorrigo'nun şerefine öğle yemeği veriyordu. Yemekten sonra Dorrigo, Fern Tree'ye (Hobart'ın hemen dışında, dağdaki ormanın arasında, Ella'nın kız kardeşinin yaşadığı köydü burası), ailesinin yanına gidecekti. Ella'yı havalimanının telefonundan aramıştı; kız kardeşi arabayla gitmişti ve öğleden sonraya kadar gelmeyecekti. Her halükârda çocuklarla olduğu yerden kımıldayamayacakları kadar sıcak bir hava vardı. Alabildiğine uzanan okaliptüs ağaçlarının gölgesinin serin olduğunu ve daha iyi bir yerde olmayı düşünemediğini söylemişti.

Öğle yemeği Dorrigo'nun düşündüğünden daha eğlenceliydi, en azından zihnine doluşan onca şeyden bir anlığına da olsa kurtulabilmişti. Ancak tam şeri ve puro içme merasimi başlamışken yangının

olağanüstü kötüleştiği ve güneyindeki kasabaların, ki aralarında Fern Tree de vardı, bir yangın fırtınası tehlikesinde olduğu haberi geldi.

Dorrigo Evans otelde bir telefon buldu ve Ella'nın kız kardeşini aramaya çalıştı ama hat kesilmişti; operatör dağ tarafındaki evlerin neredeyse tamamının hatlarının kesik olduğunu söyledi. Dorrigo Evans az önce purosunu yakıp mercan pembesi yanaklarını şişirerek dumanı kısa ve hızlı nefeslerle içine çeken Freddy Seymour'a döndü ve arabasının anahtarlarını ödünç istedi.

"Seni severim Evans," dedi yaşlı cerrah puro dumanını üfleyerek. "Evladım gibisin. Ve sen de bir evlat gibi arabamı benden aldığın haliyle geri getirmeyeceksin. Ben de bir baba gibi seni affedeceğim."

Fern Tree şehirden yirmi dakika uzaklıktaydı. Rüzgâr artık acımasızlaşmıştı, sıcaklık her yeri kavuruyordu. Ford Mercury'ye bindiğinde dikiz aynasında yüzünün kül tanelerine bulandığını görüp şaşırdı. Siyah bir kar gibi kül yağıyordu dışarıda.

Ford Mercury yolla belli belirsiz bağlantısı olan bir kova gibi gidiyordu ama V8 motorunun teskin edici bir gücü vardı. Normalde haşmetli bir görüntüsü olan dağ artık görünmüyordu, o kadar koyu bir dumanın içinde kaybolmuştu ki Dorrigo kısa süre içinde birkaç metreden ötesini görememeye başladı ve farlarını açtı. Arada bir karanlığın içinden şehre kaçmaya çalışan başka bir araba çıkıyor, içindeki insanlar ona, bir zamanlar savaştan kaçmaya çalışan Suriyeli köylülerin baktığı gibi bakıyordu. Arabaların bazıları yanmıştı, birinin şaşılacak şekilde ön camı yoktu, bir diğerinin boyası koca siyah şişkinlikler şeklinde kalkmıştı. Hobart'ın dış mahallelerinden geçip yolun derin ve dolambaçlı bir hendek gibi uzandığı sık ve yüksek bir ormana girdi.

Bir köşeyi döndüğünde arabaların daha ileriye devam etmelerini engelleyen bir polis barikatına rastladı. Tek başına bir polis, 1948 model Ford Mercury'nin içine başını uzattı ve ona geri dönmesi gerektiğini söyledi.

"Yukarıda ölüm tehlikesi var dostum," dedi başparmağıyla Fern Tree'nin olduğu bölgeyi işaret ederek.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Dorrigo, Ella ve çocuklarını tarif edip onların barikattan geçip geçmediklerini sordu. İki saattir orada olduğunu söyleyen genç polis öyle birilerini görmediğini söyledi. Belki de daha önce kaçmışlardı.

Telefon ettikten sonra Ella ve çocukların kaçmak için bir buçuk saatlerinin olduğunu hesaplamıştı. Ancak köy tehlikede değilken kaçması pek ihtimal dâhilinde değildi, dahası Ella'nın arabası yoktu. Dorrigo Evans onların kaçtığını umuyordu ama öyle olmadığını hesaba katarak davranmalıydı.

"Yangın Huon tarafından geliyor," diye devam etti polis, "ve doğu tarafından. Ana yangının otuz kilometre ötesinde kadar dağılan közlerin yeni yangınlar çıkardığına dair çılgınca söylentiler duyuyorum." Polis konuşurken sanki onu doğrulamak istercesine arabanın kaputuna közler düştü. "Oraya gitmek için deli olmalısın," dedi en sonunda.

Dorrigo Evans vitesi bire alıp, "Ailem orada," dedi. "Asıl gitmezsem deliyim demektir."

Böylece polisten nazikçe kenara çekilmesini istedi. Polis kabul etmeyince de ayağını debriyajdan çekti, barikata çarptı ve Freddy Seymour'dan defalarca dileyeceği özürlerden ilkini mırıldanmaya başladı.

Bir kilometre sonra alevler etrafını sardı. Hepsinden öte, Ella'nın kız kardeşinin nerede yaşadığını da bilmiyordu, onu daha önce hiç ziyaret etmemişti, elinde bir adres olsa da hiçbir sokak tabelası okunmuyordu. Aynı zamanda yanan dallar, arada bir gördüğü yanan arabalar, yağmur yağar gibi düşen közler ve koyu duman yüzünden yol da gözükmüyordu. Yirmi yıl önce Cascade Biracılık'ın kamyonuyla geçtiği yolda şimdi yürüme hızında ilerliyordu. Bir zamanlar bir kar fırtınasında aşkın ne olduğunu çözmeye çalışırken şimdi yoğun dumanın içinde ailesini arıyor, garaj yollarına, kavşaklara, sığınaklara bakıyor, hiç durmadan korna çalıyordu. Ancak kimse yoktu. Herkesin gitmiş ya da ölmüş olduğunu tahmin etti. Artık gökyüzü görünmüyordu, sadece arada bir cehennemvari bir kırmızılıkla aydınlatılmış siyahmavi bulutlar görünüyordu. Sürmeye devam etti, yalnızca ailesini

aramaya odaklanmış, kulağını cama yaklaştırmış, camı da herhangi birini veya bir şeyi ancak duyabilecek kadar indirmişti.

Sonra birini duyduğunu sandı ama tüm o gürültünün arasında bu sesi, patlayan ağaçların kaynayan özsuyunun çıkardığı ıslık sesi sandı. Ardından gürültü tekrar duyuldu, daha kısık sesle ama farklıydı. Arabayı durdurdu ve dışarı çıktı.

12

Ella Evans'ın kız kardeşinin evinin beş sıra aşağısındaki ev, alevler içinde patladıktan sonra Ella üç çocuğu Jess, Mary ve küçük Stewie'yi arka bahçedeki fıskiyeyle oynarken buldu. Onlara, birlikte Hobart'a yürüyeceklerini söyledi.

"Hobart mı? O ne kadar uzakta?" diye sordu Jessie.

Ella'nın hiçbir fikri yoktu. On kilometre mi? On beş mi? Korkuyordu.

"Hemen gitmemiz lazım," dedi.

İç çamaşırlarını giyen Stewie hariç çocuklar mayo ve plastik sandaletlerini giymişti. Yangın her yere sıçrıyordu ve yanında Noel'de hediye gelen kırk beşlik plakçalarını götürmek istediğinde Jess'le tartışmak istemeyen Ella, ona izin verdi. Birden bunun yanına hortumlu bir saç kurutma makinesi de katıldı ve kıvılcımlar saçlarını yakmasın diye bir bone de taktı. Ayrıca şimdiye dek eline geçen tek kırk beşliği, teyzesinin verdiği eski bir Gene Pitney *single*'ını da yanına aldı.

Yolda hızlıca yürümeye başladılar, gökyüzünden suratlarına ve saçlarına düşen yanan yaprakları ve eğreltiotlarını başlarından atıyorlardı. Yolun kenarında eriyen zifte ve gökyüzünde kelebekler gibi uçuşan, rüzgârla birlikte solup gürleyen közlere hiç şaşırmadan, meraksızca baktılar. Yaşlı piyano öğretmeni Bayan McHugh'nun yanından geçtiler ve yanlarına katılması için ona bağırdılar ama o alev almış

çitlerini bir baltayla yıkarak alevlerin evine gelmesine engel olmaya çalışıyordu ve onların bağırışlarıyla ilgilenmedi bile.

İlk başta bu yaşananlarda büyülü bir heyecan vardı, annelerinin yaşadığı korkuda çocukları daha iyi, üstün hissettiren bir şey. Farklı bir dünyaya, yetişkinlerin dünyasına adım atmışlardı. Burada her şey farklı ölçülüyordu; insanlar söyledikleri şeyleri gerçekten kastederek söylüyordu, davranışlarının bir önemi vardı ve o ana kadar önemsiz olan hayatları artık hem kendileri hem de diğerleri için önemliydi. Ölüme ilk kez yaklaşacak ve bunu asla unutmayacaklardı.

Heyecanları azalıp korkuları artmaya başladığında dağ yolundan aşağıya en az bir buçuk kilometre yürümüş olmalılardı. Evi ilk terk ettiklerinde bayağı uzakta görünen ana yangın artık onlara yaklaşmıştı. Düşen közler derisini yaktığı için Stewie ağlıyordu. Alevler gökyüzünü kaplayıp oksijeni tükettikçe, haklı nedenlerle yangının bitmek bilmemesinden yakınmaya başladı. Yanlarından geçtikleri ahşaptan ve yangın daha onlara ulaşmadan tütmeye ve alev almaya başlayan diğer evlerin aksine dayanıklı gibi duran, tuğladan bir eve geldiler.

Ella ön kapıya gitti ve kapı ziline bastı. Komik bir çan sesi geldi. Kapı sadece konuşulabilecek kadar açıldı. Dar kapı aralığında Ella, sanki az sonra bir hayır yemeğine gidecekmiş gibi siyah kenarlı, beyaz renkte yünlü bir elbise giymiş yaşlı bir kadın gördü. Yeşil pamuklu bir elbise ve iç çamaşırı haricinde başka bir şey giymeyen Ella is ve terle kaplanmıştı. Yaşlı kadının onunla aynı sınıftan olmadığını ve yarı çıplak, pis çocuklarının da yetim olduğunu düşündüğünü fark etmişti. Ella eve sığınmak niyetindeydi ama ağzını açtığında çocuklar için içme suyu istediğini duydu. İki kez sormak zorunda kaldı. Kadın hiçbir şey söylemeden kapıyı açtı ve onları evin arkasındaki temiz bir mutfağa götürdü. Plastik, eski bir bardak çıkardı.

"Al," dedi bardağı uzatarak. Bardağın kenarını başparmağı ile işaret parmağı arasında sıkıca tutmuştu. "Musluk burada."

Çocuklar sadece gitmek istiyordu; yaşlı kadının onların gitmesini istediğini biliyorlardı, ondan ve evinden duydukları nefret, yangından korkularından daha büyüktü. Ancak kadının züppeliğindeki bir şey

Ella'nın orada kalmak istemesine yol açtı. Stewie yanıkları yüzünden ağlıyordu ve Ella da yaşlı kadına, çocuklarını kıvılcımlardan ve közlerden korumak için ödünç alabileceği giysilerinin olup olmadığını sordu.

Kadın bir dolap açtı ve orada Ella raflar dolusu ütülenmiş çocuk giysisi gördü. İyi giysilerdi bunlar. Çoğu erkek çocukları içindi. Naftalin kokusunu alabiliyordu, daima zamansızlıkla özdeşleştirdiği, hiç değişmeyen şeylerin ve yerlerin kokusuydu bu. Yaşlı kadın döndü ve Ella'ya katlanmış bir giysi verdi. Ella bir bilek hareketiyle giysiyi açtı.

Bir kız çocuğunun eski ve yıpranmış, kırmızı renkli elbisesiydi.

"Teşekkür ederim," dedi Ella.

Böylesine acımasız bir aşağılamayı, güvenli bir sığınak fikriyle bağdaştıramıyordu. Oğlu kırmızı ve eski bir elbise içindeyken dışarı, yangına çıktılar, Ella bunun sadece doğru olduğunu değil, aynı zamanda bilgece olduğunu da düşünüyordu.

Yola çıktıklarında yangın artık akıl alır gibi değildi. Rüzgâr hem arkalarından hem de önlerinden esiyordu, ateş her yerdeydi ve alevler, kızıl közleri havalandırıyor, etraftaki her şeyi ateşe veriyordu. Alevlerden kaçıyorlardı ama alevler artık her yerdeydi.

"Etrafımız sarıldı," diyen Stewie yine ağlamaya başladı.

"Yeter bu kadar," dedi Ella onu kucağına alarak. "Sadece Hobart'a ulaşmamız gerek. Arkama geçin, el ele tutuşun ve ne olursa olsun birbirinizi bırakmayın."

Böylece bu zayıf umut ve korku zinciri rüzgârın, dumanın ve alevin içinde yürümeye devam etti. Ayakları yanıp şiştiği için Mary ağlamaya başladı.

"Hobart'a ulaştığımızda ayaklarını iyileştirecek bir şeyler bulacağız," dedi Ella.

Etraflarında ve artık önlerinde yanan ağaçlar, evler vardı. Ella onlara durmadan acele etmelerini söylüyordu. Ella, Stewie'yi taşıyordu, Mary arkasında bir eliyle onun elbisesinin eteğini, diğer eliyle de Jess'in elini tutuyordu ve hepsi birbirlerine tutunmazlarsa başlarına geleceklerden korkuyordu. Alevlerin ve rüzgârın gürültüsü arasında bir çarpma sesi duyuldu ve önlerinde bir ağaç, alev topu haline gelerek

yola devrildi. Ella alevlerin etrafından geçen bir yol buldu ve devam edip ağacı geçtiler, sonra da yanmış bir arabanın enkazını ve yine yanan bir telgraf direğini. Elektrik kabloları yün iplik gibi saçılmıştı. Ancak önlerindeki yangın, arkalarında bıraktıklarından daha şiddetliydi, Mary'nin ayakları çok kötü şişmişti, sıcaklık dayanılmazdı ve Ella birden durup çocuklarına döndü.

"Geri dönmemiz gerek çocuklar. Hızlıca," dedi. "Artık gerzeklik etmek yok."

Normalde asla kötü söz söylemezdi. Çocuklar bir şeylerin değiştiğini anlamışlardı.

"Hızlıca," deyip duruyordu. "Hızlıca!"

"Fakat Hobart ne olacak?" diye sordu Jess, o ana dek hiç konuşmamıştı. "Hobart'a gidersek güvende olacağız." Kesik kesik nefes alıyordu. "Gitmemiz lazım!"

Jess onlardan kurtulup alevlere doğru yürümeye başladı. Ella onu yakalayıp suratına sert bir tokat attı.

"O yönde gidersek güveç gibi pişeriz. Yangından korunabileceğimiz bir yer bulmamız şart."

Jess çığlık atmaya başlayınca Ella ona sert bir tokat daha attı. Jess ağlamaya başladı, plakçalarını yere düşürdü ve alet, yolun üzerinde parçalandı. Boğazları duman yüzünden yanıyordu, nefes almak çok güçtü, gözlerinden yaş, burunlarından sümük akıyordu. Önlerindeki birkaç adımdan ötesini görmek imkânsızdı ve sadece bir garaj yolunun başını, yoldaki bir tümseği, bir işareti görerek yön tayin edebiliyorlardı.

Bahçesi olmayan bir eve denk geldiler. Sadece bir elma ağacı ve ölü çimlerin ortasında fiber çimentodan bir bahçe kulübesi vardı. Yanacak bir şey yoktu ve arkalarında yangın kükrüyordu; ölü çimlerin üzerinde ufak ateşler çıkıyor, yanacak bir şey olmamasına rağmen yine de yanıyorlardı.

"Burası," dedi Ella kulübenin kapısını açarak. *Burası mı? Hepimiz burada mı öleceğiz*, diye düşünüyordu.

İçeri girdiler, acımasız sıcağa rağmen birbirlerine tutunmuşlardı, güçlükle nefes alıyorlardı. Sanki yangın, dünyadaki tüm oksijeni sö-

mürüyordu. Tepelerinden bir jet uçağı geçmiş gibi bir ses duydular. Bir metre uzunluğunda garip bir alev, kulübenin kapısının altından aç bir hayvan gibi uzandı, Jess çığlık atarak geriye zıpladı ve şişelerle dolu bir rafa çarptı.

"Jess!" diye bağırdı Ella.

Rafı tutuyordu. Raf terebentin ve metil alkol şişeleriyle doluydu. Ella rafa tutundu ve onlara kımıldamamalarını söyledi.

"Ne yaparsanız yapın," dedi Ella. "Ama bu rafı veya beni devirmeyin. Gene'e bakın."

Kıvılcımlar ve közler yüzünden delik deşik olmuş bone hâlâ saçında olan Jess onca yol taşıdığı Gene Pitney plağını karanlıkta kaldırdı. Sıcaktan puding kâsesi şeklini almıştı.

"Gene'e bakın çocuklar," dedi Ella. "Sadece Gene'e bakın."

Birkaç dakika sonra kulübenin içi hiç olmadığı kadar sıcaktı ama gürültü geçmiş ve alevler kapının altından yürümez olmuştu. Garip bir ses duydular. Ella yavaşça kapıyı açtı. Kimse yerinden oynamadı. Dışarı baktılar.

Hiçbir şey anlamlı gelmiyordu. Ev yok olmuştu. Dumanı tüten kalıntıların hemen yanında elma ağacı duruyordu, biraz alazlanmıştı ama durumu iyiydi, yolun öbür tarafındaki orman hunharca yanıyordu.

Garip sesi tekrar duydular ve araba onlardan uzaklaştıkça, bunun bir korna sesi olduğunu anladılar. Ella, Stewie'yi kollarına aldı ve kızları da onunla birlikte koştular, hepsi alevlerin arasında bağırıyordu ancak araba gitmişti ve yolun ilerisindeki dumanın içinde kayboluyordu. Daha da yüksek sesle bağırdılar.

Sonra araba birden durdu. Lastiklerinin kenarları beyaz renkte, 1948 model bir Ford Mercury'ydi. Çocuklar bu arabayı asla unutmayacaktı. Şoför kapısı açıldı ve bir adam dışarı çıktı. Adam önüne döndüğünde bu adamın babaları olduğunu gördüler, onları bulmaya gelmişti.

Onlar babalarına, babaları onlara doğru alevlerin ve dumanın arasından koşmaya başladı. Buluştuklarında Dorrigo, Stewie'yi kucakladı ve tek koluyla kaldırıp kalça kemiğine oturttu. Boştaki elini açtı,

Ella'nın başını tuttu ve yüzünü kendi yüzüne dayadı. Ella'ya sarıldı ve kızlar da her ikisine birden dolandı, çürümüş bir ağacı tutan iç içe geçmiş köklere benziyorlardı. Hemen sonra Ella'yı bıraktı ve hep birlikte arabaya koştular. Bu sahne, babalarının, annelerine ömür boyu gösterdiği sevginin toplamından daha fazlaydı.

13

Hayatta kalma ihtimalleri, Hobart'a doğru devam eden yangının içinden geçmektense, zaten bir kısmının yanıp tükendiği ormana doğru gittiklerinde daha yüksek olacaktı. Bu yüzden Dorrigo, arabayı ailesinin kaçtığı yöne doğru sürdü. Bazı evler ve ormanın bir kısmı hâlâ ayaktaydı ancak onları evinde istemeyen ve kaliteli erkek çocuğu kıyafetlerini bir başkası için saklayan yaşlı kadının evinden geriye sadece dumanı tüten tenekeler, kül ve çıplak bir baca kalmıştı. Bayan McHugh'nun evini kurtarmak için çitini parçaladığı yerin veya evinin nerede olduğunu görmek duman yüzünden çok zordu.

Kendilerini garip bir geceye doğru yol alırken buldular. Bir köşeyi döndüklerinde siyah gökyüzü, kocaman, kırmızı bir ateşten gökyüzüne dönüştü. Belki bir kilometre ötelerindeydi ve alevler göğe değiyordu. Bu yeni bir yangındı, başka yönden geliyordu ve başka küçük yangınları tek bir cehennemde birleştiriyor gibiydi. Gürültüsü baş döndürücüydü. Arabayı sürmeye devam ederek bir süre daha bakakaldılar. Büyüyü Ella bozdu.

"Yangının ana cephesi," dedi.

Dorrigo frene bastı, Ford Mercury'yi çılgınca geri vitese alıp bir manevra yaptı, sonra çarpıp tekrar birinci vitese aldı ve geldikleri yöne doğru geri geri ilerlemeye başladı. Yere düşen kabloların ve yanan araba enkazlarının yanından, ruhunu şeytana kaptırmış bir adam gibi sürdü. Ancak birkaç dakika içinde yangının ana cephesi onları

yakalamıştı ve artık arabanın her iki yanında alevden duvarlar olduğu halde, her yere düşen ağaç dallarının, patlayan evlerin arasından, yol açık olduğunda hızlanarak ve mecbur kaldığında yavaşlayarak sürüyordu. Bir troleybüs büyüklüğünde, gaz alevi gibi mavi bir ateş topu sanki büyü yapılmış gibi birden önlerinde belirdi ve onlara doğru gelmeye başladı. Ford Mercury bir manevrayla alev topunun yanından geçerken Dorrigo artık dumanın içinden çıkıp onlara doğru gelen ve bazen arabaya vurup seken alevler içindeki enkazı (dallar, sopalar, çitler) umursamamaktan başka şansı olmadığını anladı. Vitesi yükseltip düşürürken, kocaman direksiyonu bir sağa bir sola çevirirken inliyordu. Kenarları beyaz lastikler, fokurdayan siyah ziftin üzerinde cıyaklıyordu ama bu gürültü, alevlerin kükremesi, rüzgârın çığlığı ve üzerlerindeki dalların patlarken çıkardığı makineli tüfek gibi seslerin kakafonisi arasında nadiren duyuluyordu.

Ufak bir yokuşun tepesine çıktıklarında yüz metre kadar önlerinde kocaman bir ağacın yanarak yola düştüğünü gördüler. Ağaç yere düşerken gövdesindeki alevler iyice yükseldi, ağacın yüksekteki dalları güzel bir bahçeye düştü ve ev de âdeta bir şenlik ateşi gibi yanmaya başladı. Dizini kapıya bastıran Dorrigo tüm gücüyle frene asıldı. Ford Mercury dört tekerleğiyle birlikte kaymaya başladı, yan döndü ve alevler içindeki ağaca çarpmadan birkaç metre önce ancak durabildi.

Kimse konuşmadı.

Direksiyondaki elleri terli, sık ve kesik kesik nefes alan Dorrigo seçeneklerini değerlendirdi. Hepsi kötüydü. Yolun iki yönü de önlerindeki yanan ağaç ve arkalarındaki yangın tarafından tamamen kesilmişti. Ellerini gömleğine ve pantolonuna sildi. Kapana kısılmışlardı. Arka koltuktaki çocuklarına döndü. Midesi bulandı. İsle kaplı yüzlerinde belirginleşen gözleri kocaman açılmıştı, birbirlerine sarılmışlardı.

"Sıkı tutunun," dedi.

Arabayı geri vitese aldı, yangına doğru geriledi ve sonra ileri atıldı. Ağacın yanan dallarının düştüğü bahçenin çitlerini devirecek kadar

hız alabilmişti. Şenlik ateşinin ortasına doğru sürüyordu. Diğerlerine başlarını eğmelerini bağırıp gaz pedalına bastı.

Yel değirmenine saldır.

V8 motoru kükredi, supaplar çatırdadı ve ateşin eve en yakın olduğu, alevlerin en yüksek ama Dorrigo'nun dalların en ince olduğunu tahmin ettiği yerde ağacın içinden geçtiler. Bir an için her şey ateş ve gürültüden ibaretti. Motor çılgınca kükredi, çeliği ve camları geçen sıcaklık o kadar yoğundu ki nefes almak acı veriyordu, her şey donuk bir kırmızılıktan ibaretti. Alevlerin çatırtısı, dalların kırılma sesi, metalin çizilmesi, panellerin bükülüp eğilmesi, tekerlerin çekiş gücünü kaybedip geri kazanmasının gürültüsü duyuluyordu. Sürücü tarafının arka camı kırıldı. Kıvılcımlar, közler ve birkaç yanan ağaç dalı arabanın içinde düştü, çocuklar arabanın öbür tarafına kaçışırken Ella da onlarla birlikte çığlık attı. Arabanın şasesinin altına bir şey takılınca dehşet dolu birkaç saniye boyunca araba neredeyse hareket etmeyecek kadar yavaşladı. Sonra birden ateş bir şekilde gerilerinde kalmıştı ve yine eski bir çite doğru hızlanıyorlardı. Dorrigo bu çiti de devirdi ve bir anlığına her şey beyaz bir ahşap fırtınasına dönüştü. Arabanın ön camı çitin parçaları yüzünden beyaz bir bulutla kaplanmıştı. Dorrigo, Ella'ya çiti camdan atmasını bağırdı ve çit düşünce kendilerini tekrar yolda, Hobart'a doğru giderken buldular. Bir eliyle direksiyonu tutuyor, öbür eliyle, zarar görmemeleri için çok dikkatli olduğu cerrah elleriyle arka koltuğa uzanıp yanan dalları tutup parçalanmış camdan dışarı atıyordu.

Yeşil boyası siyahlaşıp kabaran 1948 model Ford Mercury o yanan dağdan aşağıya çığlıklar atarak inerken Ella dönüp Dorrigo'ya baktı. Sol elinin parmakları ufak balonlar gibi şişmeye başlamıştı. O kadar kötü yanmıştı ki sonradan deri greftine ihtiyaç duyulmuştu. Ne kadar da gizemli bir adam, diye düşündü Ella. Çok gizemli. Onun hakkında hiçbir şey bilmediğini fark etti; evlilikleri daha başlamadan bitmişti ve ikisinde de yaşananların hiçbirini değiştirme gücü yoktu. Ford Mercury artık üç tekerleğin ve parçalanan bir tekerlek jantının

üzerinde gidiyordu. Dorrigo uzun bir kavşaktan döndü ve sonunda dumanın arasından polis barikatını gördüler.

Ella Evans, "Sanırım Freddy Seymour bir daha seni öğle yemeğine davet etmez," dedi.

Arka koltuktaki sessiz, isle kaplı üç çocuk tüm bu olanları sindirdi. Katranın boğucu kokusu, rüzgârın ve alevlerin kükremesi, delice sürülen bir arabanın sallanması, sıcaklık, kasabın kestiği et gibi çiğ ve ortada duran bir duygu... Bir arada yaşayan, birbirlerine ne âşık olan ne de olmayan iki insanın işkence içindeki, umutsuz hissi. Paylaştıkları paylaşılmayan hayat, yakınlık, hastalık, trajediler, şakalar ve emekten oluşan bir komplo, bir evlilik. İnsanların o garip, korkunç tükenmezliği.

Bir aile.

14

Jodie Bigelow'un babası bir keresinde ona, "Yaşlılar pişmanlıkla doludur," demişti. *Babası.* Jimmy Bigelow aslında tam olarak Jodie'nin babası olamamıştı. Sadece onun hayatında değil, kendi hayatında bile yoktu. Mektup ayırıcısı olarak çalışmıştı ve mesleki anlamda yükselmekle hiç ilgilenmemişti. Lisede bir gün, Anzak Günü'nde, Jodie'nin bir ödev hazırlaması gerekmişti ve babasına, savaşın onun için ne anlama geldiğini sordu. Anlatacak pek bir şey olmadığını söyledi o da. Biraz şöyle biraz böyle... Jodie ısrar edince de yatak odasına gitti ve eski bir borazanla döndü. Aletin ağzını sildi ve Jodie'yi güldürmek için osurur gibi birkaç ses çıkardı. Sonra gerçek notaları buldu. Borazanı indirdi, öksürdü, derin bir nefes aldı, kızının hiç alışık olmadığı askerî bir havayla başını kaldırdı ve *Son Nöbet*'i çaldı.

"Bu mu?"

"Tüm bildiğim bu," dedi. "Herkesin bilmesi gereken de bu."

"Ama baba, böyle ödev olmaz ki."

"Olmaz."

"Biraz kasvetli gibi," dedi Jodie.

Jimmy Bigelow bunu düşündü ve sonra, biraz öyle olduğunu ama onun hiç öyle hissetmediğini, hatta tam tersini hissettiğini söyledi.

Jodie savaş esirleri hakkında birkaç kitap okumuştu. "Zor olmalı," dedi.

"Zor mu?" diye cevap verdi Jimmy. "Pek sayılmaz. Sadece acı çekmemiz gerekiyordu. Biz şanslıydık."

"Bu müziğin anlamı nedir?" diye sordu Jodie.

"Bu bir sır," dedi Jimmy bir süre sonra. "Sır ne kadar büyük olursa anlamı da o kadar büyüktür."

Jodie on dokuz yaşındayken annesi lösemiden öldü. Jimmy Bigelow o öldükten sonra yirmi sekiz yıl daha yaşadı. Kendini ciddiye almıyordu, dünyanın özünde komik olduğunu düşünmeye başlamıştı. Başkalarının yanında vakit geçirmekten hoşlanıyordu; hayatında veya hayata bu şekilde bakmakta onun ve diğerlerinin hayret edebileceği birçok şey görüyordu. Anılar gittikçe daha çok değerleniyordu ancak giderek daha az şeyi hatırlıyordu. Birkaç şaka, birkaç hikâye, Kara Gardiner'ın ona verdiği bir ördek yumurtasının tadı, umut, iyilik. Wat Cooney'yi gömmeye gittikleri zamanı hatırlıyordu. Wat'in herkesi sevdiğini, ne kadar geç kalırsa kalsın son adamı bile yemekhanede beklediğini, çok az bile olsa herkes için bir parça yemek kaldığından emin olmak için orada durduğunu hatırlıyordu. Mezarına kimse ilk toprağı atmak istememişti. Wat Cooney'nin kuzeydeki Üç Pagoda Geçidi'ne giderken öldüğünü veya o yolculuğun zorluğunu hatırlamıyordu. Bu tür şeyler onun gerçekliği değildi.

Oğulları onun anılarını gittikçe daha çok düzeltiyordu. Onlar ne bilirdi ki? Ama görünüşe göre ondan çok daha fazla biliyorlardı. Tarihçiler, gazeteciler, belgeselciler, hatta kendi lanet ailesi bile hataları, tutarsızlıkları, boşlukları ve tezatları işaret ediyordu. Onun ne olmasını bekliyorlardı? Lanet bir ansiklopedi mi? Oradaydı. İşte bu kadar. Plakçalarında *Without a Song*'u çaldığında bu da bir gizemdi

çünkü bir anlığına bir ağaç kütüğüne çıkmış, şarkı söyleyen bir adam görüyordu ve başka türlü hissetmediği birçok şey hissediyordu, başka türlü anlamadığı onca şeyi anlıyordu. Kelimeleri ve hatıraları hiçbir şeydi. Her şey onun içindeydi. Bunu göremiyorlar mıydı? Onu rahat bırakamazlar mıydı?

Zihni yavaşça esir kamplarının hatırasını güzel bir şeye dönüştürdü. Sanki bir köle olmanın verdiği aşağılanmayı damıtıyordu damla damla. İlk önce yaşanan tüm dehşeti unuttu, sonra da Japonların uyguladığı şiddeti. İlerlemiş yaşında hiçbir şiddet anısı hatırlamadığını dürüstçe söyleyebilirdi. Bu anıları geri getirebilecek şeylerden, kitaplardan, belgesellerden, tarihçilerden kaçınıyordu. Sonrasında hastalık ve o berbat ölümler de hafızasından silindi. Kolera, beri beri ve pellegra da kayboldu, çamur bile kayboldu, sonrasında da açlık. Sonunda bir akşam vakti esir kampındaki zamanı hiç hatırlayamadığını fark etti. Aklı hâlâ yerindeydi, bir zamanlar bir fetüs olduğunu bildiği gibi eskiden bir savaş esiri olduğunu da biliyordu. Ancak o deneyimden geriye hiçbir şey kalmamıştı. Kalan tek şey insancıl bir iyilik fikriydi, güzel olduğu kadar inkâr edilemezdi. Doksan dört yaşında, sonunda özgür bir insandı.

Sonrasında rüzgârdan ve yağmurun sesinden büyük bir zevk almaya başladı. Sıcak bir günün şafağına hayretle baktı. Yabancıların tebessümleri onu heyecanlandırıyordu. Alışkanlıklar ve arkadaşlıklar üzerine çalıştı, tek alternatifinin bunlar olduğunu düşünüyordu. Bahçesinde onlar için su ve yemek koyduğu yeşil, mavi ve kırmızı renklerde bir rozella papağanı sürüsüne bakıyordu. Sonrasında çalıkuşları ve zorba balcıgiller, dedikoducu sakalar ve arada bir kızılgerdanlar, mavi çalıkuşları, ışıltılı tavus kuyruklu güvercinler, örümcekkuşları, akgözler ve cıvıldayan pardaloteler geldi. Bazen verandasında duran bank şeklindeki koltukta saatlerce oturur, kuşların yemesini, yıkanmasını, dinlenmesini, tüylerini yalamasını ve oynamasını izlerdi. Uçuşlarının, güzelliklerinin, anlaşılmaz geliş ve gidişlerinin gizeminde kendi hayatını gördüğünü hissediyordu.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

Huzurevinde, kuşları beslemek için çıktığı merdivenden düşerek öldükten sonra Jodie, babasının borazanını gardırobunda buldu. Eski, kirli ve çöküktü. Düzgün bir bağ yerine kırmızı bir paçavrayla sarılmıştı. Borazanı bir garaj satışında elden çıkardı.

Bazen hiç beklenmedik bir anda babasının kahkahasını duyardı, bulaşık deterjanı aradığı bir süpermarkette, magazin dergilerini okuduğu bir dişçide. O anlarda ona tokat atamadığını, elinin yukarıda titreyip kalakaldığını ve...

"Tüm bildiğim bu. Herkesin bilmesi gereken de bu," dediğini hatırlardı.

Ve Jodie yine sorardı: "Bu müziğin anlamı nedir?"

Ve etrafındaki dünya, süpermarketin koridoru ve rafları, dişçinin bekleme odası ve rahat koltukları, garaj satışı ve babasının tezgâhın üstündeki ıvır zıvırları... Ve bir ses geldi: "Beş olur mu?" Jodie hiçbir şey söylemeden, titreyerek, yorgun borazanı uzattı.

Bir yabancı onu eline aldığında Jodie borazanın, "Doğru," dediğini duyduğunu sandı. Yoksa konuşan kendisi miydi? "Doğru."

15

Dorrigo Evans, Parramatta'da gecenin üçünde bir dörtyol ağzından geçerken (sonrasında yer ve saat, ayrıca alkollü olduğu hiç açıklanmadı) birden kendini havada uçarken buldu ve hiç yere inemedi. Bir araba dolusu sarhoş çocuk, bir Subaru Impreza çalmış, kırmızı ışıkta geçmiş, Dorrigo Evans'ın eski Bentley'sine çarpmış, iki aracı da mahvetmiş, iki kişinin ölümüne, arabasının ön camından dışarıya fırlayan, Avustralya'nın en büyük savaş kahramanlarından birinin de ağır yaralanmasına neden olmuştu.

Üç gün boyunca ölümü bekler gibi yattı ve bu süre boyunca hayatının en olağandışı rüyalarını gördü. Amy'yle birlikte oturduğu

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

bir kilise ışıkla dolmuştu. Kör edici, güzel bir ışık. Dorrigo sıraların arasında yürüyor, o aşkın hiçlikten kadınların kucaklarına gidiyordu. Uçuyordu ve Amy'nin çıplak sırtını kokluyordu. Durmadan yükseldi. Etrafında koca bir ulus kendini yas tutmaya hazırlarken aynı anda gençliğin ne hale geldiğini tartışıyordu. Bir neslin asil kahramanlıklarını diğerinin iğrenç, cani suçluluğuyla kıyaslıyordu. Dorrigo hayatının daha yeni başladığını ve çok uzaklarda, uzun zaman önce kesilip açılmış bir tik ormanında, artık var olmayan Siyam adında bir ülkede, artık yaşamayan bir adamın sonunda uyuduğunu görüp şaşırmıştı.

16

Dorrigo Evans ölümün hâkim olduğu korkunç bir rüyadan uyandı. O kadar yorulmuştu ki herkes içtima alanında toplanırken bir an dalıp gitmişti. Neredeyse geceyarısı olmuştu. Yönünü, önünde toplanan yedi yüz adama döndü ve onlara Siyam'ın yağmur ormanlarının daha da içine, yüz elli kilometre ötedeki başka bir kampa gidecek yüz kişiyi seçme görevinin ona verildiğini açıkladı. Sabah içtimasından sonra hemen ayrılacaklardı. Adamlar tekrar ve tekrar sayıldı ama bir şekilde sayı tutmuyordu. Hat'tan daha fazla adam gelmeye devam ediyor, bu da işleri daha da karıştırıyordu. Çavuşlar, kimin orada olduğunu ya da olmadığını ve niye olmadığını açıklamaya çalışıyordu. Muhafızlar ile Fukuhara arasında (bu saatte bile üniformasını titizlikle giymişti) hararetli bir tartışma yaşandı. Avustralyalı çavuşlardan biri tokatlandı ve kısa bir karmaşadan sonra sayım tekrar başladı.

Bir saat önce Binbaşı Nakamura, Fukuhara'yla birlikte gelmiş ve yüz adamın seçilerek Üç Pagoda Geçidi yakınlarındaki bir kampa gönderileceği emrini vermişti.

"Bu adamların hiçbirinden daha fazla bir şey istenmemeli," dedi Dorrigo. "Bu kampta böyle bir yürüyüşü gerçekleştirebilecek kimse yok."

Binbaşı Nakamura yüz kişinin seçilmesinde ısrar etti.

"Esirlerle ilgili tavrınızı değiştirmezseniz hepsi ölecek," dedi Dorrigo Evans.

Binbaşı Nakamura, Avustralyalı albay seçim yapmazsa kendisinin yapacağını belirtti.

"Hepsi ölecek," dedi Dorrigo Evans.

Teğmen Fukuhara tekrar tercüme etti, Binbaşı Nakamura dinledi ve sonra konuşu. Teğmen, Dorrigo Evans'a döndü.

"Binbaşı Nakamura çok iyi bir şey söylüyor," dedi Teğmen Fukuhara. "Japon Ordusu'nda pirinç kalır."

Evans, Nakamura'nın kimseyi ayırt etmeden seçeceğini ve aralarında en hastaların da bulunacağını, hatta onun işine en az yarayacakları için büyük ihtimalle en hasta olanları seçeceğini ve hepsinin öleceğini anlamıştı. Öbür yandan eğer Dorrigo seçerse aralarındaki en dayanıklıları ve hayatta kalma şansı en fazla olanları seçebilirdi. Yine de çoğu büyük ihtimalle ölecekti. Seçenekleri bunlardı: ölüm vekiline yardım etmemek ya da onun hizmetkârı olmak.

İçtima devam ederken, hafif görevlerde bulunan, yemek pişiren veya hastanede çalışan adamlar toplanıp getirilirken, orada aç ve hasta bir şekilde durup beklerken, ara sıra birisi yorgunluktan yere çökerken ve onun yerde, çamurun içinde yatmasına kimse karışmazken, esirler uzun bir sıra halindeki Japon askerlerinin ortaya çıkışını izlediler. Muson yağmurları yüzünden selle kapanmadığı zamanlarda demiryolu için ikmal hattı olarak kullanılan içtima alanının uzak kenarında yürüyorlardı.

Japon askerler yağmur ormanının içinden geçerek yüzlerce kilometre ötedeki Burma cephesine gidiyorlardı. Pislik içinde ve yorgunlardı ama yine de gece boyu yürümeye devam etmişlerdi. İnleyip homurdanarak dingiline kadar çamura batmış topları itip çekiyorlardı. Bazıları hasta

görünüyordu, çoğu o kadar gençti ki hâlâ okul çağında olabilirlerdi. Ve hepsi sefil görünüyordu.

Dorrigo Evans aylardır bir Japon birliğini yakından görmemişti. Cava'dayken zorlu düşmanlar oldukları için onlara saygı duymaya başlamıştı. İstihbarat subaylarının Avustralyalılara söylediği gibi kıt görüşlü ahmaklar değillerdi. Başka bir cephenin dehşetine doğru açıkça tüm gün ve gece boyunca yürümüş Japon askerleri savaş esirleri kadar pejmürde, çökmüş ve yorgun görünüyorlardı. Dorrigo fırtına feneri taşıyan bir askerle göz göze geldi. Gözleri çocuksu yüzüne göre çok büyüktü, yumuşak ve kırılgan görünüyordu. On yediden daha büyük olamazdı. Bu Japon askerinin onda ne gördüğünü bilmiyordu ama nefret veya kötücül şeyler değildi. Sendeledi, sonra hâlâ Avustralyalı'ya bakarak durdu. Belki bir şey görmüştü, belki de hiçbir şey göremeyecek kadar yorgundu. Dorrigo Evans kolunu dolayıp ona sarılmak istedi.

Birden bir Japon çavuşu askerin bakakaldığını görünce onun yanına gitti ve bambu bir sopayla yüzüne şiddetle birkaç kere vurdu. Asker derhal hazırola geçti, bağırarak özür diledi ve gözlerini tekrar önündeki yağmur ormanına dikti. Bu askerin de yediği dayağı veya kendi amacını, savaş esirlerinin kendi kaderlerini kavrayamadığı kadar anlamadığı Dorrigo için açıktı. Evi acaba ne kadar uzaktaydı, diye merak etti Dorrigo. Acaba bir çiftlikte mi yaşıyordu? Yoksa bir şehirde mi? Bir yer, bir vadi, bir sokak, bir patika, bir cadde hayal ediyordu belki de. Güneşli, insanın tenini okşayan rüzgârlarla ve insanı tazeleyen yağmurlarla, onu seven, onunla birlikte gülen insanlarla dolu bir yer. Çürümüşlüğün kokuşmuşluğundan, boğucu yeşilden, acıdan ve sadece nefret etmeyi bilen ve nefret etmeyi öğreten, dünyaya nefret saçan bu gaddar insanlardan çok uzaklarda bir yer. Çocuk asker yürümeye devam ederken yüzünün darbe alan tarafının kanadığını, üniformasının pislik içinde, yırtık ve küflenmiş olduğunu ve oğlanın, bunların hiçbirini yaşamayı istemediğini görebiliyordu Dorrigo. Yine de bu yumuşak gözlü, elinde fener tutan çocuk, emir verildiğinde gaddarca öldürecek ve öldürülecekti.

Onu vahşice döven Japon çavuş ara verdi. Asker sırasının yağmur ormanının karanlığına karışmasını izlerken bir sigara yaktı ve içine çekti. Başka bir astsubay yaklaştığında gülerek ve şakalaşarak sigarayı ona uzattı. Çocuklardan oluşan sıra karanlık tarafından yutulurken Dorrigo Evans tüm savaşın gözlerinin önünden geçtiğini hissetti.

Askerler ormanın derinliklerinde kaybolduktan sonra yağmur bir tufan gibi yağmaya başladı. Gökyüzü kapkaraydı ve birkaç gazyağı lambası ile muhafızların meşaleleri dışında hiç ışık yoktu. Gelen tek ses yağmurun sesiydi. Sular yakınlardaki tik ağaçlarından coşarak dökülüyor, öne ve arkaya doğru akıyordu. Dorrigo Evans'a göre yağmur katı, hareketli, canlı bir şeydi. Ve yağmur ile o küçük açıklıktaki kamplarının içinde bulunduğu devasa tik ağacı ormanı sonsuz, bilinemez ve yavaşça hepsini öldüren bir hapishaneydi.

Sonunda tüm esirlerin orada oldukları üzerinde fikir birliğine varıldı. Dorrigo Evans bakışlarını ve fenerini kaldırdı; cesaretinin kırıldığını sanmasınlar, üzüntülü olduğunu düşünmesinler istiyordu. Onlara bunu yapamazdı. Ama çok daha kötüsünü yapması gerekiyordu. Yedi yüz adama baktı; tutup, iyileştirip, ikna edip, yalvarıp, aldatıp, organize ederek hayatta tutmaya çalıştığı adamlara. Onların ihtiyaçları daima kendininkinden önce gelmişti. Çoğu sadece bir don veya şort yerine geçen paçavralar giymişti ve yağlı, değişken fener ışığında iskelet gibi görünen vücutları onu bir an korkutmuştu. Çoğu sıtma yüzünden tir tir titriyordu, kimisi olduğu yerde altına yaptı ve Dorrigo'nun görevi, aralarından yüz kişi seçip onları ormanda yüz elli kilometre öteye, bilinmeyene, ölüm yoluna göndermekti.

Dorrigo Evans aşağıya baktı ve çok azının ayağında, ormanda hayatta kalmak için gerekli olan botlardan gördü. Feneri ayak bileği seviyesinde tutup ilk sıranın önünde yavaşça yürüdü. Yalın ayaklara bakıyordu, kimisi çok kötü enfeksiyon kapmıştı, kimisi beriberiyle şişmişti, kimisindeki kokuşmuş ülserler o kadar büyük ve kötü haldeydi ki neredeyse kemiğe kadar inen öfkeli kraterler gibiydi.

Birinde durdu: Baldırın dış tarafında ince bir deri bırakmış feci, tedavi edilmemiş bir ülser vardı. Bacağın geri kalanı da içinden grimsi

bir iltihap gelen ülserden ibaretti. Kabuk bağlamış tendonlar ve şeritler açığa çıkmıştı, kaslar bölünmüş ve açık kovuklar halinde ayrılmıştı, arasından sanki bir köpeğin kemirdiği çiğ kemiği görebiliyordu. Kemik de çürümeye ve pul pul dökülmeye başlamıştı. Bakışlarını kaldırdı ve solgun, tükenmiş bir çocuk gördü. Hayır, Chum Fahey gidemezdi.

"İçtima bitince hastaneye git," dedi Dorrigo Evans.

Bir sonraki adam Harry Dowling'di. Dorrigo üç ay önce onun apandisini başarıyla almıştı, içinde bulundukları şartlar düşünüldüğünde gurur duyduğu bir zaferdi bu. Ve şimdi Dowling o kadar da kötü görünmüyordu. Ayakkabıları vardı ve ülserleri hafifti. Dorrigo ona baktı ve elini omzuna koydu.

Elinden geldiğince nazikçe, sanki bir çocuğu uyandırır gibi, "Harry," dedi.

Leş yiyen bir canavara dönüştüm.

Sırada Ray Hale vardı, koleradan kurtarmışlardı onu. Dorrigo onun da omzuna dokundu.

"Ray," dedi.

Bir ölüm şölenine geldiniz.

"Ray," dedi tekrar.

Ölüm timsali Kharon'um ben, korkutucuyum, iğrencim.

Böylece devam etti Dorrigo, kurtarmaya çalıştığı ve şimdi seçmesi gerekenlerden oluşan sıra boyunca ileri geri devam etti. İsimlerini söyledi, başına geleceklerle başa çıkabileceğini düşündüğü, ölme ihtimali en az olan ama yine de büyük ihtimalle ölecek adamları saydı.

Bittiğinde Dorrigo Evans geri çekildi ve utanç içinde başını eğdi. Istırap çekmesine neden olduğu Jack Rainbow'u, uzun süren ölümünü sadece izleyebildiği Kara Gardiner'ı düşündü. Ve şimdi de bu yüz adamı.

Başını kaldırdı, etrafında ölüme mahkûm ettiği adamlar vardı. Adamların ona küfretmesini, onu lanetlemesini, ona sırt çevirip ondan nefret etmelerini bekledi çünkü herkes bunun bir ölüm yürüyüşü olduğunu anlamıştı. Jimmy Bigelow öne çıktı.

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

"Kendinize iyi bakın Albay," dedi ve Dorrigo'nun elini sıkmak için elini uzattı. "Her şey için teşekkür ederim."

"Sen de kendine iyi bak Jimmy," dedi Dorrigo Evans.

Ve yüz adam teker teker onun elini sıkıp teşekkür etti.

Bittiğinde, içtima alanının yanındaki ormana yürüdü ve ağladı.

17

"Ne bildiğinden emin değiliz," dedi hemşire. Odanın ışıklandırması altında kendine özgü bir hayatla parlayan köpek karası gözlerini görmüştü. "Yine de beni duyabildiğini düşünüyorum. Bence duyuyor."

Ona iyi bir oda verdiklerinin farkındaydı, devasa incir ağaçlarına ve yeşilliğe bakıyordu. Ancak kendini evinde hissetmiyordu. Ona ait bir yer gibi gelmiyordu burası. Doğduğu ada gibi değildi. Şafakta kuşlar farklı ötüyordu, yeşil ve miğferli kakadular sertçe ve mutlu mutlu şakıyordu. Adasındaki çalıkuşlarının, balcıgillerin ve akgözlerin yumuşak, daha küçük ve karmaşık ötüşleri gibi değildi, örümcekkuşunun alımlı şarkısı, onlarla birlikte uçup şarkı söylemek istediği onca kuş. Bir kadının bel çizgisinden denize doğru giden ve aya yükselen bir yolun olduğu manzara değildi.

Tek isteğim, diye fısıldadı...

Günbatımının ve batıdaki tüm yıldızların ışığının
ötesine açılmak, ölene dek.

"Ne diyor?" diye sordu bir hemşire.

"Saçmalıyor," dedi bir ikincisi. "Doktoru çağırsak iyi olur. Ya morfin yüzünden ya da artık gittiği için... İkisinden biri veya her ikisi birden. Kimi bir şey demez, kimi nefes almayı bırakır, kimi de saçmalar."

Politikacıların, gazetecilerin ve radyocuların methiyeler düzmek için birbirleriyle yarıştığı ve hiç anlamadıkları bir adam olarak, Dorrigo sadece bir günü düşünüyordu: Kara Gardiner'ı ve Jack Rainbow'u, Ufak Middleton'ı. Mick Green'i. Jackie Mirorski ve Çingene Nolan'ı. Mallee'deki annesini görmeye giden küçük Lenny'yi. Elini sıkan yüz adamı. Bin tane başkasını, adlarını hatırladığı, unuttuğu, bir suretler denizi. Amie, amante, amour.

"Hayat üstüne dizilmiş hayat," diye mırıldandı. Her kelime artık bir vahiy gibiydi, sanki onun için yazılmıştı. Bir şiir hayatıydı ve hayatı bir şiir.

Çok azı kaldı: fakat her saati saklandı
O sonsuz sessizliğin ve biraz daha fazlası

Biraz daha fazlası... daha fazlası... bir yerlerde birkaç dizeyi unutmuştu ve artık hangi şiirin hangisi olduğunu veya kimin yazdığını hatırlamıyordu. O kadar ki şiir, *o* olmuştu. Bu gri ruhun, diye düşündü umutsuzca, yoksa hatırlıyor muydu? Evet, böyleydi.

Ve bu gri ruhun arzuyla özlem çekmesi
Batan bir yıldız gibi, bilginin peşinden gitmesi
İnsan düşüncesinin en uzak sınırının ötesi.

Utanç duydu, kayıp hissi duydu, hayatının yalnızca utanç ve kayıptan ibaret olduğunu hissetti. Şimdi sanki ışık yitiyordu, annesi sesleniyordu: "Oğlum! Oğlum!" Ancak annesini bulamıyordu, cehenneme dönüyordu ve bu asla kaçamayacağı bir cehennemdi.

Ve Lynette Maison'un uyurkenki yüzünü hatırladı, gitmeden önce içtiği minyatür Glenfiddich viski şişelerini, Tavşan Hendricks'in bir Suriye köyünde çizdiği, kirpi saçları Suriye tozuna dönüşmek üzere olan Kerevit Burrows ve üzerinde küçük, gümüş balıkların yüzdüğü gösterişli bir koltukta oturan Kara Gardiner'ın resmini. Ve bir şekilde Kerevit Burrows artık yokken, onun hayatıyla ilgili ne bir gelecek ne

AY IŞIĞI KİTAPLIĞI

de bir anlam varken resmin yaşaması ve sonsuza dek yeniden yapılması ona anlamsız geldi. Onun arkasında ayakta duran mavi üniformalı biri vardı. Dorrigo ona üzgün olduğunu söylemek istedi fakat ağzını açtığında yalnızca salyası aktı.

Çok hızlı dönen, insanlardan, şeylerden, yerlerden oluşan bir girdapta savruluyordu, unutulan ya da yarı hatırlanan şeylerin büyüyen, kederli, dans eden fırtınasında geriye, derine ve daha derine gidiyordu. Hikâyeler, şiir dizeleri, yüzler, yanlış anlaşılmış jestler, karşılıksız aşk, kırmızı bir kamelya, ağlayan bir adam, ahşap bir kilise salonu, kadınlar, güneşten çaldığı ışık...

Başka bir şiir hatırladı, şiiri bütünlüğünde görebiliyordu ama görmek ya da bilmek istemiyordu, Kharon'un kendisine bakan, yanan gözlerini görebiliyordu fakat Kharon'u görmek istemiyordu, ağzına zorla konmuş altın parayı tadabiliyordu, dönüştüğü boşluğu hissediyordu.

Ve sonunda bu sembolün anlamını kavradı.

Son sözlerine Sudanlı bir hasta bakıcı şahitlik etti:

"İlerleyin beyler. Yer *demirine* saldırın."

Boğazını sıkan yılanı hissetti, nefesi kesildi ve yataktan birkaç saniye titreyen bir bacak düştü, çelik çerçeveye çarptı ve öldü.

18

Uzun gece daha da uzadı, yavaş yavaş dönüşen hilal, siyah basamaklar arasından yükselmeye devam etti, gece iniltiler ve horultularla sızlandı. Bonox Baker, subayın çadırına Kara Gardiner'ın boğulduğu haberiyle geldi. Dorrigo Evans bir kandil ışığıyla bunu günlüğüne cinayet olarak yazdı. Bu kelime yetersiz geliyordu. Hangisi yeterliydi ki? Günlüğün bitişiğinde duran küçük tıraş aynasındaki korkunç yansımasına, dağınık saçlarına, ateşle yanan vahşi gözlerine ve boynunda asılı kirli paçavraya baktı. Kayıkçı mı olmuştu? Aynayı ters çevirdi. Neredeyse gece yarısıydı ve birkaç saat uyuması gerektiğini biliyordu, böylece başka bir günü atlatmak için güç toplayabilirdi. Yüz adam gitmeden önce sabah içtimasında onları karşılayıp uğurlayacak ilk kişi olmak istiyordu.

O sabah kamyonla bir çuval mektup gelmişti, ilki dokuz ay öncesine aitti. Bazıları pek çok mektup alıyor, çoğu hiç almıyordu. Dorrigo Evans'a, Ella'dan bir mektup vardı. Günün sonunda mektubu okumanın verdiği büyük haz için beklemeye niyetliydi, böylece mektup rüyalarını doldururken uykuya dalabilirdi ama sabah içtimadan önce mektubu aldığında evini öyle özlemişti ki zarfı yırtarak açtı ve hemen orada okudu. Karısından aldığı habere inanamadı. Tüm gün aklından çıkmamıştı bu. Şimdi günün sonunda mektubu yeniden okurken yazılanları sindirmesi hâlâ imkânsız geliyordu.

Mektup altı ay önce yazılmıştı. Pek çok sayfadan oluşuyordu. Ella, Dorrigo'dan, hatta onun birliğinden bir yılı aşkın süredir cevap almasa da onun hayatta olduğunu bildiğini yazıyordu. Mektupta hayatından, tüm dünyevi detaylarıyla Melbourne'den söz ediyordu. Tüm bunlara inanabiliyordu. Ancak evden gelen mektuplarının ve kartlarının her cümlesini inceleyen diğerlerinin aksine Dorrigo Evans'ın aklına tek detay takılmıştı. Mektuba iliştirilen ADELAIDE OTEL TRAJEDİSİ başlıklı bir gazete kupürü: Mutfakta bir gaz patlamasından sonra King of Cornwall otelinin saygıdeğer işletmecisi Bay Keith Mulvaney de dâhil olmak üzere dört kişinin yanarak öldüğünü anlatıyordu. Diğer üç kişinin kimliği açıklanmamıştı ve iki misafirle birlikte işletmecinin eşi Bayan Mulvaney'nin de öldüğüne inanılıyordu.

Dorrigo Evans gazete kupürünü üçüncü ve dördüncü kez okudu. Dışarıda yine yağmur vardı. Üşümüştü. Ordu battaniyesini üzerine daha sıkı sardı ve kandil ışığında Ella'nın mektubunu bir kez daha okudu.

"Babamın arkadaşlarından biri Adelaide'da, yargıcın ofisinde benim için bazı araştırmalar yaptı," diye yazmıştı Ella. "Şu anda bilginin resmî olduğunu ancak olay bir trajediye dönüşmesin ve insanların morali bozulmasın diye durumun gizlendiğini söylüyor. Kimlikleri tespit etmek için dişleri kullanmak zorunda kalmışlar. Hayal edebiliyor musun? Zavallı Bayan Keith Mulvaney'nin isminin de ölülerin arasında olduğu doğrulandı. Öyle üzgünüm ki Dorry. Amcana ve yengene ne kadar düşkün olduğunu biliyorum. Bunun gibi trajediler ne kadar şanslı olduğumu fark etmemi sağlıyor."

Bayan Keith Mulvaney mi?

Bir süre bu isim, haberden daha anlamlı gelmedi.

Bayan Keith Mulvaney.

Onun için sadece Amy'ydi. Ama bunun bir yalan, Ella'nın ona söylediği tek yalan olduğuna dair hiçbir fikri yoktu.

Yakıtı bitmesin diye kandili söndürdü ve bir mum dibi yaktı. Uzun bir süre yitmeyi reddeden alevi izledi. Duman, mum ışığının dalgalanan aylasında yukarı aşağı oynayan küçük izler halinde azaldı. Işığa, islere baktı. Sanki iki dünya vardı. Bu dünya ve dönen, pırıldayan, rastgele birbirine vurarak uçuşan parçalardan oluşan vahşi ve saklı bir gerçek dünya. Böylece yeni dünyalar oluşuyordu. Bir adamın duyguları dünyaya eş değildi. Bazen neredeyse hiçbir şeye eş değildi. İşte bu fikirlerle alevlere bakıyordu.

Kelimeler sanki mumdan yükselen ismiş gibi, mum hayatının hikâyesi ve Amy de alevmiş gibi, "Amy, amante, amour," diye fısıldadı.

Ve sonra karyolasına uzandı.

Bir zaman sonra iyi bitmesini umduğu, romans türünde bir kitabı bulup açtı, erkek ve kadın kahramanları aşk, huzur, neşe, arınma ve anlayışın bulmasını istiyordu.

"Aşk tek ruhta iki bedendir," diye okudu ve sayfayı çevirdi.

Ancak hiçbir şey yoktu. Son sayfalar yırtılmış ve tuvalet ya da sigara kâğıdı olarak kullanılmıştı. Umut, neşe, anlayış yoktu. Son sayfa yoktu. Hayatının kitabı sadece koparılmıştı. Altında yalnızca çamur ve üstünde kirli gökyüzü vardı. Huzur ve umut olmayacaktı. Dorrigo Evans aşk hikâyesinin sonsuza dek süreceğini, bunun sonsuz bir dünya olduğunu anladı.

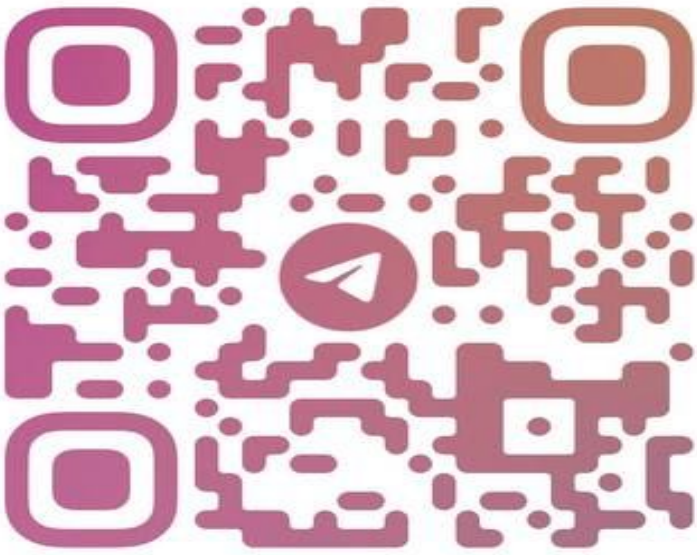
Cehennemde yaşayacaktı, çünkü aşk da öyleydi.

Kitabı bıraktı. Uyuyamıyordu. Kalktı ve yağmurun vurduğu sundurmanın kenarına gitti. Ay kaybolmuştu. Kandili tekrar yaktı ve kampın uzak kısmındaki bambu tuvalete doğru yola çıktı. Döndüğünde çamurlu patikanın yanında büyüyen bir şey fark etti, ezici karanlığın ortasında kırmızı bir çiçekti.

Eğilip kandilini bu küçük mucizeye tuttu. Uzun bir süre yağan yağmurda eğilip çiçeği izledi. Sonra doğrulup yoluna devam etti.

Ayışığı Kitaplığı

@AYISIGIKITAP